

www.e-rara.ch

**D. Epiphanii Episcopi Constantiae Cypri, contra octoaginta haereses opus ,
panarium, sive arcula, aut capsula medica appellatum, continens libros
tres, & tomos sive sectiones ex toto septem**

Epiphanius

Basileae, [1543]

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-5598>

Secundi libri Epiphanii tomus pimus.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

EPIPHANII EPISCOPI CONSTANTIAE

CYPRI, OPERIS CONTRA OCTVAGINTA HÆ-
reses Panarij appellati, Liber secundus.

IANO CORNARIO MEDICO PHYSI-
CO INTERPRETE.

*In primo tomo secundi libri, aut quarto iuxta numeri tomorum ab ini-
tio consequentiam, hæreses decem & octo sunt, & hæc habentur.*

- 1 *Enkratitæ, qui sunt auulsio Tatiani. Nuptias reijciūt, ex satana has esse dicen-
tes, omnem autem animatarum esum uitant.*
- 2 *Phrygastæ, & Montanistæ, & Tascodrugitæ. Qui uetus & nouum Testamen-
tum suscipiunt, alios uero prophetas introducūt post prophetas, Montanum quendam
iactantes ac Priscillam & Maximillam.*
- 3 *Pepuziani, qui & Quintiliani, quibus coniunguntur Artotyritæ, ex Phrygasto-
rum numero hi sunt. Verum alia præter illos docent. Pepuzan quandam ciuitatem de-
sertam in medio Galatiæ ac Cappadociæ sitam admirantes, & hanc Hierusalem pu-
tantes. Mulieribus tribuunt ut imperent, & sacerdotio fungantur. Sacra aut faciunt,
puerum quendam iuuenem compungentes. Et sanè Quintillæ, Christū illic in Pepuzæ
reuelatū esse, in foemina specie, fabulantur. Vtuntur autē similiter ueteri ac nouo Te-
stamento, iuxta mentem propriam transmutantes.*
- 4 *Tessarescædecatitæ, qui unam diem anni Pascha perficiunt. In quamcunq; uero
diem inciderit decimaquarta Luna, siue in sabbatum, siue in dominicam, illam ieiunan-
tes ac uigilantes colebant.*
- 5 *Alogi, qui Euangelium Ioannis, & eum qui in ipso est ex supernis à patre, sem-
per Deum uerbum reijciunt. Ipsum sanè Euangelium secundum Ioannem non suscipien-
tes, neque ipsius Apocalypsim.*
- 6 *Adamiani. A quodam Adam uiuente appellati, ludibrij magis quam uerita-
tis dogma habentes. Nudi enim uelut ex matre tum uiri, tum foeminae, simul congregan-
tur. & sic lectiones ac preces, & quodcunque tandem perficiunt. Solitarie autem de-
gunt & continentiam exercent, & nuptias non admittunt. Et Ecclesiam suam Para-
disum esse putant.*
- 7 *Sampsæi, qui & Helcesæi. Hi adhuc hodie Arabiam inhabitant, in regione ul-
tra mortuum mare sita. Qui sanè ab Elxai quodam falso propheta seducti sunt. Cuius
ex genere adhuc hodie restant Marthus & Marthana, duæ mulieres quæ adorantur
à secta uelut deæ. Habent autem omnia similiter uelut Ebionæi.*
- 8 *Theodotiani. Hi à Theodoto coriario Byzantino appellati sunt. Hic summus
in eruditione Græca fuit. Quum autem tunc persecutio fieret eius, cum alijs quibus-
dam, solus elapsus, quū illi martyrium subiissent, eo quod id ipsi obijceretur, Christum
nudum hominem dicere excogitauit, & ne in crimen ueniret quod Deum abnegasset,
sic docuit.*
- 9 *Melchisedeciani. Hi Melchisedec colunt, uirtutem quandam ipsum asserentes,
& non nudum hominem, & in huius nomen omnia reducere ac dicere audentes.*

10 *Bardeſianiſtæ.* Bardeſianus hic ex Meſopotamia originē ducebat. Et primum quidem ueram fidem habebat, & in ſapientia celebris erat. Verum poſtea declinauit à ueritate, & ſimilia Valentino docuit, exceptis paucis quibuſdam, in quibus à Valentino diſſentit.

11 *Noëtiani.* Hic Noëtus ex Smyrna Aſiæ fuit. Elationibus autem euectus, cum alijs quibuſdam, filiū et patrem Chriſtum docuit, eundemq; eſſe patrē et filium et Sp̃ritum ſanctum. Seipſum uero dicebat Moſen, & fratrem ſuum dicebat eſſe Aaron.

12 *Valeſij.* Hi uelut accepimus Bacathum inhabitant, qui principalis pagus eſt Arabiæ philadelphiæ. Hi accedentes caſtrant, plures uero ipſorum Eunuchi exſecti ſunt. Quædam alia docent hæreſis plena, à lege ac prophetis diuerſa, & quaſdā alias turpes actiones introducunt.

13 *Cathari.* Hi cum Nouato Romano coniuncti, & digamos penitus reiſciunt, et poenitentiam non ſuſcipiunt.

14 *Angelici.* Hi omnino defecerunt. Gloriabantur autem ſe habere angelicum ordinem, propterea illud nomen habent.

15 *Apoſtolici, qui & Apotaſtici.* Et ipſi circa Piſſidiam ſolum ſunt, et Apotaſticos ad ſeipſos ſuſcipiunt. Propinqui autem & conſimiles ſunt Encratitis. Verum alia etiam præter hos ſentiunt ac docent.

16 *Sabelliani.* Hi ſimilia Noëtianis ſentiunt, præter hoc ſolum, patrem enim non paſſum eſſe dicuntur, & prolatitium ruruſus effuſum eſſe uerbum.

17 *Origeniani.* A quodam Origene. Turpia autem operantur hi, nefanda facientes, & corpora ſua corruptioni tradentes.

18 *Origeniani alij.* Ab Origene qui & Adamantinus atq; compoſitor appellatur. Hi mortuorum reſurrectionem reiſciunt. Chriſtum autem creaturam, itemq; Sp̃ritum ſanctum introducunt. Paradifum autem cœlos & alia omnia, tropice & figurate interpretantur. Chriſtum uero à regno deſtituiſſe nugantur, & ſimul angelos deſtitutos eſſe, Chriſtum uero cum diabolo, regno ſubiſciendum eſſe.

SECVNDI

& in Iſauroru
Romanoru
porro etiā hi
poſitum eſſe
te, & non uel
ueritatis præ
nis actiones,
ris Teſtamen
nantes inter
imaginatione
aquam. Vin
tes, iniquos e
ita apud erro
nre prudent
nia apud ipſo
enim ueteri a
quum ambo
ro etiam fuer
inuenientur,
lio inquit, Q
& cubile imp
etiam bibent
nem eſſe aiun
inebriatus, cu
tulus. Et dici
tritiones fruſ
inueſtigant u
aceruant, ut
eſt, & extra p
riam de mult
da ueſtra cra
ne concupiſc
Apoſtolus i
dixit: Cibi
Eſau primo
quæ ipſam
ex tritico, h

SECUNDI LIBRI EPIPHANII

TOMVS PRIMVS.

Contra Encratitas, sectam XLVII.

ENCRA TITAE quidam sic appellati, Tatiano succedunt, natura ab ipso seducti ac decepti. uerum alia præter hunc sentientes, ut qui rursus in maiorem nugacitatē seipsos dederunt. Abundant autem hi hodieq; in Pisidia & in Phrygia combusta appellata. Fortassis enim iuxta Dei dispensationē hęc regio hoc nomen accepit, ut sic in mundo uocetur, eo quod combusti sunt habitatores ab hac peruersitate ac tanto errore. multæ enim hæreses sunt in hac regione. Sunt autem & in Asie parte, & in Isaurorum & Pamphiliorum ac Cilicum terra, itemq; in Galatia. iam uero & in Romanorū parte. Sed & in Antiochia Syriæ, non tota autē, hæc heresis est. Afferunt porro etiā hi principatus quosdam esse, & eum qui diaboli est aduersus Dei opera oppositum esse, & Deo non subiectū, sed robustum et facientē uelut pro propria potestate, & non uelut qui aberrarit. Non enim secundū Ecclesiam dicunt, sed aliter, præter ueritatis prædicationē. Vtuntur & scripturis primariis, quæ dicuntur Andreae & Ioannis actiones, itemq; Thomæ: & quibusdam Apocryphis, et quibus uolunt libris ueteris Testamenti. Nuptias autem palam diaboli esse decernunt. Animata uero abominantes interdunt, non continentiae gratia, neq; honestæ uitæ, sed propter timorē & imaginationem, ut ne condemnentur ab animatorū esu. Vtuntur & ipsi mysterijs per aquam. Vino uero omnino non utuntur, diabolicū esse dicentes, & bibentes ac uentes, iniquos esse ac peccatores. Credunt autem & mortuorum resurrectionem, ut sint ita apud erroneos omnia infania plena. Nam uidere licet & admirari & in stuporē uenire prudentē hominē, de omnibus quæ aliena dicunt ac faciunt, quū inconstanter omnia apud ipsos dicantur ac fiant, & nullā penitus significationē ueritatis admittant. Si enim ueteri ac nouo utuntur Testamēto, quomodo principatus diuersi cōperientur, quum ambo Testamenta concordent de una deitate, & cognitionem prædicent: Si uero etiam fuerit mortuorū resurrectio, quomodo adhuc uenerandę nuptiæ diaboli esse inuenientur, quando Deus dicit, Crescite & multiplicamini: & Dominus in Euangelio inquit, Quæ Deus coniunxit, homo ne separet. Et Apostolus, Venerandę nuptiæ & cubile impollutum. Cæterū ad suam sententiam & fabulositatis confirmationem, etiam bibentes uinum reprehendunt quasdam dictiones uenantes, & ex malo talem finem esse aiunt. Bibit enim, inquit, Noë de uino, et denudatus est. Et Loth, inquit, inebriatus, cum proprijs filiabus per ignorantia coiuuit. Et per ebrietatem erectus est uirtulus. Et dicit Scriptura, Cui tumultus, & cui pugna, cui tristitia, & nugæ, cui contritiones frustra, cuius liuidi oculi, non eorum qui perseverant in uinis: nō eorum, qui inuestigant ubi comporationes fiunt: Et alia quædam huiusmodi inuestigantes conaceruant, ut ipsis fides habeatur, non scientes quod omne immodicū ubiq; molestum est, & extra propositum interdictum est. Nam non solum de uino hoc dixerim, sed etiam de multa insatiabilitate. Hoc enim etiā docuit Dominus dicens, Ne grauētur corde uestra crapula & ebrietate & curis rerum mundanarū. Et hoc, Si inexplabilior es, ne concupiscas cibos diuitis, hi enim ex uita falsa dependent. Verum amplius sanctus Apostolus inexplabiles ac uoraces subsannans ob gulosas concupiscentias elatos, dixit: Cibi uentri, & uenter cibis, Deus autem & hunc & hos abolebit. Sed & Esau primogeniti prærogatiuam per cocturam tritici amisit, uelut Scriptura dicit, quæ ipsam cocturam tritici ac lenticulæ appellat. Fortassis autem, ut puto, non quod ex tritico, hoc est frumento, erat: sed uelut iam coctæ reliquiæ lentis, & amplius ad ignem

Phrygia combusta.

Actiones Andreae, Ioannis & Thomæ.

Aqua usus in mysterijs.

Genesios 10. eius expensus.

ad ignem appositæ, ut sic rursus igne seruefactam, scriptura Pyrrhon dixerit, id est fuluam, & non Pyri, quod triticum significat; eo quod recalefacta erat, postquam frigida facta fuisset. Et sicut ille propter uinum denudatus, nulla iniuria affectus est. sic hic magis ob famem & insatiabilitatem primogeniti prærogatiuam amisit, & magis quam per uinum iniuria affectus est. Et nihil ualet sententia propè ad ueritatem corrupta, neque fabulosus quidam excogitatus scenicus actus. Iactant autem & continentiam, fallaciter omnia facientes, nam & inter mulieres reperiuntur, & mulieres undiquaque decipiunt, & cum mulieribus iter faciunt, & simul cum illis uiuunt, & illarum ministeria admittunt. Ita ut alieni sint à ueritate, & formam magis præ se ferant, ipsam uero uirtutem pietatis abnegarint. cuiuscunque enim operis quis partem reliquerit, totum complementum dimisit, per unam partem relictam. Vnde sanè mysteria quæ apud ipsos per aquam solum fiunt, neque mysteria sunt, sed ad imitationem uerorum falso fiunt. Quare & in hoc à recto Saluatoris sermone redarguentur, qui dicit: Non bibam de fructu uitis huius, donec bibero ipsum nouum uobiscum in regno coelorum. Proinde quum hanc hæresim per fortem ueritatis manum, uelut bestiam dolorem inducentem ac dentibus carentem repulerimus, ad sequentes procedamus, consueto more Deum uniuersorum inuocantes ducem & propulsatorem malorum, & prudentiæ auxiliatorem, atque ipsum sapientiæ datorem, quo nos ab ipso ueritatem discantes, aliarum perniciem reuelare possimus; & antidotum contra ipsas medicam, ex multis ungentarijs speciebus de ueritatis doctrina, iam percussis preparare, ad sanationem ac curam eorum qui inciderunt, & his qui cognituri sunt quæ non nouerunt, ad malorum præoccupationem, & nobis ad salutem & Dei mercedem luculenter contribuendam.

*Contra Phrygastas, siue Montanistas, aut Tascor
drugitas, hæresim XLVIII.*

Phrygastæ.
Phryges.

A Prædictis rursus alia hæresis emergit, Phrygorum appellata, quæ illis contemporanea, & ipsis successit. Hi enim fuerunt circa annum decimum nonum Antonij Pij post Adrianum. Sed & Marcion & Tatianus, & qui ipsi successerunt Encratitæ temporibus Adriani fuerunt, & post Adrianum. Hi equidem Phryges siue Phrygastæ appellati, suscipiunt totam scripturam, uetus ac nouum Testamentum, et mortuorum resurrectionem similiter fatentur. Verum Montanum quendam prophetam habere se iactant, & Priscillam ac Maximillam prophetissas, quibus addicti mente peruersi sunt. De Patre autem & Filio ac Spiritu similiter sentiunt, uelut sancta catholica Ecclesia. Dissenserunt autem seipsos, & addicti sunt spiritibus erroris & doctrinis dæmonum similes. Oportet nos, inquiunt, etiam dona gratiarum suscipere, & sancta Dei Ecclesia similiter dona suscipit. Verum quæ uere dona sunt, & Ecclesiæ Dei sanctæ per Spiritum sanctum approbata, itemque per prophetas & Apostolos, ac ipsum Dominum, quum Ioannes Apostolus ita in epistola dicat: Probate spiritus an sint ex Deo. Et rursus, Audistis quod antichristus ueniet, et nunc antichristi multi sunt. Ex nobis processerunt, sed non erant ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Sed ut cognoscatur quod non sint ex nobis, ea gratia scribo uobis filij, &c. Reuera igitur non sunt ex ipsis sanctis, excesserunt enim ab ipsis per suam contentionem, addicti spiritibus erroris ac fabulosis. Ecce enim ex ipso argumento redarguunt, non potentes explere sua in contentione promissa. Si enim oportet dona suscipere, et opus est in ecclesia donis: cur non amplius post Montanum & Priscillam ac Maximillam habent prophetas? Num cessauit gratia? Non cessat autem gratia in sancta Ecclesia, absit. Si uero usque ad tempus aliquod uaticinati sunt, qui prophetæ fuerunt, & non amplius uaticinant: ergo neque Priscilla, neque Maximilla uaticinatæ sunt, post prophetias per sanctos Apostolos in sancta Ecclesia probatas. Itaque secundum duos modos ipsorum dementia redarguet. Aut enim ostendunt esse prophetas post Maximillam, ut ne cesset ea quæ apud ipsos gratia appellatur. Aut

Aut Maximilla
aufan non à Sp
Et quomodo
Maximilla ab
consummatio
phetæ dixeru
ipsis dicta sun
& nondum ce
pus transierit
ad nostrum te
dum est cōsum
quidem obitu
narunt, non in
cente serpente
sint: & ex ouil
linquentes ue
Si enim dicer
ipsos donum
ergo etiam ip
nus Ecclesiam
ro, & mente s
pleti Spiritu s
fidei portione
Quomodo u
tis, qui uenier
enim ea quæ
& in ueritate
sa prophetia.
ex Spiritu san
lis in domo, q
quam uidit B
alto & elato.
me: Vade, dic
non uidebitis
Dominus. N
ut à mente pe
audiens à De
nunquam in
scret propter
tus ferebatur
dicebat, Neq
sanam mente
ligentia plenu
soluit, & qua
lutionem stat
bens super or
bat, & eos qu
tur se uaticina
bentes. Oblit

Aur Maximilla falsa Prophetissa comperietur, post terminū prophetarum donorū
 ausan non à Spiritu sancto, sed à dæmonijs erroris afflari, & audientes ipsam decipere.
 Et quomodo ex his quæ ab ipsa dicuntur, confutatio ipsius emergat, dicā. Dicit enim
 Maximilla ab ipsis appellata prophetissa: Post me prophetissa non amplius erit, sed
 consummatio. Ecce quomodo undiq; apparet spiritus erroris. Quæcunq; enim pro-
 phetæ dixerunt, & cum intelligentia cōsequenter loquuti sunt, et perfectæ sunt quæ ab
 ipsis dictæ sunt, & adhuc implentur. Hæc uero dixit, post ipsam esse cōsummationem:
 & nondum consummata sunt, maxime quum tot reges postea fuerint, & tantum tem-
 pus transferit. Anni enim iam sunt ab eo tempore plus minus ducenti nonaginta, usq;
 ad nostrum tempus duodecimi anni Valentini & Valentis ac Gratiani regni, & non
 dum est cōsummatio iuxta illam quæ seipsam nominauit Prophetissam, quū ne diem
 quidem obitus sui nouerit. Et uidere est quomodo omnes qui seipsos à ueritate abalie-
 narunt, non in aliqua stabilitate doctrinæ permanerunt, sed uelut pueri à semper sedu-
 cente serpente decepti, in perditionem seipsos exposuerunt, & ut pabulum lupi facti
 sint: & ex ouili rapti ac distracti sint, atq; sic perierint, non tenentes principatum, sed re-
 linquentes ueritatem, seipsos in naufragiū & tempestatem omnis erroris immiserunt.
 Si enim dicit Maximilla, quod propheta non amplius erit: ergo tollit quod sit apud
 ipsos donum, & hucusq; feratur. Si uero usq; ad ipsam quidē, uelut dixi, donum fuit:
 ergo etiam ipsa donorum particeps non fuit. nam errauit. Obsignauit enim Domi-
 nus Ecclesiam, & impleuit ipsi dona. Quando enim opus erat Prophetis, in spiritu ue-
 ro, & mente sana, & intelligentiam habente, sancti ipsius omnia præuaticinati sunt, im-
 pleti Spiritu sancto iuxta proportionem donorum ex spiritu unicuiq; datorum, et pro
 fidei portione, ad utilitatē. Quid igitur utile hi dixerunt: aut quid correspondēs fidei?
 Quomodo uero nō potius hi sunt de quibus dixit Dominus, Attēdite à falsis prophe-
 tis, qui uenient ad uos in indumentis ouium, intus uero sunt lupi rapaces. Comparantes
 enim ea quæ ab ipsis dictæ sunt, & quæ in ueteri ac nouo Testamento in ueritate sunt,
 & in ueritate facta sunt ac prædicta, probabimus qualis prophetia existit, & qualis fal-
 sa prophetia. Propheta cum constanti ratione ac intelligentia loquebatur, & dicebat
 ex Spiritu sancto, omnia sana mente ac corpore dicens. Sic Moses seruus Dei, & fide-
 lis in domo, quum uideret, dicebatur Propheta in ueteri Testamēto. Et uisio, inquit,
 quam uidit Esaias, filius Amos propheta. Vidi, inquit, Dominum sedētem in throno
 alto & elato. Et uidi Seraphim ac Cherubim, & audiui uocem Domini dicentem ad
 me: Vade, dic populo huic, Auribus audietis & nō intelligetis, & uidētes uidebitis &
 non uidebitis. & quum audissem à Domino, digressus ad populum dixi: Hæc dicit
 Dominus. Nōne uidēs quod intelligentis est hic sermo, & non mente moti, neque
 ut à mente perculsa uox reddebatur? Similiter autem et lezechiel sanctus et propheta,
 audiens à Domino, Fac tibi panes de stercore humano: dixit, Nequaquam Domine,
 nunquam inquinatum & immundū ingressum est in os meum. Quum enim cogno-
 sceret propter minas fieri hunc sermonem à Domino ad ipsum, non uelut mente mo-
 dicebat, Nequaquam Domine. Hæc enim reuera sunt prophetarum in sancto Spiritu
 sanam mentem habentium, & doctrinā ac sermonem. Daniel uero, nōne omni intel-
 ligentia plenus reperitur: & cōsiliorum intelligens: qui ænigmata Nabuchodonosor
 soluit, & quæ ille per somnia uidit, hic suggerebat, & aberat ab ipso qui uiderat, & so-
 lutionem statim inferebat, sano statu & excellentia doni, ampliorem prudentiam ha-
 bens super omnem hominem, eo quod donū sancti spiritus reuera prophetam erudie-
 bat, & eos qui per prophetam doctrina ueritatis digni fiebant. Cæterū quæ hi profiten-
 tur se uaticinari, ea neq; stabili mente facere uidentur, neq; intelligentiam sermonis ha-
 bentes. Obliqua enim apud ipsos sunt uerba, & intorta, & nullā rectitudinē habentia.

Statim

Epiphanijsæ-
culum.Prophetarum
probatio.

Montani pro-
phetia qualis.

Statim enim Montanus dicit: Ecce homo uelut lyra, & ego uolo uelut plectrum. homo dormit, & ego uigilo. Ecce Dominus est qui extasi emouet corda hominū, & qui dat corda hominibus. Qui igitur ex his qui intelligunt, & cum prudentia utilitatis doctrinam suscipiunt, & suae ipsorum uitae curam gerunt, non condemnabit talem ad teratam doctrinam, & sermonē eius qui iactat seipsum inter prophetas recenseri: cum non possit similia prophetis dicere. Neque enim Spiritus sanctus loquutus est in ipso. nam dicere, Volo uelut plectrum, & uigilo, & extasi emouet Dominus corda: mentem moti uerba sunt, & non intelligentis, sed alium characterem ostendentis praeter cum qui est Spiritus sancti, qui in prophetis loquutus est. Si uero mendacium ueritati applicare uoluerint, & ignorare mentem sinceritatis curam habentem, et sibi ipsis coartare sermones per quos errorem suum fucunt: similem quendam effectum producent.

ab eo quod sancta Scriptura dixit: Immisit Deus soporem & extasim in Adam, et dormiuit. Et non amplius simile est hoc illi. Non enim & hic corpus formaturus erat Deus, ut ideo extasim immisisset, quo similia inferret, propter excellentem benignitatem.

Extasis quid
significet.

Nam ipsi Adam induxit extasim somni, non extasim & emotionem mentis. Extasis autem iuxta multas differentias modum habet. Dicitur enim extasis stupor, ob excellentiam admirationis. Dicitur & extasis insania, eo quod à proposito emoueat. Verum illa somni extasis, hoc est sopor, iuxta alium modum dictus est, iuxta naturalē actionē, maxime eo quod profundissime sancto Adam inductus esset, qui manu Dei formatus erat. Reuera enim uidere licet, quod merito hanc extasim diuina Scriptura posuit. Nam dum dormit homo, transferuntur omnes sensus ad quietem conuersi.

Somni ratio.

ut uerbi gratia, uis uisua si adest non uidet, conclusi enim sunt oculi. Quiescit motus in homine spiritus, siue anima. Si graue olētia aut gratus odor est in domo, etiam si adsit olfactus sensus non sentit. motus est enim talis sensus, ad quietem conuersus. Si amari aut salsi aut dulces humores sint in ore, gustus non percipit. nam in quietis extasi ac sopore iacet non operans, quod in uigilia operabatur. Auditus adest, sed cessat uis audiendi in sensu: & saepe loquentes in domo, nisi expergefiat homo, non audit quod dicant, eo quod discesserit actio ad tempus. Si animalia quaedam percurrant per nostrum corpus, non sentimus ipsorum circa corpus nostrum contactum, nisi grauius nos impetant: ita toto corporis organo propter somni quietē ab actione emoto. Nam quū organū naturae sit terreg, & animae circūdatū, eo quod sic ex Deo utilia nobis contigerūt, dat somno tempus, qui ipsum ab efficacissimo sensu ad transitū quietis transfert. Ipsa uero anima à principali actione ac prudentia non emouetur. Saepe enim imaginatur uelut in uigilijs, & obambulat, & operatur, & pontum penetrat, & plura ac maiora his per somnia speculat. Non tamen in desipiente & in extasi posito, ac mente mota homine, qui corpore et anima uigilās horrēda tractat, & saepe seipsum & alios male accipit. Ignorat enim quae loquitur ac facit: nam in extasi mentis ac desipiētia talis existit. Haec autem omnia o charissimi, necessariō collegimus, ob id quod dictum est, Immisit Deus extasim siue soporem in Adam, & dormiuit: ut differentias modorum extasis explicaremus. Et diximus ob quam causam illic à Domino extasis dicta est somni participatio. nimirum propter Dei indulgentiam & benignitatem, quam omnibus quidem hominibus idem largitus est, ut transferatur homo à cura in quietem somni et negotiorum uitae. Verum illic amplius illam extasim uocauit, eo quod fecerit ipsum ad tempus non sentire dolorem, propterea quod accepturus erat costam ab ipso, & ipsam formaturus ei in uxorem. At non erat mentis extasis, ac intelligentiae emotio. Statim enim ut surrexit, agnouit & dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea.

Haec uocabitur mulier, quoniam ex uiro ipsius haec sumpta est. Nouit enim, uelut uides, & prima, & praesentia, & uaticinatur de futuris. Ecce enim agnouit prima, quādo erat in somno, dicens: Hoc nunc os ex ossibus meis. Et agnouit praesentia, postquam facta esset

facta esset mulier: mirum: Eari suae, & erit intelligentia extasi mea, & uelut desipiens gitanis de hanc atque fiunt. Quid hic dicit, & trus in extasi per quotidiana demissum, & quod intelligi enim audiuit persuasus est immundum dux. Qui uentur, ergo tem, & quae omnem hominem autem in his loquutus fuit praeter timoris. uide phetiae uident tremens. Cognosces quod uides, quod & in sapientia esse primus inter se sancto dente Saluator ipsos uideri hunc: Hic in de uero etiam quae Domini habitu in sinu ac manibus ducent in hanc ciabant famam, sed ut ostendit sub Clara Spiritus aurora. Et rursum nis daemonibus, quos ex proposito harum sectantur: non

eta esset mulier agnoscens ipsam de corpore sublatam. Et uaticinatus est futura, ni-
 mirum: Ea gratia relinquet homo patrem suum & matrem suā, & adhærebit uxo-
 ri suā, & erunt duo in carnem unam. Hæc autem non sunt uiri mēte moti, neq; in-
 telligentia priuati, sed sanam mentem habentis. Si uero etiam de illo, Ego dixi in-
 extasi mea, omnis homo mendax, dicendum est: alia rursus hæc facultas est, non
 uelut desipientis alicuius ac mente moti hominis, Absit: sed ualde admirātis & co-
 gitantis de his, quæ secundum consuetudinem cogitationum moderatè uidentur
 atq; fiunt. Quandoquidem enim admiratus est propheta, propter admirationem
 hic id dicit, fuerunt etiam prophetae in extasi, non in extasi rationis. Fuit item Pe-
 trus in extasi, non qui non intelligeret sermonem, sed qui uideret alia quàm quæ
 per quotidianam consequentiam ab hominibus uidentur. Videbat enim linteum
 demissum, & omnia quadrupeda ac reptilia, & uolatilia cœli in ipso. Vide uero
 quod intelligit, & non erat in extasi ac emotione mentis sanctus Petrus. Quando
 enim audiuit, Surge, macta, & comede: non uelut qui sanam mentem nō haberet,
 persuasus est, sed ait ad Dominum, Nequaquē Domine, nunquē enim inquinatū aut
 immundum ingressum est in os meū. Et sanctus Dauid dixit, Omnis homo men-
 dax. Qui uero dicit, Ego dixi, proprie dixit, & de hominibus dixit, quod menti-
 untur, ergo ipse non mentiebatur. Verum stupens & admirans ipsius benignita-
 tem, & quæ ipsi à Domino prædicata erant, admirabatur per excessum. Et uidens
 omnem hominem egentem misericordia Dei, soli Domino ueritatē attribuit, om-
 nem autem hominem sub pœna nouit, ut ostendat uerum spiritum qui in prophe-
 tis loquutus est, & profunditates cognitionis ac certitudinis Dei ipsis reuelauit.
 Fuit præterea & Abraam in extasi, non in extasi mentis, sed in extasi ac percussione
 timoris. uidebat enim clibanum & lampades circa solis occasum. Sed & alij pro-
 phetae uidentes uisiones, mente sana dicebant, uelut Moses dicit, Timidus sum &
 tremens. Cognouit autem Abraam ea quæ à Domino dicebantur, cognoscens co-
 gnoscens quod semen tuum peregrinum erit in terra aliena annis quadringentis. Et
 uidet, quod omnia apud prophetas dicta in ueritate uidere datur, & in sana mēte,
 & in sapienti ratione, & non in infania. Quod si rursus uoluerint dicere, non simi-
 lia esse prima dona postremis: unde hoc demonstrare poterint? Similiter enim
 inter se sancti Prophetae & Apostoli uaticinati sunt. Primum quidem igitur ascen-
 dente Salvatore in cœlum, quum uidissent duos in uestibus albis, non in infania
 ipsos uiderunt, sed sana mente audiuerunt, Viri Galilæi quid statis intuentes in cœ-
 lum? Hic IESVS qui assumptus est de uobis in cœlum, hic ueniet, & cætera. Dein-
 de uero etiam Petrus uelut dixi, uidens & audiens, & respondens ac dicens, Ne-
 quaquē Domine: stabili mente erat. Agabus uero prophetans & cum admirabili
 habitu insinuās dicebat. Accepto enim cingulo Pauli, & ligatis proprijs pedibus
 ac manibus, sic inquit, Virum hunc cuius est hoc cingulum ligabunt Iudæi, & ab-
 ducent in Hierusalem. Sed & rursus in Antiochiam uenerunt prophetae, & denū-
 ciabant famem futuram per omnem orbem terrarum, & nō intercidit ipsorum ser-
 mo, sed ut ostendat ipsos ueros prophetas scriptura statim infert dicens, Quæ acci-
 dit sub Claudio Cæsare. Paulus uero sanctissimus Apostolus prophetans dixit,
 Spiritus autē expresse dicit, In extremis diebus instabunt tēpora difficilia, & cæte-
 ra. Et rursus alibi, Discedent quidā à sana doctrina, addicti seductoribus & doctri-
 nis dæmonum prohibentium matrimonium contrahere, iubentium abstinere à
 cibis, quos Deus creauit in usum nostrum cum gratiarum actione. Quare palam
 ex propositis impletum est hoc ipsum in nobis, & similibus nobis. Pleraq; enim
 harum sectarum matrimonium contrahere prohibent, & à cibis abstinere præci-
 piunt: non honestæ uitæ gratia exhortantes, non maioris uirtutis gratia & præ-

Prophetarum
 similitudo.

r miorum

miorum ac coronarum, sed abominabilia ea quæ à Deo facta sunt putantes. At uero sancta Ecclesia & uirginitatem glorificat, & solitudinem ac castitatem & uirginitatem laudat, & nuptias pudicas honorat & suscipit: Scortationem uero & adulterium ac petulantiam interdicat. Vnde uidere est sanctæ catholicæ Ecclesiæ characterem, & adulteros aliorum mores: quo probata sequentes, ab omni errore & obliqua atque accliuo calle refugiamus. Dixi enim supra uelut à sancto Apostolo prædictum est, & rursus dico, quod muniens nos, & characterem sanctæ Ecclesiæ ab hæreticorum errore diuidens dixit, quod audenter ea quæ ex Deo bene ordinata sunt interdicens leges ferunt: de quibusdam prohibentibus matrimonium contrahere, & præcipientibus abstinere à cibis, uerba faciens. Etenim cum modestia quadam Deus uerbum in Euangelio dixit, Vis perfectus esse: misericordiam exhibens hominum formationi ac debilitati. Et gaudet quidem his qui approbatum Dei cultum præstare possunt, & uirginitatem ac castitatem & continentiam exercere deligunt. Verum unas nuptias honorat, etiam si maxime sacerdotij dona, per eos qui ab unis etiam nuptiis se continuerunt, & in uirginitate uitam degunt, se ornasse præexpressit, uelut etiam Apostoli ipsius ecclesiasticam sacerdotij regulam ordinate ac sancte constituerunt. Si uero quis per debilitatem opus habuerit post propriæ uxoris obitum, secundas nuptias contrahere: hunc ipsum ueritatis regula non interdicat, hoc est eum qui non sit sacerdos. Hi uero prohibent iuxta id quod dictum est, Prohibentium contrahere matrimonium. Reijciunt enim secundis nuptiis coniunctum, & cogunt secundis nuptiis non copulari. Nos uero non necessitatem imponimus, uerum cum bono consilio admonemus, exhortantes eum qui potest. Non autem necessitatem imponimus non potenti, neque reijcimus ipsum à uita. Sanctum enim uerbum omnibus prædicauit, ut debiliū infirmitatem portemus, uelut etiam ipse sanctus Apostolus dicere comperitur, & tales redarguerent qui non sunt eiusdem doni, Iuniores inquit, uiduas reijce, postquam enim inordinate se gesserunt contra CHRISTVM, nubere uolunt, habentes iudicium, quod primam fidem reiecerunt. Quæ enim promiserunt & reprobauerunt, iudiciū habent. Quæ uero non promiserunt, sed coniunctæ sunt propter debilitatem, iudicium non habent. Si uero etiam iudicium siue condemnationem habituræ essent, quomodo dixisset, nubant, domum gubernent? Omnis itaque qui prophetat intelligens comperitur, tum in ueteri, tum in nouo Testamento. Sic etiam sanctus Ioannes in Apocalypsi dixit, Hæc reuelauit Dominus seruis suis, per seruū suum Ioannē. Et, Hæc dicit Dominus, Qui hæc dixit, sanam mentem habuit & intellexit. Ecce igitur hæc dicit Dominus, & Visio quam uidit. At Montanus hic qui iactat seipsum esse prophetam, & seduxit eos qui ab ipso decepti sunt, inconstantia secundū diuinas scripturas narrat. Dicit enim in sua appellata prophetia, Quid dicis eum qui super hominem saluatur? Lucebit enim iustus inquit, super solem centupliciter. Parui uero qui inter uos saluantur, lucebunt super lunā centupliciter. Cæterum Dominus redarguit hunc, habens potestatem donandi ut luceant facies sanctorum, & qui illustrauit faciē Moysi, & qui immutauit sanctos in sua sancta resurrectione, eos qui seminantur in ignominia, & resurgunt in gloria. Non alia corpora præter quæ iam sunt, sed ipsa quæ iam sunt resurgunt tota, accipiuntque gloriam ab ipso post resurrectionem, ab ipso qui gloriā large sanctis suis exhibet, habet enim dandi potestatem ac largiendi, uelut Deus ac Dominus. Quum habeat autem potestatem largiendi, non promisit secundum Montanum, sed dicit, Lucebunt uestre facies uelut sol. Si itaque qui habet potestatem, & uere herus est ac Dominus noster IESVS CHRISTVS, dicit quod facies iustorum lucebunt uelut sol: quomodo Montanus amplius promittit cētupliciter? Ergo potius similis est illi qui promisit Euæ, & dixit, Eritis sicut

Eritis sicut
luptate, pr
uero appo
fans in ho
ritus doct
tus, & opp
spicionem
enim Dom
me: Aliud
nis scriptur
itaque discor
phetas hab
sus fuerit ho
STVS enim
dixit, Ille m
suum glorifi
ipsum esse f
esse patrem
quod non i
luit totum c
ipsius omni
do omnes u
runt, CHR
seipsum qu
ab ipso acce
angelus, ne
deprehend
Ecclesiastic
pus Ecclesi
constructu
STVS seips
patrem dici
in Christian
stis, & Tro
uobis dicen
rint quæ su
propheta u
uestra euari
ste & barba
filij CHRIS
STVM glori
dum sancto
ab ipso aud
ro dicit, Im
dicit menti
penumero
ueritatis, &
tatem. Sicut
tissimi seru

Eritis sicut Dei, & ab ea quam habebat ipsa una cum Adā gloria atq; Paradisi uoluptate, prae parauit ut eijcerentur, & in corruptionem mortis deferrentur. Insuper uero apponit idem Montanus sic dicēs. Ego Dominus Deus omnipotens cōuersans in homine. Recte igitur diuina scriptura nos prae muniiuit, & consequens spiritus doctrina nos admonuit, ut cognoscamus qualia sunt imitamenta alieni spiritus, & oppositiones aduersus ueritatem. Statim enim ubi hoc dixit Montanus, suspicionem nobis prae buit, ut recordaremur eorum quae à Domino dicta sunt. Sic enim Dominus in Euangelio dicit. Ego ueni in nomine patris, & non suscepistis me: Aliud ueniet in proprio, & talem suscipient. Proinde penitus discors à diuinis scripturis hic inuenitur, uelut omnibus manifestum est qui attentē legunt. Si itaq; discors est: alienus est à sancta catholica Ecclesia. Et secta eius iactans se prophetas habere ac dona, ea non accepit, sed ab his defecit. Quis igitur intelligens ausus fuerit hos prophetas uocare, & non magis dixerit hos seductores esse? CHRISTVS enim nos docuit dicens, Spiritum paraclerum mittam uobis. & signa dans dixit, Ille me glorificabit. Hic uero Montanus seipsum glorificat. Dominus patrē suum glorificauit. Et Dominus rursus CHRISTVS spiritum glorificauit, dicens ipsum esse spiritum ueritatis. Montanus autem seipsum solum glorificat, & dicit esse patrem omnipotentem, & in homine inhabitare: ut undiquaq; ostendatur quod non ipse sit, neq; ab illo missus, neq; qui ab illo accepit. In Domino enim uoluit totum complementum deitatis inhabitare corporaliter: & de complemento ipsius omnes prophetae acceperunt, uelut sanctus Ioannes dicit. Et uides quomodo omnes ueteres CHRISTVM annunciauerunt, & qui post CHRISTVM fuerunt, CHRISTVM glorificauerunt & ipsum confessi sunt. Montanus uero intulit seipsum quendam dicens, ut ostēdatur quod neq; est, neq; ab ipso missus est, neq; ab ipso accepit. Deinde rursus inquit, miserrimus homuncio Montanus: Neque angelus, neq; legatus, sed ego Dominus Deus pater ueni. Hae autem quum dicat, deprehenditur alienus esse, ut qui CHRISTVM nō glorificet, quem totum donū Ecclesiasticū in sancta Ecclesia in ueritate glorificauit. Inuenietur enim extra corpus Ecclesie esse, ac extra caput totius, & non tenere caput, ex quo totum corpus constructum augefcit, uelut scriptum est. Dominus enim noster IESVS CHRISTVS seipsum ostendit quod uerē filius sit in ueritate. Montanus autem seipsum patrem dicit. Quomodo igitur o Phryges, qui contra nos hostes insurrexistis, & in Christianum cognomentum formati estis, barbarorum uero pugnam suscepistis, & Troianorum ac Phrygum hostilitatem imitamini, quomodo crediderimus uobis dicentibus, propter dona defecisse ab Ecclesia? Nō enim amplius dona fuerint quae sunt à donis aliena, & prae ter characterem à Domino promissum, uelut prophetae uestri dicunt. Inducitis nobis insuper & Maximillam. Nam & nomina uestra euariata sunt ac horrendissima, & neq; molle quid ac dulce habent, sed agreste & barbaricum. Statim enim haec Maximilla apud illos Phrygas quid dicat, o filij CHRISTI audite. Mene audite, sed CHRISTVM audite. Et in quibus CHRISTVM glorificare uidetur aberrat. Si enim CHRISTI fuisset, dixisset utiq; secundum sanctos Apostolos, uelut unusquisq; dicit. Petrus quidē primus dicens, Nos ab ipso audiuius: & ipse Dominus dicens, Qui uos audit, me audit. Paulus uero dicit, Imitatores mei estote, quemadmodum ego CHRISTI. Haec autem uerum dicit mentiens & non uolens, Recte autem dicit quū inquit, sed CHRISTVM. Saepenumero enim immundi spiritus coguntur seipsos subuere, quod non sunt ueritatis, & ostendere Dominum suum uolentes & non uolentes propter necessitatem. Sicut puella quae habebat spiritum Pythonis dicebat, Hi homines Dei altissimi serui sunt, & hoc, Quid uenisti ante tempus torquere nos? nouimus te qui

Spiritus immū
di seipsos sub-
uertunt.

sis sanctus Dei. Ita & hæc coacta dixit, se non audiendam esse, sed **CHRISTVM**.
 Quomodo igitur hi, qui hoc ab ipsa audiuerunt, & ipsi crediderunt, ipsam audire
 uolunt: quum ab ipsa didicerint, non ipsam audiendam esse, sed Dominum. Nam
 quum uere terrena ipsa loqueretur, si affuisset ipsis prudentia, nõ debuissent ipsam
 audire. Et ne dixeris quod intelligebat: Non enim intelligentia præditi est docere,
 & seipsum subuere. Si enim omnino dicit, Ne audite me. Qualis erat spiritus
 qui loquebatur in ipsa? Si ipsa dixit aut homo, Ergo non erat in Spiritu sancto.
 Quæ enim dicit, Me ne audiat, humanum quid nimirum dixit, & non erat in Spi-
 ritu sancto. Quæ uero non erat in Spiritu sancto ex supernis, sed humanæ sapien-
 tiæ erat, et nihil nouit, & non erat Spiritus sanctus, sed ex humana sapientia sona-
 bat, ac loquebatur. Si uero in Spiritu sancto loquebatur ac uaticinabatur, qualis
 erat Spiritus sanctus qui dicebat, Me ne audite. Et multa est fraudis cecitas, & ma-
 gnus est Dei Sermo, qui per omnes modos non aduofacit ad hoc, ut sciamus qua-
 les sunt spiritus, qui ex Spiritu sancto loquuti sunt: aliquando ex persona patris,
 aliquando ex persona filij, aliquando ex persona Spiritus sancti. Et si spiritus in
 Maximilla sanctus fuisset, non interdixisset propria uerba. Vnus enim est Spi-
 ritus sanctus, qui diuidit unicuique prout uult. Dicitur autem Spiritus pietatis, & di-
 citur esse Spiritus **CHRISTI**, & spiritus à patre procedens, & à filio accipiens,
 non alienus à patre & filio existens: Ergo non dixit, Ne audite me. Quæ enim
CHRISTI sunt spiritus loquitur, & **CHRISTVS** spiritum mittit: Et in Spiritu
 sancto eiicit dæmonia: Et Dominus quæ patris sunt dicit: Et pater filium sanctifi-
 cauit, & in mundum demisit, ut cognoscant ipsum & glorificent, quemadmodum
 glorificant patrem. Et corrui per omnes modos sententia ab alienantium se, à
CHRISTI consequentia. Dicit porro rursus eadem Maximilla ipsa intelligentia
 „ ac doctrinæ cognitio, ut per ludibrium dicam. Misit me Dominus huius laboris
 „ & promissionis ac fœderis, indicatricem electam, interpretem coactam, ut uolen-
 „ tem & non uolentem, contingat discere cognitionem Dei. Consideremus igitur
 uitæ nostræ stabile fundamentum, & uiam Lucis ô charissimi, & ne fallamur per
 sermones contrarios, & pecoris à spiritu alieni. Vide enim hic eum, qui sic loqui-
 tus est, coactum se dixisse, non uoluntaria mente. At Dominus noster non inui-
 tus uenit in mundum, neque ex necessitate à patre demissus est, sed simul cum pa-
 tre habens ipsum uelle, & cum Sancto Spiritu ipsum exhibere. Et similiter
 quum habeat ipsum uelle cum patre, habet etiam ut non cum necessitate hanc
 gratiam omnibus det, sed propter excellentem erga homines benignitatem. Sic
 etiam quos uocauit, cum uoluntatis proposito uocauit, non necessitatem immi-
 tens, non tormentum aliquod adhibens: Dicit enim, Qui sititis uenite ad me. Et
 „ rursus, Si quis uult uenire ad me, abneget seipsum, & sequatur me. Et per
 „ Esaiam idem loquens dixit, Si uolueritis & audieritis me. Et postea ut osten-
 deret propheta quis esset qui dicit, ait: Os Domini loquutum est hæc. Et ui-
 des omnibus modis horum ad diuinam scripturam dissonantiam, & aliam su-
 spicionem ac opinionem præter fidem ac consequentiam Dei. Etenim Maxi-
 milla uolentes & non uolentes cogere dicit, ut etiam ex hoc ipso dicto men-
 dax uideatur. Neque enim uolentes docuit cognitionem Dei quam non nouit, neque
 non uolentes coegit. Non enim omnes in mundo nouerunt Maximillæ nomen,
 neque sermonis ipsius sonum. Et omnibus modis corrui horum erronea uersutia,
 quæ non est ex ueritate Dei. Honorant autem tales etiam locum quendam desertum
 in Phrygia, Pepuzam quondam appellatam ciuitatem, nunc autem solo adæqua-
 tam. Et dicunt illuc descendisse supernam Hierusalem. Vnde eò abeuntes myste-
 ria quædam perficiunt in loco & sanctificant, uelut putant. Est enim hoc genus in
 Cappadocia

Spiritus san-
 cti appellati-
 ones.

Vocatio no-
 stra non co-
 acta.

Cappadoci-
 cundum Pl-
 rimum uig-
 cuiusque sec-
 one rursus
 lianorum a
 Tascodrug-
 ro nasus su-
 appellatur
 aliquibus T-
 In hac uero
 Pepuziano
 Puerum enim
 aciculis cõp-
 cet sacrificij
 mus enim cõ-
 ditum, tum ex
 se: quò nih-
 uideamur, &
 mus, sed in
 tes, sed præ-
 tus doctrinæ
 unaquaque
 qui incider-
 nes: curati-
 rato, his qu-
 ro qui non
 ritatis medi-
 sti uocem
 tutem CHI-
 & dentium
 autem hæc
 commorso
 huiusmodi
 nem in usu
 ducens. C-
 ritatem ipsi
 ribusque en-
 tias agamus

Q Vin-
 sunt
 xta quend-
 Quintillar-
 Pepuza d-
 modo, ue-
 dida ueni-

Cappadocia ac Galatia, & in praedicta Phrygia: unde etiam Phrygorum siue secundum Phrygas secta haec appellatur. Sed & in Cilicia & in Constantinopoli plurimum uiget. Quo uero nihil relinquamus ex his, quae ad nomen pertinent uniuscuiusque sectae, à nobis praedicate, etiam de Tascodrugitarum nominis appellatione rursus dicemus. Est enim hoc nomen, aut in hac ipsa, aut in sequenti Quintillianorum appellata. Ab his ipsis enim & hoc nomen proficiscitur. Vocantur autem Tascodrugitae ob hac causam. Tascus apud ipsos pertica appellatur. Druggus uero nasus siue rostrum appellatur. Et ab eo quod imponunt digitum suum, indicem appellatum, in nasum dum orant, tristitiae nimirum ac ultroneae iustitiae gratia: ab aliquibus Tascodrugitae appellati sunt, hoc est porticonasati aut perticorostri. In hac uero haeresi, aut in coniugata eius Quintillianorum siue Priscillianorum & Pepuzianorum appellata, horrendum ac nefarium quoddam opus fieri dicunt. Puerum enim quendam ualde infantem, in festiuitate quadam per totum corpus aereis aciculis compungentes, sanguinem ipsius sibi ipsis comparant, ad apparatus uidelicet sacrificij. Sufficiens autem nobis & quae de hac diximus o charissimi. Promissimus enim de unaquaque haeresi, non inuidiose nos dicturos esse, sed quae tum ex auditu, tum ex lectione eorum, qui uere de his prodiderunt accepimus, tradituros esse: quod nihil superfluum ultra ea quae nouimus tradentes, sub conscientia esse non uideamur, uelut qui etiam ipsi inueniamus non recta, quae contra homines dicamus, sed in uitium incidamus, in quod etiam ipsi inciderunt ueritatem non dicentes, sed praedicantes quae non uiderunt, neque audiuerunt, neque à uera Sancti Spiritus doctrina acceperunt. Quando uero omnia exacte, uelut dixi, recensimus de unaquaque secta, ita ut malum quidem reuelauerimus ad correctionem eorum qui inciderunt, & subuersionem fecerimus per diuinos sermones & rectas rationes: curatio, ut ita dicam, pharmaco iuxta duplicem modum in Domino praeparato, his quidem qui inciderunt, ut conualescant à morbo, & tanto dolore: his uero qui non illapsi sunt, ut praecipuum, ut ita dicam, pharmacum habeant, ueritatis medicamentum exhibentes: quod etiam ipsi discipuli discipulorum CHRISTI uocemur, & ipsius Saluatoris, corporum & animarum auxiliatoris, per uirtutem CHRISTI ad sequentes procedere conabimur, postquam sane uenenum & dentium ipsius hamiforme uirus, per lignum ueritatis crucis contriuimus: Est autem haec haeresis haemorrhoea uiperæ similis, cuius pernicies de uniuerso corpore haemorrhoeorum sanguinem effundit, & sic mortem inducit. Haec enim & Quintillianorum haeresis hoc facit. Impubis enim pueri corpus compungit, & sanguinem in usum aufert, ad sacrorum nominis CHRISTI initiationem deceptos, seducens. Caeterum nos ad consequentes per uirtutem CHRISTI accedentes, ueritatem ipsius inuocemus, quo uniuscuiusque erroris uestigijs inuestigatis, uiribusque eius depræhensis ac confutatis, Deo in omnibus consueto more gratias agamus.

Tascodrugitarum appellatio.

Pueri compunctio.

Haemorrhoea uiperæ similis.

Contra Quintillianos siue Pepuzianos, qui & Priscilliani. Quibus coniunguntur Artotyritae. Haeresim XLIX.

Quintillianiani qui & Pepuziani appellantur, Artotyritaeque ac Priscilliani, inde sunt cum Phrygibus, & ex ipsis originem duxerunt, diuiduntur autem iuxta quendam modum. Tradunt enim hi Phryges siue Priscilliani, in Pepuza aut Quintillam aut Priscillam, non possum certo affirmare, unam autem ex ipsis, in Pepuza dormiuisse, & CHRISTVM ad ipsam uenisse, condormiuisseque ipsi hoc modo, uelut illa delusa dixit: In forma inquit, mulieris formatus in ueste splendida uenit ad me CHRISTVS, & immisit in me sapientiam, & reuelauit mihi

Quintillianiani.
Pepuziani.
Priscilliani.

hunc locum esse sanctum, & huc Hierusalem ex cœlo descendisse. Quare etiam hucusque dicunt, initiari sic quasdam mulieres in eo loco, itemque viros, ad hoc ut ipsi aut ipsi expectantes CHRISTVM uideant. Mulieres itaque apud ipsos uocantur prophetissæ. Non autem certò compertum habeo, an apud ipsos, aut apud Phrygas hoc fiat. Simul enim sunt ac idem sentiunt. Vtuntur autem hi ueteri ac nouo Testamento. Et mortuorum resurrectionem similiter asserunt. Quintillam uero ducem ac principem habent, cum Priscilla, quæ etiam est apud Phrygas. Testimonia autem multa producunt uana, gratiam dantes Euæ, quod prima de ligno prudentiæ comedit. Et sororem Moysi uelut prophetissam in testimonium asserunt, earum, quæ ab ipsis in clerum constituuntur mulierum. Imò quatuor inquit, filiæ erant, Philippo prophetantes. Sæpe uero in suam Ecclesiam ingrediuntur, lampadas ferentes, septem uirgines quædam albis uestibus indutæ, ut populo uaticinentur. Hæ uero modum quendam afflationis à numine præsentibus populis ostendentes, fraudem operantur, ploratumque ædunt uelut poenitentiarum miseriam agentes, lachrymas fundentes, & in habitu quodam uitam humanam deplorantes. Episcopi quoque apud ipsos sunt Mulieres, & presbyteri mulieres, & alia quæ nihil differre dicunt. In CHRISTO enim IESV neque masculus, neque femina. Hæc sunt quæ de ipsis accepimus. Artotyritas autem ipsos appellant, eò quod in mysterijs suis apponunt panem & caseum, & sic mysteria sua faciunt. Tota uero fraus hominum est in eo, quod defecerunt à recta fide, & conuersi sunt ad desperationem, & ad differentias afflationum & actionum. Debaçantur enim semper mentes, ueritatis anchoram non continentes, sed seipsos uento permittentes. Etsi enim mulieres apud ipsos in Episcopatum ac presbyterium surrogantur, propter Euam, audiuit tamen Dominum dicentem: Ad uirum tuum refugium tuum, & ipse tibi dominabitur. Latet item ipsos Apostolicus sermo, Mulieri non premitto loqui, neque auctoritatem in uirum habere. Et rursus, Non enim est uir ex muliere, sed mulier ex uiro. Et Adam non est deceptus, sed Euæ prima decepta in transgressione fuit. Et o multiplicem huius mundi errorem. Quare uelut edentulum quid & dementiæ plenum, instar Stellionis, hanc hæresim prætereuntes, ad sequentes, o charissimi procedam, Deo ad humilitatem nostram iuuandam, & promissionem nostram explendam, in auxilium inuocato.

Contra Tessarescædecatis. Hæresim I.

Ab his duabus sectis simul inter se permixtis, Phrygorum ac Quintillianorum siue Priscillianorum, emerit rursus mundo alia hæresis, Tessarescædecatarum appellata: quos Quartadecimanos quidam appellant. Et hi quidem omnia habent uelut Ecclesia. Aberrant autem ab omnibus, eò quod non consequentia & doctrinæ rituum attendunt. Iudaicis adhuc fabulis addicti, & neque æqualia ipsis docent. Non enim nouerunt quæ dicunt, neque de quibus affirmant. Semel enim in anno unam diem tales contentiose paschatis agunt, & quidem quum de patre & filio ac Spiritu sancto, bene & æqualiter sentiant, & prophetas suscipiant & Apostolos atque Euangelistas, resurrectionemque carnis similiter confiteantur & futurum iudicium ac uitam æternam. Inciderunt autem & ipsi in errorem non uulgarem, usi nimirum dicto in quo dixit lex. Maledictus qui non faciet pascha decima quarta die mensis. Alij uero ex ipsis eandem unam diem agunt, & eandem unam diem ieiunant, & mysteria perficiunt. Et sanè ex actis Pilati iactant, se ueritatem comperisse, in quibus habetur, Saluatorem die ante octauum Calendarum Aprilium, passum esse. Et in illa die uolunt pascha agere, in quamcunque inciderit quartadecima Lunæ. Qui uero in Cappadocia degunt, eandem unam diem

diem ante octauum calendas Apriles agunt. Et inter ipsos seditio est non uulgaris, quum alij decima quarta Lunæ, Alij ante octauum Calen. April. idem faciunt. Adhuc autem inuenimus acta Pilati, in quibus indicat, ante decimum quintum Calen. April. passionem CHRISTI factam esse. Reuera autem uelut ex multa certitudine cognouimus, die ante decimam tertiam Calen. Apriles Saluatorem passum esse, accepimus. Quidam die ante decimam Calen. April. asserunt. Sed & hi à proposito exciderunt. Vereor autem de his sermonem longius extendere. Nam multa sunt quæ dicere possimus. Nam ubi legislator Moses totam legem compleuit, negotio ex Deo accepto, in ultimo libro Deuteronomij omnes maledictiones ponit, non solum de paschate, sed etiam de circumcisione, & decimatione & oblationibus. Quare si unam maledictionem effugerunt, in multas seipsum immiserunt. Comperientia enim maledicti, quum non circumciantur: maledicti non decimantes: & maledicti non in Hierusalem offerentes: Et o multos homines in multas nugas, seipsum immittentes. Reuera enim prudens illud Ecclesiastæ dictum dicere licet, quod ex Spiritu sancto nobis promulgatum est. Deus fecit hominem rectum, ipsi uero inquisiuerunt sibi ipsis uias multas. Vnde enim non corrui ipsorum opinio? Primum enim si decima quarta die pascha agunt, opus habent ouem accipere à decima, & ipsam seruare usque ad decimam quartam. Et non amplius una dies ieiunij erit, sed quinque: decima, undecima, duodecima, decima tertia, decima quarta. Si uero ad uesperam immolatum fuerit pascha, eadem decima quarta illucescens, sex dies perficiet in ieiunio, & non amplius una erit ieiunij dies, & concidit ipsorum de una die quaestio, quæ non una aliqua est, habet enim primitiua extraria coniuncta. Et non modicum damnum in hoc negotio incurrunt. Oportebat enim CHRISTVM in decima quarta die immolari secundum legem, ut deficiat apud ipsos lumen, quod illuminat ipsos secundum legem, orto sole & lune splendorem uelante. A decima quarta enim & infra luciditas lunæ perit: Sic & in lege à CHRISTI aduentu ac passione, Iudaica synagoga obscurata est. Resplenduit autem Euangelium non dissoluta lege, sed impleta: non abolita figura, sed declarante ueritate. Sic enim & in eo, quod in Hiericho fecerunt paschate, statim intulit diuina scriptura dicens: Et comedebant in Galgalis, & defecit Manna: præconestans ipsis ac uaticinans diuina scriptura, quod per passionem Domini propter ipsorum abnegationem Dei, deficiet apud ipsos esus Euangelicus ac cœlestis, quod Manna apud ipsos uocatum est. Cæterum sancta Dei Ecclesia undiquaque de sacrae huius disciplinæ utilitate, connexionem colligens, à ueritate non excidit. Vtitur enim non solum decima quarta, sed etiam septima, ordine septem sabbati dierum secundum circuitum reuoluto, ut secundum ea, quæ à Domino facta sunt secundum exemplar, sit resurrectio & conuiuium. Et utitur non solum decima quarta lunæ, sed etiam cursu solis: ut ne uno anno duo pascha facientes, in altero neque unum pascha perficiamus. Quapropter obseruamus quidem decimam quartam, transgredimur autem æquinoctium, & ferimus in sanctam dominicam, finem complemēti. Accipimus autem ouem à decima, nomē IESU per iota, denarij notam agnoscētes, ut ne lateat quid nos, de tota ueritate uitalis huius paschatis & Ecclesiastici ac ueri negocij. Præteribo autem & hanc inflationem Beonis siue Physali serpentis, per CHRISTI uirtutem signatus, & ad sequentes sectas mentem adhibebo, Deo pro consueto nostro more in auxilium inuocato.

CHRISTVS xiiij. Calen. April. passus est.

Manna quid sit.

Paschatis in Ecclesia rati.

Physalus seu Beon serpens.

Contra hæresim quæ non suscipit Euangelium Ioannis, & Apocalypsim, quam dementium & brutorum appellauerunt. LI.

Consequenter post has hæreses Phrygas scilicet, & Quintillianos ac Tessarescedecatitas, alia hæresis mūdo exorta est, uelut reptile debile non potens resistere ad odorem dictamni, aut styracis, aut libanotidis, aut abrotoni, aut bituminis, aut thymiamatis, aut lapidis Gagatæ, aut cornucervi. Dicunt enim hi, qui hæc in consuetudine habuerunt & experientia cognouerunt, fugare has species, reptilia & uenenum iaculantia. Et dictamnium quidam uocant ab eo, quod medici hæc utuntur, ad parientium mulierum auxilium. Quare à nobis merito assimilatur Deo Verbo, qui ex supernis uenit è cœlestibus ex patre, sine tempore & sine principio genitus. Dicit enim Solomon de insipiente & mala muliere, quod odio habet doctrinam sinceram. Sic etiam hi firmam prædicationem odio habent, quum sint terreni, & cœlestia auersantur. Vnde timete uocem Sancti Spiritus dicentis: Vox Domini perficiens ceruos: eius uidelicet, qui dixit seruis suis & Apostolis: Ecce dedi uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hæc enim erat uox quæ perficit ceruos, & data est in mundum per sanctos Apostolos ac Euangelistas, ut conculcent contrarietatem diaboli. Et quorum numero sanctus Ioannes acerrimè institit, ac redarguit uim erroneorum & serpentis formam habentium. At nihil possunt tales in arca. Iubetur enim sanctus Noe iuxta Domini uerbum munire ipsam, uelut inquit ad ipsum, bitumine oblines ipsam intrinsecus ac forinsecus, ut ostendat speciem sanctæ Dei Ecclesiæ, quæ bituminis uim habet fugantem horrenda & perniciofa reptiliformia dogmata. Vbi enim sufficit bitumen, non poterit stare serpens. Soporem enim his inducit actorporem facer styracis suffitus, & deuitant huius odorem. Idem præstat & Libanotidis facultas, contra ipsum serpentem producta, & supra latibulum ipsius exorta. Vbi enim CHRISTVM ex affricu nudum hominem prædicaui, Ebion & Cerinthus, & complices ipsorum, in Asia inquam, Illic Spiritus sanctus produxit mundo hanc sanctam herbam, siue fruticem fugantem serpentem, & diaboli tyrannidem destruentem. Illic enim sanctus Ioannes post ætatem senectam, iubetur à Spiritu sancto prædicare, & reflectere errantes in uia, non coactè, sed ex uoluntate, credentibus lucem Dei reuelans, quæ est in sancta Dei doctrina. Verum usquequò extendo sermonem? Equidem qui manet ubi crescit abrotonum, illic non amplius manet neque nidulatur serpens: Et ubi est uera Dei doctrina, illic non habebit domicilium reptiliformis doctrina, sed perit. Dicunt itaque Alogi, id est bruti illi, & uerbo carentes. Hanc enim appellationem ipsis impono, Ab hac enim die sic uocabuntur, & sic ipsis, ò charissimi, nomen imponimus, ut uidelicet Alogi uocentur: habuerunt enim sectam libros sancti Ioannis reijcientem. Quandoquidem enim Verbum non suscipiunt à Ioanne prædicatum, Alogi id est sine uerbo appellabuntur. Quum itaque penitus alieni sint à uerbi prædicatione, puritatem prædicationis ueritatis negant, & neque Ioannis Euangelium, neque Apocalypsim admittunt. Et si quidem suscepissent Euangelium, Apocalypsim uero reiecissent: dixissemus utique: Nūquid iuxta exactam rationem hoc faciunt, Apocryphum non admittentes, propter ea quæ in Apocalypsi profundè ac obscurè dicta sunt? Quando uero non suscipiunt natura libros à sancto Ioanne prædicatos: manifestum est omnibus, quod hi & similes his sunt, de quibus sanctus Ioannes in catholicis epistolis dixit. Nouissimum tempus est, & audiuitis quod Antichristus ueniet, & tunc ecce Antichristi multi, & cetera. Prætexunt enim hi se uereri cōtradicare sancto Ioāni, eò quod sciunt ipsum in numero Apostolorum esse, & à Domino dilectum, qui pro dignitate mysteria reuelauit, & supra pectus Domini recubuit: et ideo alio modo ipsa subuertere cōnantur. Dicunt enim non esse ipsa Ioannis, sed Cerinthis, & indigna esse ipsa Ecclesia, & ab

Dictamni appellatio.

Alogi cur dicti.

Ioannis Euangelium, Cerinthis esse putatum est.

& ab ipsa stant de quibus auctores: Cerinthus autem fuisse. Ab ipsa quædam est qualiter nobis sanctum Ioannes rant, quomodo rint resipiscere morabiliter ipsos, Neque reliquis Apostolis doctrinam. apud Deum bis. Et uidetur ritate. Et statim & Hic est agnoscere ipsum qui ait luit exire in ista paulò uocatus est Iesus uangelista cetero diabolo, & intelligentia per quæ ab alijs uoluntas, sed uoluntas, sed thæus enim ac impositum per longum declarandum gelium suscitatis peccatis uari, ab eo sed peccato salutis prætationem. Nam tuorum, & ut non solum prædicaret quod resurrexerat Hebraicis & set genealogia cetera, usque IESU CHRISTI ipsum quæ esset mater ro ex Spiritu

& ab ipsa statim aggressionē redarguuntur, neque quæ dicunt intelligentes, neque ea de quibus affirmant. Quomodo enim erunt Cerinthi, quæ contra Cerinthum dicunt? Cerinthus enim recentem & nudum hominem CHRISTVM habet. Ioannes autem semper existens, uerbum prædicauit, & ex supernis uenisse ac incarnatū esse. Ab ipsa itaque aggressionē confutata est, uana horum calumnia, quæ stultitia quædam est, & non intelligit unde redarguitur. Videntur enim sibi etiam ipsi æqualiter nobiscum credere, quum autem non teneant certam prædicationem, per sanctum Ioannem nobis ex Deo traditam, comperientur redargui in his, quæ ignorant, quomodo uidelicet circa ueritatis cognitionem se efferunt. Et si modo uoluerint resipiscere & considerare, cognoscēt. Nos enim doctrinas à sancto spiritu memorabiliter & securè ac certò existentes non reiecerimus. Dicunt enim contra se ipsos, Neque enim dixerim contra ueritatem, quòd libri ipsius non concordent cum reliquis Apostolis. Et uidentur deinceps accusare sanctam & diuinitus inspiratā doctrinam. Et quid inquit dicit? In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. & Verbum caro factū est, & habitauit in nobis. Et uidimus gloriam eius, gloriam uelut unigeniti à patre, plenum gratia & ueritate. Et statim Ioannes testatur ac uociferatur dicens. Hic est quem dixi uobis. & Hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Et deinceps dicit, Et dixerunt ad ipsum qui audiuerunt, Rabbi ubi habitas? Et statim eodem loco, postera die uoluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, dicit ei IESVS, Sequere me. Et postea paulò ulterius dicit, Et post tres dies nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & uocatus est IESVS ac discipuli eius ad nuptias. Et erat illic mater ipsius. At reliqui Euangelistæ dicunt ipsum in deserto fuisse quadraginta diebus ac tentatum esse à diabolo, & tunc reuersum esse, & discipulos assumpsisse. Et non sciunt illi nulla intelligentia præditi, quòd unicuique Euangelistæ curæ fuit, ut consonè loqueretur quæ ab alijs fuerunt dicta. Imò ut ab alijs relicta sic reuelaret. Non enim erat ipsorum uoluntas, sed ex Spiritu sancto doctrina ac consequentia. Si enim hunc reprehendere uolunt, discant quòd alij tres non ab ipsa consequentia auspicati sunt. Matthæus enim primus incepit Euangelium annunciare. Huic enim erat commissum ac impositum, ut Euangelium prædicaret ab initio. uelut etiam in alia heresi de hoc perlongum diximus. Neque uero nobis molestum erit de iisdem rursus tractare, ad declarandam ueritatem, & erroneos illos confutandos. Hic itaque Matthæus Euangelium suscipere dignus iudicatur, & iustissimum hoc erat. Oportebat enim à multis peccatis conuersum, & à telonio digressum, in exemplum nobis futurorum saluari, ab eo qui ob salutem generis humani uenit ac dixit, Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam: & ex telonio educto atque ab iniquitate conuerso, salutis prædicationem exhiberi, quo ab ipso discerent homines, aduentus benignitatem. Nam post remissionem peccatorum, largitus est ipsi etiam suscitationē mortuorum, & mundationem lepræ, & uirtutes sanationum, & fugationem dæmonū, ut non solum per uerbum persuaderet audientes, sed etiam per ipsum opus. Ita ut prædicaret Euangelia perditis, quoniam inuenientur per poenitentiam: Et lapsis, quod resurgent, & mortuis quod uiuificabuntur. Et hic quidem igitur Matthæus Hebraicis literis scribit Euangelium, & prædicat, & incipit nō ab initio, sed recenset genealogiam ab Abraā. Abraam, inquit, genuit Isaac, Isaac autē genuit Iacob, & cetera, usque ad Ioseph & Mariam. Et ab initio ponit dicens. Liber generationis IESV CHRISTI filij Dauid: deinde inquit, filij Abraam. Deinde progressus ad ipsum quæsitum ait. IESV uero CHRISTI natiuitas sic erat. Quum desponsata esset mater eius Maria Ioseph, priusquam congressi essent, inuenta est in utero ex Spiritu sancto. Et quum Ioseph iustus esset, quærebat dimittere ipsam clanculum.

*Euangelistarū
consonantia.*

*Matthæi Euan-
gelij ratio.*

„ clanculum. Et ecce Angelus Domini apparuit ipsi in somnis dicens . Ne dimittas
 „ uxorem tuam, quod enim in ipsa est ex Spiritu sancto est. Ecce enim pariet filium,
 „ & uocabis nomē eius IESVM. Hic saluum faciet populum suum à peccatis, & hoc
 „ inquit, factum est ut impleretur id quod dictum est à Domino per prophetā dicen-
 „ tem. Ecce uirgo in utero habebit, & cætera. Et excitatus inquit, à somno Ioseph sic
 „ fecit, & assumpsit uxorem suam, & non cognouit ipsam, donec peperisset filium su-
 „ um primogenitum, & uocauit nomen eius IESVM. Quum autē natus esset IESVS
 „ inquit, in Bethleem Iudææ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente accesser-
 „ runt Hierosolyma dicentes, ubi est qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim
 stellam ipsius in oriente, & uenimus ut adoremus ipsum. Vbi igitur est negoti-
 um Zachariæ? Vbi ea quæ à Luca tractata sunt? ubi uisio angeli? ubi prophetia
 Ioannis Baptiste? Vbi Zachariæ obiurgatio? Vbi non potuisse ipsum loqui, do-
 nec facta essent quæ ab Angelo dicta fuerant? Vbi quæ à Gabriele ad uirginem
 dicta sunt? Vbi declaratio certitudinis Mariæ quæ cum prudentia Angelo re-
 spondit, ac interrogauit dicens: Quomodo erit hoc, quoniam uirum non cognos-
 sco? Et pura illa narratio cum sinceritate quod dixit ad ipsam. Spiritus sanctus si-
 perueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi? Quid igitur dicemus? Quan-
 do quidem non annunciauit Matthæus quæ à Luca relata sunt, ergo discors fuit
 sanctus Matthæus à ueritate? Imò non uera dicit sanctus Lucas, quum dixerit de
 primis à Matthæo non tractatis? Nonne unicuique diuisit Deus, ut quatuor Euan-
 gelistæ debentes prædicare, inueniant singuli quod faciant? & aliqua quidem con-
 sone ac æqualiter prædicent, ut ostendantur ex eodem fonte procedere: aliqua ue-
 ro unicuique relicta alius narraret, qui accepit à spiritu partem proportionis. Quid
 autem faciemus? quum Matthæus quidem prædicet in Bethleem Mariam peper-
 risse, iuxta genealogias quæ sunt apud ipsum, ab Abraam & Dauid tradēs CHRIS-
 TI in carnem aduentum, Quomodo non reperitur sanctus Marcus hæc tradere,
 sed à negotio in Iordane introductionem Euangelij facit, & dicit. Initium Euange-
 lij sicut scriptum est in Esaia propheta, Vox clamantis in deserto. Sic etiam quæ à
 sancto Ioanne tractata sunt, & in Spiritu sancto munita se habent. Curam enim ha-
 buit, ut ne de sæpe iam prædicatis diceret, sed de necessarijs ab alijs relictis. Vniuer-
 sa enim Euangelij doctrina talem modum habuit. Quum enim Matthæus prædi-
 casset CHRISTVM genitum, & ex Spiritu sancto conceptum, & semine Dauid &
 Abraam secundum carnem dispensatum: error quibusdam accidit qui non intel-
 lexerunt: non Euangelista ipsis causa existente, ut errarent, sed ipsorum erronea
 mente, ut declararent certitudinē eorum quæ ex Euangelista per malam opinionē
 excogitauerūt. Hinc enim Cerinthus & Ebion nudum hominem asserebant. Item
 Merinthus, & Cleobius siue Cleobulus, & Claudius, & Demas, & Hermoge-
 nes, qui dilexerunt hunc mundum, & uiam ueritatis reliquerunt. Contradicentes
 enim discipulis illo tempore, ex genealogia secundum Abraam & Dauid suā de-
 mentiam confirmare conabantur: non recte quidem putantes, uerum hinc occasi-
 onem & prætextum uenātes. Contradixit enim ipsis sæpe ipse sanctus Ioannes &
 comites ipsius Lucius ac alij multi. Verum impudentia quæ frontem suam perfre-
 cuit, sibi ipsi mala attrahere conata est. Statim porrò post Matthæum insequutus
 est Marcus, iussus à sancto Petro Romæ Euangelium edere, & ubi scripisset, mi-
 titur à sancto Petro in Ægyptiorum regionem. Hic autem unus erat de septuagin-
 ta duobus dispersis ob uerbum quod dixerat Dominus: Nisi quis edierit meam
 carnem, & biberit meum sanguinem, non est me dignus: uelut Euangelij uer-
 ba legentibus clare indicatur: tamen per Petrum reuocatus dignus euadit im-
 pleri Spiritu sancto & Euangelium tradere. Incipit autem inde prædicare, unde

Impudentia
 frontē per-
 fricuit.

Marci Euan-
 gelij ratio.

unde spiritus
 post annos tr-
 lista, & non c-
 dem significat
 obtenebratio
 Ecce secundu
 nis generatio
 est filius meus
 talibus stolid
 ab altissima p-
 lista rursus ac
 enarrare, de in-
 tenuiter totan-
 uerbi fuerunt
 quidem aggre-
 Deinde dicit,
 tio ipsi uideru-
 nē Theophilo
 uerborum in
 tam dixit, ut ia-
 rit. Deinde ce-
 tificis, sacerdo-
 nomen Eliza-
 annorum tem-
 Iordane factu
 ginta annoru
 cit, Lucas au-
 sex mensibus
 conceptionis
 Narrat autem
 Et quod natu-
 circumcisis e-
 fecerunt. &
 confitetur. Et
 entibus secun-
 imò neq; Ioan-
 & Celsus, & P-
 pens, subuers-
 cufant, anima
 placentiam D-
 enim sermon-
 impingentes
 & circumcisi-
 sum, & ea qua
 tus est, appar-
 adorarent ipsi
 ipsi, inquit un-
 gyptum, qui
 sumptus est i-

unde spiritus ipsum iussit, initium faciens à decimo quinto anno Tiberij Cæsaris, post annos triginta à tractatione Matthæi. Quum autem esset secundus Euangelista, & non clare de deductione Dei uerbi ex supernis indicasset, sed penitus quidem significanter, non tamen iuxta tantam claritatem: contigit prædictis iterum obtenebratio mentis, ut non fierent digni illuminatione Euangelij, dicebantq; Ecce secundum Euangelium quod de CHRISTO significat, & nusquam ex supernis generationē dicit, sed ait, In Iordane descendit spiritus super ipsum, & uox, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Quando uero hec sic in talibus stolide fierent, cogit Spiritus sanctus & compungit sanctum Lucam, uelut ab altissima profunditate, iuxta intelligentiam deceptorum proferre, & ab alijs relictis rursus adijcere, ut ne quis erroneorum putaret fabulose ipsum generationem enarrare, deinde sublimem sermonem facit. Verum propter exactam certitudinē tenuiter totam rem exponit, & ad confirmationem ueritatis, testes eos qui ministri uerbi fuerunt introducit dicens, Quandoquidem multi aggressi sunt, ut aliquos quidem aggressores ostenderet, Cerinthum inquam, & Merinthum atq; alios. Deinde dicit, Visum est & mihi cōsequenter, ubi peruestigassem ex his qui ab initio ipsi uiderunt ac ministri uerbi fuerunt, scribere tibi optime Theophile (siue sancti Theophilo cuidam tunc scribens, siue omni homini Deum diligēti) de eorum uerborum in quibus instructus es certitudine Et instructionem quidem præpositam dixit, ut iam ab alijs quidem instructus fuerit, non autem certò ab ipsis didicerit. Deinde certitudinem dicit, Erat in diebus Herodis regis, ex familia Abia pontificis, sacerdos quidam nomine Zacharias, & uxor ipsius ex filiabus Aaron, cui nomen Elizabet. Et incipit ante Matthæum. Matthæus enim indicauit triginta annorum tempus ab initio, Marcus uero post triginta annos posuit negotium in Iordane factum in ueritate, similiter ut Matthæus & Lucas. Matthæus uero à triginta annorum tempore, ante negotium baptismatis in Iordane narrationem fecit, Lucas autem ante tempus priusquam conceptus esset Saluator in utero, à sex mensibus tempus indicauit, & rursus à nouem mensibus ac paucis diebus conceptionis Domini, ut sit uniuersum tempus annus unus & triginta ac ultra. Narrat autem & pastorum, per angelos qui annunciauerunt, Dei uisionem. Et quod natus est in Bethlehem, & fascijs inuolutus in præsepi, & octaua die circumcissus est, & in quadraginta diebus oblationes secundum legem pro ipso fecerunt. & quod Simeon in ulnas ipsum suscepit, & quod Anna filia Phanuel confitetur. Et quod ex Nazaret abierit in Hierosolyma unā cum parentibus facientibus secundum legem. Quorum nihil tractatum est Matthæo, neq; Marco, imò neq; Ioanni. Vnde etiam aliqui ex Græcis philosophis, Porphyrius inquam, & Celsus, & Philo sabbatius ex Iudæis oriundus, horrendus ac fraudulentus serpens, subuersionem Euangelicæ tractationis molientes, sanctos Euangelistas accusant, animales ac carnales existentes, & secundum carnem militantes, & ad complacentiam Dei impotentes, & quæ spiritus sunt non intelligentes. Vnusquisq; enim sermonibus ueritatis offensus, propter ignorantiae in ipso cæcitatem, in hoc impingentes dixerunt, Quomodo potest eadem dies esse natiuitatis in Bethlehem, & circumcisionē habere octaua die, & per quadraginta dies ad Hierosolyma ascensus est, ea quæ à Simeone & Anna in ipsum facta sunt? quādo in nocte in qua natus est, apparuit ipsi, inquit, Angelus, post Magorum aduentum qui uenerunt ut adorarent ipsum, & aperuerunt peras suas & obtulerūt ipsi uelut dicit, Apparuit ipsi, inquit, angelus dicens, Surge, accipe puerum & uxorē tuam, & abi in Ægyptum, quia Herodes animam pueri querit. Si itaq; in ea nocte in qua natus est assumptus est in Ægyptum, et illic erat usquequo mortuus est Herodes: unde est quod manserit,

Lucæ Euangelij ratio.

Philosophi Græci ex Euangelistis offensi.

& laxant linguam, nihil dicentes in ueritate, sed seipso à uita abalienantes. Hinc igitur Lucas postquam exposuit prima, rursus dicit quomodo in duodecimo anno ascendit ad Hierosolyma: ut ne relinquat locum his qui putauerunt ipsum simpliciter uirum perfectum in mundo apparuisse, & in Iordanem ad Ioannem uenisse, uelut traditum est à Cerintho, & Ebione, atque alijs. Horrèdus enim serpens oblique incedens, in una sententia permanet, uerum alijs quidè uidetur ex affrictu ac semine uiri genitus esse, alijs uero simpliciter homo apparuisse. Quapropter exacte omnia exponentes sancti Euangelistae, certam rationem persequuntur. Et Lucas ex natura uelut ab infernis ac superna erigens mentem dicit: Erat autem IESVS incipiens esse annorum ferme triginta, filijs existens uelut putabatur Ioseph. At putari, non uerè est, sed in loco quidem patris erat Ioseph, eo quod sic Deo uisum fuit. Non autem erat pater, qui non ad Mariam coniunctionem habuit. Aut solum uir uocatus est eo quod desponsatus fuit, quum senex esset annorum plus minus octoaginta, & filios haberet sex, ex prima sua uera uxore: hanc autem solum propter dispensationem mysterij accepisset, uelut etiam alibi exactius de hoc recèfui. Quomodo igitur is qui coniunctionem non habuit, pater ipsius fuit, quod impossibile est? At dices mihi, quomodo igitur uir ipsius uocatus est, si non hanc habuit? Cæterum qui de his ambigit, ignorat quæ sunt in lege, quod nominatur uxor uiri, & siue uirgo fuerit, siue adhuc in domo patris existit, nomine solum talis uxor dicitur. Ea de causa sanctus Angelus dicit: Ne timeas accipere uxorem tuam. Et ut ne quis putet errorem esse in Euangelijs, admirandum enim est mysterium, & narratio super hominis captum, uerum solis filijs sancti Spiritus leuis est tota ac illiminata. Erat igitur annorum ferme triginta, uelut putabatur filius Ioseph, qui fuit filius Eli, qui fuit Mattha. Et subducit generationem ad Abraam, unde etiam Matthæus incepit. Transcendit autè Noë, & uenit ad Adam: ut eum qui primus formatus est quæri indicaret, per eum qui de massa ipsius uenit, hoc est de sancta uirgine Maria. Venit enim propter illum olim formatum, & propter eos qui ab ipso geniti sunt, uolentes uitam æternam possidere. Transgressus autem ipsum Adam, dicit qui fuit Dei. Hinc ergo manifestatio facta est, quod Dei quidem filius erat, uerum per semen Adam iuxta successionem in carne accessit. At rursus non habuerunt illuminationem erronei illi, sed contradixerunt sermone, seipso seducendo super ueritatem. Dixerunt autem, Ecce tertium Euangelium id quod est secundum Lucam: hoc enim demandatum fuit Lucæ, qui & ipse unus de septuaginta duobus ob sermonem Domini dissipatus fuit, uerum per sanctum Paulum rursus ad Dominum reflexit, qui & Euangelium ipsi prædicare cõmisit. Et prædicat quidem primum in Dalmatia ac Gallia, & in Italia ac Macedonia. Principiū autem in Gallia fuit, uelut etiam de comitibus quibusdam ipsius, in epistolis suis idem sanctus dicit, Crisces inquit, in Gallia. Non enim in Galatia, uelut quidam decepti putant, sed in Gallia, legendum est. Verum ad propositum deueniam: Quum protulerit Lucas genealogias ab imis ad superna, & indicationem fecerit aduentus Dei uerbi ex supernis, simulque coniunxerit ipsum carnali ipsius dispensationi, ut auerteret ab erroneis ac seductis errorem: illi non intellexerunt. Quapropter cogit sanctus Spiritus Ioannem, recusantem Euangelium annunciare ob metum & humilitatem, in senectate ipsius, post nonaginta annos uitæ eius, post reuersionem ipsius à Pathmo, quæ facta est sub Claudio Cæsare, postquam multos annos in Asia transegisset, Euangelium exponere. Et non erat ipsi opus de incarnationis negotio per longum tractare. Iam enim munitus erat is locus. Sed uelut à tergo quorundam incedens, & uidens ipsos ulterius progredientes, & ad asperiora seipso exponentes, & in auia ac spinosa: reuocare ipsos in rectam uiam cogitauit, & ipsis prædicare constituit, & dixit, Quid erratis? quo uertimini? quo seducimini tu Cerinthe & Ebion & alij, non est ita ut putatis. Certe genitus est CHRISTVS secundum carnem, manifestum id est. Ecce enim ipse cõfiteor, quod Verbum caro

Ioseph qui uir fuerit.

Lucas ubi prædicat.

Ioannis Euangelij ratio.

caro factum est. At nō ex quo caro factus est, putaueritis eundem esse. Non est enim à temporibus Marię solum, uelut unusquisque nostrum ex quo natus est, existit, uerum priusquam natus est, non est. At sanctus Deus Verbum filius Dei CHRISTVS Dominus noster IESVS, non est à temporibus Marię solum, neque à temporibus Ioseph solum, neque Eli, neque Leui, neque Zorobabel, neque Salathiel, neque Nathan, neque Dauid, neque à Iacob, neque ab Isaac, neque à temporibus Adam, neque Noë, neque Abraam, neque à quinta die, neque à quarta, neque à tertia, neque à secunda, neque ab eo tempore ex quo celum & terra facta sunt, neque à quo mundus fuit. Sed in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est, &c. Et Verbum caro factum est, & habitauit inter nos, Et uidimus ipsum. Deinde, Erat homo missus à Deo, cui nomen Ioannes, hic uenit in testimoniū ut testaretur de luce, ut omnes crederent per ipsum. Non erat illi lux, sed ut testaretur de luce. Erat lux uera quę illuminat omnem hominē uenientem in mundū. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus ipsum nō cognouit. In propria uenit, & sui ipsum nō receperunt. Quotquot autē receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui nō ex sanguinibus & carne, sed ex Deo nati sunt. Verbum caro factum est inquit, & habitauit inter nos. Ioānes testatur & clamat dicens: Hic erat quem dixi uobis. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et dicit, Non sum ego CHRISTVS, sed uox clamantis in deserto. Et quā recenset hęc omnia dicit, Hęc in Bethabara facta sunt. In alijs uero exemplaribus, in Bethania habetur, et in Iordanē. Et postea ostendit quod dixerunt ipsi discipuli Ioannis, Rabbi ubi habitasti? Ipse uero dixit, Venite & uidete. & abierunt, & apud ipsum manserunt die illa, hora autem erat ferme decima. Erat Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus qui sequuntur ipsum. Repperit hic primus fratrem suum Simonē, & dicit ipsi: Inuenimus Messiam, quod interpreteris CHRISTVM, id est unctū. Hic duxit ipsum ad IESVM. Inuenit autē ipsum IESVS dixit, Tu es Simon filius Iona, tu uocaberis Cephas, quod interpreteris Petrus, id est lapis. Postera die uoluit IESVS exire in Galileam, & repperit Philippum, & dicit ipsi IESVS, Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida, ex ciuitate Andreę et Petri. Repperit Philippus Nathanaël, & dicit ipsi: Quē scripsit Moyses in lege & prophetę, inuenimus IESVM filium Ioseph à Nazaret. Et dixit ipsi Nathanaël, Ex Nazaret potest quid boni esse? dicit ei Philippus: Veni & uide. Quā autē uidisset IESVS Nathanaëlem uenientem ad ipsum, dicit de ipso: Ecce uerē Israelita in quo dolus non est. Dicit ei Nathanaël, Vnde me nostis? respondet IESVS & dicit ei: Ante quam uocaret te Philippus, quum esses sub fico uidebam te. Respondit ipsi Nathanaël & dixit, Rabbi, tu es filius Dei, tu rex es Israel. Respondit IESVS & dixit ipsi, Quia dixi tibi, Videbā te sub fico, credis: maiora his uidebis. Et dixit ei, Amen amen dico uobis, Videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes ac descendentes super filium hominis. Et tertia die nuptię factę sunt in Cana Galilęę, & cetera. Ut ostendat post quadraginta dies tentationis, & post reditum ab ipsa tentatione, et profectionem ad Nazaret & Galileam, uelut alij tres Euangelistę dixerunt, rursus ad Iordanem ipsum uenisse: uelut etiam ex sermone Ioannis ostendetur, qui sic dixit: Quando uidit ipsum uenientem ad se postera die dixit, Ecce agnus Dei qui tollit peccatum mundi. Et rursus alia die ut uidit ipsum ambulātem dixit: Hic est de quo dixi uobis, qui post me uenit, & ante me fuit, quia prior me erat. Et testificatus est inquit, Ioannes dicens: Vidi spiritum in specie columbę descendentem & uenientem super ipsum. At uero uox testificatus est: & Hic est de quo dixi uobis: uelut iam de alio atque alio tempore præterito dicitur. ut ostendat non idem esse tempus hoc, illud baptismatis tempus, sed aliud præter illud. Neque enim statim à tentatione ad Ioannē peruenit, sed prius in Galileam, deinde à Galilęa ad Iordanem, hoc est ad Ioannem. Quapropter dicit: Hic est de quo dixi

dixi uobis. Et Et
tem: uelut iam a
tri ab Andrea in
rant ipsum, & c
per tempus Ioan
ferme decima, co
dicta, nempe, In
lut habet cōsequ
re in Galilęam,
Philippus à Bet
dat, ex eo quod
us nomen dixit,
nomen non dix
dem artem, pro
Oportebat enī
locatum est in E
annes, post hos
huius rei consec
est, quemadmo
IESVM primā
quorum Euang
SVS, statim cor
illic mater IESV
autem uerbis ad
discipulos secu
Philippum & a
ro apud ipsum
primum signu
lic incipit facere
Petri, qui quide
cul distarent in
hęc est consequ
tus erat, tunc le
te: Omnino dicit
facta in Caphar
tiar & nō fecit in
Capharnaum i
dit Simonem F
Ioannem filios
ti sunt ipsum. L
sunt de cætero
uenisset ipse ad
ascendit in nau
ipso iam noto i
serunt, & ubi c
nam, duc in alt
pter Ioannis tes
dierant, Ecce ag
diem mansissent

dixi uobis. Et Euangelium dicit, Et testificatus est Ioannes, Vidi spiritum descenden-
tem: uelut iam ante aliquod tempus re illa facta. Post hæc principium uocationis Pe-
tri ab Andrea indicatur. Redijt enim ab ipso Andreas unus ex duobus qui secuti fue-
rant ipsum, & discipuli quidem Ioannis erant, adhuc autem in Galilæa manebant, &
per tempus Ioanni operam dabant. Et statim ubi mansisset Andreas illa die, hora erat
fermè decima, contigit ipsa die ut incideret ipse in fratrem suum Simonē, & diceret pre-
dicta, nempe, Inuenimus Messiam, & adduceret ipsum ad Dominū, & cætera. Et ue-
lut habet cōsequentia quod dixit ipsi, Tu uocaberis Cephas. Et postera die uoluit exi-
re in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ipsi IESVS, Sequere me. Erat autem
Philippus à Bethsaida, ex ciuitate Andree & Petri. Et uides quod nobis cogitandum
dat, ex eo quod ex duobus qui sequuti sunt, & Ioannis quidem discipuli fuerunt, uni-
us nomen dixit, quod uidelicet Andreas erat: alterius autem non dixit: hunc esse cuius
nomen non dixit, propter eandem patriam, propter idem cōtubernium, propter ean-
dem artem, propter idem opus: aut Ioannem aut Iacobum, unum ex filiis Zebedæi.
Oportebat enim hos primum uocari. Postea Philippum iuxta consequentiam uelut
locatum est in Euangelij. Petrus primus, deinde Andreas, deinde Iacobus, postea Io-
annes, post hos Philippus. Verum de his in præsens dicere sinamus. Multa enim est
huius rei consequentia. Ad id uero quod quæritur, reflectemus, quod cōsiderandum
est, quemadmodum discipuli Ioannis et eius disciplinæ addicti, ubi similiter etiā apud
IESVM primam diem fuissent, sequenti digressi rursus piscaturæ uacabant, uelut reli-
quorum Euangeliorum consequentiā habent. Postquam enim postera die exiuit IESVS, statim consequentia dicit, Tertia die nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. & erat
illuc mater IESV. Vocatus est autem & IESVS ac discipuli eius ad nuptias. Ex utrisq;
autem uerbis ac tractationibus exacte consideratis cognoscere datur, quod etiam alios
discipulos secum assumpsit, qui cum ipso manserant, Fortassis ipsum Nathanaël &
Philippum & alios quosdam. Nam Andreas et qui cum ipso erant, secesserat. Qui ue-
ro apud ipsum manserunt, uocati sunt, etiam ipsi ad nuptias. Et postquam fecisset hoc
primum signum digressus in partes Capharnaum, illic habitauit. Et deinceps signa il-
lic incipit facere alia: quando eum qui aridam habebat manum, sanauit. Sed & socrum
Petri, qui quidem à Bethsaida erat, uxorem autem à Capharnaū duxerat, quum pro-
cul distarent interuallo hi loci. Hanc à febre seruauit, & ipsa curata ministrabat. Quare
hæc est consequentia. Et post hæc ubi ipse rursus reuersus esset ad Nazaret, ubi educa-
tus erat, tunc legit librum Esaiæ prophetæ, ipso de cætero præoccupante ipsos ac dicen-
te: Omnino dicetis mihi parabolā, Medice cura te ipsum. Quæcūq; audiuius signa
facta in Capharnaū, fac & hic in patria tua. Et uides quomodo est ueritatis consequen-
tia: & nō fecit inquit, propter incredulitatē ipsorū quicūq;. Et illinc digressus ad ciuitatē
Capharnaum isthuc habitauit. Et digressus ad partes maris, uelut dicit Matthæus, Vi-
dit Simonem Petrum & Andream fratrem ipsius mittentes retia: & rursus Iacobū &
Ioannem filios Zebedæi, & perfecte ipsos uocauit, & abiectis de cætero retibus, secu-
ti sunt ipsum. Lucas uero etiam certitudinem rei significat. Quapropter etiam sequuti
sunt de cætero immutabili sententia & non differentes uocationem, dicit autem, Vbi
uenisset ipse ad stagnum Genezaret, uidit Simonem & Andream reficientes retia, &
ascendit in nauem quæ erat Simonis inquit, Petri & Andree. Hoc autem indicat, uelut
ipso iam noto inter ipsos existente: Quapropter etiam ob consuetudinem ipsum admi-
serunt, & ubi conscendisset nauim confedit. Deinde dicit Petro post habitam doctri-
nam, duc in altum, & laxate retia uestra. Illi uero dixerunt, præceptor. Iam enim pro-
pter Ioannis testimoniū, præceptorem ipsum uocabant, qui uidelicet de ipso prius au-
dierant, Ecce agnus Dei qui tollit peccatū mundi, & propterea quod apud ipsum per
diem mansissent, & postera abiissent, deinceps in captura piscium ipsum admirati sunt,

Christus VII
Idus Nouem-
bris baptiza-
tus est.

Primum sig-
num Christus
natali suo fe-
cit.

et Petrus dixit, Discede à me Domine, quia homo peccator sum. Fortassis enim et pe-
nituit, eo quod prius ipse uocatus esset, & ad pisces redisset, ac quæstum piscaturæ.
Ipse uero dixit, Ne metuas: confidentem ipsum faciens, quod non reiectus sit, sed in uo-
catione manere possit: quia inquit, Posthac homines capies. Quando etiam sodalibus
qui erant in altera naui, annuerunt ut uenirent in auxilium capturæ. Erant enim socij ue-
lut ait, Simonis: uelut etiam suprâ à me indicatum est ex hac tractatione, quum duo se-
quuti sunt ipsum de discipulis Ioannis, ex quibus duobus alter erat Andreas, ita ut no-
bis cogitandū reliquerit Euangelista, alterū esse unum ex filijs Zebedæi, propter ope-
ris & societatis cōmunitatem. Et deinceps post hæc omnia hi quatuor relictis nauibus
in terram sequuti sunt, uelut Lucæ testimoniū habet. Quare penitus ostenditur quod
nulla obliquitas, neq; contrarietas, in sanctis Euangelijs, neq; in sanctis Euangelistis re-
peritur, sed omnia manifesta. Verum temporū sunt distantia. Hinc enim deinceps Pe-
tro & Ioanne cum suis, ipsi cōiunctis & sequentibus, docebat per totam Galilæam ac
Iudæam. & quum de cætero ampliaretur prædicatio, consequenter diuina signa peri-
ciebat, ut sit omnino hæc consequentia. Primū quidem baptizato ipso mensis Ahyr
secundum Ægyptios, id est Nouembris duodecima, ante sextū Iduum Nouemb. hoc
est ante sexaginta dies plenæ diei aduentus, quæ est dies natiuitatis ipsius secundū car-
nem, uelut habet testimoniū Euangelij secundum Lucam, Erat aut̃ IESVS incipiens
esse annorū fermè triginta, filius existens uelut putabatur Ioseph. Erat enim reuera an-
norum uigintinouem, & mensū decem, quando ad baptismum uenit. Triginta quo-
dem annorū, sed non plenus. Quapropter dicit, incipiens esse annorum fermè triginta.
Hinc quadraginta dies tentationis, & duæ hebdomades, aut paulo amplius in Na-
zaret, à diebus tentationis, et prima dies apud Ioannē, itemq; secunda. Et rursus à Ioan-
ne prima & secunda, quando secutus est ipsum Andreas, deinde Simon Petrus. Et po-
stera die, uelut diximus, & consequentia Euangelij habet, Philippi uocatio ac Natha-
naël, & deinceps tertia die nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, post prædictos duos
quod primū signum est & complementū triginta annorum à natiuitate aduentus
suis in carne. In ipsa enim die natiuitatis suæ secundū carnem, primum signum fecit
comperitur, mutatae aquæ in uinum, quū expleuisset triginta annos, uelut sæpe dixi
natiuitate & carnali suo aduentu, quemadmodū suggerit nobis ut intelligamus ac de-
prehendamus ipsa Euangeliorū certitudo ac consequentia. Et de cætero à primo hoc
signo, alia signa & prædicatio, & alia omnia completionis admirandæ ipsius erga ho-
mines benignitatis, & Euangelicæ miraculorū editionis atq; doctrinæ, uelut sæpe dixi
xi, & cogor sæpe dicere, propter erroneos illos, qui sibi ipsis uenant quæ pertinent ad
incredulitatē, & ad contradicendum sancto spiritui, & admirabili Euangeliorū con-
sequentia. Omnino em̃ aduersantes sancto Euangelio tanta certitudo anteuertit, quæ
declarat quod à baptismo principium fuit reliquæ tractationis, quæ sic se habet. Post
diem baptismatis, quomodo fuerit in tentatione per dies quadraginta in deserto, Ioan-
ni scribere nō curæ fuit. Iam enim hoc per Euangelistas indicatum erat. Et rursus alijs
Euangelistis de alijs scribere nō fuit curæ, eo quod unusquisq; ab altero adiuuat. & ue-
ritas ab omnibus collecta, una quædā esse ostenditur, & sibi ipsi nō cōtraria. Illic enim
statim à tentatione, uelut dixi, ad Nazaret uenit, & manet isthic, quū nondum aliquis
discipulus cum ipso esset. Et illinc descendit ad Ioannē, quando mox per Andream uo-
catur Petrus, deinde Philippus, & per Philippum Nathanaël. Neq; uero de hoc quod
quam ambigens curiosus perscrutetur, quū uideat quod Andreas primus obuiū ue-
nit IESVS, deinde Petrus, et per ipsum uocatus est, neq; hoc ægrè ferre incipiat. Occur-
rit enim Andree primus contigit, quū minor esset Petrus tēpore ætatis. Postea enim
rursus quando perfecta renunciatio facta est, à Petro facta est, ipse enim fratrem suum
præcessit. Insuper autem & in hoc Deus est qui nouit uocationes cordiū, & scit qui
gnus sit primus omnino dare. uelut dixi, secū-
quum quidam
cobus. Conle
illinc rursus in
manum habet
librum Esaia.
Ioannis facta e
te, sed tota uer
Quod fugerit
Nazaret accep
cepit prædican
xit, Et uerbū c
factæ sunt in C
quod Ioannes p
est homo fact
ipso: quum Io
sta dixit, Hic e
cie columbæ, &
quod nihil per
Nō enim erat
tant à Maria &
uerum iuxta p
riorum curan
quæ sunt ccele
Ioannem, quod
scipere: per or
le, qui primus
quæ ante ipso
non sunt relati
post duos ann
quinto anno
introduxit, id
Ioannes aut̃ ad
lem aduentū
bus iam ante
ex supernis à p
ne, in uirgine
rum quibus o
Euangelistis
mus. Perfectu
nisset, & disci
na Galilææ. N
enim omnino
fecit. nisi quæ
Et oportebat
liquæ hærese
Quapropter
dotibus ac se

gnus sit primo loco locari, & elegit Petrum ut dux esset suorum discipulorum, uelut omnino clarè indicatū est. Postea uero uenerunt illi ad ipsum, et prima die manserunt, uelut dixi, secūda uero abierunt, Tertia autem die factum est primum diuinū signum, quum quidam discipuli cum ipso essent, non Andreas, nō Petrus, non Ioannes, nō Iacobus. Consequenter uenit in Capharnaū, & hinc reuersus est rursus in Nazaret. & illinc rursus in Capharnaum, & fecit quandam miraculorum partem, eius qui aridam manum habebat, & socrus Petri curationem. & reuersus est rursus in Nazaret, et legit librum Esaiaē. Et descendit rursus in Capharnaum, quando perfecta uocatio Petri & Ioannis facta est. Et sic uniuersa consequentia correspondet, nulla aduersitate existente, sed tota ueritate clarissima, & in ueritate praedicata. Dicunt enim sic alij Euāgelistae. Quod fugerit à facie Herodis, & post fugam reuersus, permansit in Nazaret. & post Nazaret accepto baptismate abiit in desertū. Et postea reflexit, & postquā reflexit, incipit praedicare. At uero Euangelium Ioannis inquirunt, mentitur. Postquam enim dixit, Et uerbū caro factum est, & habitauit inter nos, & pauca alia: statim dicit, Nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae. Et non meminerunt illi qui sibi ipsis insipientia attrahūt, quod Ioānes postquā dixit, Et uerbū caro factum est, dicit, Et habitauit inter nos: hoc est homo factus est. et quod uenit ad Ioannē Baptistam in Iordane, et baptizatus est ab ipso: quum Ioannes Euāgelista testet, quod post reditum à tentatione, Ioānes Baptista dixit, Hic est de quo dixi uobis. Et rursus, Vidi Spiritum sanctū descendente in specie columbae, & manentem super ipsum. Et, Hic est qui tollit peccatū mundi. Et uidet quod nihil per obliuionem recenset. Reliquit autem ea quae à Matthaeo sunt tractata. Nō enim erat illis amplius opus, sed diuina enarratione, ad contradicendū his qui putant à Mariā & hucusq; **CHRISTVM** ipsum uocari, & filium Dei nudū hominem, uerum iuxta profectū peruenisse ad hoc, ut uocatus sit filius Dei. Quapropter necessarium curam gerit, & omniū quae magna sunt & necessaria, & adhuc amplius eorum quae sunt caelestia, ex supernis dispensationē facit. Dicunt autē Euangelium secundum Ioannem, quoniā non eadem dicit, intestatum a cindispositū esse, & seipsum illud nō suscipere: per omnia errantes & mente caecutientes. Nam quū quartus uenerit beatus ille, qui primus quidem est, uerum postremus secundū annos Euāgeliiū annunciauit: quae ante ipsum probe exposita erant, edere non curauit, sed his quae dicta sunt ea quae non sunt relata praepōnit. Matthaeus enim incipit ab Abraam, post principiiū uero & post duos annos natiuitatis, rursus facit narrationem. Marcus uero incipit à decimo quinto anno Tiberij, à medietate post principiiū. Lucas autē principium ante principiiū introduxit, id quod ante natiuitatē in conceptione uteri Marię & Elizabet factum est. Ioannes autē adhuc prius, quum postremus uenisset, munit negociū quod ante carnalem aduentū erat. Spiritualia enim erant pleraque quae ab ipso dicta sunt, quū de carnalibus iam ante cautū esset. Quapropter spiritualiter narrationem facit, doni quod nobis ex supernis à patre sine principio uenit, & iuxta bonā uoluntatem patris in sancta uirgine, in uirgineo utero dispensatum est. Sed & reliqui equalia his consonē tractantes, eorum quibus opus erat curam habuerunt, Ioannes uero etiam priorū, quod ex quatuor Euāgelistis omnem & secundū carnem, & secundum deitatem, certitudinem habemus. Perfectis enim omnibus circa baptisma & circa tentationem suam: statim ubi uenisset, & discipulos suscepisset, hoc primū signum fecit tertia die praedicationis in Cana Galilaeae. Neque enim ante tentationē dicit **CHRISTVM** ad nuptias uenisse. Neque enim omnino aliquod diuinū signum, & praedicationē, ante tentationē **CHRISTVS** fecit, nisi quae de ipso cantantur, quae puer fecit uelut per lulum, uelut quidam tradunt. Et oportebat reuera etiā pueriles actiones ipsum habere. ut ne occasionem haberent reliquae haereseis dicētes, quod à Iordane uenit **CHRISTVS** in ipsum, hoc est columba. Quapropter etiā in duodecimo anno clarè ostendit Lucas, quod disputans cum sacerdotibus ac senioribus ad Mariā dixit, An nesciebatis quod in his quae patris mei sunt,

*Euāgelium id
annis quib. ca
lumnijs impe-
tutum.*

Pueritia Iesu.

oportebat me esse: quo caderet sermo eorum qui dicunt quod à tempore baptismati descendit in ipsum Spiritus sanctus, & ut cognoscatur manifeste quod ex supernis aduenit uerbum, & incarnatum est ex Maria. Et in Iordane descendit super ipsum Spiritus, ut indicetur quis sit cui testimonium præbatur à patre, nempe, Hic est filius meus dilectus, hunc audite, & ut fiat hoc exemplum uolentibus in ipso illuminari, quod digni fient Spiritu sancto in lauacro doni, et remissione peccatorum per gratiam ab ipso datam. Ex quo uero perfecta diuina signa incepit facere in tempore prædicationis, hoc primum signum fecit IESVS inquit, in Cana Galilææ, non ante baptismum, uelut sepe dixi, sed quando rediit à tentatione, tertia die post duas quibus manserunt apud ipsum duo discipuli Ioannis, qui audiuerunt & sequuti sunt ipsum. Quare statim post duos dies quibus fuerunt apud ipsum, inducit dicens, Et exiuit in Galilæam, & inuenit Philippum, & dixit, Sequere me. Deinde mox tertia die factæ sunt nuptiæ in Cana Galilææ. Oportebat enim ipsum digressum statim dum fiebant nuptiæ in honorem suum uocari in nuptiarum benedictionem, & dicit, Nuptiæ factæ sunt tertia die in Cana Galilææ, & mater IESV erat isthic, uocatus est autem & IESVS ac discipuli eius cum ipso ad nuptias. Et ubi defecisset uinum, dicit mater IESV, Vinum nō habemus, & dicit IESVS, Quid mihi & tibi curæ est mulier: Nondum uenit hora mea. Nam postquam uenisset ipse à tentatione, & transisset per mare & Iordanem, & profectum ad propria instituisset, digressus eò ubi nutritus erat, ad matrem in Nazareth duos dies mansisset, de cætero festinans ad hominum salutem, prædicationis curam habere incipit. Et mansit quidem duos dies, eo quod per tempus uenisset, habens cum discipulos quos iam assumpserat, ubi dimisisset duos qui ipsum sequuti erant, statim in Galilæam exiret propter prædicationem, & opus diuini miraculi in nuptiis editi. Vide enim mihi quomodo munitur sermo, quomodo Ioannes Baptista testificans, uelut præterito iam sermone, Ego non noueram ipsum, sed qui misit me baptizandum, dixit mihi, Super quem uideris Spiritum in specie columbæ descendentem, hic est. Nam Pater mittens Ioannem ad baptizandum, hoc signum ei dedit, ut uideret, agnosceret eum qui ex supernis demissus est in mundum, Saluatorem uideret ac benefactorem animarum nostrarum. Subuertuntur itaq; tales à ueritate accedunt talium scripturarum, maxime ex concordia ac consonantia quatuor Euangelistarum. Neque enim quis ex sana mente prædictis reiecit ea quæ à sancto Spiritu sanctis Euangelistis exacte penitus sunt tractata. Accusant porro iidem rursus sanctum Euangelistam, imò magis ipsum Euangelium, quod Ioannes inquit, dixit de duobus pascha, quæ Saluator fecit. Alij uero Euangelistæ de una pascha. Et non sciamus idiotæ illi, quod non solum duo pascha confitetur Euangelium, sed duo quidem pascha dicit, sed & ipsum in quo passus est Saluator, tria pascha eorum quæ in prædicatione tractata sunt. Statim enim à Iordane uelut Lucas dicit, erat IESVS incipiens esse notum, ferme triginta, filius existens uelut putabatur Ioseph, qui fuit filius Eli, & sic iterius. Nascitur enim Saluator quadagesimosecundo anno Augusti regis Romanorum, qui sanè erat coniunctionis Romanorum ad Iudæos annus uigesimus nonus. Regnauit enim Augustus annis tredecim priusquàm Iudæi perfecte cum Romanis coniungerentur. Erat autem & ex quo Augustus regnauit, post annos quatuor regni sui plus aut minus, amicitia quidem Romanorum ad Iudæos, & auxilium societatis bellicæ mittebatur, & præfectus constituebatur, & partes tributorum in quinquæ annis plus aut minus, donec perfecte tradita est Iudæa, & plenissime sub tributum tradita, quum defecissent principes ex Iuda, & Herodes ex gentibus constitutus esset profelytus tamen & accessorius esset. Deinde CHRISTO nato in Bethlehem Iudææ & ad prædicationem progresso, ubi defecissent uncti præfides qui durauerant usque ad Alexandrum præsidem & Saalinam, quæ & Alexandra: hæc omnia perfecta sunt initio accepto à natiuitate in Bethleem, quadagesimosecundo anno totius regni Augusti.

Pascha duo apud Ioannem.

Christus anno Augusti xliij. natus.

gusti: Erat enim natiuitas erat Romanorum Augustus constitutus, norum plus aut minus usque ad trigessimum Augusti, subiugati manis tributum per tipater Herodis patris. Hæc autem facta sunt, cui consulatui

II.
III.
III.
V.
VI.
VII.
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.
XIII.
XIII.
XV.
XVI.
XVII.
XVIII.
XIX.
XX.
XXI.
XXII.
XXIII.
XXIII.
XXV.
XXVI.
XXVII.
XXVIII.
XXIX.
XXX.

Et uides quod triginta exacte conueniunt ueritatis dogmata sunt. Quis enim non condemnabit Euangelistas celebrato Ioseph descriperunt gutate sunt tractata scribere fabulamentum suæ unigenitus passus

gusti: Erat enim nonus annus à præfectura Antipatri patris Herodis, quando amicitia erat Romanorum erga Iudæos, & quartus annus Herodis ab Augusto constituti. Post quartum uero annum Herodis, præfecturamque quinque annorum plus aut minus Antipatri patris ipsius, de cætero tradita est Iudæa perfecte, usque ad trigessimum tertium annum Herodis, & quadagesimum secundum annum Augusti, subiugataque tota Iudæa, uelut dixi, postquam ipsa uigintinovem annis Romanis tributum pendisset, & postquam constitutus est præfectus siue procurator Antipater Herodis pater, & post ipsum Herodes rex in Iudæa constitutus est ab Augusto. Hæc autem facta sunt in consulatu Octauij Augusti decimotertio, & Silano consule, cui consularui successerunt subiecti consulatus consequenter ad hunc modum,

II.	Lentuli & Pisonis iterum.
III.	Lucij Cæsaris & Pauli.
III.	Vinducij & Vari.
V.	Lamiae & Seruilij Nummij.
VI.	Magni Pompeij & Valerij.
VII.	Lepidi & Aruncij.
VIII.	Cæsaris & Capitonis.
IX.	Cretici & Neruæ.
X.	Camilli & Quintiliani.
XI.	Cameri & Sabini.
XII.	Dolobellæ & Siluani.
XIII.	Lepidi & Tauri.
XIII.	Flacci & Siluani.
XV.	Duorum Sextorum.
XVI.	Pompeij Magni & Apuleij.
XVII.	Bruti & Flacci.
XVIII.	Tauri & Libonis.
XIX.	Craffi & Rufi.
XX.	Tiberij Cæsaris iterum, & Drusi Germanici iterum.
XXI.	Siluani & Balbi.
XXII.	Messalæ & Grati.
XXIII.	Tiberij Cæsaris tertium, & Drusi Germanici tertium.
XXIII.	Agrippæ & Balbi.
XXV.	Pollionis & Veteris.
XXVI.	Cethegæ & Vari.
XXVII.	Agrippæ iterum, & Lentuli Galbæ.
XXVIII.	Getulici & Sabini.
XXIX.	Craffi & Pisonis.
XXX.	Siluani & Neruæ.

Et uides quod triginta annorum est tempus. Quapropter studium nobis fuit consularius exacte consequenter exponendi, ut legentes uideant, quod non est aliquid in diuino ueritatis dogmate adulteratum, sed omnia cum certitudine Ecclesiæ prædicta sunt. Quis enim enumeratis iuxta seriem consulatibus qui fallere non possunt, non condemnabit eos qui putant discordiam esse in numero annorum apud Euangelistas celebrato: propter hoc enim etiam corruerunt priores hæreses, quæ fabulosa descripserunt triginta sæcula, & ea quæ à triginta annis Saluatoris ab ipsis figurate sunt tractata. quò nimirum possint sæculorum ac principatuum suorum describere fabulamentum. Comperitur enim trigessimotertio anno aduentus incarnationis suæ unigenitus passus esse, quum passionis exors sit Deus uerbum ex supernis, uerum

Christus 33.
anno passus
aduentus sui
passus est. 13.
Calen. April.

suscepta carne pro nobis pati suscepit, ut mortis contra nos Chirographum destrueret. Nā post illum consulatū qui trigésimo ipsius anno fuisse indicatus est, alius consulatū fuit duorum Geminorum appellatis. Deinde alius Rufi & Rubellionis. & sic in medio consulatū eo qui post Rubellionis consulatū successit, Vinnicij & Longini Calpurnij appellatus, patitur Saluator in die ante decimum tertium Calen. April. Et redarguitur horum omnium error, dum doctrina secundum ueritatem clarè inuenitur. Quare non solum duorum temporū pascha circuitus in Euāgelijs habetur, sed etiam trium.

Christus v. Ianuarij natus Nato enim ipso circa Ianuariū mensem, hoc est ante octauū Iduū Ianuarij, quæ est quinta Ianuarij mensis secundum Romanos. secundum Ægyptios, Tybi undecima. Iuxta Syros siue Græcos, Audynæi sexta. Iuxta Cyprios siue Salaminios, quinti quinta. Iuxta Paphios, Iulij decima quarta. Iuxta Arabas, Aleom uigesima prima. Iuxta Cappadoces, Atarta decima tertia. Iuxta Hebræos, Tibethi decima tertia, Iuxta Athenienses, Memacterionis sexta: pertransiit prædictos consulates uiginti nouem plenos. In trigésimo uero consulatū circa decimum mensem uenit ad Ioānem, & baptizatus est in Iordane fluuio, trigésimo anno natiuitatis in carne, hoc est secundū Ægyptios Athyr mensis duodecima. ante sextum Iduum Nouembrium. Iuxta Græcos, dij mensis octaua. Iuxta Salaminios qui & Constantiæ, tertij Choëac sexta. Iuxta Paphios, Apogonid decima sexta. Iuxta Arabas, Angathalbaith uigesima secunda. Iuxta Macedonas, Apellæi decima sexta. Iuxta Cappadoces, Aratata decima quinta. Iuxta Athenienses, Megitnionis septima. Iuxta Hebræos, Maresouan septima. Quemadmodū testimonium præbet mihi Euangelium secundū Lucam, sic dicens: Erat iesus incipiens esse annorum ferme triginta, filius existens uelut putabatur esse, Ioseph. Et hinc ab Athyr mensis duodecima prædicat ipso annū Domini acceptū, iuxta ea quæ in Esaia propheta prædicta sunt, nempe, Spiritus Domini super me, cuius gratia unxit me, ad euāgelizandum pauperibus misit me, ut prædicem captiuis remissionem, & cæcis uisum, ut prædicem annum Domini acceptū, & diem retributionis. Reuera enim prædicauit annū acceptum, hoc est cui non contradicebatur. Primum enim annum post trigésimū aduentus sui carnalis prædicauit, & omnes ipsum suscipiebāt, & neque Iudæi contradicebant, neque gentes, neque Samaritæ. Sed omnes libenter ipsum audiebant. In quo anno ascendit ad Hierosolyma, postquam baptizatus fuit, & quadraginta dies temptationis peregit, & discipulos suos elegit, ita ut reflexerit à tentatione ad Iordanem, & penetrarit ad mare Tiberiadis, & hinc transferit in Nazaret, unde uidelicet ascendit Hierosolyma, & in medio festiuitatis clamabat dicens: Si quis sitit, ueniat ad me & bibat. Et sic abiit ad Nazaret, & in Iudæam, & in Samariam, & in partes Tyri. Et completo primo anno, rursus ascendit Hierosolyma, & deinceps quæsiuerunt ipsum præhendere in festiuitate, & timuerunt. In qua festiuitate dixit, Non ascendo ad festiuitatē hanc, non enim mentiebatur, absit. In media enim festiuitate uenit, inquit, & intrauit Hierosolyma, & dicebant, Nōne hic est quem quærebant præhendere, & ecce palam libere loquitur? Nunquid didicerunt sacerdotes quod hic est CHRISTVS? At nouimus hic unde est. mystice enim & spiritualiter loquente ipso ad fratres, non nouerant quid diceret. Dicebat enim ipsis, non ascensurum se esse in templum in illa festiuitate, neque in crucem, ut perficeret dispensationem passionis suæ & mysterium salutis, & ex mortuis resurgeret, & in cælum ascenderet, quæ implebat omnia in propria sua potestate. Et post hæc completo biennij tempore, deinceps trigésimo tertio anno suæ dispensationis in carne, postquam transgressus esset duos consulates quos diximus, duorum Geminorum, & Rufi ac Rubellionis, deinceps in tertio consulatū, in tertio ipsius mense post Ianuariū & Februariū, in mense Martio perficit mysterium passionis, exors passionis uerbum, passus in carne propter nos. Manet autem passionis expertus, uelut Petrus dicit, Mortificatus carne, uiuificatus autem spiritu. Patitur autem die ante decimum tertium Calendas Aprilis, transgressis ipsis unam uesperam, hoc est, decima

decimaquarta lunæ nocturna media. præueniebant enim & comedebant pascha, uelut Euangelium dicit, & nos sæpe diximus. Comedebant igitur pascha duobus diebus antea quam comedi solet, hoc est tertia uespera, quod oportebat quinta uespera. Decimaquarta enim sic erat quinta. comprehenditur autem per tertiam eandem serotina, quæ erat undecima luna nocturna. Ante decimum sextum Calen. Apriles quarta, duodecima nocturna. Ante decimum quintum Calen. April. quinta, decima tertia diurna, nocturna uero decimaquarta. Ante decimum quartum Calen. April. profabatum, decimaquarta nocturna. Ante decimum tertium Calen. April. sabbatum, decima quinta diurna. Ante duodecimum Calen. April. illucescens dominica, decima quinta nocturna. quod ipsum erat illuminatio orci ac terræ, & cœli & noctis atque diei, propter decimam quintam lunæ & solis cursum, & quoniam resurrectio & æquinoctium ante undecimum Calen. April. propter quam seducti, unam diem transgressionis fecerunt, uelut dixi. Habet autem supputatio horas quasdam subtilis rationis, quæ incidit per annos tres apud ipsos, & est dissonans illa una dies. Apponunt enim cursui luna-
Pascha est quando factus est
 *
 ri post trecentos quinquaginta quatuor dies, etiam alias per annum quatuor horas, ut sit in tres annos una dies. Quapropter apud ipsos quinque menses efficiuntur intercalares, in annos decem quatuor, eo quod aufertur à solari cursu trecentorum sexaginta quinque dierum & horarum trium, hora una. Appositis enim horis deinceps fiunt cccx. dies præter horam unam. Unde ipsi sexies multiplicantes quatuordecim annos octogesima quarti anni, in octogesimo quinto ponunt intercalarem mensem unum: ut sint triginta unus menses, in octoginta ac quinque annos, qui debebant esse iuxta exactam supputationem, menses triginta unus, & uiginti quatuor dies, & horæ tres. Huius itaque gratia tunc decepti, non solum anticipabant tumultuantes duos dies edentes pascha, sed etiam transgressionis unam diem apponentes, omnibus modis ipsi errantes. At uero dispensatio ueritatis exactissime omnia nobis salutariter operata est. Unde & ipse Saluator ubi perfecisset pascha, exiuit in montem postquam comedit, quum dixisset. Desiderio desiderauit, et illic pascha Iudaicum cum discipulis comedisset: non aliter faciens, sed etiam ipse cum facientibus equaliter faciens, ut ne dissolueret legem, sed impleret. Et hic postquam transgressus est trigessimum annum quando baptizatus est, & post trigessimum annum ubi prædicauit plenissimum annum acceptum, & cui non contradicebatur. Itemque alium cui contradicebatur, et qui in persecutione ac molestia erat, & postea alio anno transgressus à natali suo die, hoc est aduentus, quæ est quinta Ianuarii mensis, iuxta Aegyptios uero Tybi mensis undecima, ad totos septuaginta quatuor dies, uelut diximus, usque ad diem ante decimum tertium Calen. April. & secundum Aegyptios Phamenoth mensis uigesimam quartam, compleuit plenissime annos triginta duos, & septuaginta quatuor dies, ab aduentu & apparitionis suæ natali die, & resurrexit secundum Aegyptios Phamenoth mensis uigesima sexta die, quæ erat æquinoctium, & ante undecimum Calen. Aprilis. Quo comperiantur omnes mentiri qui non sunt filij ueritatis. Velut statim primus Valentinus qui triginta nobis sæcula confinxit, ab eo quod triginta annos educationis uitæ, ac uirilis ipsius ætatis esse putauit: ignarus quod non solum triginta annos compleuit, sed in trigesimo baptizatus est, ubi impleuisset annos uigintinouem, & menses decem, uelut dixi, duodecima mensis Athyr, ante sextum Iduum Nouembris, & postea prædicauit annum Domini acceptum, & postea alium annum cui contradicebatur, & septuaginta quatuor dies quibus contradicebatur, à die quo baptizatus est: ut sint omnes anni præsentis eius in carne, à natiuitate usque ad passionem, anni trigintaduo, & dies septuaginta quatuor. A consulatu uero Syluani & Neruæ, anni duo & dies centum triginta quatuor. Et confutatus est hic prædictus Valentinus, & multi secundum ipsum delirantes, confutati sunt etiam qui Euangelium secundum Ioannem, quos

Pascha est quando factus est

Anni iuxta cursum lunare ratio

Christi ætas anni xxxij. dies lxxij.

quos meritò alogos, id est uerbo carentes appellauerim, quādoquidem Verbum Dei reſciunt, Deum uerbum paternū à Ioanne prædicatum, qui de cœlo descendit; & factum nobis operatus est totius sui in carne aduentus ac præsentie. Nam & ex cōsultatibus, et ex annis, & ex cōfirmatione Esaiæ prophetæ, & ex Euangelio Lucæ Ioannis & Matthæi ac Marci, & simpliciter undiquaque redarguuntur erronei illi. Quoniam non solum unum pascha post principium prædicationis secundum temporis annicuitum perfecit, sed secundum circuitus trium consulatū pascha impleuit, post Ioannis baptismum. Et corruit illorum nulla intelligentia prædictorum oratio, penitus erronea, delyra, ac dementia & ignorantia referta, quæ non solum non cognoscit suam ipsius uitam, sed etiam falso contra ueritatem frustra militat. Reperimus enim alicubi in his sermonibus scriptū ac expressum, quod Verbum Dei Deus CHRISTVS natus est circa quadagesimum annum Augusti, id quod fefellit scriptorem, quia calculo ipsius beta relicto, & My solum restante, quadraginta solum annos fecerunt. quadagesimo enim secundo anno Augusti natus est. Dicunt autem quod ante duodecimum Calen. Iul. aut Iunij, non habeo enim quod dicam, Sulpitio Cāmarino & Cneo Pompeiano consulibus. Hoc autē considerauit, quod etiam hi qui dixerunt diem conceptionis, & quando Gabriel uirgini nunciū attulit, opinionem dixerunt quorundam dicentium ex traditione, quod per septem menses natus est. Inuenimus enim ab hoc consulatu ante Pisonem, usque ad undecimam mensis Tybi, & ad diem ante octauum Iduum Ianuarij, quando reuera apparitio Dei contigit, & natus est septimestri tempore, secundum lunare cursum, præter dies quatuor. Quare si alicubi in suspectis locis scripta hæc inueneris, ne offendaris circa cognitionem. Reuera enim natiuitas CHRISTI certa cōtigit undecima mensis Tybi. Quidam uero dicunt quod decem mensibus in utero gestatus est præter dies quatuordecim & horas octo: ut sint menses nouē, & dies quindecim, & horæ quatuor, innuentes id quod apud Solomōnem dictum est, decem mestri tempore concretus in sanguine. Attamen undiquaque undecima Tybi mensis prædicta Domini in carne natiuitas facta est. Et circa ipsam undecimam post annos triginta factum est primum signum in Cana Galilææ, quando aqua facta est uinū. Quia propter etiam in multis locis usque in hunc diem hoc fit quod tunc factum est diuinum signum in testimonium incredulis. Velut testantur in multis locis fontes ac fluuij in uinum conuersi. Cibyres quidem urbis Cariæ fons, qua hora hauserunt ministri, & ipse dixit, Date Architricino. Testatur & in Gerasa Arabiæ fons similiter. Nos bibimus de Cibyres fonte, fratres uero nostri de eo qui est in Gerasa in martyrum templo. Sed & multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Quare in undecima Tybi apud Ægyptios, omnes hauriunt aquam & reponunt, tum in ipsa Ægypto, tum in multis regionibus. Sic equidem comperitur, quod post duodecimam mensis Athyr, id est nouembris abierit, & tentatus sit diebus quadraginta: & redierit atque elegerit quosdam suos discipulos: & inceperit post quadraginta tentationis dies prædicare: & descenderit ad Iordanem, & inciderit in Nathanaëlem & eos qui cum ipso erant, & assumpserit ipsos, quando manserunt apud ipsum duos dies: & digressis ipsis, & ipso Domino in Galilæam profecto, statim propter priores duos dies, dixit Euangelium, Tertia die nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, id quod signum & figura Ecclesiæ erat. Nam in tertia die negocij sui in corde terræ, quod in terra fecit post passionem, ubi surrexit nuptias coniunxit cum Cana. Cana enim significat adeptam. Quæ uero est adepta illa quā hæres: de qua Psalmista in quinto Psalmo dixit, de ea quæ hæreditatem consequitur, & cætera. Nuptiæ enim erant reuera benedictæ sunt quæ à figura illa occasionem acceperunt. Illic enim erant nuptiæ sensibiles in Cana Galilææ, & aqua uerè uinum facta est, & appellata iuxta duos modos, tum ut aqua sitatem debacchantium in mundo, in temperantiam

Pascha tria à Domino perfecta sunt.

Christi natiuitatis dies qui fuerit.

Aqua quibus locis in uinum mutata sit.

Cana, adepta significat.

& in castitate
nimolestias
sus Dominus
suo Spiritu,
minum. Ver
rempercurri
& tertio passu
ac consulatu
se consona sin
propositum. I
lata sunt: fact
quod ab initio
tum ab eo tem
cundum uere
lam annicular
mensis, & erit
quarta die, &
cies sanctum
post sabbatum
fuerit, siue sec
dum primum
anni, duorum
cit lex: Num
sem miseris, &
tecoste, hoc e
hoc est post t
nipulum qui
ipsum rursus
per quadragin
primogenitum
cepit ex Ma
enim amplius
pius CHRIS
uides quod
poterimus ho
tendere, ideo
exspicis, & ex
hæc omnia ex
tra ea quæ à
uertere posse
doctrinam. I
dest Apocaly
qui talia dicu
dine. Quæ er
lauit, ut per
Quæ illic ob
bis eadem di
biæ achyacir
esse, uerū per

& in castitatem nuptiarum adstringeret, tum ut tristitiam corrigeret in hilaritatem uinimolestias discurrentis & gratiae, quo omnibus modis obturaret ora eorum qui aduersus Dominum insurgunt, & quo ostenderet quod ipse est Deus cum Patre & sancto suo Spiritu, qui aquam uiti praeberet colorans ipsam in illa in uinum & hilaritatem hominum. Verum in alio loco longius de his narrauimus. Hic uero uelut in digressionem percurramus. Ceterum duo pascha post principium praedicationis Saluator fecit, & tertio passus est. Quare impleta sunt iam a me exacte relata, de diebus & mensibus ac consulatibus. Et undiquaque corrui erronea de his traditio, quum Euangelia inter se consona sint, & nullum Euangelium alteri oppositum sit. Deueniam porro rursus ad propositum. Dicit Lucas testimonium mihi praebens in his quae multipliciter a mere *Sabbatum secundum primum.* factum est in sabbato secundo primo: ut ostendat sabbatum primum esse, quod ab initio decretum est ac dictum a Domino in mundi creatione, quod per circuitum ab eo tempore usque huc iuxta septem dies reuoluitur, hoc scilicet primum esse. Secundum uero sabbatum quod decretum est a lege. Dicit enim lex, Accipies tibi ouiculam anniculam immaculatam masculam, quae sancta erat imago Saluatoris: a decima die mensis, & erit seruata usque ad decimam quartam, & macrabis ipsam uesperis decima quarta die, & erit tibi sabbatum dies sancta, & edetis azyma septem dies, & septima die facies sanctum sabbatum diem sanctam. Et uidetis quod secundum appellatur sabbatum post sabbatum, eiusmodi sancta pro sabbati dies, in sabbatum sanctificata, siue dominica fuerit, siue secunda siue tertia occurrerit. In septem uero dies rursus reuolutum secundum primum uocatur. ut ostendat hinc, quod non solum Ioannes de circuitu dierum anni, duorum & trium festorum pascha indicauit, sed etiam Lucas & alij. Sic enim dicit lex: Numerabis tibi septem hebdomadas, ab initio manipuli quando falcem in messem miseris, & facies septimam hebdomada diem sanctam Domino, indicans de Pentecoste, hoc est quinquagesima. Nam postquam macratum esset pascha, intra tres dies, hoc est post tres dies agni, praecipit manipulum inferri, ut significaret benedictum manipulum qui resurrexit ex mortuis, post tertium diem terra ipsum proferente, & ipso ipsum rursus ab illa ferente in resurrectione ex monumento, & manente cum discipulis per quadraginta dies, & in fine quinquagesimae inferente ipsum ad coelestia ipsi patri primogenitum primogenitorum, quae sunt primitiae sanctae, manipulus quem decerpit ex Maria, ulna quae amplexa est in Deo, fructus uentris, primitiae areae. Non enim amplius post quinquagesimum diem falx primitias Deo offert. Non enim amplius *CHRISTVS* moritur, Mors illi non amplius dominatur, uelut scriptum est: Et uidetis quod Dei mysteria praefigurauit lex, & impleuit Euangelium. Vnde uero non poterimus horum claritatem ostendere? Quare non est opus sermonem longius extendere, ideoque rursus ad consequentiam orationem dirigamus. Apparet autem & ex spicis, & ex messe, atque discipulis, quod post quadraginta dierum tentationem haec omnia exponit Ioannes & Lucas & omnes. Ceterum non uerentur tales se conuertere posse, nescientes quod magis contra se ipsos armantur, quam contra sanam doctrinam. Dicunt autem contra Apocalypsim haec nugantes. Quid mihi inquit, prodest Apocalypsis Ioannis, quae dicit mihi de Angelis & septem tubis? & non sciunt qui talia dicunt, quod necessaria & utilia huiusmodi sunt in praedicationis rectitudine. Quae enim erant in lege ac prophetis obscura et in aenigmate dicta, ea Dominus dispensauit, ut per Spiritum sanctum ad nostram salutem, seruo ipsius Ioanni reuelarentur. Quae illis obscura erant, hic in spiritualia ac manifesta praedicans. Spiritualiter autem nobis eadem dispensauit. Et ex pellibus quidem tunc tabernaculum construxit, pellibus rubrae achyathi colore infectis, &c. ut ostenderet tabernaculum illis quidem tabernaculum esse, uerum perfectissimum tabernaculum *CHRISTVS* representare, pellis enim a corpore fit, quae

*Apocalypsis
Ioannis cur
reprobata.*

quæ mortua est uelut umbra corporis uiuentis: ut ostenderet corpora esse tabernaculum Dei. Quandoquidem enim in sanctis corporibus habitat Deus, ut impleatur dictum illud, Habitabo in ipsis & obambulabo: error quidam futurus fuisset in creditibus, nisi liber nobis spiritualiter reuelatus fuisset. ut disceremus non tubis esse opus, sed sciremus quod spirituale est totum Dei negotium, ut ne iuxta Iudaicas, accipiamus æreas tubas aut argenteas, sed spiritualiter intelligamus, uelut à cælo sit Ecclesiæ prædicatio, quemadmodum etiam alibi dixit: In illa die buccinabunt tuba magna. Tuba enim erant prophetae. Tuba uero magna, sancta uox Domini in Euangelio. Quapropter etiam angelis datum est reuelare nobis. Buccinabit enim inquit, & mortui resurgent. Si uero irridetur apud uos o boni, angelorum tubæ, eo quod in Apocalypsi scriptæ sunt: Irridebitur etiam tuba apud sanctum Apostolum relata. Descendet inquit, de cælo in extrema tuba, & mortui resurgent in extrema die in uoce Archangeli. Quam itaque Apostolus concordet cum sancto Apostolo Ioanne in Apocalypsi: quænam reliqua fiet contradictio? quomodo uero non statim unusquisque error redarguetur, quum Deus in unoquoque sancto dederit testimonium. Deinde aliqui ex ipsis rursus reprehendunt dictum in eadem Apocalypsi, & dicunt contradicentes quod dixit rursus, Scribe angelo Ecclesiæ in Thyatiris: & non est illic Ecclesia Christianorum in Thyatira. Quomodo igitur scribit ei quæ non est? Et reperiuntur tales seipsos cogentes confiteri, ex his quæ prædicant contra ueritatem. Si enim dixerint, non est nunc Ecclesia in Thyatiris, ostendunt uaticinatum esse Ioannem. Quum enim inhabitarent hi isthic, itemque Phryges, & instar luporum rapuerint mentes simplicium fidelium, transfugerunt totam ciuitatem in suam hæresim, & qui negant Apocalypsim uerbi huius, in subuersionem contra illud tempus arma mouerunt. Nunc autem propter CHRISTUM in hoc tempore, post tempus centum & duodecim annorum, est Ecclesia & angelus, & aliæ quædam isthic sunt, tunc uero uniuersa Ecclesia euacuata erat in heresim secundum Phrygas appellatam. Quapropter etiam Spiritus sanctus studuit reuelare nobis quomodo erratura esset Ecclesia post tempus Apostolorum, tum Ioannis, tum deinceps sequentium, quod erat tempus post Saluatoris assumptionem, per nonagintatres annos errorem ac confusionem passura isthic Ecclesia in Phrygarum hæresi. Sic enim statim redarguit Dominus. Scribe angelo Ecclesiæ Thyatirensis. Hæc dicit qui habet oculos uelut flammam ignis, & pedes eius similes chalcilibano. Noui tuam fidem, & charitatem, & ministerium, et quod nouissima tua plura primis. Habeo autem contra te, quod permittis uxorem Iezabel decipere seruos meos, quæ se dicit prophetissam, & docet comedere ea quæ simulachris immolata sunt, & scortari. Et dedi ipsi tempus agendi poenitentiam, & non uult resipiscere ex scortatione sua. Non uidetis o boni, quod de mulieribus dicit in prophetiæ opinione deceptis, & multos decipientibus: de Pri-scilla inquam, & Maximilla & Quintilla, quarum fraus non latuit Spiritum sanctum, sed præuaticinatus est propheticæ per os sancti Ioannis, quod factum est post sancti Ioannis dormitionem. quum ipse uaticinatus sit in temporibus Claudij Cæsaris, quædo in Pathmo insula erat. Confitentur enim & hi in Thyatiris hæc impleta esse. Itaque secundum prophetiam scripsit his qui illic in CHRISTO illo tempore conuersati sunt, quod mulier seipsam prophetissam appellatura esset. Et corruit ipsorum doctrina undiquaque excogitata et contra ueritatem excitata: quum ostensum sit quod sermo in Apocalypsi propheticus sit, ex Spiritu sancto secundum ueritatem. Efferunt autem iidem se rursus mente, dictiones uenientes sine fine, ut sancti Apostoli libros merito rejicere uideantur, Ioannis inquam Euangelium & Apocalypsim, fortassis autem & epistolas. Concordant enim etiam hæc Euangelio & Apocalypsi: Et dicunt, Vidi & dixit angelo, solve quatuor angelos qui sunt in Euphrate, Et audiui numerum exercitus, uicies millies decem millia, & erant induti thoraces igneos & sulphureos & hyacinthinos. Putauerunt

tauerunt enim
Euphrate desin-
phraten, Assy-
quatuor regna
uerunt, & Bab-
Quorum prin-
attestatur mihi
Interroga patr-
diuisit altissim-
ta numerum an-
culus hæredita-
Solue quatuor
bus bellum, ut
tionem fieri san-
habentes occa-
gentes soluerent
terram, uelut Io-
uent gentes ad
nos thoraces si-
ta. Sulphur ule-
tem, coccinea
suscipientes spi-
ta quæ sunt spi-
ta Ecclesia, quæ
censuit, sancti-
lium et Episto-
tem super ipso
tur neque in hoc
Cæterum quum
Et quum uelu-
est, exiguum quod
seferens) ipsam
charissimi, pro-

T Alpam ap-
terram, &
circunferentia
inferne radica-
tas, cepas item
do contigerit,
ac præhædatur
exceperunt. Si-
ad cor attinet,
suam inferne
corrumpit. Et
tat, uelut etiam
continentiam
Imposuerunt

tauerunt enim hi, nunquid ridicula est ueritas? Si enim dicit quatuor angelos qui in Euphrate desident, ut ostendat quatuor differentias gentium sedentium isthic ad Euphraten, Assyriorum uidelicet, Babyloniorum, Medorum ac Persarum. Hæc enim quatuor regna per successionem in Daniele habentur, quod primùm Assyrii regnauerunt, & Babylonij temporibus ipsius: Medi uerò successerunt, & post ipsos Persæ. Quorum primus fuit Cyrus rex. Nam regna & gentes sub angelis posita sunt, uelut attestatur mihi Moses sanctus Dei seruus, iuxta consequentiã interpretans, ac dicens: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Quando diuisit altissimus gentes, uelut disperisit filios Adam, constituit terminos gentium, iuxta numerum angelorum Dei. & facta est portio Domini populus ipsius Iacob, funiculus hæreditatis ipsius Israël. Si igitur gentes sub angelis positæ sunt, meritò dixit, Solue quatuor angelos qui in Euphrate desident, ac detinentur, ut permittant gentibus bellum, usque ad tempus longanimitatis Domini, donec imperabit per ipsos ultionem fieri sanctorum suorum. Detinebantur enim impositi illi angeli à spiritu, non habentes occasionem incursus, eo quod nondum solutum esset ipsis ius, ut reliquas gentes soluerent propter contumelias in sanctos. Soluuntur autem tales & inuadunt terram, uelut Ioannes uaticinatur, & reliqui prophete. Nam commoti angeli commouent gentes ad impetum ulciscendi. Quod autem igneos & sulphureos ac hyacinthinos thoraces significat, nemo ambigit. Illæ enim gentes ex tali colore habent indumentum, sulphureas enim uestes coloris sunt melini appellati, ex lana sic infecta. Ignea autem, coccinea dicit indumenta. Et per hyacinthina callainam ostendit lanã. At hi non suscipientes spiritum sanctum, percunctantur quidem spiritualiter, non intelligentes ea quæ sunt spiritus: & secundum doctrinam dicere uolunt, non scientes dona in sancta Ecclesia, quæ uerè & constanter in intelligentia & sana mente spiritus sanctus recessit, sanctique Prophetæ & Apostoli, inter quos etiam sanctus Ioannes per Euangelium et Epistolas ac Apocalypsim ex eodem sancti spiritus dono impertiuit. Venit autem super ipsos id quod dictum est, Blasphemanti in spiritum sanctum non remittetur neque in hoc seculo, neque in futuro. Nam contra uerba à spiritu dicta hi pugnarunt. Cæterum quum tot ac talia dicta sint contra huiusmodi hæresim, ea sufficere arbitror. Et quum uelut scolopendram, aut uermem iulum appellatum (qui reptile multipes est, exiguum quidem uiribus & dolore ueneni, multipes uerò, & longam speciem preleferens) ipsam per uirtutem Dei ac ueritatem conculcauerimus, deinceps rursus, o charissimi, procedentes, ad sequentes per uirtutem Dei pergamus.

Contra Adamianos, Hæresim LII.

Talpa appellant animal quoddam infra in terra latitans, quadrupes. Perfodit id terram, & in intimis ipsius habitationem habet, uelut parui catuli canis staturæ circumferentiam habens, cui in totum nullus est uisus. Desolatorium autem est animal, infernè eradicans omnem hominũ agriculturam, cucumerarias maximè & acres plantas, cepas item ac allia, bulbosque ac huiusmodi, lilia quoque & alia. Si uerò in perfodiendo contigerit, ut per inconsiderantiam extra terram ad aërem perueniat, aut capiatur ac præhædatur ab hominibus, ridiculum quiddam inducit omnibus qui hoc animal ceperunt. Sic sanè etiam ipse nunc aggredior dicere de proposita secta, quæ quantum ad cor attinet, cæcutit & fatua est. Veram solitudinem sibi ipsi efficit, & constitutionem suam infernè excindit, & multas radices uirorum in ipsam collapsorum deuastat ac corrumpit. Et si contigerit ut à prudentibus conspiciatur, risum non uulgarem excitat, uelut etiam prædictum animal, cui illudunt homines ob ipsius cæcitatem ac incontinentiam, & quod non reperit ubi rursus ingressum faciat, uelut etiam hæc secta. Imposuerunt enim sibi ipsi nomen ipsius Adam. Hoc autem ex auditu referimus, ut qui

Angeli quatuor significat regna quatuor, i Daniele.

Callaina lana.

Scolopendra lulus uermis.

Talpæ descriptio.

qui ex multis uiris id accepimus: non enim in literas relatum inuenimus, neque in aliis quos tales incidimus. Quum igitur multi de hac re retulerint, iustum duximus etiam ipsius mentionem facere. Quapropter etiam merito hanc prædicto cæco animalculo assimilauimus, eo quod hominibus ferme nō apparet, & occultè in terra est, & corruptionem ex infernis inducit. Ridicula est autem, & decreueram ipsam in totum nō in numerum referre. Verum quia omnino sonus eius in mundo est, nihil molesti fuerit prudenti auditori de omnibus nosse, quæ in mundo instar zizaniorum à diabolo seminata sunt. Siue enim est talis, siue non est, quum multos de ipsa dicentes audierimus, securitatis gratia etiam de ipsa dicere consentaneum mihi uisum est, & non relinquere, etiam si exoluta est, & non amplius extat. Non enim certò scio aut adhuc scire, aut non sit. Quid uerò longiori proœmio utens tempus extendo? Incipiam narrare ridiculum, imò potius lugubre. Lugubre quidem, quod diabolus in hominum mente inhabitauit, ut subsannet opificium ex Deo formatum. Ridiculum uerò, de his qui neque uident, neque sapiens quid meditantur. Primum quidem dicunt, tales, Ecclesias suas, siue latibula & speluncas (sic enim merito appellauerim hæreticorum conuenticula) in hypocaustris, id est locis qui subtus incenduntur, extruere. Subincendere uerò infernè, ut sit tepor ad calfactionem intus in domuncula congregatorum. Dum autem ingrediuntur, sunt quidam uestium custodes ad fores instar Campsarij, ab ipsis constituti. Et quilibet ingrediens, siue uir siue mulier, exiit foris, & ingreditur nudus, uelut ex matre, uniuerso corpore. Et qui ipsorum principes uidentur ac doctores, omnes uelut ex matre sedent, alij supernè, alij infernè, mixtim ac sparsim. Sunt autem apud ipsos qui uidelicet Continentes dicuntur, et uirgines se esse iactant, ueluti se ipsos decipiunt, & lectiones, & alia omnia nudi faciunt. Si uerò uisus fuerit quis (nam & hoc dicunt) in delicto esse, eum non amplius in congregationem admittunt. Dicunt enim ipsum esse Adam, qui comedit de ligno, & iudicant ut expellatur è Paradyso, hoc est ex ipsorum Ecclesia. Putant enim suam Ecclesiam esse Paradysum, & se ipsos esse Adam & Euam. Qua igitur ratione subincendunt domum, ut ne frigus ipsos contingat? Adam enim & Eua non in hypocaustra domo uitam degerrunt, neque in incendio quopiam comprimebantur, neque frigus ipsos grauabat. Erat autem ipsis aer purissimus, & omni temperamento ordinatè ex Deo refertus, neque frigoris aduersitate intentus, neque molesto æstus feruore incitatus: & diæta immortalis, & locus ex Deo factus ipsis dispositus erat, iucunditate & uitæ opulentia redundans, & neque frigori, neque æstui, uelut dixi, expositus. Quum autem hi talibus indigeant, ualde ludibrio expositi sunt. Deinde uerò etiam aliud consideremus, quomodo uniuersus ipsorum error redarguitur. Neque enim una hora aliqua illi nudi erant, sed perpetuò, & non uerecundia confundebantur. His uerò nō ob id quod nō pudeant nuditas adest, etiā si sic ipsi putarint, sed inexplebilis uoluptatis gratia, quæ oculorum pupillis delectationē inducit. Ablata est enim ab ipsis uerecundia, quæ in omnibus sanctis Scripturis laudatur: & uerè impletum est id quod apud Prophetam positum est, Aspectus meretricis tibi est, impudens factus es erga omnes. Cæterum illæ horam illam foris uestibus induuntur, & non amplius sunt Adam. Neque enim illæ statim uestium copiam habuit, sed primum folia fici, postea tunicas pelliceas: & post multum tempus uitæ ipsorum, uaria Dei sapientia cognitionē ipsis immisit uestimentorum. Et omnibus modis subsannabuntur ipsi, dicentes se ipsos esse Adam & Euam, mentientes contra se ipsos, & simul uerū dicentes. Nam quod hi Adam non sunt, manifestum est ex multis indicijs, uelut etiam ostendimus. Quod autē ab intelligibili serpente ludificantur, id manifestum est ex ascititia ipsorum forma, & nuditate, & turpitudine, & ludibrio. Indigna porro res est nos magnificare horum subuersionem. Neque enim simile ipsis animal, hostilibus instrumentis aut magnis armis opus habet, ut

Hypocaustra
Adamianorū.
Campsarij.

Paradyse
uita.

ut tollatur. Pe
est ex latibulo,
tum est. Sicut
uitam, ac nugi
sus precemur
& ad nostram

Sampsæi qu
etiam Helc
falsum aut mo
norum & culte
enim iactant E
tes duas mulie
cto. *

uelut iam sæp
existentes, nec
cunt & alium
ipsum colunt
dam ex ipsis e
tur. Et in hoc
catam. Super
quando exhibe
pedum collig
pere delusi, ut
primum cæci
apostolos. O
lut Deum pur
ne confitentur
formatum est
tem ipsum C
tu præditam,
re altitudinem
plena. Iam uer
pter non nec
bis hoc præf
claratis sectis
rauit. Proinde
cussimus, ad f
runt, eodem
Sampsæi eni
tionem fecim
ior est autem
Illa enim ubi
rursus leuat,
orientem cor
nō tamen uel
& à u

ut tollatur. Per exiguam enim uirgam hoc tollitur. Sæpe uerò ubi sursum prolatum est ex latibulo, relinquitur solum, & per seipsum perit, derideturq; ac ludibrio expositum est. Sic etiam hi, etiamsi non reperiantur, per ridiculum ludum, & inuerecundam uitam, ac nugis plenam doctrinā, intereunt. At cōsequentes sectas consideraturi, rursus precemur Deum, ut nobis auxilio sit, ad ipsarum inuentionem ac subuersionem, & ad nostram ac legentium salutem.

Contra Sampsaeos. LIII hæresim.

Sampsaei quidam in Peræa, de quibus iam in alijs sectis mentionem fecimus, qui etiam Helcesæi appellantur, hæresis quædam est in Peræa appellata regione, ultra salum aut mortuum appellatum mare, in Moabitide regione, circa torrentem Ar-
 norum & ulterius, in Iturea & Nabatide, uelut iam sæpe à me de hoc dictum est. Hi enim iactant Elxæum suum esse doctorem. Et adhuc hodie de genere ipsius existen-
 tes duas mulieres adorant, uelut deas uidelicet, eo quòd sint ipsæ ex semine benedi-
 cto. *

Elxæus pseu-
 dopropheta.

Utuntur autem hoc libro etiam Ossæi, & Ebionæi, & Nazoræi, uelut iam sæpe dixi. Natura uerò hi Sampsaei ex ipso procedunt, neque Christiani existentes, neque Iudæi, neque Græci, sed medijs simpliciter existentes nihil sunt. Dicunt & alium librum se habere fratris ipsius Elxai. Deum autem unum dicunt, & ipsum colunt baptismis quibusdam utentes. Addicti sunt Iudæis in omnibus. Quidam ex ipsis etiam ab animatis abstinent, & pro his qui ex genere Elxai sunt moriuntur. Et in hoc quidem tempore audiui mortuam esse unam sceminam Marthus uocatum. Superest autem etiam nunc Marthana, nisi etiam ipsa mortua est. Si uerò aliquando exhibant in publicum tales, aliquò abeuntes, turbæ ipsas sequentes puluerem pedum colligebant, medellæ uidelicet gratia, & saluam sputorum similiter, maximo pere delusi, utebanturq; ipsis in præseruatiuis ac amuletis. Omnis enim error habuit primum cæcitatem, deinde uanitatem. Et neque prophetas admittunt tales, neque apostolos. Omnia uerò apud ipsos fraudis plena sunt. colunt & aquam, & hanc uelut Deum putant, ferme dicentes esse uitam ex hac. CHRISTVM autem nomine confitentur, creaturā ipsum putantes, & semper apparentem. Et primum quidem formatum esse ipsum in corpus Adam, & rursus induere quando uult. Vocari autem ipsum CHRISTVM, & esse spiritum sanctum sororem ipsius scemineo habere præditam, & unumquemq; ipsorum: CHRISTVM & spiritum sanctum habere altitudinem sex miliariorum, & latitudinem uiginti quatuor. Et multa alia nugis plena. Iam uerò de hoc sæpe in alijs sectis facta mentione subuersiones feci. Quapropter non necessarium duxi longius de ipsis subuertendis inquirere, quum iam à nobis hoc præstitum sit, in ipsum Elxæum siue Elxai & complices eius, in alijs iam declaratis sectis. Omnibus enim deprehensu facilis est talis, & ipsius hæresis, quòd errauit. Proinde uelut qui lacertam solarem uirga spei CHRISTI & crucis eius percussimus, ad sequentes eamus. Iustum enim est, ut quo nomine seipsos hi appellaue-
 runt, eodem ænigmate nos utamur ad exprimendum adulteratum ipsorum nomen. Sampsaei enim solares sunt, si interpreteris uocem: quapropter etiam animalis mentionem fecimus. Hanc enim lacertam sic homines appellant, Solarem uidelicet. Pe-
 ior est autem hæresis hæc quàm lacerta, ne minimam quidem utilitatem in se habes. Illa enim ubi per tempus hebetem uisum habuit, per conuersionem ad solem oculos rursus leuat, dum in latibulo ad orientem conuerso seipsam apprimat, & ieiuna se ad orientem conuertit. Hæc autem secta in omnibus insipientiam animantis eius habet, & à ueritate uel modicum laudis. Proinde & hæc hæresis, lacerta solaris à nobis dicta, & à ueritate conculcata hic maneat, nihil ualens contra ueritatem Dei.

Aqua pro
 Deo.

CHRISTI
 & spiritus
 sancti men-
 sura.

Lacerta sola-
 ris natura.

Nos uerò ad alias pro consueto more pergamus.

Contra Theodotianos, hæresim LIIII.

Theodotus.

Byzantium
Constanti-
nopolis.Christus ho-
mo esse, quo-
modo probe-
tur à Theodo-
to.

Surrexit rursus Theodotus quidam, qui est auulsio ex prædicta Alogorum secta, quæ Ioannis Euangelium, & Deum Verbum quod erat in principio, & in illo Euangelio habetur, negat, itemque eius Apocalypsim. Sed & cum alijs prædictis scriptis conuersatus est & uixit, & secundum tempus ipsis successit. Ex quo sanè Theodotiani sunt appellati. Et quamuis hæresis hæc adhuc sit ignota, tamen quæ ad nos ex scriptis peruenerunt, referemus. Hic Theodotus à Byzantio originem duxit, quæ nunc Constantinopolis appellatur, corarius quidem arte, uerum multæ eruditionis ac doctrinæ. Hic cum quibusdam pluribus tempore persecutionis instante (haud scio quali persecutione) à ciuitatis principe compræhensus, & cum alijs pro **CHRISTO** examinatus, quum alij omnes serui Dei uictoriam abstulissent, & martirium pro **CHRISTO** subeuntes præmia coelestia abstulissent, hic **CHRISTO** abnegato à ueritatis scopo dilapsus transgressionem fecit. Et quum id ipsi à multis exprobraretur, præ pudore à patria sua aufugit, & Romam profectus illic uitam transiegit. Cognitus autem à quodam Romæ, rursus in idem opprobrium incidit, eo quod prouocaretur à noscentibus ipsum propter eruditionem: quomodo uidelicet uir magnæ doctrinæ excidisset à ueritate. & sanè malam sui ipsius defensionem excogitauit, nouo hoc dogmate prolato. Nempe, Deum ego non negauit, sed hominem negauit. Deinde interrogatus, qualem hominem respondit, **CHRISTVM** negauit hominem. Hinc adeò ille sibi ipsi dogma constituit, & qui ab ipso descenderunt Theodotiani, nudum hominem dicentes esse **CHRISTVM**, & ex semine uiri genitum esse. Deinde ad malam sui ipsius defensionem quæcunque utilia reperit, non pure sentiens, sed occasione præuaricationis suæ ea sibi congregans collegit. Nam Dominus (inquit) dicit, Nunc autem queritis me occidere hominem, qui ueritatem uobis dixi. Vides, inquit, quod homo est. At nō nouit miser ille, quod **CHRISTVS** hic dicit, Veritatem quam à patre meo audiui. Patrem autem suum dicit Deum, non hominem. Si enim ab homine audiuiisset, non gloriatus esset testimonio ueritatis, dicens ab hominibus se ueritatem audiuisse. Sed hoc fecit, ut Deum se esse significaret ex patre & supernis genitum, hominem uerò propter nos factum, & carne occisum, deitate uerò semper uiuentem. Deinde neque peccatum se fecisse dicit quod **CHRISTVM** abnegauit, quum ipse **CHRISTVS** dixerit: Omnis blasphemia remittetur hominibus: & qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur ipsi: qui uerò maledixerit in spiritum sanctum, nō remittetur ipsi. Ignorat miser ille homo, quod Dominus uolens muniri salutem eorum qui aliquando in ipsum maledicta iecissent, & ad poenitentiam reflecterent, ut ne decerneret ipsis condemnationem: hunc sermonem præuaticinatur, propter excellentem mansuetudinem ac benignitatem erga homines, & eo quod nosset futurum ut aliqui insurgerent ac blasphemarent spiritum sanctum, & eo serui locum ipsi decernerent, & creatum ac alienum ab essentia Dei affirmarent. Quapropter muniens, dicit: Qui uerò blasphemat in spiritum sanctum, non remittetur ipsi, neque hic, neque in futuro seculo. Non laudans blasphemantes ipsum, sed suam prænotationē ac benignitatē ostendens, quæ certos facit de salute, eos qui à blasphemia eius poenitentiam agunt. Ipse enim rursus dicit, Qui negauit me coram hominibus, abnegabitur coram patre meo. Et rursus, Abnegabo ipsum. Et rursus, Qui confitetur me, confitebor ipsum coram patre meo. Sed & rursus idem Theodotus dicit: Et lex de ipso dixit, Prophetā ex fratribus uestris excitabit Dominus uelut me, ipsum audite. Moses autem erat homo: qui uerò ex Deo excitatus est, inquit, **CHRISTVS**, hic non erat Deus, sed homo, quandoquidem ex ipsis erat, uelut etiam Moses homo erat. Et non uidit in seipso Theodotus ille in delicto constitutus, quomodo rursus unaquæque dictio habet suam munitiōem, Nam quod ex fratribus ipsi exci-

excitabit Dominus
ta, Ecce uirgo
ex semine uiro
cabunt nomen
mo, à patre quod
pter aduentum
tus Domini
pter undique
undique uitam
omni specie
ctum à **CHRISTO**
e gratia Angeli
mi obumbrat
Dei. Et non c
dat ex supernis
& secundum
nem ad nostrum
uocabitur fili
putandum fu
Quod autem
cem dicit, In p
uerbum. Om
Et uerbum ca
STVS homi
nem ipsum n
mine genitum
texti in super
& quis cogn
dixi, unaquæ
est, omnino à
busque ac cog
ptura miracu
aduentum in ca
præhensibili
trem nemo n
reuelauerit. F
ac deitatem, &
propter nos
Deinde idem
fit, sic in quier
ctione, & igr
do rursus rec
ductus est, &
In humilitate
quis enarrab
ipsum, sed ab
bet, & uitam
à seipso uero
in ipsum in u

excitabit Dominus, dicit, eo quod ex Maria ipse genitus est, dicit. Sic enim ait propheta, Ecce uirgo in utero habebit, & pariet filium, & uirgo manens in utero habebit, non ex semine uiri: & pariet filium, manifestus est foetus in carne à uirgine genitus: & uocabunt nomen eius Emanuel, quod significat Deus nobiscum. Est enim Deus homo, à patre quidē genitus sine principio & sine tempore: homo uero ex Maria, propter aduentum in carne. Deinde etiam ipsum Euangelium dixit ad Mariam, Spiritus Domini superueniet in te: & non dixit, Spiritus Domini nascetur in te. Quapropter undique contentiosus ille & stolidus homo à ueritate excidit. Scriptura enim undique uitam nostram muniens comperitur, quo ostendat trinitatem semper, & in omni specie sibi ipsi adesse ac cooperari, ut ne aliqui dicant alienum esse Spiritum sanctum à CHRISTO & patre, id quod multi sibi ipsis mala prætexentes faciūt. Itaque à gratia Angelus dicit ad Mariam, Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Quapropter & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Et non dixit solum, quod nascetur: sed, Quapropter & quod nascetur: ut ostendat ex supernis Deum uerbum, & in utero genitum, secundum suam incarnationem, & secundum suam bonam uoluntatem, propter quam dispensauit suam incarnationem ad nostrā salutem. Ideoque apponit, Quapropter & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Si enim dixisset, Spiritus sanctus ingreditur in te, non amplius putandum fuisset filium Dei in carne aduenisse, sed spiritum sanctum in carne accessisse. Quod autem ex supernis uenerit Verbum, Ioannes declarans euangelicam angeli uocem dicit, In principio (inquit) erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Deinde post hæc, Et uerbum caro factum est. & non dixit, Spiritus caro factus est. Neque dixit, CHRISTUS uero homo genitus est. Undique enim muniens diuina scriptura, Deum & hominem ipsum nouit, Deum ex Deo ex supernis delatum, hominem ex Maria sine uiri semine genitum. Quum autē hæc duo uera sint, qui ea excedit non est ex ueritate. Præterit in super miser ille Theodotus, dicens quod Hieremias de ipso dixit, Homo est, & quis cognoscet ipsum? & non nouit quod se ipsum à ueritate abalienat. Nam sicut dixi, unaquæque dictio habet suæ ipsius uirtutis interpretationem. Qui enim homo est, omnino à multis cognoscitur qui eum noscunt: à patre, inquam, ac matre, fratribusque ac cognatis, contubernalibusque ac uicinis, ciuibus item ac famulis. Hic uero scriptura miraculum totius negocii ipsius exponens, hominem quidem ipsum dixit, ob aduentum in carne. Verum quod dixit, Quis cognoscet ipsum? significauit de incomprehensibili ipsius deitate. Quandoquidem enim nemo nouit filium nisi pater, & patrem nemo nouit nisi filius, & cui reuelauerit. Nemo igitur cognoscet ipsum, nisi ipsi reuelauerit. Reuelat autē per sanctum spiritum seruis suis, suam & patris sui gloriam ac deitatem, & uitam suam æternā futuram, & mysteria sua atque doctrinam, & suum propter nos uerum in carne aduentum, quod est Deus ex supernis, & homo ex Maria. Deinde idem Theodotus rursus dicit, quod etiam Esaïas de ipso dixit quod homo sit, sic inquit: Homo gnarus ferre languorem, & uidimus ipsum in plaga & in afflictione, & ignominia affectus est, & non reputatus est. At non nouit belua illa, quomodo rursus redarguitur. In ipsis enim uerbis Esaïas sic dixit: Sicut ouis ad maculationem ductus est, & sicut agnus coram tondente ipsum obmutescit, ita non aperit os suum. In humilitate ipsius, iudicium ipsius sublatum est. Deinde dicit, Generationē ipsius quis enarrabit? quia tollitur à terra hominum uita ipsius. Et non dixit, tollitur uita ipsius, sed ab hominibus. Semper enim Verbum uiuens existit, & in seipso uitam habet, & uitam diligentibus ipsum dat, & ex hominibus quidem uita ipsius sublata est: à seipso uero uita existit. Viuit enim Verbum, & omnibus uitam exhibet qui sperant in ipsum in ueritate. Et addit, Generationem ipsius quis enarrabit? Si esset homo nudus

Viri appella-
tio de Chri-
sto.

222
 dus ex Maria genitus, facile enarrari poterat generatio ipsius. Quando uero est ante
 » David, ante Abraam: Abraam enim pater uester, inquit, desiderauit uidere diem meum,
 » & uidit, & gauisus est. deinde ipsis mirantibus ac dicentibus, Quinquaginta annos
 nondum habes, & Abraam uidisti: redarguens Theodotum & infideles, & abnegan-
 » tes Deum Iudaeos, dixit: Amen amen dico uobis, quod ante Abraam ego sum. Erat
 enim ante Abraam uere, & ante Noe, & ante Adam, & ante mundum, & ante caelum,
 & ante tempus mundi, & ante uniuersa, & ante creaturas. Quapropter quum sit sine
 tempore & inenarrabilis, annuntiatur per spiritum sanctum ab Esaia, Generationem
 ipsius quis enarrabit: quia tollitur ex terra uita ipsius. At, inquit, dixerunt Apostoli,
 Virum approbatum erga uos signis & miraculis: & non dixerunt, Deum approba-
 tum. Redargueris autem rursus Theodote, nam rursus Apostoli in ipsis Actis dixerunt,
 uelut beatus Stephanus dicit, Ecce uideo caelum apertum, & filium hominis stantem
 in dextra Dei. Quin & rursus praetexit dicens, quod de ipso dixit Apostolus, Me-
 diator Dei & hominum CHRISTVS IESVS. Et non nouit rursus quod hoc
 contra se ipsum citat. Qui enim dixit, Mediator Dei & hominum CHRISTVS
 » IESVS, ipse declarauit, dicens: Qui declaratus est filius Dei in potentia, secundum
 » spiritum sanctificationis, ex eo quod resurrexit a mortuis CHRISTVS IESVS
 Dominus noster. Et rursus, Factum, inquit, obnoxium legi. Verum horum uerbo-
 » rum faciens certitudinem dicit, Siquidem sunt qui dicuntur dei multi, & domini multi.
 » Nobis autem unus Deus, ex quo omnia, & unus Dominus IESVS CHRISTVS
 per quem omnia. Si autem per quem omnia, & nos in ipsum: non ergo nudus homo
 fuerit unigenitus a Maria & hucusque, neque a semine uiri: alioqui quomodo per ipsam
 omnia esse potuissent ante ipsum facta, uelut tu dicis, si nudus homo esset? Aut quomo-
 do per ipsum omnia, quae ante ipsum cognita fuerunt & facta: Et undiquaque corruptio
 huius delira nugacitas. Caeterum quum quae ad notitiam eius pertinent, & uniuscu-
 iusque dictionis ipsius subuersionem dixerimus, pro ordinis ratione, uelut partem quan-
 dam reptilis adhuc se uoluantis transgrediemur, per ueritatis spem ac fidem concu-
 catam ac sublatam. & deinceps sequentes considerabimus, & bestialissimas haereses
 contemplari studebimus.

Contra Melchisedecianos, haeresim LV.

Melchisedec
quis sit.

Melchisedecianos rursus alij seipsos uocant, auulsi fortassis a Theodotianis appo-
 latis. Hi Melchisedec in scripturis relatum glorificant, magnam quandam uirtu-
 tem putantes. Esse autem ipsum superne in innominatis locis. Et esse hunc non solum
 uirtutem quandam, sed etiam maiorem CHRISTO asserunt. CHRISTVM uero
 simpliciter uenisse putant, & illius ordine dignum factum esse: nimirum ex dicto illo,
 Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedec: ut sit ipse adhuc inferior
 Melchisedec. Nisi enim fuisset in secunda quadam institutione positus, non utique illius
 ordine opus habuisset. Caeterum de ipso Melchisedec dicunt, quod sit sine patre, sine
 matre, sine prosapia, ex epistola Pauli ad Hebraeos id ipsum comprobare uolentes. Fin-
 gunt autem & libros sibi ipsis commentitios, seipsos decipientes. Verum ex ipsorum di-
 » ctis subuersio ipsorum contingit. Quum enim dicit de Domino, David ipse propheta,
 secundum ordinem Melchisedec sacerdotem ipsum esse, in hoc fore CHRISTVM sa-
 cerdotem diuina Scriptura narrat. Reperitur autem statim dicere, Assimilatus filio Dei
 manet sacerdos in perpetuum. Si autem assimilatur filio Dei, non aequalis est filio Dei.
 Quomodo enim potest seruus esse aequalis domino? Melchisedec enim homo erat.
 Quod autem sine patre, sine matre dicit, non eo quod non habeat patrem aut matrem, dictum
 est: sed eo quod non sunt manifestissime in scriptura nominati. Diuinae enim scripturae
 profunditas, & claritudo mentem humanae naturae excedens, decepit quam plurimos.
 Etenim

Etenim qui i
 uina signa d
 iusto ipsis c
 cente. In Seb
 eius honorē
 Scripturae u
 querunt, & f
 Melchisedec
 xerunt autem
 Asteria dicit
 ba habitant
 enim dicunt
 Alij dixerunt
 Neapolis uo
 gumentum c
 cerdos altissi
 rebat enim sa
 re sacerdoti i
 turum erat sa
 gnitionem d
 cere possit sa
 mam. Qui u
 autem quū r
 quēter Scrip
 septimam ue
 lis dignitas r
 ordinem M
 CHRISTO
 forma iuxta
 citur. Sed &
 sedechomo
 censetur ex ip
 logia ex illis
 Daniel, Sed
 nusquam ha
 tingat, nihil
 nimus enim
 ex natura eo
 Thesbites fr
 autē Achim
 Amorias fili
 Eleazar. Ele
 Caath, Caat
 ro Isaac. Isaac
 re habentur
 trium puero
 nibus inuen
 cent nos, ut
 cuiusque tract

catio fidei, & apostolorum traditiones, & scripturae sanctae, & successiones doctrinae, & undiquaque ueritas Dei munita est. Et nemo decipiatur nouis fabulis. Redibo autem ad propositum, uelut hi imaginantur de Melchisedec. Etenim iustus fuit, & sacerdos Dei, & rex Salem: non autem in caelo est, neque de caelo descendit. Nemo enim ascendit in caelum, nisi qui ex caelo descendit filius hominis, sanctus & uerus Dei sermo inquit. Ordinem uero Melchisedec corroboras Scriptura, & Spiritus sanctus expresse docens, translationem sacerdotii ostendit, à ueteri synagoga & consuetudine, ad consuetudinem optimam ac summam, & carnalem successionem non habentem, atque unitam. Melchisedec enim sanctus hic non amplius post se successionem habuit, sed neque sacerdotii ablationem. Mansit enim ipse sacerdos per omne tempus uitae suae. & adhuc in Scriptura celebratur sacerdos, ita ut nemo ipsi successerit, aut ministerium sacerdotii in tempore ipsius subuerterit. Sic & Dominus noster, non homo existens, sed ex Deo sanctus Deus, Verbum, filius Dei, genitus sine principio & sine tempore, semper cum patre existens, natus propter nos ex Maria homo, & non ex semine uiri. Sacerdotium autem patri offert, ex humana natura massa accepta, ut pro nobis sacerdos constitueretur secundum ordinem Melchisedec, qui non habet successionem. Manet enim pro nobis in perpetuum dona offerens. Et primum quidem seipsum obtulit, ut solueret sacrificium ueteris Testamenti, quum perfectius & uiuens pro toto mundo obtulerit, ipse uictima, ipse sacrificium, ipse sacerdos, ipse altare, ipse Deus, ipse homo, ipse rex, ipse pontifex, ipse ouis, ipse agnus, omnia in omnibus pro nobis factus, ut nobis uita omnibus modis fieret, & sacerdotii sui immutabile firmamentum in secula efficeret non amplius secundum semen successiones diuidens, sed secundum iustitiam seruari in Spiritu sancto largiens. Imaginantur porro alij, de hoc Melchisedec dicentes: carnaliter enim tales perscrutati sunt, spiritualiter non intelligentes ea quae à sancto Apostolo in epistola ad Hebraeos dicta sunt. & Hierax quidem hunc Melchisedec putat esse spiritum sanctum, eo quod assimilatus est, inquit, filio Dei. Manet enim sacerdos in perpetuum, ex ipsa dictione quam sanctus Apostolus retulit. Spiritus autem intercedit suspirijs ineffabilibus: qui uero nouit sapientiam spiritus, nouit quod pro electis intercedit & interpellat apud Deum. Excidit autem & hic penitus à proposito. Non enim carnem induit unquam spiritus. Quum autem carnem non induerit, non potuit esse rex Salem, & sacerdos loci alicuius. Verum quando de hoc Hierace & ipsius haeresi subuersione facturum sum, tum latius de his agam. Nunc uero in consequentia permanebo. Quot uero & quanta de hoc Melchisedec alij imaginantur: Samaritae equidem hunc putant esse filium Noe ipsum Sem. Ridiculi autem etiam ipsi inueniuntur. Nam diuina scriptura omnia cum bono ordine muniens, ueritatem per omnia firmauit, non frustra temporibus & annis locatis ac expressis. Quando enim Abraam fuit annorum octoginta octo aut nonaginta plus minus, tunc Melchisedec ipsi obuiam uenit, & proposuit ipsi panes & uinum, mysteriorum aenigmata praefigurans & exemplaria: quum Dominus noster dicat, Ego sum panis uiuens: & exemplar sanguinis ipsius, qui ex latere ipsius compuncto fluxit, ad purgationem iniquitatorum, & respercionem ac salutem animarum nostrarum. Abraam autem pater Tharra, septuagesimum agens annum, Abrahamum genuit, & facti sunt anni centum sexaginta plus minus. Nachor autem genuit Tharra, quum annorum septuaginta nouem esset, & facti sunt anni ducenti triginta nouem. Seruch autem genuit Nachor, quum esset annorum centum triginta & facti sunt anni trecenti sexaginta nouem. Ragan uero genuit Seruch, annos habens centum triginta duos, & facti sunt anni quingenti & unus. Phalec autem genuit Ragan annorum existens centum triginta, & facti sunt anni sexcenti triginta unus. Heber autem genuit Phalec anno centesimo trigesimo quarto uitae suae, & facti sunt anni septingenti sexaginta quinque. Sala uero genuit Heber centesimum trigessimum agens

CHRISTI
sacerdotium.

Hieracis
haeresis.

Melchisedec
Sem esse cre-
ditus est.

agens annum, & facti sunt anni octingenti nonaginta quinque. Arphaxad autem annos natus centum trigintaquinque genuit Sala, & facti sunt mille triginta anni. Sem autem praedictus, quem Samaritae Melchisedec esse imaginantur, centesimo anno genuit Arphaxad, & facti sunt anni mille centum triginta. Usque ad tempus Abraam, quo obuiam uenit ipsi Melchisedec, reuersus a caede Chodollogomor & Barfa, & Symobor, & Hamarphal regum. Non uixit autem Sem tot annos, iuxta nugacem hominum imaginationem, sed centesimo anno genuit Arphaxad, secundo anno post diluuium. & uixit postea quingentis annis, uelut ait diuina Scriptura. & genuit filios & filias, & mortuus est. Quum itaque annos sexcentos uixerit, ac mortuus sit, quomodo potuit uenire ad annos mille centum triginta? ut Sem filius Noe ante decem generationes uocatus, Melchisedec apud hos postea post decem generationes, & mille centum triginta annos putetur? Et o ingentem hominum errorem. Caeterum iuxta calculum aliorum exemplarium, ab aetate Sem, ex quo natus est ipse Sem, usque ad praedictum tempus, occursum Abraam & Melchisedec, qui octoagesimo aut nonagesimo anno uitae ipsius contigit, fiunt anni sexcenti uiginti octo plus minus. Quare omnino non potuit Sem ad praedictum Abraae tempus peruenire, ut Melchisedec putetur. & corrui undique Samaritarum uaniloquium. Iudaei rursus dicunt ipsum quidem esse iustum & bonum, & sacerdotem altissimi, uelut diuina habet scriptura. Verum eo quod filius sit scorti, dicunt matrem ipsius non scriptam esse, neque patrem ipsius nosci. Concidit autem & horum delirus sermo. Nam & Raam meretrix est, & scripta est. & Zanibre qui scortatus est, scriptus est: & Chasbite cum ipso, etiam si aliena sit, & non de genere Israel exorta. Et omnis qui non per ostium ingreditur, uelut sanctum dicit Euangelium, latro est, & non uerus pastor existit. Porro in Ecclesia quidam diuersimode de hoc Melchisedec pronunciant. Aliqui enim ipsum putant natura filium Dei, in humana specie tunc Abraamo apparuisse. Excidunt autem & ipsi a proposito. Non enim quis sibi ipsi unquam similis esse poterit, uelut habet Scriptura diuina. Assimilatus filio Dei manet sacerdos in perpetuum. Reuera enim cuius genus non recensetur ex ipsis, is Abraamum decimauit. Quandoquidem enim non ex ipsis Israelitis genus eius recensetur, recensetur autem ex alijs hominibus: horum sane gratia, omnium aliorum propter hanc haeresim mentionem fecimus, & uelut in digressionem de his narrauimus. At uero in nomen huius Melchisedec praedicta haeresis etiam oblationes offert, & ipsum esse introductorem ad Deum dicit, & per ipsum (inquit) oportet Deo offerre, quia princeps est iustitiae, ob hoc ipsum constitutus a Deo in caelo, spiritualis quispiam existens, & filius Dei ordinatus. Et oportet, inquit, nos ipsi offerre, ut per ipsum offeratur pro nobis, & inueniamus per ipsum uitam. Et CHRISTVS quidem, inquit, electus est, ut nos uocaret ex multis uiris ad unam hanc cognitionem, a Deo uictus, & electus factus. Nam auertit nos a simulachris, & ostendit nobis uiam. Ex quo sane Apostolus missus, reuelauit nobis quod magnus est Melchisedec, & sacerdos manet in aeternum. Et uide, te quantus est hic, & quod minus ex maiore benedicitur. Ob hoc, inquit, etiam Abraamum patriarcham benedixit, uelut maior existens: cuius nos sumus mystae, ut ab ipso benedictionem assequamur. Et uide mihi quam uana est uniuersorum haereticorum sententia. Ecce enim & ipsi abnegarunt Dominum suum, qui ipsos redemit proprio sanguine suo. Qui non a Maria initium habuit, uelut ipsi putant, sed semper est apud Deum, Deus uerbum, genitus ex patre sine principio et sine tempore, uelut tota scriptura narrat. Dicit enim, Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & ad similitudinem: & non secundum Melchisedec. Hic equidem sacerdos Dei altissimi est in propria generatione, & non habuit successorem post se. At non est qui ex supernis de caelo descendit. Non enim dixit Scriptura quod detulit

*Geneſeon
calculi uariāt
in exēplarib.*

detulit Abraamo panem & uinum, sed obtulit ipsi & posteris eius, uelut à regibus uenientem patriarcham excipiens, & benedixit ipsum propter iustitiam quæ erat in ipso, & fidelitatem ac pietatem uiri. Quia in omnibus examinatus, in nullo excidit à iustitia patriarcha. Sed & in hoc cooperatorem habuit Deum, contra eos qui uere inuaserunt Sodomitarum regionem, & abstulerunt nepotem ipsius sanctum Loth, quem & reduxit cum omni præda ac spolijs. Et unde non demonstrauerimus? Quia erat semper filius cum patre. In principio enim erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Et non dixit, Melchisedec erat in principio. Et rursus, Venit igitur Dominus ad Abraam, & pluit Dominus à domino ignem & sulphur super Sodoma & Gomorrha. Et sanctus Apostolus dicit, Vnus Deus ex quo omnia, & unus Dominus IESVS CHRISTVS, per quem omnia. Et ne quis dicat, Vbi est igitur Spiritus? Quandoquidem enim de uno & uno narrat, non oportebat ipsum spiritum suipsum per se constitutorem esse. Semper enim obseruat diuina scriptura, ut exemplar nobis fiat. Loquutus est igitur in spiritu sancto Apostolus, & dixit, Vnus Deus ex quo omnia, & unus Dominus IESVS CHRISTVS, per quem omnia. Erat autem cum sancto spiritu dicens hoc, non enim ut deficeret unitas. Verum ipse Dominus clarè dicit, Euntes baptizate omnes gentes, in nomen patris & filij & spiritus sancti. Et rursus Apostolus dicit, Vnus est autem spiritus, qui diuinitate uidit unicuique ut uult ad utilitatem. Ecce itaque pater, ecce filius, ecce spiritus sanctus. Et nusquam Melchisedec, neque inter dona dixit quod donet, neque inter diuitudines. Et frustra ab his decantantur falsa & excogitata offendiola, non à ueritate, sed ex ipso sibilo draconis, prout unumquemque potuit decipere ac seducere. Et de his iam abundè loquuti, relinquamus hanc hæresim, uelut murem araneum lapide ictum, per firmum fidei fundamentum, à ueneno uirus eiaculantis bestie clapsi. Etenim murem araneum dicunt ad tempus nihil iniuriæ inferre commorso patore autem quodam corpus disperdere, & contactum ad mutilationem totarum partium ducere. Sicut etiam hæc sententia, his qui statim de his audiuerunt, apparet uelut nihil sit. Verum affricta uerborum attractio quæstionem inducit, & uelut dissipacionem his qui non auxilium huius antidoti assequuntur. Non autem fermè apparet animal hoc. In nocte enim ambulat, & sic damnum inducit, maximè in Ægyptiorum regione. Quare sciendum est his qui animalium cognitionem habent, quod non incalsum, neque per calumniam, de animali hoc mentionem fecimus. Hæc enim eius proprietates est. Consequenter autem pergam ad alias, quo promissum in Deo explere digni facti, Deo gratias agamus.

Contra Bardesianistas, hæresim LVI.

Bardesianus.

Post hos deinceps sequitur Bardesianus quidam, sic uocatus. Bardesianus autem hic, ex quo hæresis Bardesianistarum orta est, ex Mesopotamia secundum gentes erat, ex inhabitantibus ciuitatem Edessenorum, qui primum quidem optimus uir fuit, & libros non paucos cōscripsit, quando sanam mentem habebat. Nam ex sancta Dei Ecclesia procedebat, doctus existens in duabus linguis, Græca & Syrorum. Augarus Edessenorum princeps. autem Edessenorum principi uiro sanctissimo familiaris erat primum, & simul eius adiutor, & ipsius eruditionis particeps. Durauit post illius obitum usque ad tempora Antonini Cæsaris, non Pij appellati, sed Veri. Et multa in Abidan astronomum contra fatum differens, collegit. Sed & alia eius scripta secundum piam fidem circumferuntur. Apollonio uerò Antonini amico contradicebat, admonenti, ut negaret seipsum Christianum dicere. Hic autem fermè in confessionis loco constitutus erat, sermonesque prudentes respondit, pro pietate uiriliter defensionem suscipiens, mortem se non formidare dicens, quam necesse sit affore, etiam si regi non contradiceret.

Augarus Edessenorum princeps.

Antoninus Verus.

ceret. Et sic uir hic per omnia magnopere ornatus erat, donec in errorem sectæ suæ incidit, factus instar pulcherrimæ nauis, cui incomparabile onus immittitur, & quæ *Simile,* iuxta ripas portus tracta est, & totum mercimonium perdidit, & alijs qui nauem con- scenderunt mortem induxit. Corruptitur enim hic per Valentinianos: & ex ipso- rum improbitate, uenenum & zizania horum haurit. Multa autem & ipse alia prin- cipia emissionesq; ac productiones narrauit; & abnegata mortuorum resurrectione, hanc hæresim docuit. Vitur autem lege & prophetis, ueteriq; ac nouo Testamento, & quibusdam apocryphis similiter. Subuertetur autem etiam ipse cum omnibus qui præcesserunt & post ipsum fuerunt, ut qui seipsum à ueritate abalienauit, & uelut à facelucida ignis in fuliginem transmutatus est. Equidem de mortuorum resurrectio- ne iam nobis in multis sectis dictum est. Non fuerit autem molestum etiam rursus in hoc subuertendo paucis uerbis uti. Siquidem enim uetus Testamentum admittis o bo- ne, & similiter nouum, unde nō redargueris ueritatis uiam corrumpens, & teipsum à uita Domini in ueritate abalienans. Ipse enim Dominus primus (ut fieret nobis re- surrectionis arrabo, & primogenitus ex mortuis) & mortuus est pro nobis, & resur- rexit, & non simpliciter in apparentia passus est. Sepultus est enim, & corpus eius ge- stauerunt. Et testatur Ioseph ab Arimathæa. Testantur & mulieres quæ tulerunt un- genta ad monumentum, & centum librarum aloës pondus, quod non erat appa- rentia neque phantasia. Testantur etiam angeli, qui mulieribus apparuerunt, dicen- tes, Resurrexit, non est hic, quid quæritis uiuentem cum mortuis? & non dixerunt, « Non est mortuus. sed, Resurrexit qui passus est in carne, uiuit autem semper in spiritu, & lesionis expers est in propria deitate. Qui ex supernis ex patre genitus semper est. cui in extremis diebus complacuit, ut ex Maria uirgine homo fieret. Velut testatur sanctissimus Paulus, dicens: Genitus ex muliere, factus obnoxius legi. Ergo nondum audiuit dictum, quod ait: Oportet corruptibile hoc induere incorruptibilitatē, & mortale hoc induere immortalitatem. Aut non persuasit te Esaias propheta, dicens: Et resurgent mortui, & excitabuntur hi qui sunt in monumentis. Aut ipse Dominus, « dicens: Resurgent hi in uitam æternam, & illi in supplicium. Aut non meministi con- uersionis ipsius Abel post mortem cum Deo: quomodo non animam dicit inter- pellare ac clamare ad Deum, sed sanguinem. Sanguis autem non est anima, sed in san- *Anima in sanguine.* guine est anima. Corpus enim est sanguis uisibile. Anima uerò inuisibilis existens, in sanguine locum habet. Et undiquaque confutata est tua o Bardesiane, peruersa fi- des, ex ipsa ueritate subuersa. Cæterum de multis principijs quandoquidē sæpe con- tra eos quicquid dicunt, multa diximus, hic non multam disputationem facturum sum, sed uelut in commonefactione, quum sanctus Apostolus dicat: Nobis unus Deus « pater, ex quo omnia, & nos in ipsum: & unus Dominus IESVS CHRISTVS, « per quem omnia, & nos per ipsum. Quomodo igitur multitudo deorum erit, & mul- ta principia: si unus est Dominus IESVS CHRISTVS, propter quem omnia, & per quem omnia, & nos per ipsum. Igitur unus est creator, & neque multi dei, ne- que multa secula. Dixit enim, Siquidem sunt multa quæ dicuntur secula: uocem au- tem Quæ dicuntur, uelut de his quæ non sunt, pronunciauit. Verum propter eos qui Græcorum dicuntur, & quos ipsi Græci deos fecerunt, solem & lunam, sideraq; & his similia pronuncians, omnium erroneorum sententiam exclusit. Quum autē sa- na fides undiquaq; seruetur, quæ fundamentum est & salus fidelium, facile omnium sectarum excogitata uanitas euertitur. Velut etiam hic subuersus est, & miserabilem seipsum constituit, & seipsum à uita abalienauit. Dicit enim Propheta ad sanctam Dei Ecclesiam, Ponam carbunculum lapidem tuum, & fundamenta tua saphirum, & « muros tuos lapides electos, & propugnacula tua iaspin. Deinde postea dicit, Omnis « uox quæ insurget contra te, omnes ipsos uinces, contra te uerò non prosperabun- « tur.

„ tur. Nihil enim ualebit aduersus fidem ueritatis. nam super petram ædificata est, & portæ inferni non præualebunt contra ipsam: uelut sanctus Deus uerbum ipsi promisit, qui rex eius est & sponsus, & dominus eius atque hæres: Cui gloria, honor, imperium, patri in filio, cum sancto spiritu, in secula seculorum, Amen. Quando uero & hæc ipsa hæresis conculcata est, & uelut concisi serpentis caput adhuc se uoluitans, per lignum uitæ oppressa, ipsi Deo gratias agentes ô charissimi, rursus ad alias speculatores transeamus.

Contra Noetianos, hæresim LVII.

Noetus.

Alius rursus post hunc Noëtus nomine surrexit, non antè multos annos, sed antè hoc nostrum tempus centum triginta plus minus annis, Asianus urbis Ephesæ existens, qui alieno spiritu ductus uoluit à seipso, quæ neque prophetæ, neque apostoli, neque Ecclesia ab initio obtinuit, neque cogitauit, dicere ac docere. Hic à seipso insanix elationibus elatus, ausus est dicere patrem passum esse. Insuperq; ad maiorem fastum ac dementiam delatus, seipsum dixit esse Moysen, & fratrem suum Aaron. Verum interim dum hæc fama de ipso ferebatur, beati Ecclesiæ presbyteri, accitum ipsum de his omnibus examinabant, & an hanc blasphemiam de patre protulisset interrogabant. Ipse uero primùm quidem negabat coram presbyteris constitutus, eo quod nemmo ante ipsum horrendam ac perniciosam hanc amarulentiam euomisset. postea uero ex rabie quam habebat, in alios quosdam immittens, ut ita dicam, & secum decem uiros trahens, in maiorem arrogantiam ac temeritatem elatus, ac audax factus, palam deinceps hæresim docuit. Rursus itaq; iidem presbyteri accitum ipsum & homines illos ab ipso corruptos, de iisdem rursus interrogabant. Ipse uero cum seductis ab ipso perfricta fronte deinceps palam contradicebat, dicens: Quid enim mali feci unum Deum glorifico, unum noui, & non alium præter ipsum, genitum, passum, mortuum. Vbi igitur in his permanisset, expulerunt ipsum ex Ecclesia unā cum discipulis suis. Moritur autem idem paulo post unā cum proprio fratre, non uelut Moyses in gloria, neque ipsius frater Aaron ille sepultus est in honore. abiecti enim sunt uelut transgressores, & nemo ex pijs ipsos cooperuit, postea uero sequaces eius mente corrupti, corroborarunt hoc dogma, per ea subducti, quibus etiam præceptor ipsum ab initio. Quando enim interrogatus à presbyteris dixit, Vnum Deum glorifico: audiuit ex ipsis ex amore ueritatis, Vnum deum glorificamus etiā ipsi, sed uelut nouimus iuste glorificare: & unum CHRISTVM habemus, sed uelut nouimus unum CHRISTVM filium Dei, passum sicut passus est, mortuum sicut mortuus est, qui resurrexit, qui ascendit in coelum, qui est in dextera patris, uenturus ad iudicandum uiuos & mortuos. Hec dicimus docti ex diuinis scripturis, quæ et nouimus. Ex hoc Noëtiani, qui sunt auulsio ipsius, & qui ex ipso processerunt, hoc dogma glorificant, ex dictis his uariolosam suā doctrinā confirmare conantes. Nempe ex eo quod dixit Deus ad Moysen,

Noetiani.

„ Ego sum Deus patrū uestrorū, ego primus, & ego post hæc, nō erūt tibi dii alij, &c.
 „ Dicebant igitur, Nos itaq; ipsum nouimus solum. Si itaque CHRISTVS uenit
 „ & natus est, ipse est pater, ipse filius, profectò ipse est Deus qui semper est & nunc uenit: uelut dicit scriptura, Hic Deus tuus, non reputabitur alius ad ipsum. Excogitauit
 „ omnem uiam scientiæ, & dedit ipsum Iacob seruo suo, & Israël dilecto suo. Post hæc
 „ uisus est in terra, & cum hominibus conuersatus est. Vides, inquit, rursus quomodo diuina Scriptura nos aduocat, ut ne alium atque alium Deum putemus, dicens
 „ quod ipse Deus est solus qui uenit, & ipse rursus postea cōspectus: Rursus uero alio
 „ dicto utitur hoc, ubi dicit, Laborauit Ægyptus & emporia Æthiopum, & Sabaim
 „ uiri alti ad te transibunt, & tibi serui erunt, & ibunt retro te ligati manibus, & in te adorabunt, & in te preces fundent, quia in te Deus, & non est Deus præter te. Tu enim

& Deus, & non noueramus, Deus Israël Saluator. Vides inquit, quomodo di-
 uinae scripturae unum Deum indicant, & praedicant ipsum manifeste: & in con-
 fesso unus est idem semper existens. Et ea de causa non multos deos dicimus, sed
 unum Deum, eundem passionis exortem, eundem patrem filij, eundem filium &
 passum, ut nos per propriam passionem saluaret, & non possumus alium dicere:
 Nimirum à præceptore suo docti hanc confessionem, & prauam hanc opinionem,
 & perniciosam insaniam. Postea uero alia, ad confirmandam haeresim suam, dicta
 producunt, uelut etiam præceptor ipsorum dixit, quod etiam Apostolus his uer-
 bis testimonium præbet. Quorum sunt patres, ex quibus est CHRISTVS secun-
 dum carnem, qui est in omnibus Deus benedictus in saecula, Amen. Volunt autem
 in hunc modum in uno membro narrare, uelut etiam Theodotus. Et ille quidem
 ex natura extremè nudum hominem narrauit: Hic uero aliam extremitatem uni-
 formiter, eundem Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, in carne passum & ge-
 nitum putauit. Neque igitur illi, qui à Theodoto descenderunt aliquid in ueritate di-
 xerunt, neque hic Noëtus & eius socij, potius anoëtus, id est stolidus appellandus:
 quemadmodum diuinæ scripturae utrosque & omnes erroneos redarguunt. Cate-
 rum omnibus qui mentem in Deum habent, & in sancta scriptura ac Spiritu san-
 cto illuminati sunt, facile refutabilis & omni dementia refertus, ipsorum sermo ap-
 pareret. Audaciae enim ac temeritatis est hoc opus, & mētis occæcata opinio, quæ as-
 serit eundem patrem, & eundem filium, & eundem passum. Quare etiam à recta ra-
 tiocinatione iudicabuntur qui talia dicunt. Quomodo enim fuerit Pater, idem qui
 & Filius est? Si enim Filius est, omnino alicuius filius fuerit à quo genitus est. Si ue-
 ro pater est, seipsum generare impossibile est. Rursus quod uocatur filius, seipsum
 non genuit, sed ex patre genitum est. Et o ingentem hominum uesaniā, & depra-
 uatam cogitationem. Est enim rationi consentaneum non uelut hi putant, sed sicut
 ueritas per diuinam scripturam nobis ostendit. Statim enim ait Dominus dicens,
 Ecce intelliget filius meus dilectus quem elegi, quem dilexit anima mea, ponā spi-
 ritum meum in ipso: & uides quomodo uox patris ostendens natura filium dicit,
 in quo etiam spiritum suū ponit. Deinde uero etiam ipse unigenitus dicit, Glorifi-
 ca me pater in gloria, quam habui apud te anteq̃ mundus fieret. Qui autem dicit,
 Pater glorifica me: non seipsum patrem uocat, uerum patrem suū cognoscit. Rur-
 sus in alio loco uenit uox de cælo, Hic est filius meus, ipsum audite. Et non dixit,
 Ego sum filius meus, me audite. Neque rursus, factus sum filius: Sed hic est filius
 meus, ipsum audite. Et quum dicit, Ego & pater meus unum sumus: non dixit,
 Ego & pater meus unus sum, sed ego & pater meus unum sumus. At ego & pa-
 ter, quum sit in græca loquutione articulus additus, *ὁ πατήρ*, & coniunctio Et in me-
 dio, significat patrem natura patrem, & filium natura filium. Et rursus de Spiritu
 sancto. Si abiero ille ueniet spiritus ueritatis. Lōge uero clarissimum est hoc, Ego
 abeo, & ille uenit. Non dixit, Ego abeo, & ego ueniam: sed à uoce ego, & ille, sig-
 nificauit in substantia esse filium, substantiam habere Spiritum sanctum. Et rur-
 sus, Spiritus ueritatis qui ex patre procedit, de meo accipiet: ut ostendat in substā-
 tia esse patrē, in substantia Filium, in substantia Spiritum sanctum. Rursus in Ior-
 dane, ex supernis Pater loquebatur, Filius uero in Iordanem descēdit. Spiritus in-
 ter medius in specie columbæ apparebat, & uenit super ipsum, & quidem quū Spi-
 ritus carnem non gestarit, neque corpus induerit. Quo uero ne putetur coniunctio
 esse Spiritus sancti ad Filium, figuratur in specie columbæ, ut uideretur natura in
 substantia esse Spiritus. Vnde uero aliunde non possumus ostendere contra hos,
 qui insaniam in seipsis pepererunt? Si quidem enim uerum dicit ipsorum senten-
 tia, & sermo uanus neque consistentiam, neque uim habens, neque intelligentie rationē

Noëtus anoëtus.

S. Trinitatis personarum distinctio.

aut significationem: Ergo reiiciendæ sunt scripturæ, quæ ubique Patrem, Patrem cognoscunt, & Filium, Filium: & Spiritum sanctum, Spiritum sanctum. At quid dicis ò bone? Num deorum multitudinem putauerunt, qui uerè cultum & reuerentiam trinitati offerunt, qui sanè sunt filij ueritatis & solius catholice Ecclesie: profecto non sic. Quis enim non gaudet unum ueritatis Deum esse? Patrem omnipotentem, ex quo unigenitus Filius in ueritate Deus uerbum, in substantia uerbum uerum genitus ex ipso, sine principio, sine tempore? Quapropter unum Deum certo prædicat Ecclesia, Patrem & Filium, quoniam ego in Patre, & Pater in me: & duo unum sumus, hoc est una Deitas, & una uoluntas, & una dominatio. Ex ipso uero Patre etiam spiritus procedit, in substantia existens, & in ueritate perfectus spiritus ueritatis, qui illuminat omnia, qui ex Filio accipit, Spiritus ueritatis, Spiritus Patris, Spiritus CHRISTI. Quapropter unam Deitatem nouit Ecclesia. Vnus est Deus ueritatis Pater, Pater perfectus in substantia, Filius perfectus in substantia, & sanctus Spiritus perfectus in substantia, una Deitas, unus principatus, unum Dominium. Quapropter ubique clarè prædicant diuinæ scripturæ unum Deum, hoc est, trinitatē coessentialē, semper existentem eiusdem identitatis, eiusdem dominationis, & corruit undique, ò stolide, stoliditatis tuæ sermo. Quum itaque sic dicta sint, & appositè ad prædicti Noëti uoces, considerare ab initio oportet, & sic eadem capita subuertere. Primum igitur quandoquidem introduxit hoc capitulum, quod unus Deus ex quo omnia, & nos in ipsum, & unus Dominus IESVS CHRISTVS, per quem omnia, & nos per ipsum: Non uides, quod unus Deus ex quo omnia, & nos in ipsum, quomodo unum principium significat? ut ne ad multa principia mentem conuertat, & rursus ad multitudinem deorum, seductam hominum mentē, per inanem multitudinis deorum uocem, agat? Vides enim quod uno nomine utitur, & una appellatione, non negans unigenitum Deum. Nouit enim ipsum Dominum, & nouit ipsum Deum. Quapropter muniens hoc dicit, Et unus Dominus IESVS CHRISTVS, per quem omnia. Et de Domino quidē hoc dicens, non eundem indicauit Patrem esse, & eundem Filium: sed ostendit Patrem quidem Patrem esse, Filium uero uerè Filium. Nam quod dixit unus Deus, de Patre, non uelut negās de Filio, quod Deus sit, dixit. Si enim nō est Deus, nec Dominus: quando uero Dominus, utique etiam Deus. Verū in unam nomenclaturam reducere coactus, à Spiritu sancto Apostolus, declarauit nobis fidem, eundem unum Dominum indicans, utique & Deum. Cæterum nemo putet quandoquidem dicit unum & unum, nunquid reliquit numerum trinitatis? quum nō nominarit Spiritum sanctum? Quando enim nominauit Patrem & Filium, Deū & Dominum, in Spiritu sancto nominauit. Non enim quia dixit unus Deus, de Patre ex quo omnia, ideo negauit ipsum esse Dominum. Neque rursus quia dixit, Et unus Dominus IESVS CHRISTVS, negauit ipsum esse Deum. Sed quemadmodum de Patre contentus fuit, una appellatione, dicens unus Deus: Cum eo enim quod est Deus, uidelicet est & Dominus: Ita & in Filio contentus fuit dicere unus Dominus. Cum eo enim quod est unus Dominus, simul est & Deus. De Patre igitur & Filio dicens, non uacuum erat à Spiritu sancto, sed in Spiritu sancto, uelut dixi, loquebatur. Solet autem semper Sanctus Spiritus non sui ipsius constitutionē facere, ut ne nobis exemplar exhibeat, ut & nos de nobis ipsis constitutionem faciamus, ac afferamus. Igitur unus est Deus Pater ex quo omnia: Et unus Dominus IESVS CHRISTVS per quem omnia, aut propter quem omnia: & unus Spiritus sanctus, non alienus à Deo, uerum in substantia existēs, quia Spiritus Dei, & Spiritus ueritatis, & Spiritus Patris, & Spiritus CHRISTI. Si uero de hoc, Laborauit Ægyptus, & emporia Æthiopū, Sabaiū uiri alti ad te transibūt. Et hoc, Tu es Deus &

Vnus Deus, et
unus Domi-
nus, quomodo
accipiendū.

Deus & no-
te adorabun-
non nouera-
Ex talibus
lans scriptu-
mones, non
Noëti, aut
est Leo, & e-
& acetum a-
das, hoc est
est stolidus
tiam eorum
quod dictu-
bus affirmā-
Imò potius
detur. Inter
præcepistis
maui coelum
omnes uiuā
uertet, non
Postea dein-
te Deus est.
Verbum e-
trem, & ego
Non uides
super omne
& excitauit
ritus eius q-
CHRISTVS
ritum suum
Apostolica
Deinde, E-
us est. Quā-
in templo i-
per conuer-
uitate & in-
us existens
bus excitab-
missus à Sp-
faciens seip-
ctum genit-
uelut dicit
Quid igitur
erat. Quon-
ut uerbum
se. Quand-
ritu & cari-
tionis uerl-
perfectior

Deus & non noueramus. Et tibi serui erunt, & ibunt retrò te ligati manicis, & in te adorabunt, quia in te Deus est, & non est Deus præter te. Tu enim es Deus, & non noueramus, Deus Israël Saluator. Non uides inquit, quod unus Deus est? Ex talibus enim dictis uelut ostendimus, non intelligens dicta, sed improbè mutilans scripturas, obliquè quidem exponens, per transgressionem uero inducens sermones, non consequenter & iuxta pedem loquitur, neque secundum seriem narrat Noëtus, aut Noëtiani ex ipso intelligunt. Quemadmodum enim malo cani nomen est Leo, & eos qui non reuera uident, probè uidentes uocant, & fel dulce dicunt, & acetum aliqui mel appellauerunt, & erinnyas hoc est furias, quidam Eumenidas, hoc est beniuolas appellarunt. Sic etiam hic, Noëti nomen habens, anoëtus id est stolidus est, qui ab ipso descenderunt stolidè faciunt, omnino non consequenter eorum, quæ dicunt, & quæ proponunt intelligentes. ut etiam impleatur in ipsis quod dictum est à sancto Apostolo. Neque quæ dicunt intelligentes, neque de quibus affirmat. Videte sanè mihi, o uiri fratres, quomodo scriptura superius dixit, Imò potius ipse Dominus, uelut initium capitis habet, unde tota res ac ueritas ostenditur. Interrogastis me de filiis meis & filiabus, & de operibus manuum mearum præcepistis mihi. Ego feci inquit, terram & hominem in ipsa: Ego manu mea firmavi cælum: Ego omnibus astris præcepi: Ego excitauì cum iusticia regem, & omnes uia ipsius rectæ. Hic ædificabit ciuitatem meam & captiuitatem meam conuertet, non cum pretijs redemptionis, non cum donis, dixit Dominus Sabaoth. Postea deinceps, laborauit Ægyptus & emporia Æthiopum, & cætera: quia in te Deus est. In quo autem dixerimus quàm in paterno uerbo? Nam uerè Deus Verbum est Filius, & in ipso pater cognoscitur sicut dicit. Qui uidit me, uidit Patrem, & ego glorificaui nomen tuum in terra. Deinde rursus, ego excitauì regem. Non uides quod uox est Patris propria, quæ excitat ex ipsa uerum Verbum regem super omnes: eum qui ex ipso uerè genitus est sine principio, sine tempore. Qui & excitauit rursus ipsum regem, uelut sanctus Apostolus ait dicens. Si uero spiritus eius qui excitauit CHRISTVM, ex mortuis habitat in uobis, qui excitauit CHRISTVM ex mortuis, uiuificabit mortalia corpora uestra, per inhabitantem spiritum suum in uobis. Vides quomodo concordant prophetica Apostolica, & Apostolica Euangelicis, & Euangelica Apostolicis, & Apostolica propheticis? Deinde, Excitauì regem. Et hic qui excitat CHRISTVM ex mortuis, hic in te Deus est. Quàm mystice quàm mirabiliter omnia enarrat diuina scriptura. Nā uelut in templo in carne præuidebatur, & hominū spei prædenunciabatur Deitas ipsa, per conuersationem ad Patrem. Filius enim Dei Deus Verbum, uelut in sancta ciuitate & in templo sancto, hoc est in sancta incarnatione, & aduentu in carne, Deus existens habitans in templo sancto dicit. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo ac erigam ipsum. Quapropter mysticè omnia dispensat Deus uerbum missus à Spiritu in carne, & uinculum dilectionis ostendens attrahitur, & paruifaciens seipsum, quum magnus sit Deus ipse Verbum, ex uirgine per Spiritum sanctum genitus Filius Dei. Unus existens, qui seipsum carne & spiritu unum fecit, uelut dicit: Qui descendit ipse est, & qui ascendit, Filius hominis qui est in cælo. Quid igitur dicit Noëtus in sua stoliditate? Num in cælo caro erat? nimirum non erat. Quomodo igitur qui descendit ex cælo, ipse est qui ascendit? Imò hoc dicit, ut uerbum quod descendit indicet non ex infernis esse, sed ex supernis descendisse. Quando quidem uero homo factus est in carne, non à semine uiri, uerum ex spiritu & carne, suā dispensationem perfecit. Ob id unam unitatem indicans coniunctionis uerbi & incarnationis, dicit eum qui ex supernis uenit sursum ascendisse, in perfectione Deitatis. Etenim nunc qui non erat unquam, caro est ex spiritu & uirgine, qui

Iuxta pedem loqui.

ne, qui productus est à Patre perfectum Verbum, qui ante hac in cœlo non erat ca-
 ro. Quid igitur erat, qui in cœlo erat, quàm Verbum à cœlo demissum habēs, uni-
 tionem in unam Deitatem, secūdum uirtutem Patris cōunitam? ut ostendat quod
 in terra & cœlo idem Deus Verbum fuit, immutabilis & inalterabilis existens.
 Verbum enim erat, Deus erat semper: Spiritus erat: Virtus erat: Qui commune
 nomen & apud homines compræhensibile in seipsum suscepit, sic uocatus, Filius
 hominis quū Filius sit Dei. Et in prophetis anteq̃ esset, nominabatur, quod non-
 dum in carne erat, ob id, quod in ipso futurum erat. Quemadmodum etiam Dani-
 el dixit: Vidi uelut Filium hominis uenientem in nubibus. Quapropter iuste in
 cœlo nomine, hoc uerbum uidit, in Spiritu sancto propheta, Filium altissimi uo-
 cans. Ideoq̃ priora posteriora indicans unigenitus dicit: Nemo ascendit in cœlū,
 nisi qui ex cœlo descendit Filius hominis. Non quod supernè erat caro, sed ex su-
 pernīs descendit. At quid est inquires tu, quod hic ait Deus noster, & non reputa-
 bitur alius? Valde bene dixit, quemadmodum etiam Apostolus cōfirmat dicens,
 Quorum sunt Patres, ex quibus est CHRISTVS secundum carnem, qui est in om-
 nibus Deus. Mirabiliter narrat. Hic enim qui est, est in omnibus Deus. Quando-
 quidem enim ipse docet nos dicens: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: ob id
 in omnibus est Deus. Sic etiam Ioannes testatur dicēs: Quod erat ab initio, quod
 audiuius & oculis uidimus, & manus nostræ palpauerunt. Et rursus in Apoca-
 lypsi dicit, Qui erat ab initio, & qui uenit omnipotens, bene per omnia dixit: bene
 enim dixit, omnia mihi tradita sunt à Patre meo: & exactè proposuit. Super om-
 nia igitur est Deus, & proprium suum habet Patrē, in eo quod dicit, A eo ad Pa-
 trem. Si autem esset ipse Pater, ad qualem Patrē, o stolidè, abiret? Rursus enim di-
 cit, ut sint unum, uelut ego & tu unum sumus. Semper enim scriptura muniens ca-
 sus hominum iuxta summum, undiquaq̃ mentem contrahit, ad mediam ueritatē
 uiam. Et ad eos quidem, qui putāt alienum esse filium à Patre, uelut Arrius & alie
 sectę putant, dicit: Ego & Pater unum sumus. Ad eos uero, qui putant ipsum esse
 Patrem, & eundem esse Filium, eò quod dixit, Ego & Pater unum sumus: dicit,
 Fac ipsos ut unum sint, quemadmodum ego & tu unum sumus, quò pudefaciat
 Noëtum & ipsius scholam, adducens in medium discipulorum unionem. Quo-
 modo enim potuit Petrus & Ioannes, & alij deinceps unum esse, uelut per coniu-
 ctionem? Verum quod essent in una unitate Deitatis, & in una sententia ac uirtu-
 te, ad repellendum omnem opinionem, contra alterutram ueritatis partem insur-
 gentem. Philippus porrò sanctus ille Apostolus dicit, ostende nobis Patrem tuū.
 Ipse uero dixit, Qui uidit me, uidit Patrem: & non dixit, Ego sum Pater, sed me
 significationem, seipsum dicens, uerum uidit Patrem, non seipsum dicens. Aliud
 enim est præsertim in Græca oratione, τὸν, articulus ad uocem, Patrem, adiectus,
 quasi dicas ipsum Patrem, & aliud me: Et aliud ego: & aliud me. Si enim esset idē
 ipse Pater, dixisset ego sum. Quandoquidem uero non est ipse Pater, sed Filius, ue-
 redicit: Qui uidit me, Vidit Patrem: quò Arrii blasphemiam repellat, quæ Fili-
 um à Patre alienum facit. Quare quum tota scriptura clarè nobis uia ueritatis pro-
 ponat, Et nos hunc Noëtum & ipsius hæresim, Noëtianos inquam, cum alijs sectis
 repulerimus, uelut Draconem ostraciten appellatum, qui in eo quod hominē per-
 sequitur, se flectere non potest, neq̃ ad dexteram, neq̃ ad sinistram: declinata ipsi-
 us ac scholæ eius improbitate, ad sequentes, per uirtutem Dei, mentem adhibebi-
 mus, ad enarrationem ac confutationem nouarum dictionum, in ipsis, contra ueri-
 tatem excogitarum.

Contra Valesios, Hæresim LVIII.

Valesij. DE Valesijs audiuius sæpe numero, nō tamē cognouimus ubi sit, aut quis sit,
 aut unde

aut unde originem duxerit, aut quid dicat, siue admoneat, siue loquatur hic Valēs:
 & nomen quidem Arabicum existens, quandam suspicionem nobis præbet, ut co-
 gitemus hunc, & sectam ipsius in hunc usq; diem durare, ita ut sint quidā in Baca-
 this regione Philadelphina ultra Iordanem. Et indigenæ quidem Gnosticos hos
 appellare uolunt. Nō sunt autem ex Gnosticis, aliter enim hi sentiunt. Quæ uero
 ad nos peruenerunt, hoc modo se habent. In Ecclesia æquidem plures congregati
 erant, usq; ad tempus aliquod, donec in amplitudinem dilatata est ipforum demē-
 tia & ab Ecclesia reiecti sunt. Sunt autem omnes execti. Sed & ipsi de principijs *Eunuchorum*
 siue principatibus ac potestatibus, atq; alijs eodem modo opinantur, & ubi accepe- *secta.*
 rint hominem in disciplinam, quanto quidem tempore mēbris nondum exectus
 est, animatis nō uescitur. Vbi uero persuaserint ipsum, aut per uim execuerint, tūc
 omnibus uescitur, uelut iam à certamine quietus, & non amplius in periculo con-
 stitutus, ut impellatur per edulia ad concupiscentiæ uoluptatem. Non autem solū
 proprios hoc modo perficiunt, sed sæpe etiam peregrinos accedentes, & adhuc
 apud ipsos hospicio exceptos, ad talem uitam deducunt, uelut multa de hac re fa-
 ma fertur. Abripiunt enim tales intus, & uinculis alligatos per uim castrāt. Et hæc
 sunt quæ de his ad nos uenerunt: de quibus quum cognouerimus, in quo loco
 mansionem habeant, & quod nomen hoc frequens sit in illis partibus: ubi hære-
 sis nomen aliud non depræhendimus, putauimus hanc esse. Ingens est autem ho-
 rum uesania. Si quidem enim hoc quod est in Euangelio implere uolunt, Si of-
 fendiculo fuerit tibi unum membrorum tuorum, recide à te. Melius est enim ti-
 bi, ut in regnum cœlorum ingrediaris claudus aut cæcus aut mutilus: & cætera.
 At quomodo possunt in regno cœlorum, aliqua esse detruncata? Si enim regnum
 cœlorum omnia perficit, nihil imperfecti in se habet, & quando corporis erit re-
 surrectio, omnia membra resurgent, & nullum ex ipsis relinquetur. Et si omni-
 no membrum non resurget, neq; totum corpus resurget. Et si unum membrum,
 quod offendiculo fuit, solum relinquitur, nullum omnino membrum restās relin-
 quetur, omnia enim nobis offendiculo fuerunt. Quis uero rescindet cor suū, quod
 omnibus offendiculo est? Ex interius enim inquit, procedunt scortationes, adul-
 teria, petulantia, & his similia. Quis igitur rumpet cor suum? Si uero non resurgit
 corpus, iuxta quorundam dementiam & impietatem, quomodo ergo differet ser-
 mo de his decretus? Quum enim omnia membra, non ingrediantur in regnum cœ-
 lorum, quid amplius opus circa unum fieri membrum, quum alia hoc non exple-
 ant? Si uero resurgit corpus (resurgit enim) quomodo possibile est adhuc in reg-
 no cœlorum fieri mutilationem? Aut quomodo non erit indecorum regnum cœ-
 lorum, multa habens corpora ad gloriam? Si uero etiam omnino resectum fuerit
 membrum, quod scandalo est, ergo resectum est & non peccauit, resectum autem
 & peccato non inquinatum, ipsum sanè primum omnium resurgere oportet, quū
 non peccarit. Qui uero ob procliuitatem ad opus uenereum temerè se castrarunt,
 hi ab omnibus se reprobarunt ac abalienarūt. Neq; enim uiri sunt, propter castra-
 tionem. Neq; mulieres esse possunt, eo quod præter naturam habent. Sed & coro-
 næ certaminis ac præmij huius cognomen anteuenterūt. Neq; ulli aliqui ex tribus
 Eunuchorū ordinibus, à Domino relatis, hi esse possunt. Sunt enim, inquit, Eu- *Eunuchi tri-*
 nuchi, qui ex utero matris ipsorum sic geniti sunt. Illi enim infantes sunt à castrati- *plices.*
 one sua, neq; uero peccatum habent, eo quod sic nati sunt, neq; rursus peccatum fa-
 cere possunt, rei ueneræ inquam, quia nō habent instrumenta gignendi liberos,
 ex Deo creata. Sed neq; mercedem habebunt castrationis cœlorū, eò quod ad cer-
 tes facere, quod non oportet facere, & non facientes mercedem non habent. Non
 enim

enime eo quod uoluerunt, opus ab ipsis non factum est, sed eò, quod non potuerunt. Et hic quidē est ductus primæ castrationis, à Domino relatæ, quæ à matribus genita est, ex quorum numero hi esse non possunt. Et sunt Eunuchi, qui ab hominibus eunuchi facti sunt, inquit Saluator. Et neque ex his sunt prædicti: Et illi quidem gignuntur: Hi uero ab hominibus castrantur, usus alicuius gratia regij, aut dominorum. Quidam enim Barbari reges aut etiam tyranni, æmulationis aut suspitionis gratia, erga proprias uxores, adhuc ualde paruos pueros accipiunt, ipsosque castrant, ad hoc ut adulti facti, proprias suas uxores ipsis credant: & sic mundo facta est huius castrationis causa. Vnde sanè arbitror etiam Eunuchum uocari ab eo, quod *ἔννοχον*, hoc est beneuolus esse, ac fidem seruare possit, ablatis membris, & non affricari per mistionem corporum, uelut organis priuatus. Alter itaque ordo Eunuchorum hic est, eorum, qui pueri accipiuntur ac castrantur ab hominibus, non propter regnum cælorum. Et sunt, inquit, Eunuchi qui seipsos castrarunt, propter regnum. Qui nam igitur hi fuerint, quàm generosi Apostoli ac monasticam uitam degentes, & deinceps uirgines. Ioannes quidem & Iacobus filij Zebedæi, qui manserunt in uirginitate, neque tamen proprijs manibus membra refecerunt, neque neptias contraxerunt, sed proprio corde decertarunt, & mirabiliter gloriam coronæ huius certaminis abstulerunt. Post ipsos uero quot milia in mundo solitariam uitam degentes, & à monasterijs, & à uirgineis conuentibus huius certaminis gloriam abstulerunt: qui corporibus mulierum non mixti sunt, sed in perfectissimo certamine decertauerunt. Velut etiam Helias in ueteri Testamento reperitur, & Paulus dum dicit: Dico autem inconiugatis, bonum est ipsis si manserint sic, ut & ego. Si uero se non continent, contrahant matrimonium. Quomodo igitur ipse mansit? Si quidem enim resectus erat, & secundum ipsum manserunt assimilati ipsi, ut implerent hoc, sicut & ego. Quomodo exectus aliquis potest matrimonium contrahere, si se non continet? Sed & matrimonium contrahant & ne urantur, uides quod de continentia dicit, & non de membrorum ablatione? Si uero dicuntur, propter regnum cælorum seipsos castrasse: quomodo seipsos alienos facient à dicto uerbo, quod sunt quidam, qui eunuchi facti sunt ab hominibus. Si enim ipse proprijs manibus seipsum castrat, homo est, & manus ipsius nefarium hoc opus perpetrarunt. Si uero ipse sibiipsi nihil facere potest, uerum ab alijs castratus est, non amplius est propter regnum cælorum: quoniam ab hominibus castratus est, aut per seipsum, aut per eos, qui hoc fecerunt. Excidet autem & à coronâ, & à brauiis: Non amplius gratiam habens, propter abstinenciam huius usus, uerum quod non potest uti, ablatis huius causæ partibus. Et ob unum hoc ipsum iudicabitur, uelut qui proprium membrum corrumpit, & qui alienam uineam exscindit. Non enim secundum Deum uixit, sed per insidias talis opifici Domino Deo restitit. Et talis ad ampliorem concupiscentiam deueniet. Nam Eunuchus celebratur apud sapientem, non abstinens à cupiditate, sed non potens concupiscentiam perficere, uelut dicit: Concupiscentia Eunuchi, est deuirginare iuuenulam. Et o ingentem uanitatem, undiquaque in mundo multiformiter excogitatam. Atque hæc sunt quæ de his cognouimus. Quapropter quando compendio de ipsis diximus, & uelut dixi hos prædictos, illos esse suspicatos sumus, relictis ipsis ac irrisis, uelut scorpio geminum aculeum habente, per quidem extremitatibus, ac chelis ab origine patrum uitis aduersati sunt, per aculeum uero formæ sanctæ Dei Ecclesiæ resistunt, ubi firmo calciamento, hoc est per Euangelij dicta, ipsos conculcauimus ac derisimus, pro consuetudine nostra ad reliquas transeuntes, hic ab ipsorum improbitate desistimus.

Eunuchorum
appellatio unde.

Scorpius geminum
aculeum habens.

Contra

Consec
Cuelut
quæ ante
ni. Cæteru
cum socijs
sequutione
penitentia
lapsum. Se
nis huius f
onis uerita
instabilita
am nemo f
perfecta q
sancta De
am. Nam
sanus fact
tionem, &
ligis me P
lo relatum
num uerb
rursus cru
bibit imb
quos colit
proba est,
uera seme
gignetur
test Filiu
crum acci
fert sanctu
us curam
te coniun
ni operis
cæ pronu
cum salut
esse, qui e
Suscepit
luta fiens.
quidam
nitatem a
sibile sit:
qui à uir
cro in m
uelut pri
reproba
stea uero
ipsi eand
ctinā ha
non susc

Contra Catharos, Hæresim LIX.

Consequenter ab his quidam Cathari appellati exorti sunt, à Nauato quodam, quæ antea frequens fama refert. Hic Nauatus Romæ fuit, tempore persecutionis, ^{Nauatus.} quæ ante Maximinum prima fuit. Fortassis Decij tunc erat, ut puto, aut Aureliani. Cæterum ab occasione eorum, qui in persecutione lapsi sunt, arrogantiæ elatus cum socijs sibi allectis, noluit societatem habere, cum pœnitentiæ agentibus à persecutione, & ad hanc hæresim conuersus est: dicens non esse salutem, sed unam ^{Pœnitentia una saltem.} pœnitentiam. Post lauacrum autem, non amplius posse misericordiam assequi lapsum. Sed & ipsi dicimus unam esse pœnitentiam, & per lauacrum regenerationis huius fieri salutem: Verum non tollimus Dei benignitatem, gnari prædicationis ueritatis, & misericordiæ Domini, & naturæ uenia dignæ: & scientes animæ instabilitatem, carnis debilitatem, sensuum humanorum profunditatem. Quoniam nemo sine peccato est & purus à sorde, etiam si una sit dies uitæ eius in terra. Et perfecta quidem pœnitentia in lauacro est. Si uero quis lapsus est, hunc non perdit sancta Dei Ecclesia. Dat enim & reuersionem, & post pœnitentiam pœnitentiam. Nam ad Cain Dominus dixit, Peccasti, quiesce. Et ad paralyticum, Ecce sanus factus es, ne amplius pecces. Et Petrum reuocat Dominus post abnegationem, & pro tribus abnegationibus, ter ipsum prouocat ad confessionem, diligis me Petre, & ait, pascue oues meas. Seducit autem ipsos, dictum ab Apostolo relatum. Fieri non potest, ut qui semel fuerint illuminati, gustauerintque bonum uerbum Dei, uirtutesque futuri sæculi, si lapsi fuerint, denuo renouentur, rursus crucifigentes Filium Dei & ludibrio exponentes. Terra enim, quæ com- bibit imbrem sæpe in ipsam uenientem, & parit herbam accommodam his, per quos colitur, benedictionem recipit. Quæ uero producit spinas & tribolos, reprobata est, & maledictioni uicina. Cuius finis ad exustionem tendit. Etenim reuera semel renouatos & collapsos, renouare impossibile est. Neque enim amplius gignetur CHRISTVS, ut crucifigatur pro nobis, neque rursus crucifigere quis potest Filium Dei, qui non amplius crucifigitur, neque potest quis secundum lauacrum accipere. Vnum enim est baptisma, & una innouatio. Verum statim infert sanctus Apostolus horum sanationem, Ecclesiæ medens & membrorum ipsius curam gerens, & dicit: Cæterum credimus de uobis dilecti meliora et cum salute coniuncta, etiam si sic loquamur. Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur boni operis uestri. Et uidetis quomodo innouationem non posse iterum fieri perfecte pronunciauit. Verum à salute non amouit, adhuc pœnitentiam agentes, sed & cum salute coniunctas esse dicit, & Deum susceptorem bonorum operum ipsorum esse, qui etiam à delictis perfectissime pœnitentiam agunt, reuertunt, ac resipiscunt: Suscepit igitur sancta Doctrina, & sancta Dei Ecclesia semper pœnitentiam, non diluta fiens, neque segnes, cursum facientes efficiens, sed Dei gratiam & benignitatem quidam reflectens, modum uero uniuscuiusque scopi sciens. Sicut enim qui uirginitatem amisit, corporaliter ipsam recuperare non potest, quum id naturæ impossibile sit: Sic etiam qui à lauacro in magna delicta collapsus est. Et quemadmodum qui à uirginitate lapsus est, secundum honorem continentiam habet: Ita & à lauacro in maiori delicto constitutus, secundam medelam habet, non eam uirtuosam, uelut primam, uerum non reiectam à uita habet, secundam, quam acquisiuit. Non reprobata itaque diuina scriptura mercedem eorum, qui in pœnitentia laborant. Potest uero ipsi rursus ab hoc prosilientes, etiam alia quædam excogitarunt. Nam & ipsi eandem, quæ nos habemus fidem se habere dicunt. Non uolunt autem communem doctrinam habere. Si enim quis post baptismum coniunctus fuerit uxori secundæ, apud hos non suscipitur amplius. Et tota res stultitiæ plena est. Sicut enim si quis uideat

Similia.

aliquem natantem in aqua, & ignorans natandi experientiam, seipsum det aquis & submergatur, quum non expertus sit, neque certo sciat scientiam eorum, qui per manus & pedes sibi ipsis salutem suppeditant, sed simpliciter putet aquam gestare hominem, citra manuum adminiculum. Aut sicut, si quis audiret ducem supplicio affecisse eos, qui aliquid mali fecerunt usque ad minimum: & putaret ultionem aequalem exequi oportere in omnes, uelut ob eandem, ita etiam in calumniantem, aut pugnantem contra proximum. Aut sicut, si quis sit penitus idiota, & uideat principem, qui potestatem accepit contra scelestos gladium eduxisse, aut contra praestigiatores & blasphemos ac impios, putet omnes potestatem habere, ut de talibus criminibus ulciscantur, & ubi uidit homines poenas dedisse, etiam ipse similia imitatus, uelit quosdam occidere, uelut qui iniustos iudicet. At talis deprehensus ipse poenam dabit, ut qui a rege talium faciendorum potestatem non accepit, & aequale calculum a legum iusticia, contra omnes exire putauit, & seipsum in iniusticia per propriam inexperientiam ac inscitiam, in interitum dedit. Sic etiam ipsi omnium facta simul miscentes, ab omnibus exciderunt: & non intelligentes doctrinae Dei sinceritatem, ad aliam uiam decepti, conuersi sunt: nescientes quod haec est diuinae scripturae traditio ac consequentia. Quae enim ad sacerdotium tradita sunt, propter eminentiam celebrationis sacrorum, ea ad omnes aequaliter ferri putauerunt, qui audierint, quod oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris uirum, continentem. Similiter & diaconum & presbyterum. Reuera enim non suscipit sancta Dei praedicatio post CHRISTI aduentum, eos, qui a nuptiis, mortua ipsorum uxore, secundis nuptiis coniuncti sunt, propter excellentem sacerdotij honorem ac dignitatem. Et haec certo sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc uiuentem et liberos gignentem unius uxoris uirum non suscipit, sed eam, qui se ab una continuit, aut in uiduitate uixit, diaconum & presbyterum & Episcopum & Hypodiaconum: maxime ubi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi omnino in quibusdam locis, adhuc liberos gignere presbyteros & diaconos & hypodiaconos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, quae perterrita elanguit, & propter multitudinem quum non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum bene disposita uidens, statuit apparare, ut cultus diuini indistracti Deo perficerentur, & spirituales necessitates cum omni beniuola conscientia peragerentur. Dico autem quod decorum est, propter repentina ministeria ac necessitates, ut presbyter & diaconus & Episcopus Deo deditus sit. Si enim etiam populo praecipit, sanctus Apostolus dicens, ut ad tempus uacent orationi: quanto magis sacerdoti idem praecipit: ut indistractus sit inquam, ad uacandum secundum Deum sacerdotio, quod in spiritualibus necessitatibus ac uisibus perficitur. Licitum est autem populo, ut propter imbecillitatem feratur, & ut qui non possunt in prima uxore contenti esse, secundae, post primae mortem coniungantur. Et qui quidem unam habuit, in maiore laude ac honore apud omnem concionem habetur. Qui uero non potuit, una mortua contentus esse, ob aliquam causam, scortationem, aut adulterium, aut separationem ob aliquam malam causam facta, eum diuina scriptura non accusat, si aut uir secundae coniugatur uxori, aut uxor secundo uiro, neque ab Ecclesia & uia abdicat, sed suffert propter debilitatem: non ut duas uxores simul habeat, altera adhuc superstiti: sed ut ab una separatus, secundae, si ita contingat, lege copuletur, diuina scriptura & sancta Dei Ecclesia eius miseretur: maxime si alias talis pius sit, & secundum legem Dei uiuat. Etenim non utique dixisset Apostolus uiduis, nubant, liberos pariant, famuliantur gubernent: neque rursus dixisset uiro, Patris uxorem haberi, & Satanae tradito in interitum carnis, ut seruet spiritus in die Domini, non dixisset inquam, confirmate erga ipsum charitatem.

Digamia ratio.

Coniugij sacerdotum ratio.

Secundarum nuptiarum ratio.

charitatem, un
Cui quid con
donauit, in co
cogitationes
Rursus autem
in caelo est, re
lapi sunt, & p
& poenitentia
sciat, quid cum
cterem ac for
am per lauacr
cunda quaedam
crucifixus est
xit. Et huius
mus. Sed si qu
lus dicit, uos
ne & tu tente
nitentiam aga
sus fuerit. Qu
sunt iudicia ip
iudicare, don
uscuiusque ma
tur promittit
speramus de
tentibus reue
mas, quod m
Habet enim i
soli notum es
poenitentiam
cunda uxori
uero ex homi
per suffertur.
tius. Si autem
bertatem a pe
appositione i
post obitum
uxori coniun
est, si manserit
clandestinis
in mandatis,
in probitate,
fos neque infr
locus assigna
est & uenia
cors est enim
de praedicat
ros, hoc est p
ciunt. Ois er
Magna autem

charitatem, ut ne ob ampliorem merorem consumatur talis. Dixit enim rursus, "Cui quid condonatis, & ego condono. Nam si quid condonavi, propter uos con-
donavi, in conspectu CHRISTI, ut ne circumueniamur à Satana. Non enim ipsius
cogitationes ignoramus. Et uides quomodo dat poenitentiam, etiam post delicta?
Rursus autem Dominus dicit: Remittite alter alteri delicta, ut & Pater uester, qui
in cœlo est, remittat uobis. Sed et in alio loco sic dicit, Lugeo multos inter uos, qui
lapsi sunt, & poenitentiam non egerunt: uelut ostendens, quod etiam si lapsi essent,
& poenitentiam egissent, acceptabiles hi fiant, & non reiicientur, quum Dominus
sciat, quid cum singulis facturus sit. Et quod quidem canon ueritatis, talem chara-
cterem ac formam habet, omnibus manifestum est. Post primam enim poenitenti-
am per lauacrum regenerationis, in qua poenitentia renouatus est omnis homo, se-
cunda quaedam talis non est. Non enim duo sunt baptismata, sed unum: neq; bis
crucifixus est CHRISTVS, sed semel: neq; bis mortuus est pro nobis & resurre-
xit. Et huius gratia muniri nos oportet, ut ne lapsi coronam renouationis perda-
mus. Sed si quis lapsus fuerit, & in quodam delicto præoccupatus, uelut Aposto-
lus dicit, uos spirituales, perficite talē in spiritu mansuetudinis, cōsiderans teipsum,
ne & tu tenteris. Si quis igitur præoccupatus fuerit, in quocunq; sanē delicto, poe-
nitentiam agat. Suscipit enim Deus poenitentiam, etiam post baptismata, si quis lap-
sus fuerit. Quomodo uero postea facit, ipse solus nouit. Imperscrutabilia enim
sunt iudicia ipsius, & imperuestigabiles uiae ipsius. Et ante aduentum non oportet
iudicare, donec uenerit Dominus, qui & occulta cordis reuelabit, & tūc laus uni-
us cuiusq; manifesta erit. Dies enim manifestabit, quia in igne reuelatur. Neq; igitur
promittimus libertatem omnino his, qui post baptismum lapsi sunt. Neq; de-
speramus de uita ipsorum, Deus enim miserator est & misericors: & dedit poeni-
tentibus reuersionem. Et primum quidem est manifestum, Secundum uero noui-
mus, quod misericors est Deus, si ex tota anima poenitentiam egerimus, à delictis.
Habet enim in manu uitam & salutis benignitatem: Et quid quidem ipse facit, ipsi
soli notum est. Verumtamen damnū non est à poenitentia, neq; desperatus est, qui
poenitentiam agit ab omnibus delictis. Quanto sanē magis qui secundum legē se-
cundae uxori coniunctus est? Et prima quidem uxor ex Deo ordinata est, secūda
uero ex hominum debilitate: & adhuc amplior si coniuncta fuerit, debilitas sem-
per suffertur. Dicit enim, Mulier ligata est matrimonio, quāto tempore uixerit uir
tius. Si autem mortuus fuerit uir, libera est, ut cui uelit, nubat: post obitum uiri li-
bertatem à peccato, absq; omni contradictione pronuncians, atq; hoc tamen cum
appositione indicans, nempe, In Domino: Velut nō sit ipsa aliena à Domino, que
post obitum uiri, alijs uiro coniungitur: aut is qui post mortem uxoris, secundae
uxori coniungitur: solum in Domino, uelut Apostolus dicit, & ait: Beatior autē
est, si manserit sic. At uero in Domino, non in scortatione, non in adulterio, non in
clandestinis nuptijs: sed in libertate, in reuerendis nuptijs, permanere in fide,
in mandatis, in beneficentijs, in pietate, in ieiunijs, in concordia, in elemosynis,
in probitate, in bonis operibus. Hæc enim ubi simul sunt, & permanēt, cum ocio-
sos neq; infrugiferos faciunt, in Domini aduentum. Et sacerdotio quidem primus
locus assignatus est, & exacta de omnibus ratio, populo uero, quod moderatum
est & uenia dignum, quò omnes doceantur, ac misericordiam reperiant. Miseri-
cors est enim Dominus, & potens omnes saluare propria sua æquitate: & uera fi-
de prædicationis puritatis. Ipse enim solus est purus. Hi uero, qui seipsum Catha-
ros, hoc est puros appellant, ab ipso doctrinæ suæ argumēto, impuros seipsum effi-
ciunt. Ois enim qui seipsum purū pronūciat, impurū seipsum pfectē cōdemnauit.
Magna autē est clementia taliū putantiū esse quoddā, etiam si uerū esset præconium,
quod de

Poenitentiae
bonum.Catharorum
appellatio.

quod de omni populo sic dicat. Oportebat autem nosse, quod non solum de hoc argumento ac scopo, animæ crimē incumbit, aut quod propter hoc solum uirtuosa fiat, sed etiam ut ne conuicietur, ne iuret iusiurandum, neque in ueritate, neque in mendacio, sed etiam etiam, & non non dicat, neque dolose agat, neque calumniatur, neque furetur, neque mercimonia tractet. Ex his enim omnibus cōtrahuntur nobis sordes peccatorū. Sicut enim palus, inquit, in medio duorum lapidum conteritur, ita peccatum in medio ementis & uendentis. Et quod ex multitudine omnino & ebrii sunt, & scortatores, & auari, & sceneratores, & omnino quod talia habent & his similia: & quod mendacia unumquēq; ipsorū sequuntur. Quomodo igitur poterint seipsos catharos, hoc est puros appellare, per unam promissionem, uniuerso secundum Deum negocio, de omnibus erroribus ac delictis, munito? Non nouerunt autem hi sinceritatem prædicationis, neq; cui decreuit hanc digamiae, ac secundarum nuptiarum certitudinem. Sed & qui à persecutione exciderunt etiam ipsi, si perfectam ostenderint poenitentiam in sacco & cinere, desiderantes ac plorantes coram Domino, potēs est Deus, beneficus etiam ipsorum misereri. Nō enim quid mali sit à poenitentia: Suscipit igitur poenitētes Dominus & ipsius Ecclesia. Quemadmodum conuertit se Manasses filius Ezechiae, & susceptus est à Domino, & qui negauit ad tempus sanctus ille Petrus, ac summus Apostolorum, qui uerē nobis factus est firma petra fundans fidem Domini, super quam aedificata est Ecclesia per omnes modos, primum quidem, quia confessus est **CHRISTVM** Filium Dei uiuentis, & audiuit, super hanc Petram firmæ fidei aedificabo Ecclesiam, quādoquidem manifestē confessus est ipsum Filium Dei uerum. Nam quod dixit Filium Dei uiuentis, ostendit filium genuinum esse, cum appositione uiuentis, uelut in omni fermē hæreſi de hoc à me dictum est. Sed & de Sancto Spiritu idem nos munit, dicēs ad Ananiam & uxorem eius: Cur tentauit uos Satanas, ut mentiremini Spiritui sancto? Non homini mentiti estis sed Deo. Quia ex Deo est Spiritus, & non alienus à Deo. Sed & hic firma Petra aedificationis, & fundamentum domus Dei factus est, In eo quod abnegauit ipsum, & rursus conuersus est, & à Domino inuentus ac dignus factus ut audiret, pascue oues meas: & pascue agnos meos: & pascue oues meas. **CHRISTVS** enim hoc dicens, ad conuersionem poenitentiae nos duxit: ut in ipso rursus aedificaretur illa bene fundata fides, quae nō desperat de uita hominum, qui in mundo spiritum trahunt, & in ueritate poenitentiam agunt, & delicta sua in hoc seculo corrigunt. Et in Cantico Canticorum dixit, ipsa sponsa ad sponsum sic. Respondet frater meus & dicit mihi: Surge, ueni, prope me, pinqua mea, pulchra mea, columba mea, quia hyems præterijt: (tristitia uidelicet ac obscura nubila & horrēda, ut ita dicam) præterijt pluuia, abiit, transiuit. Flores apparuerunt in terra nostra: Tempus sectionis uenit: uox turturis audita est in terra nostra: ficus protulit grossos suos: uineae nostrae florent, dederunt odorem suum, ut ostendat omnia præterita præterijſſe. Ver autē recens florere, & mare tranquillum esse, & timorem pluuiae abiijſſe, & ueteres uites sectas esse, & herbam non solum herbascere, sed etiam flores emittere, & prædicationis uocem in deserto clamare, hoc est in terra nostra, & ficum quondam maledictam, grossos proferre fructus poenitentiae, iam in ramis & arboribus apparentes. Vineas autem iam florentes, odoratam prædicationem fidei Euangelij emittere. Quandoquidem uero confestim uocauit ipsam & dixit: Surge, ueni, Surge à mortificatione peccatorum, & ueni in iusticia: Surge à delicto, & ueni in fiducia: Surge à peccatis, & ueni ad poenitentiam: Surge à membrorum resolutione, & ueni in perfectione: Surge à mutilatione, & ueni in sanitate: Surge ab incredulitate, & ueni in fide: Surge à perditione, & ueni in inuentione. Quandoquidem uero nouerat totum

oraculum

oraculum quod
nationem, ut
ge, ueni tu col
tio non est æ
pinqua mea, p
xit, & ueni tu
mutatam, pos
nigram & co
muro. In tegm
Hoc est tegm
priusquam cla
admittat post
sed conclusæ
hominis mori
syne ostentati
tulantia, Imò
ut crassescat g
At ne dixeris
quæ in hoc sæ
& horreo mu
fodunt, neque
poenitentiae su
licad diuitem,
pauper postea
dem Abraam
& certamen p
deceatunt, c
runt, non amp
summata sunt
tamine, etiam
sio, etiam si no
tem hæresis, q
cedit, alia pro
cognoscētibu
nē deliram qu
Calceamenta
reum circum
quosdā appei
ta est dispositi
de secundis nu
cellentem rigi
mana incidan
ra manus usq
& alios irride
hi gloriantes
cū excessu pul
nudos esse, ab
tem hominū
straxit, & ad p

oraculum quod post primam poenitentiam, & post primam uocationem, ac sa-
nationem, ut ita dicam, multa delicta humanæ naturæ accidunt, rursus dicit: Sur-
ge, ueni tu columba mea. Iterum hanc uocat, & non semel. Secunda autem uoca-
tio non est æqualis primæ. In priori enim uocatione sic dicit: Surge, ueni, pro-
pinqua mea, pulchra mea, columba mea. Primum quidem surge ueni, & non di-
xit, & ueni tu. Deinde apponit uocem tu, ut ostendat uocationem secundam im-
mutatam, post priorem à delictis resurrectionem rursus porrigentem, manum be-
nignam & cœlestem. Et ueni inquit, Tu columba mea in tegmine petra, contiguae
muro. In tegmine Petra, in benignitate CHRISTI, & in misericordia Domini.
Hoc est tegmen Petra, tegmen spei & fidei ac ueritatis: Contiguae muro, hoc est
priusquam claudatur porta, priusquam rex intra mœnia constitutus, non amplius
admittat post discessum hinc & mortem: quando non amplius contiguae muro,
sed conclusæ sunt portæ, & nō amplius licet corrigere. In futuro enim sæculo post
hominis mortem, non ieiunij suppeditatio, non poenitentiae uocatio, non eleēmo-
syne ostentatio, Imò neq; criminalia opera, non bellum, non adulterium, non pe-
tulantia, Imò neq; iusticia & poenitentia. Sicut enim post messem spicæ, non datur
ut crassescat granum, non ut à uento corrumpatur, non ut alia aliqua læsio accadat.
At ne dixeris mihi horrei corruptelas, hoc est uermes & tineas. Hæ enim per ea,
quæ in hoc sæculo sunt, fiunt. Verum similitudo hæc est, intra portas receptorum,
& horreo munitorū, & est fidei exemplar atque imago. Vbi neque latrones per-
fodunt, neque tineæ disperdunt, uelut diuinus sermo ait: Sic neque pietatis neque
poenitentiae suppeditatio, uelut dixi, post mortem est. Nō enim Lazarus uenit il-
lic ad diuitem, neq; diues ad Lazarum. Neq; Abraam demittit spolia, ut dicescat,
pauper postea. Neque diues accipit quæ petit, etiam si magnis precibus misericor-
dem Abraam roget. Obsignata enim sunt promptuaria, & impletum est tempus,
& certamen perfectum est, & euacuatum est stadium, & coronæ datæ sunt, & qui
decertarunt, quiescunt, & qui non præuenerunt, discesserunt, & qui non decerta-
runt, non amplius adsunt, & qui in stadio uicti sunt, eiectioni sunt, & omnia palam cō-
summata sunt, post factum hinc discessum. Quum autem adhuc sunt omnes in cer-
tamine, etiam post casum est resurrectio, adhuc spes, adhuc medela, adhuc confes-
sio, etiam si non perfectissime, attamen aliorum salus non est desperata. Omnis au-
tem hæresis, quæ à ueritate desciiuit, in tenebris cæcutit & manibus prætentans in-
cedit, alia pro alijs intelligens. Similes enim sunt hi quibusdam inartificiosis, & nō
cognoscētibus singulas qualitates, & usus, & uniuscuiusq; membri ornatus, & sa-
næ deliram quandam similitudinem, atq; imaginem stulticiæ ipsorum proponam.
Calceamenta equidem capiti circumdant, coronam autem pedibus, & cingulū au-
reum circum uentrem. reliquum uero uestitum, odonia uidelicet aut bracas apud
quosdā appellatas, manibus induit, anulos autē pedibus. Ita erronea & inordina-
ta est dispositio eorū, qui ignorātiā possident. Nam quæ in sacerdotio cauta sunt,
de secundis nuptijs atque alijs, ea hi ad omnem populū transfulerūt, & quæ ob ex-
cellentem rigiditatem à Deo prædicata sunt, ut ne per socordiam, aliqui in uitia inhu-
mana incidant, populo attribuerunt: Et sicut si quis uestē manu tenens, à iunctu-
ra manus usq; ad cubitum se tegat, & manicā illam semper ob oculos præ se ferat,
& alios irrideat, qui ipsi uitio uertunt, quod totum ipsius corpus nudū est. Sic etiā
hi gloriantes, quod nō suscipiūt digamos, omnia mandata similia huius, & adhuc
cū excessu pulchriora & morti destinata reliquerunt, & ignorātes se toto corpore
nudos esse, ab omnibus mādatis cessarunt, & unū hoc nō purē seruant. Et o ingen-
tem hominū uanitatē. Ois occasio quātumuis modica singulas hereses à ueritate di-
straxit, & ad multa mala deduxit. Quemadmodū enim si qs transitū reperiāt in sepi
circa

Opera in futu-
ro sæculo nul-
la.

Simile.

Hæreticorum
imago.

Simile.

Simile. circa publicam uiam, & per hunc sibi eundū esse putet, & relicta publica uia per hunc eat, putans se propinquissimum habere, unde reflexu facto rursus uiam apprehendat. Ignoret autem quod murus consistit altissimus & longo intervallo extructus. Percurrat autem & non reperiat per quam uiam exitum faciat, & per unum signum siue miliare progressus, adhuc amplius uiam non reperiat, & sic ad plures se conuertat. Quum autem sic laboret & facultatem non habeat per quam uiam ad rectum iter perueniat, fortassis neque inuenire poterit, nisi reflexerit per eā, per quam etiam ingressus est. Sic omnis hæresis uelut compendium quoddam inuenire potens, à longa uia discessit. Inuentus est autem ipsi murus infractus, ipsa ignorantiae implicatio. Et non utique inuenit talis, quomodo ad ueram uiam perueniat, nisi reflexerit ad primariam uiam, hoc est regiam. Sicut etiam lex ipsa patet, iam clamat, sancto Mose ad Regem Edom dicente. Hæc dicit frater tuus Israël, circa confinia tua transibo ad terram, quā iurauit Dominus, patribus nostris datum esse, terram fluentem melle ac lacte, terram Amorrhæorum, ac Pherezeorum, & Iebusæorum, & Euæorum, & Chananæorum & Chettæorum: Terram fluentem lacte & melle, non declinabimus ad dextram aut sinistram. Aquam in argento bibemus, & edulia argenti edemus. Non declinabimus hinc aut illinc, uia regia ibimus. Est enim uia regia, sancta Dei Ecclesia & iter ueritatis. Vnaqueque uero harum regia relicta, & ad dexteram aut sinistram inclinatione facta, ubi deinceps nimium se in errorem dederit, distrahetur, & non amplius mensuram habet apud unamquamque sectam, erroris impudentia. Age itaque serui Dei, uos filii sanctæ Dei Ecclesiæ, qui certam regulam nouistis, & uia ueritatis inceditis, ne retrahamini uocibus, & uniuscuiusque confictæ professionis uerbis. Erroneæ enim sunt horum uia, & accliuus callis adulteratæ ipsorum intelligentiæ: Magna iactant & parua ignorant, libertatem promittunt, quum ipsi sint serui peccati. De magnis gloriatur, & paruorum omnino non participes facti sunt. Cæterum de his Catharis hoc est, puris appellatis, impuris uero si ueritatem dicere oportet, hætenus dixisse sufficiens esse puto. Hac uero hæresi relicta, uelut Basilisci persona & aspectu, qui nominis prætextu, eminentissimam quandam appellationem habet, ipsa quoque per legni uirtutem percussa, ad alias rursus procedemus, ipsam Dei supplicationem inducentes, ad hoc ut nobis comes sit, nobiscum maneat, adsit, cooperetur, conseruet nos & erudiat, ac dignos faciat, ut ueritatem dicamus, quo neque ipsi mendacium dicentes, in eadem incidamus, in qualia collapsæ sunt hæreses, quæ uera mundum non docuerunt. Adhuc porro & qui in Aphrica & Bizicania à Donato quodam, Donatiani appellantur, similia his sentientes, rebellatores sunt: ipsi nimirum propterea, quod societatem non habent cum his, qui in persecutione lapsi sunt, per eadem subuertentur, quemadmodum & alterum iugum cum ipsis trahentes, Nauatiani siue Cathari appellati. Quapropter non fuit opus de his quid amplius agere, sed ipsos simul cum similibus ipsis coniunximus. Verum amplius hi & deterius exciderunt. In fide enim secundum Arrium sentiunt. Subuertantur autem similiter de fide, in qua male sentiunt, uelut etiam Arrium subuersus est, per doctrinam ueritatis, qui eadem cum ipsis sentit, & hi cum illo. Hac itaque hæresi præterita, rursus ad consequentes ibimus, uelut qui horrenda reptilia in Domino conculcauimus.

Contra Angelicos, Hæresin LX.

Angelici. **A**ngelicorum hæresim audiuiimus, & nomē solum ad aures nostras peruenit. Non autem ualde certò scimus, quæ sit huiusmodi hæresis, eò quod fortassis aliquando ad tempus durauit, & postea desinuit ac penitus deleta sit. At uero ob quam

quam causam angelis factum dicere: siue quid degant: neque huiusmodi est Angelorum recordabimur quarundam ipsis sunt, nos ut autem diuinitatem nullam reliquimus cum tempus fuerit ualde manifestum fecimus, nominis mentem apud quæ exactæ agnoscimus, & acuerissimis co-

Post hos alii pellare à re ipsi quoque augmen non suscipiunt, si uelut hi lapsi à benignitate uero superis solum scriptum nituntur nuptiæ, ergo in ecclesia Dei Ecclesiæ neque totum per quod ex talibus non separet: Equum inire, non hoc tas sæpe repræsentat extra canonem iustitia. Quæ uero iurata sunt, uelut nuptias conueniens esse non iurare, in ram. At uero missum esse ostendit. At sicut ac Pamphylia fines: & non a uerba eorum non conserua-

quam causam nomen accepit, non scimus. Siue enim ex eo quod aliqui mundum ab angelis factum esse dicunt, & ipsa hoc asserens hoc nomine appellata est, non possum dicere: siue quod seipsos in ordine angelorum esse iactant, & uitam eminentissimam degant: neque hoc affirmo: siue etiam à loco hoc nomen acceperunt. Nam locus quidam est Angelina ultra Mesopotamiā regionem situs. Iam uero si tu à me promisso Angelina locus, rum recordaberis, ne utique in suspitione ut nos condemnes fueris. Promissimus enim quarundam quidem radices ac occasiones, & prae-textus, aut quid ex his quae ab ipsis fiunt, nos indicaturos esse. Aliquarum uero nomina solum prolaturus esse. Pro ut autem diuina uirtus dedit ac opem tulit, usque ad hanc sectam omnes recessimus, & nullam reliquimus in declarata, una hac excepta. Omnino autem eo quod admodum cum tempus fastu elata est, & postea desit ipsius comprehensio atque opinio, ideo non ualde manifeste cognouimus. Quando uero appellationis huius solum mentionem fecimus, nomine ipso uelut abortiuo usi, praeteribimus locum, & ad alias considerandas mentem applicabimus, precantes uniuersorum Dominum, ut declaret nobis, & quae exactae apud ipsas fiunt, exiguae menti nostrae ostendat, quo omnia synceriter significemus, & nos ipsos atque proximos corrigamus, ut fugiamus mala, in bonis uero acuerissimis constantiam nobis ipsis per Deum comparemus.

Contra Apostolicos, haeresim LXI.

Post hos alij seipsos Apostolicos uocauerunt. Volunt autem & Apotacticos se appellare à renuntiatione. Obseruatur apud ipsos, ut nihil possideant. Sunt autem ipsi quoque auulsio dogmatum Tatiani, Encratitarumque ac Catharorum, qui natura legem non suscipiunt. Euariant autem apud ipsos etiam mysteria. & gloriantur de inopia, findunt hi frustra ac laedunt sanctam Dei Ecclesiam per ultroneam superstitionem, elapsi à benignitate Dei. Neque enim lapsi alicuius amplius susceptio apud ipsos fit. Si milia uero superius relatas sentiunt de nuptijs atque alijs rebus. Et Cathari quidem receptis solum scripturis utuntur. Hi uero actibus Andreae ac Thomae appellatis ut plurimum nituntur, omnino alieni à canone Ecclesiae existentes. Si enim abominabiles sunt nuptiae, ergo in totum immundi sunt, quum per nuptias geniti sint. Et si solum est sancta Dei Ecclesia eorum qui nuptijs renunciauerunt, non amplius nuptiae ex Deo sunt, neque totum procreantium liberorum negotium. Ergo etiam ipsi alieni à Deo sunt. qui ex talibus nati sunt. Vbi igitur est quod dictum est, Quae Deus coniunxit, homo ne separet: Equidem ex necessitate separare, ab homine est. Verum cum uoluntate continere, non homini sed Dei opus esse ostendit. Et habet quidem naturalis necessitas saepe reprehensionem, quia non cum bona ratiocinatione necessarium perficitur, sed extra canonem egreditur. Non enim necessarium est cultus diuinus, sed ex uoluntate iustitia. Quae uero naturae necessaria sunt ad pietatem, manifesta sunt, quae natura mandata sunt, uelut non scortari, non adulterium committere, non lasciuire, non simul secundas nuptias contrahere, non rapere, non iniuriam facere, non inebriari, non helluari, non ueneficum esse, non simulachra colere, non occidere, non maledicere, non conuiciari, non iurare, indignari & cito placari, irasci & non peccare, non occidere solem super terram. At uero nuptijs legitimis coniunctum esse, natura ex Deo se habere, ac sibi permissum esse ostendit. Et alia quae eiusmodi sunt, utrinque habent considerationis modum. At sicut de his antea diximus, in modico loco hi sunt, circa Phrygiam & Ciliciam ac Pamphylia. Quid igitur? Ergo excinditur Ecclesia à finibus terrae usque ad terrae fines? & non amplius in omnem terram exiuit sonus eorum, et in fines orbis terrarum uerba eorum? Neque amplius est id quod à Salvatore dictum est, Eritis mihi testes usque in extrema terrae? * Siquidem enim non sunt reuerendae nuptiae, & uitam * non conseruant: gignantur sine nuptijs. Si uero ex nuptijs gignuntur, ergo impuri sunt

Angelina
locus.

Apotactici.

Actus An-
dreae ac Tho-
mae.

Necessarii ac
uoluntarii ra-
tio.

et

et

* sunt

sunt propter nuptias. Si uero ipsi soli non sunt impuri, & quidem quoniam sint ex nuptiis non impure sunt nuptie, quia sine ipsis nemo unquam gignetur in mundo. Et ingens quidam est hominum error, qui per uarietatem & multas occasiones operatus est malum in humana natura, & unumquemque per occasionem a ueritate seduxit. Habet equidem Ecclesia renunciationem, sed non abominatur nuptias. Et habet inopiam, sed non attollitur his quae iuste possidet, & quae ex proprijs parentibus habet, quae sibi ipsis & egentibus sufficiat. Et abstinent quidem multi a cibis, sed non inflantur contra non abstinentes. Qui enim edit, non edentem ne uilipendat. & qui non edit, edentem ne iudicet. CHRISTO enim edit ac bibit. Et uides unam concordiam, & unam spem, & unam fidem in Ecclesia, unicuique gratificantem iuxta propriam facultatem, & iuxta proprium laboris certamen. Similis est autem sancta Dei Ecclesia nauis. Nauis autem non ex uno ligno constat, sed ex diuersis. Et carinam quidem ex uno ligno habet, sed non uno modo. Ancoras autem ex alia materia. Mali item & tabulata, & puppis partes parietumque ac transtrorum, uelorum item ac temonum, gubernaculorumque ac aliorum omnium ex diuersis lignis compactionem habent. Vnaquaeque uero haeresis uelut ex uno ligno constat, & Ecclesiae formam non ostendit. Sancta autem Dei Ecclesia nuptias quidem habet reuerendas, & colit has, nam uenerabiles sunt nuptie & lectus non pollutus. Habet continentiam in admiratione, & laudat talem: quoniam certat certamen, & contemnit uitam uelut adhuc potentior. Habet uirginitatem, & magnificat talem uelut uirtuosam et pennaleuissima ornatam. Habet qui renunciauere mundo, & non inflatur contra eos qui adhuc in mundo sunt, sed gaudentes talibus uelut etiam Apostoli, qui & ipsi nihil possidebant. Et ipse Saluator omnium dominus quum in carne esset, nihil ex terra possedit, sed non reiecit mulieres ipsi & discipulis eius ministrantes. Dicit enim, Quae sequutae fuerant ipsum a Galilaea, ministrantes ipsi & discipulis eius de proprijs bonis. Alioqui quomodo implebitur id quod dictum est, Venite ex dextris meis uos benedicti, quibus pater meus coelestis disposuit regnum ante ieta mundi fundamenta. Esuriui enim, & dedistis mihi quod ederem. Sitiui, et potastis me. Nudus eram, & amicistis me. Vnde uero hi haec facere potuissent, si non a iustis laboribus effecissent, & a proprijs bonis in iustitia? Et si quidem ipsi renunciationem facta & apostolicam uitam uiuentes, cum alijs permixti fuissent, non aliena esset forma, neque ab ordinatione Dei abalienata. Et si uxoribus renunciaissent ob continentiam, laudabilis esset praedicta, siquidem nuptias non abominati essent, sed his qui adhuc sunt in matrimonio socijs usi essent, noscentes uniuscuiusque rei modum & ordinem. Deo enim nauis omnem in scensorem admittit, praeter latronem. Nam quum noscat latronem & piratam, ipsum non admittit, neque fugitiuum & qui a proprijs dominis discedit. Sic & sancta Dei Ecclesia non admittit scortationem, non suscipit adulterum, non abnegationem Dei, neque reprobantes dominium ordinationis Dei, & Apostolorum eius. Suscipit autem alium in magna negociatione, alium in experientia nauigationis, alium gubernatorem & scientem, alium in prora, alium in puppi habentem speculationis experientiam, alium qui partem aliquam nauis aut impositarum mercium habet, alium ut transeat solum & non submergatur in mari. Et non omnino ei qui tanta possidet, salutem non exhibet, sed nouit omnes saluare, unumquemque uero iuxta propriam negociationem & salutem. Et unde hi ex domo Caesaris sunt, salutantur apud Apostolum? Vnde uero est Apostolo id quod dictum est, Si putarit quis indecorum uirginis suae si praetereat nubendi tempus, & sic debet facere, nubat, non peccat. Caeterum extra lauacrum non potest implere ut ne peccet. Si enim omnes peccauerunt, et egent gloria Dei, iustificantur nimirum gratis per gratiam, per lauacrum uidelicet regenerationis. Lauacrum enim ornauit animam & corpus, abluto omni peccato per poenitentiam. Itaque & in eam quae uirgo est, beneficium baptismatis expressum est: & in eam quae non est uir-

est uirgo, con-
fientes, si dica-
lus eam quae
lens, haec pra-
pus excesserunt
habuerunt qu-
stoli, & secun-
lege adhuc de
ratione & exa-
Israel alienigen-
imperabatur,
tibus ac eius de-
do Christiano
lias uirgines, c-
suas ad multu-
nem propter r-
etiam rationem
xit, propriam
asseruante. Si u-
Qui constituit
nubat etiam si
queras diuor-
esse sicut meip-
ptias dixit: D-
Quomodo igit-
do non propri-
& matrem &
uero qui dicit,
honorat patre-
adiunctam ha-
ba non allego-
tem indigent
cultatem: Op-
pi possunt. Q-
derunt, quem
ceo, & sic tra-
que sancti De-
ueri. Et scrip-
illo concordia
nuriarum rari-
siebat. Et quo-
rence, post qu-
iudicium quo-
uidua fuit, at-
quod primar-
ta uirgo fuit,
dicium habet
que, liberos g-
qui mala cog-

est uirgo, concludi festinat, eo quod graue non est. At ne putent rursus quidam diluti
fientes, si dicamus de uirgine quod praeceperit Apostolus ut nubat, nunquid Aposto-
lus eam quae semel uirginitatem Deo seruare decreuit, à proprio cursu detrahare uo-
lens, haec praecepit: Non enim de his sermo est, sed de uirginibus quae nubendi tem-
pus excefferunt, quae non ob uirginitatem in uigore permanserunt, sed quod uiros non
habuerunt qui eos ad nuptias petiuisent. Quum enim ex Iudaeis processissent Apo-
stoli, & secundum legem conuersati essent, initium praedicationis fecerunt, statutis in
lege adhuc detenti. Non secundum carnis iustificationem, sed secundum consonam legis
rationem & exactam certitudinem. Mirabiliter enim praedicabat lex, ut ne darent filias
Israel alienigenis, ut ne seducerent ipsas ad simulachra. Vnicuique igitur credenti tunc
imperabatur, ut non amplius filiam suam Iudeis elocaret, sed Christianis idem sentien-
tibus ac eiusdem mentis. Quum autem noua esset haec praedicatio, nondum multitu-
do Christianorum & Christianae doctrinae in locis erat. Qui igitur tunc habebant fi-
lias uirgines, quum non daretur copia ipsas Christianis elocandi, seruabant uirgines
suas ad multum tempus. Illae uero nobiles annos transgressae, incidebant in scortatio-
nem propter naturalem necessitatem. Apostolus itaque uidens damnum propter exa-
ctam rationem accidens, permisit dicens: Si uero quis uult suam uirginem: & non di-
xit, propriam uirginitatem. Non enim de proprio corpore dixit, sed de Patre uirginem
asseruante. Si uero suam uirginem, proprium corpus dicit, nihil impedit. Dicit igitur,
Qui constitit firmiter in propria mente, & hoc debet facere, nubat, inquit, non peccat,
nubat etiam si non fuerit copia, non peccat. Et propterea dixit, Alligatus es uxori: ne
queras diuortium. Solutus es ab uxore: ne queras uxorem. Qui dicit, Volo omnes
esse sicut meipsum: dixit, Si non continent, nubant. Rursus autem inhortans ad nu-
ptias dixit: Dico autem inconiugatis & uiduis, bonum est eis si manserint ut & ego.
Quomodo igitur rursus dixit, Alligatus es uxori, ne queras solutionem? Aut quomo-
do non proprio Domino contradicere reperietur qui dicit: Qui non reliquerit patrem
& matrem & fratres, & uxorem & filios & filias, non est meus discipulus. Quomodo
uero qui dicit, quod oportet relinquere uxorem probam & patrem: idem ipse dicit, Qui
honorat patrem & matrem? Hoc enim est primum mandatum quod promissionem
adiunctam habet. Et, Quod Deus coniunxit, homo ne separet: Imò omnia diuina uer-
ba non allegoria opus habent, sed prout se habent, accipienda sunt. Speculatione au-
tem indigent & sensu, ad cognoscendam uniuscuiusque propositi argumenti uim ac fa-
cultatem: Oportet autem & traditione uti. Non enim omnia à diuina Scriptura acci-
pi possunt. Quapropter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradi-
derunt, quemadmodum dicit sanctus Apostolus: Sicut tradidi uobis: & alibi, Sic do-
ceo, & sic tradidi in Ecclesijs. Et, Si continetis, nisi frustra credidistis. Tradiderunt ita-
que sancti Dei Apostoli, peccatum esse post decretam uirginitatem, ad nuptias con-
uertri. Et scripsit Apostolus, Si nupserit uirgo, non peccauit. Quomodo igitur hoc cum
illo concordat? Imò etiam illam uirginem dicit quae non est dicata Deo, sed propter pe-
nuriam raritatis in illo tempore eorum qui in CHRISTVM credebant, necessario sic
fiebatur. Et quod haec sic se habeant, docet nos idem Apostolus dicens: Iuniores uiduas
reijce, postquam enim lasciuierunt contra CHRISTVM, nubere uolunt: habentes
iudicium quod primam fidem reiecerunt. Si itaque & ea quae post mundi experientiam
uidua fuit, atque Deo dicata, & postea nupsit, iudicium & condemnationem habebit,
quod primam fidem reiecit: Quanto magis quae citra mundi experientiam Deo dica-
ta uirgo fuit, & nupsit, contra CHRISTVM lasciuijt, & maiorem fidem reiecit, & iu-
que, liberos gignant, domum gubernent. Còpendiarius & medius sermo contra eos
qui mala cogitant de tota ecclesiastica praedicationis tractatione. Qui quidem sermo re-

Virgines quae
nubere iussae
sunt à Paulo.

Allegoria quae
tenus ualeat.

Traditionum
usus.

reijcit eos qui se Apostolicos ac Encratitas uocant. Reijcit autem & eos qui diluti in Ecclesia fiunt, & persuadent mulierem à perfecto relaxatam cursu reijcere talem cursu perfectionem. Et habet peccatū & iudicium qui Dei uirginitatem reiecit, & certamen confudit. Nam Athleta qui certamen corrumpit, flagris cæsus ex certamine eiicitur: & qui uirginitatem corrumpit, ex tali cursu reijcitur, & corona ac brauius priuatur. Sed melius est iudicium quàm condemnatio. Qui enim ut ne confundantur apud homines, occulte scortantur, & sub solitudinis aut continentiae specie libidinem exercent, non apud homines habent confessionem, sed apud Deum, qui nouit occulta, & redarguit omnem carnem in suo aduentu, prout quisque peccauit. Melius est itaque unum peccatum habere, & non plura, Melius est lapsum à cursu, palàm sibi uxorem sumere secundum legem, & à uirginitate multo tempore poenitentia agere, & sic rursus ad Ecclesiam induci, uelut qui mala operatus est, uelut lapsum & fractum & obligatione opus habentem: & non quotidie occultis iaculis sauciari, ab improbitate quæ à diabolo ipsi infertur. Sic nouit Ecclesia prædicare, Hæc sunt sanationis medicamenta, Hæc species ungentariae confessionis, Hæc præparatio sancti olei in lege, Hæc aromata spirans bona fides, adstringens quidem certatorem ad certamen, prædicans autem ipsi ut cursum extendat, quo coronari possit. Hæc est dei tractatio, omnes congregans ad regiam ordinationem, & purpuram à mari, & lanam ab ouicula, & linum ex terra, & byssum ac sericum, & pelles rubia infectas, & lapidem preciosum smaragdum, & Margaritam & Achatem, coloribus quidem distantes lapides, precio uero æquales, Sed & aurum & argentum, & ligna non marcescentia, & æs & ferrum, sed & pilos caprinos non reijciens. Et hoc quidem tunc erat tabernaculum, nunc autem tabernaculi domus firmata in Deo, fundamentum uero in uirtute. Et quiescat omnis hæresis quæ contra ueritatem excitatur, imò potius seipsam à ueritate fingat. Et hæc hæcenus. Terum quando superbam hanc uiperam, instar Acontiae appellati serpentis, aut Typhlops, aut Myagri, per lignum crucis percussimus, his ipsis reptilibus non modo tantum uirus habentibus, uerum etiam incurfione & elatione atque iaculatione, ad huiusmodi probe assimilatis, relictis atque contemptis, deinceps o charissimi ad consequentes pergamus,

Acontias, Typhlops, Myagri, serpentes

Contra Sabellianos, hæresim XLII.

Sabellius.

similia de Trinitate.

Sabellius quidam surrexit in temporibus non adeò priscis. Recens enim est hic, à quo sunt Sabelliani appellati. Et hic similiter ut Noëtiani, paucis quibusdam exceptis docuit. Multi autem in Mesopotamia & in Romæ partibus eiusdem dogmatibus sunt, dementia quadam inducti. Docet enim hic & qui ab ipso Sabelliani appellantur, eundem esse Patrem, & eundem Filium, & eundem Spiritum sanctum. ut sit in una substantia tres nomenclaturæ. Aut uelut in homine, Corpus est & anima & spiritus. Et esse quidem corpus, ut ita dicam, Patrem, animam uero Filium, Spiritum autem uelut hominis, ita & sanctum Spiritum in deitate. Aut uelut est in Sole, qui est quidem unus in substantia, tres autem habet actiones, illuminatiuam inquam & calfactiuam, & ipsam circumferentia formam. Et esse quidem calfactiuam siue calidam & feruentem, ipsum Spiritum. Illuminatiuam uero, Filium. Patrem autem ipsum esse speciem totius substantia. Missum autem esse Filium aliquando in tempore uelut radium, & operatum esse omnia in mundo, quæ ad dispensationem Euangelicam & hominum salutem pertinent. Assumptum uero rursus in cælum, uelut radium à sole emissum, & rursus ad solem reuersum. Spiritum autem sanctum mitti in mundum, & consequenter & singulatim in unumquemque qui dignus sit. Reuiuificare uero hunc & excitare, fouereque ac calfacere, ut ita dicam, per uim Spiritus & per concordiam

diam. Atque
noui Testam
xta suam pr
cto, quod di
est, non facie
& qui postea
sententiam d
lio: Ego in F
rorent, & err
gyptio appell
ta eiusmodi u
indict discip
ctum. Deince
titudinem no
boni, unum
non perfectar
& Deum neg
inspirauit ho
homines deca
non est aliud
multitudinem
autem prædi
tate, & Trini
enim Filius se
que Spiritus
et I, & qui
tia est Pater, in
Trinitas, uelut
lur Arius inar
nitas apposit
Trinitas num
tribus nomin
mutatum. Pa
ter. Perfectus
semper in sub
narrabiliter: &
miserit unqua
poregenitus,
ro, genitus, no
ter & Filius &
ter Patri, non
procedens, &
eadem deitate
ctus, Spiritus
spiritus Patr
tertius nomen
lum Trinitati
& non dixit, u

diam. Atque hæc sunt quæ docent. Videntur autem omnibus scripturis ueteris ac
 noui Testamenti. Verum sententijs quibusdam ac dictionibus quas ipsi eligunt iuxta
 suam propriam & adulteratam uesaniam ac dementiam. Primum quidem dicto,
 quod dixit Deus ad Moysen, Audi Israël, Dominus Deus tuus Dominus unus
 est, non facies tibi ipsi Deos alios, non erunt tibi Deo recentis, quia ego Deus primus,
 & qui postea, & præter me non est Deus alius. & quæcunque alia iuxta propriam suam
 sententiam detorquent. Ad hæc autem confirmanda proferunt rursus ex Euangelio:
 Ego in Patre, & Pater in me. Et duo unum sumus. Cæterum omnem suum errorem,
 & erroris sui facultatem ex Apocryphis quibusdam habent, maxime ab *Euangelium Aegyptium*.
 cui quidam hoc nomen imposuerunt. In ipso enim multis eiusmodi uelut in abscondito mystice ex persona Saluatoris referuntur, uelut ipse
 indicet discipulis, eundem esse Patrem, eundem esse filium, eundem esse Spiritum sanctum.
 Deinde quum inciderint in aliquos simplices qui diuinarum scripturarum certitudinem non tenent,
 hanc quæstionem ipsis proponunt. Quid nam dixerimus o boni, unum Deum habemus aut tres Deos? Quum uero audierit pius homo, & qui non perfectam
 certitudinem nouit, statim mente turbatus illorum errori consentit, & Deum negare reperitur,
 & esse Filium, ac Spiritum sanctum. Omnibus uero his inspirauit hominum aduersarius ab æterno,
 ut alium sic, alium sic, plures uero simul homines decipiat ac seducat à uia ueritatis.
 Et quod quidem uerè unus est Deus, & non est alius, palam in sancta Dei Ecclesia confessum est & consensum. Quia non multitudinem
 Deorum introducemus, sed monarchiam prædicamus: monarchiam autem prædicantes non fallimur,
 sed confitemur Trinitatem, unitatem in Trinitate, & Trinitatem in unitate, unam deitatem Patris & Filij & Spiritus sancti. Non enim
 Filius seipsum genuit, neque pater transmutatus est ab eo quod Pater est. Neque Spiritus sanctus
 CHRISTVM seipsum unquam nominauit, sed Spiritum CHRISTI, & qui per CHRISTVM datur, & à Patre procedit, et à Filio accipit. In substantia
 est Pater, in substantia Filius, in substantia Spiritus sanctus. At non coniunctio est Trinitas,
 uelut Sabellius putauit: neque alterata à propria perpetuitate ac gloria, uelut Arius inania loquens docuit.
 Sed semper Trinitas est Trinitas, & nunquam Trinitas appositionem accipit, una existens deitas, una dominatio, una glorificatio, sed Trinitas
 numeratur, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Non uelut unum quiddam tribus nominibus appellatum,
 sed uerè perfectæ nomina, perfectæ substantiæ nihil immutatum. Pater autem semper pater, & non erat tempus, quando non erat pater, pater perfectus
 existens semper pater in substantia, & Filius semper perfectus existens semper in substantia,
 ex patre in ueritate genitus, sine principio, sine tempore & innarrabiliter: non confrater existens Patri,
 non auspiciatus ipsum esse, neque qui intermiserit unquam, uerum semper Filius genuinus cum Patre existens, ex Patre sine tempore
 genitus, æqualis existens, Deus ex Deo, lumen de lumine, Deus uerus ex Deo uero genitus, non creatus,
 sed non ipse Pater: neque Pater ipse Filius: sed semper Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus.
 Semper enim Spiritus cum Patre & Filio, non confrater Patri, non genitus, non creatus, non frater Filij,
 non soboles Patris, uerum ex Patre procedens, & de Filio accipiens. non alienus à Patre & Filio, sed ex eadem essentia, ex eadem deitate,
 ex Patre & Filio, cum Patre & Filio, semper in substantia Spiritus sanctus, Spiritus diuinus, Spiritus gloriæ, Spiritus CHRISTI, Spiritus Patris. Nam Spiritus Patris qui loquitur
 in uobis, & Spiritus meus constituit in medio uestrum: tertius nomenclatura, æqualis deitate, non alteratus præter Patrem & Filium, uinculum Trinitatis, signaculum confessionis. Filius enim dicit, Ego & Pater unum sumus: & non dixit, unus sum.
 sed ego, & Pater, significant in substantia Patrem, & in substantia Fi-

S. Trinitatis
 mysterij ex-
 plicatio.

tia Filium, & duo dixit: & non dixit unus. & rursus unum sumus: & non dixit, unus sum. Similiter autem, Euntes baptizate in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, ita ut in medio positi sint articuli syllabæ *πα, ϛ, & πα*, ad nomen Patris, & Filij, & Spiritus sancti, pro Græcæ linguæ ratione. Et redarguit Matthæus Sabellium coniunctionem introducentem, ubi & significat uerè Patrem, & uerè Filium, uerè Spiritum sanctum. Quando uero eiusdem ordinis est Trinitas, & in uno nomine Trinitas appellatur, redarguit Arium subdescensum quendam excogitantem in Trinitate, aut alterationem, aut euariationem. Etiam si enim Pater maior à Filio docetur ac prædicatur, de-centissime tamen filio gloriam uendicat. Quem enim decuerit glorificare proprium patrem, quàm genuinum filium: Quando uero rursus æqualitatem dicere uult, ut ne excidant quidam, minus uelut de filio cogitantes, sic dicit: Qui non honorat filium, sicut honorat patrem, non habet uitam in seipso. Et, Omnia quæ patris mei sunt, mea sunt. Quid est autem, quæ patris mei sunt, quàm Deus est pater, Deus sum. uita est pater, uita sum. Omnia quæ patris mei sunt, mea sunt. Vide Sabelli & considera, aperi oculos cordis tui, & ne sis cæcus. Conueniat mens tua & deceptorum à te, sanctum Ioannem in Iordane. Aperi aures tuas, & audi uocem Prophetæ dicentis, Ego uox clamantis in deserto. Audi præcursores Domini, qui Angelus nominari dignus factus est, qui ab utero matris Spiritum sanctum accepit, & in ingressu Mariæ exiliuit, qui adhuc in utero cognouit introitum proprii Domini, & exiliuit. Cui data est indicatio prædicationis & præparatio uiæ Domini. Crede ipsi, & non excides à scopo ueritatis. Ecce enim ipse testatur dicens, primum quidem ubi Dominum suum cognouisset: Ego te opus habeo, & tu uenis ad me. Et quum Saluator dixisset, Omitte nunc, quo omnis iustitia compleatur, & ipse baptizatus esset ab ipso, uelut diuinum Euangelium recenset, testimonium præbuit Ioannes dicens, Aperti sunt coeli, et uidi Spiritum sanctum in specie columbæ descendentem & uenientem super ipsum. & uox ex cælo facta est, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Superne erat pater & tu comen-tiose, ex supernis uenit uox, Si itaq; ex supernis uox, percunctare adulteratam mentem tuam, cui pater dixit, Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacitum est. Et quis erat hic. Cur uero in columbæ specie Spiritus descendit, & quidem quum corpus non gestet Spiritus sanctus. Solus enim unigenitus hoc induit, & perfecte in carnatus est ex Maria semper uirgine per Spiritum sanctum, nō ex semine uiri, sed ita ut ipsum Verbum principalis ille artifex, sibi ipsi corpus efformarit, et animam humanā, & uentrem, & quicquid homo est, omnia perfecte suscepit et cōiunxit suæ deitati. Non uelut qui in homine habitaret, absit. Ipsum autem sanctum Verbum, Deus Verbum incarnatum est. Spiritus uero qua ratione in specie columbæ apparet: Nimirū quo per-suaderet te tibi ipsi sapientiam arrogantē ac nihil scientem, ut ne malediceres, ut ne putares Spiritum cōiunctionem esse patri ac filio. Ob id etiam si ipse Spiritus sanctus corpus non gestaret, in specie columbæ figuratur, quo ostendat ac redarguat errorem tuum. quoniam in substantia est Spiritus per se, & in substantia pater, & in substantia unigenitus, sed non diuisa deitate, neq; imminuta gloria ac maiestate. Et uides quomodo Trinitas numeratur, patre ex supernis clamante, filio in Iordane baptismum suscepiente, Spiritu sancto in specie columbæ accedente: Dic mihi quis est qui dixit: Ecce in-telliget filius meus dilectus in quo mihi bene complacitum est, quem elegi, et quem dilexit anima mea, ponam Spiritum meum super ipsum, & iudicium gentibus annuntiabit, non cōtendet, neq; uociferabitur, neq; audietur in plateis uox ipsius, Harundinem contritam non confringet, & limum fumigans non extinguet, donec eiciet in uictoria iudicium, & cætera. Nunquid hæc possunt habere indicationem Trinitatis & contem-tiose: Nunquid de ipso tanta pater in Propheta recensuit: Quis autem est de quo scri-

Spiritus san-
ctus cur in co-
lumbæ specie
apparuit.

ptum est, Dixi-
te ad me. Et ru-
tis, & ueniet
runt te duo uiri
quid statis intu-
niet uelut ipsum
Ecce ego uideo
omnia idiota, &
qui tibi obedi-
uera, Ego sum
non sunt multi
sanctus, non ut
tē qui genuit fili-
ne tempore. &
cedēs, & de filio
rius rursus disp-
do quidem sæp-
nunciavit suum
pectantes alteru-
qui multitudinē
rael, & ad simu-
& Pherezæoru-
Assamæorum,
Beelphegor &
liqua gentium si-
mus, & qui pos-
adorant. Et qua-
81, dixit ad lu-
& qui postea uo-
& sepultus est, &
gloriam deitatis
non amplius mo-
Mors ipsi non a-
dominatur, & d-
luerit mens mu-
ro CHRISTVS
primus, & qui p-
sursus spectat,
per omnem prin-
minatur. Et ut
alpha & ω. Et,
quam, neget filio
te cognoscant, te
quod non est fili-
tionem, & exclu-
ro putauerit erro-
ro esse quidem,
quæ illuminat o-

ptum est, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: Et non dixit, ingrede-
 re ad me. Et rursus sicut Euangelium dicit, Et ascendit in coelum, & sedet in dextra pa-
 tris, & ueniet ad iudicandum uiuos & mortuos. Et quomodo rursus non persuase-
 runt te duo uiri in uestibus albis conspecti, qui ad discipulos dixerunt, Viri Galilaei,
 quid statis intuentes in coelum, hic IESVS qui à uobis in coelum assumptus est, sicue-
 niet uelut ipsum uidistis assumi. Quem uero uidit beatus Stephanus quando dixit,
 Ecce ego uideo coelum apertū, & filium hominis stantē à Dextris Dei: Tu uero o per-
 omnia idiota, non intelligis uocem sanctarum scripturarum, & te ipsum atque eos
 qui tibi obediuerunt, magis laxisisti, elapsus à sancta ueritatis Dei fide. Dicit enim re-
 uera, Ego sum primus, & ego sum postea, & prae ter me non est alius. Reuera enim
 non sunt multi Dei, sed unus Deus primus & qui postea, pater & filius & Spiritus
 sanctus, non ut coniunctio sit Trinitas, neque diuisa in sua identitate, Sed pater ue-
 nit qui genuit filium, & filius uerè genitus ex patre in substantia sine principio, & si-
 ne tempore. & Spiritus sanctus uerè ex patre & filio eiusdem deitatis, ex patre pro-
 cedens, & de filio accipiens, semper unus Deus primus, & qui postea. Caeterum alte-
 rius rursus dispensationis gratia, & à persona ipsius CHRISTI cantatur sic. Quan-
 do quidem saepe Dominus noster IESVS CHRISTVS apparuit Prophetis, & an-
 nunciavit suum futurum esse aduentum, quidam uero ipsum non susceperunt, ex-
 pectantes alterum pro ipso, ad supersticiosos quidem simulachrorum cultores, &
 qui multitudinem Deorum mundo inuenerunt, ut ne admiratione stupefacti filij I-
 srael, & ad simulachra conuersi Amorrhæorum & Chettæorum, & Chananæorum
 & Phereæorum & Euæorum, & Gergeæorum ac Iebusæorum & Arucæorum, &
 Assamæorum, ea adorarent, quemadmodum etiam ipsis praedixit: Adorauerunt enim
 Beelphegor & Chamos, & Astarten, & Mazuroth, & Neastho, & Beelzeboth, & re-
 liqua gentium simulachra: ob id dixit ipse Dominus: Ego sum qui sum, ego sum pri-
 mus, & qui postea: quo ipsos auerteret à fabuloso gentium errore, quæ multos Deos
 adorant. Et quandoquidē reiecturi erant aduentum filij Domini nostri IESV CHRI-
 STI, dixit ad Iudæos, Ego sum primus, & qui postea. Qui primus in carne aduenit,
 & qui postea uenturus est ad iudicandum uiuos ac mortuos, qui in cruce passus est,
 & sepultus est, & resurrexit, in gloria quidem in ipso corpore assumptus, uerum ad
 gloriam deitatis ipsius unito, & illustrato, & non amplius sub tactum cadente, nunc
 non amplius mortis particeps. Resurrexit enim, uelut dicit Scriptura, CHRISTVS:
 Mors ipsi non amplius dominatur, inquit Apostolus. Et uide quomodo certitudo
 dominatur, & deducit hominem, ut ne excidat ab alterutra ueritatis parte: & ubi uo-
 luerit mens multos Deos exquirere, audiat Dominus Deus tuus unus est. ubi ue-
 ro CHRISTVM alium prae ter eum qui uenit, filij Israel expectarint, audiant Ego
 primus, & qui postea. Et, Ego sum alpha & ω. alpha, quod deorsum uidet, ω quod
 sursum spectat, ut impleatur quod dictum est: Qui descendit, ipse est qui ascendit su-
 per omnem principatum & potestatem ac dominationem, & omne nomen quod no-
 minatur. Et ut ne quis eo quod dixit, Ego sum primus, & qui postea. Et, Ego sum
 alpha & ω. Et, Dominus Deus tuus unus est. Et, Ego sum qui sum: ut ne quis in-
 quam, neget filium & Spiritum sanctū, ob id inquit, Pater meus maior me est. Et, Ut
 te cognoscant, te solum uerum Deum, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Non
 quod non est filius uerus Deus, sed ut ad unam unitatē reduceret Trinitatis nomina-
 tionem, & excluderet mentem hominū à multitudine deorum ad unam deitatē. Si ue-
 ro putauerit erroneus quis mente, unū solum dici uerum Deum, hoc est patrē: filiū ue-
 ro esse quidem, non aut uerum: rursus aliter hunc credarguit dicens: Ego sum lux uera,
 quæ illuminat omnem hominē uenientem in mundū. De patre uero, quod lux Deus,

& non dixit, Lux uera: ut ex eo quod dicit, Deum uerum, & lucem ueram, æqualem deitatem Patris ad Filium, & Filij ad Patrem intelligamus: & ex eo quod dicit Patrem lucem esse, & Filium Deum esse, ita ut uox, uerum, non sit hic adiecta. Non enim opus erat dicere, nulla ambiguitate existente. Nam à uoce Deus & Lux, una perfectio eiusdem sinceritatis Patris ad Filium, & Filij ad Patrem, clarè pronuntiata est. Et dissoluta est uniuersa erroris tui uesania. Est enim Pater, pater: Est Filius, filius: Est Spiritus sanctus, spiritus sanctus. Quæ Trinitas est, una deitas, una glorificatio, una dominatio. Cui gloria, honor, imperium, Patri in Filio, Filio in Patre, cum sancto Spiritu in sæcula sæculorum, Amen. Quum autem rursus hanc hæresim uoluit Lyben, aut Molurum, aut Elopem, aut unum aliquod horrendissimorum reptilium, non tamen per morsus lædere potentium, repulerimus: & per uirtutem sanctæ Trinitatis conculcauerimus, ad consequentes procedentes Deum inuocamus nostræ paupertatis ac tenuitatis auxiliatorem, quo nobis auxilium contingat, ut pro dignitate quæ ab unaquaque hæresi dicta sunt ac facta referamus, eaq; iusta contradictione reuellamus.

Lybes, Molur-
rus, & Elops
serpentes,

*Contra Origenianos primos, qui etiam Turpes appellan-
tur, hæresim LXIII.*

Origenij uocantur quidam. Non omnino autem hoc genus existit. Consequenter autem à prædictis & hæc hæresis fuit. Vocantur autem Origenij, haud equidem clarè scio, quæ de causa, num ab Origene Adamantio compositore appellato, aut alio quodam, ignoro. Attamen hoc nomen deprehendimus. Hæresis autem apud ipsos recepta est, Epiphaniis hæresi consimilis, de quo supra in sectis secundum Gnosticos indicaui. Scripturas uero hi legunt diuersas ueteris ac noui Testamenti. Reijciunt nuptias, & non cessat apud ipsos libido. Inquinant autem suum corpus & mentem & animam in petulantia. Aliqui enim sunt in habitu solitarie degentium monachorum. Aliquæ uero cum ipsis sunt in habitu solitarie uiuentium sceminarum. corrupti autem sunt corporibus, concupiscentiam quidem suam perficientes. Verum opere utentes, ut castius loquar, filij ludæ Annan appellati. Sicut enim ille corpore quidem Thamar coniungebatur, & concupiscentiam perficiebat, uerum ad seminis deiectionem iuxta datam à Deo liberorum generationem non efficiebat. sed seipsum iniuria afficiebat, eo modo quo malum operabatur. Sic etiam hi uisunt quidem consueta Venere hanc nefandam operationem perficientes, Non enim student ipsi castitati, sed simulatæ castitati & nomen saltem habenti. Studium autem eò uergit, ut mulier non concipiat ab eo qui ipsam corrupisse sibi uideatur: Aut ut ne producant liberorum generationem in mundo, aut ut ne deprehendantur ab hominibus, uolentes in honore esse propter putatam apud ipsos castitatis exercitationem. Et tamen hoc est ipsorum opus. Alij uero hoc ipsum detestabile opus perficere student, non per sceminas, sed alijs modis, proprijs manibus se polluentes. Et si milititer imitantur prædictum filium ludæ, terram nefandis suis operationibus & abominabilibus guttis polluentes, & pedibus suis fluxiones suas conterentes in terram, ut ne rapiantur ipsorum semina ab immundis spiritibus ad susceptionem imprægnationis. Vsi sunt autem, uelut dixi, diuersis scripturis ueteris ac noui Testamenti, & quibusdam Apocryphis, maxime actibus Andreæ & aliorum. Iam uero etiam illi ipsi gloriati sunt sæpe, quod audacter ac liberè hoc faciant. & accusant nimirum eos qui in Ecclesia dilectas appellatas, aliunde introductas ac cohabitantes sceminas habent, uelut etiam ipsi hoc faciant occulte, propter hominum reuerentiam, quo cum improbitate

Episcoporum di-
lectæ, amicæ,
ac concubinæ

improbitate quæ-
rent. Retulerunt
aliqui hoc fecerunt
piscopi nomen
episcopi sortemur
seruientes ipsi
dam fuisse nouum
firmarunt, non
suggerit nobis
mus, de mala
quæ in ipsum
cato mulieris,
protulit, quod
constituta, dixit
docuisset, uerum
dem est horum
cæcata. Quoru-
re non puto ne-
tradere, ad aue-
pellere laxorum
bonitate cupiunt
formis hæresis
operationis inu-
monum est ue-
lignitas. Si enim
nem, sed prop-
te corpore con-
est perficere qu-
nem ut terram
Si uero colit qu-
plantauit ut bo-
tus est, uelut se-
placeret, non p-
uiore somno op-
& senectam, in-
ipse sibi ipsi, ma-
inferunt, & di-
ne constitutam
ginitas, sed sup-
pellata est, non
nem non inter-
alias usurpat ui-
uelut illa à sancto
quomodo Dor-
se, ut ullius pec-
genuisse, & D-
seipsos inquina-
runt aduersus li-

improbitate quidem conspiciantur, praetextu autem hominum gratia, nomen iactent. Retulerunt etiam quidam nobis de quibusdam uita defunctis, quod uidelicet aliqui hoc fecerint, uelut à coactis ab ipsis mulieribus audiuerant. Inter quos & episcopi nomen in medium produxerunt, qui in parua quadam ciuitate Palaestinae episcopi sortem ad multos annos administrauit, habuit autem eiusmodi mulieres inseruientes ipsi, aliunde introductas inquam. Sed & ex confessoribus talem quendam fuisse nouimus. Attamen his qui hoc dixerunt, & à mulieribus audiuisse affirmarunt, non credidimus. Necessitas enim malignitatis eorum qui id dixerunt, suggessit nobis aliquando quidem ut crederemus, aliquando uero ut non crederemus, de mala fama praedicti illius senis episcopi, post obitum eius. Causa enim quae in ipsum uenit, eiusmodi quaedam fuit. Deprehensus est quidam talis in peccato mulieris, & quum redargueretur à nobis, excusationem ac defensionem talem protulit, quod corrupta cum ipso mulier, quamuis iam anus esset, et in senecta aetate constituta, dixisset ipsi eius malefacti operationem, quod uti quidem Venere ipsum docuisset, uerum abominabiles suas effluxiones in terram dispergere. Et haec quidem est horum detestanda operatio, mentem ipsorum decipiens, & ex diabolo occaecata. Quorum testimonia per quae labuntur in hunc errorem, in medium afferre non puto necessarium esse, ut ne uideamur per quae uolumus exactam rationem tradere, ad auersionem nefandae uniuscuiusque haereseis petulantiae, per ea magis impellere laxorum & non satis firmorum mentem, qui malum sibi ipsis uenari praebonitate cupiunt. Caeterum ad confutationem potius horrendae huius ac reptiliformis haereseis, pauca de multis apponam. Vnde accepistis o uos nefariae huius operationis inuentionem? Primum equidem omnibus manifestum est, quod daemnonum est uestra doctrina, seductae uero ac corruptae mentis haec excogitata malignitas. Si enim omnino malum est concipere, non propter liberorum generationem, sed propter corporum coniunctionem. Quomodo igitur superati à uoluptate corpore coniungamini? Et si non malum est coniungi corpore, neque malum est perficere quod genitum est ac conceptum. Aut enim renunciare oportet hominem ut terram ne colat, uelut Abel erat pastor ouium, Cain uero colebat terram. Si uero colit quis terram, uelut Noë, qui uir agricola erat, & plantauit uineam: non plantauit ut botrum non proferret, sed plantauit & bibit ex fructu eius, & inebriatus est, uelut scriptum est. Venia autem danda est seni. Quum enim Deo ualde placeret, non propter luxum sustinuit ebrietatem, sed tristitia fortassis inductus grauiore somno opprimebatur, & non ferens ex utrisque, propter debilitatem scilicet & senectam, in debilitatem incidit: non ut subannaretur à filio. Qui uero derisit ipse sibi ipsi, maledictionem accepit, quo castigentur hi qui patribus contumeliam inferunt, & disputationes inter uos excitatae contra cognitionem Dei, & contra benedicentiam constitutionem. Tamen enim non ita laudatae sunt nuptiae uelut uirginitas, sed super ipsas est uirginitas. Virginitas tamen uera gloriosa & uirtuosa appellata est, non inquinata. Quae & nuptias uenerandas & liberorum procreationem non interdicit, in ignominiam eorum quae bene ex Deo creata sunt. Imò neque alias usurpat uitam societatis nuptiarum ex Deo ordinatam. Virginitas enim est uere, uelut illa à sancto Apostolo laudata, nepe, Virgo & innupta curat quae sunt Domini, quomodo Domino placeat, ut sancta sit corpore et anima: ut ostendat impossibile esse, ut ullius peccati culpam uita solitaria admittat, Sed & Abraam nouimus liberos genuisse, & Domini amicum fuisse. Isaac item & Iacob & consequentes. Et neque seipsos inquinant nefarijs operationibus detestanda attingentes, neque se opposuerunt aduersus liberorum procreationem probe ex Deo per nuptias ordinatam. Sed neque qui inter

Virginitatis
uera ratio.

cc
cc

qui inter ipsos castitatem ac uirginitatem exercuerunt, certamen hoc corruperunt, neque per nequitiam uirtuosum certaminis modum aliter tractarunt. Et Helias quidem ferè penitus in urbes non ingrediebatur, neque cum mulieribus cōuersabatur. uerum in solitudinibus degebat. Et Helissæus & Ioānes, & omnes qui per magnam hanc formam imitationis Angelorum, recte secundum Euangelicam Domini ordinationem, se ipsos propter regnū Dei castrarunt. Quum igitur multa habeamus quæ dicere possumus, & ex multis diuinæ scripturæ argumentis, quæ ipsorum mentem redarguunt à diabolo illusam, his paucis contenti sumus, quoniam omnino manifestum est quod non prudentiæ est hoc ipsum illorum opus. neque ex Deo hæc scientia, sed ludibrium actionis dæmonum, qui hoc in ipsis operantur. Quando uero & hanc uelut horrendam uiperam Scytalam appellatam, corpore quidem breuem, uerum ueneni eiacula tione graue uirus inspirantem, & perniciem in accedentes efflantem repulimus, ac con triuimus, ad sequentes eamus, Deo auxiliario inuocato, ad totius operis nostri promissionem absoluendam.

Scytale
serpens.

Contra Origenem Adamantium, hære-
sim LXIII.

Origenes A-
damantius.

Decius rex
Romanus.

Serapij simula-
chrū Athenis.

Origenes dijs
gentium thus
sacrificat.

ORIGENES qui & Adamantius appellatur, deinceps post hos sequitur. Hic filius fuit Leonidis beati ac sancti martyris. Sed ut ipse in iuuenili sua ætate plurimas persequutiones sustinuit, quum uir esset in Græcorum doctrina eruditus, & in Ecclesiæ ducatus. In temporibus uero Decij regis notus fiebat in Alexandria. Erat enim genere Aegyptius, & in Alexandria domicilium & educationem habuit. Verum Athenis ad tempus aliquod philosophorum scholas frequentauit. Multa porro passus esse dicuntur pro sancta fidei doctrina & CHRISTI nomine: In ciuitate sæpe tractus, conuictus impetitus, tormentis ingentibus subiectus. Etenim tempore quodam dereliquerunt ipsum Græci, & ad ascensum simulachri Serapij appellati locatū, iusserunt frondes palmarum porrigere his qui ad nefarium opus & adorationem simulachri ascenderant. Talem enim habitū ferunt sacerdotes eius simulachri. Ipse uero acceptis frondibus, magna uoce ac confidenti mente, nihil timens neque hæsitās, clamabat dicens: Venite accipite non frondes simulachri, sed frondes CHRISTI. Et multa sunt fortia facta, quæ per traditionem referunt ueteres de hoc uiro. sed non permanserunt quæ ad præmium consequendum pertinent, in finem. propter eminentissimam enim sanctitatem eius ac doctrinam, ad multam inuidiam deuenit, & per hæc magis irritabat eos qui illo tempore principalem potestatem administrabant. Per diabolicam uero malignitatem excogitauerunt malicie operatores, quomodo turpidinem uiro excogitarent, & plagam talem decernerent, ita ut in abusum corporis ipsius Aethiopes ipsi subornarent, aut sacrificare iuberent. Ipse uero non ferens diabolicæ operationis uersutiam, proclamauit utrisque rebus ipsi propositis, sacrificare se potius uelle. non tamen spontanea mente hoc potius perfecit, uelut magna de hoc tanta refert. Sed quandoquidem omnino confessus est se facturum hoc esse, iniecto in manus eius thure ipsum ad aræ rogi adduxerunt. Atque sic à confessoribus ac martyribus tunc re cognita reiectus est, & ab Ecclesia expulsus. Verum in Alexandria hoc passus, & non potens ferre exprobrantium sannas, discessit: & Palæstinam, hoc est Iudææ terram inhabitare elegit. Quum itaque peruenisset ad Hierosolyma, uelut talis enarrator & eruditus uir, compellebatur à sacerdotibus, (Aiunt enim & presbyterio ipsum dignum factum fuisse priusquam sacrificaret,) compellebatur inquam, in Ecclesia docere. Et quum multum coëgissent ipsum hi qui tunc in Hierosolymis sacerdotium sanctæ Ecclesiæ administrabant, surrexit, et dictum hoc solum Psalmi quadragessimoni proloquutus, totam distinctionē præterijt: Sic autem

CO
autem dicit Psalmi
assumis testamentum
fletu ac lachrymis
quum multa ipsi
strem illuminauit
nistam, partim Sa
testaretur, ac fide
quandoquidem n
scripturarum lect
tuit ab Origene u
erga illum, pro ip
terpres fieret, eam
nis uigintiocto ui
sius quidem ipsi,
tibus ipsi, chartan
ximo ocio medita
ipse diligenter con
gintaduorum, &
cuiusque dictionis
giò secundo inter
dictione, Græcan
hæc, ac uocetur H
æ uocis, per Heb
Hexapla appellat
uersum opus uir i
perfecit. Contigit
scopo, quum nih
carum seipsum cor
pellantur, non pr
lis dicam, uelut et
men & initium ha
latum. Tradūt au
uelut quidam dic
corporeis combu
gisse ipsum pha
ret. Alij autem e
dam inuenerit m
non ualde credin
sis ex ipso exort
eminentissimos,
in solitudines sec
omnibus ueterib
pitudinem perfec
dam opinionem
cepit, & inæqua
quidam. Afferi
quod Filius unig
lium uidere pote
mus error ipsius

autem dicit Psalmus : peccatori dixit Deus, Cur tu exponis iustificationes meas, & assumis testamentum meum per os tuum? & complicatum librum deposuit, & cum fletu ac lachrymis confedit, omnibus simul cum ipso plorantibus. Et post tempus quum multa ipsum hinc pellicerent & cogerent, in Ambrosium quendam incidit illum streum illuminatula regia. Quidam uero hunc Ambrosium dixerunt, partim Marcionistam, partim Sabellianum. Instruxit itaque ipsum, ut ab hæresi declinaret, eamque de testaretur, ac fidem deligeret sanctæ Dei Ecclesiæ. Caterum prædictus Ambrosius, quandoquidem multas hæreses nosset, & uir doctus atque eruditus circa diuinarum scripturarum lectionem esset, propter sententiarum in sacris libris profunditatem, petiuit ab Origene ut ipsos ei declararet ac interpretaretur. Hic uero quo officium suum erga illum, pro ipsius exhortatione declararet, operam dabat ut totius Scripturæ interpretes fieret, eamque exponeret. & in Tyro Phœnices, uelut fama refert, ea gratia annis uigintiocto uixit, uitam & meditationis ocio ac labore excellentem : ita ut Ambrosius quidem ipsi, & ijs qui uelociter scribendi munere fungebantur, itemque ministrantibus ipsi, chartam ac reliquos sumptus suppeditaret. Origenes uero in uigijs ac maximo ocio meditationis, laborem interpretandi scripturam perficeret. Vnde primum ipse diligenter conatus est colligere sex interpretationes, Aquilæ, Symmachi, Septuaginta duorum, & Theodotionis, quintæque ac sextæ editionis : cum additione unius cuiusque dictionis Hebraicæ, & simul ipsorum elementorum. Similiter uero euestigio secundo interstitio usus iuxta columnarem compositionem, Hebraicam quidem dictione, Græcam uero scriptura, aliam rursus compositionem fecit, ut sint quidem hæc, ac uocetur Hexapla, ad Græcas interpretationes, duæ simul additiones Hebraicæ uocis, per Hebraica ac Græca elementa, ut sit uniuersum uetus Testamentum per Hexapla appellata, & per duas Hebraicarum uerborum columnas. Hoc simul uniuersum opus uir ille cum labore tractauit, sed gloriam suam non in finem inextinctam perfecit. Contigit enim ipsi magna illa experientia in magnam ruinam. Ex ipso enim scopo, quum nihil diuinarum scripturarum absque interpretatione sinere uellet, in peccatum seipsum coniecit, & lethalia uerba exposuit. Ex quo sunt qui Origenianistæ appellantur, non primi illi qui turpem actionem faciunt. Non enim habeo quod de illis dicam, uelut etiam iam antea dixi, an ex Origene qui & Adamantius dicitur, nonmen & initium habuerunt, aut alium quendam ducem habuerint Origenem, appellatum. Tradunt autem & hunc Origenem excogitasse, ut sibi ipsi in corpore neruum, uelut quidam dicunt, excinderet, ut ne à uoluptate uexaretur, neque in motibus corporeis combureretur ac inflammaretur. Alij uero hoc negant factum, sed excogitasse ipsum pharmacum quoddam, quod partibus illis imponeret, ut eas resiceret. Alij autem etiam alia in ipsum referre audent, quod uidelicet herbam quandam inuenerit medicam memoriæ gratia. Et immensa quidem illa de ipso relata, non ualde credimus, attamen quæ dicuntur, referre non pigebit. At uero hæresis ex ipso exorta, primum quidem in Aegyptiorum regione fuit, nunc uero apud eminentissimos, & qui sibi solitariam uitam suscepisse uidentur, & apud eos qui in solitudines secedunt, & paupertatem delegerunt, existit, horrenda etiam ipsa & omnibus ueteribus flagitiosior, quæ etiam similia cum illis sentit. Etsi enim turpitudinem perficere discipulos suos non docet, tamen per turpitudinem, horrendam opinionem in ipsam deitatem impingit. Ex hoc enim & Arius occasiones accepit, & inæqualitatem docentes, deinceps sequuti Anomoëi que appellati, & alij quidam. Afferit enim hic, ausus nimirum in principio dicere, primum quidem quod Filius unigenitus Patrem uidere non potest, imò quod neque Spiritus Filium uidere potest, neque Angeli Spiritum, neque homines Angelos. Et hic primus error ipsius est. Ex essentia enim Patris hunc inducit, simul uero creatum.

Origenis labores in scripturis sacris.

Hexapla.
Octapla.

Errores Origenis.

Vult

Vult autem dicere uelut per gratiam filium ipsum appellari. Sunt & alij ipsius errores maiores. Animam enim humanam praeexistere dicit, esse autem has angelos & uirtutes supernas in peccatis constitutas, et ea gratia in supplicium, in hoc corpus conclusas. Missas autem esse à Deo in supplicium, quo hic primū iudicium sustineant. Quapropter inquit, etiam uinculum uocatum est corpus, eo quod anima in corpore ligata est, ueterem Græcorum fabulosam opinionem imaginans. In hæc autem & fabulas proponit. Animam enim dicit ob hoc psychen Græcè appellamus, eo quod ex supernis uiuificata est. Testimonia uero contra propriam sententiam confingit ex diuinis scripturis, quæ non sic se habent, neque ita edita sunt. Nam quod dicit Propheta, Priusquam humiliatus sum ego deliqui, de ipsa inquit, anima sermo est quod supernè in corpore deliquit, priusquam in corpore humiliaretur. Et quod dicit inquit, Conuertere anima mea in requiem tuam: uelut eius qui se uiriliter hic gessit in bonis operationibus, conuertere in supernam requiem, propter operationis ipsius iustam actionem. Et multa talia dicere licet. At uero quod secundum imaginem est Adam perdidisse dicit. Et hinc inquit Scripturam etiam pelliceas tunicas indicasse, quia fecit ipsis inquit, tunicas pelliceas, & induit ipsos, hoc corpus est ait. Et multa est apud ipsum decantata nugacitas. Et mortuorum resurrectionem defectuosam facit, & alicubi uerbis affirmans hanc, alicubi perfectissime negans, aliquando & partem ex ipsa resurgere asserens. De cetero uero quæcūque potest allegorice interpretatur, & paradysum, & huius aquas, & quæ sunt supra coelos, & eam quæ est subter terram. Atque hæc & his similia nugari non cessat. Sed & iam in alijs quibusdam locis talia de ipso mentione facta recensuimus. Nihil autem molesti fuerit etiam nunc in hæresi ipsius, de eius effrenitate studioque ac proposito narrare. & ex ipso eorum quos sententiæ suæ subiecit subuersionē facere. Multa est enim huius in posterum facta absurditas, & adulteratæ intelligentiæ studiū extra ueritatem progressum. Visus enim est contra omnes priores hæreses dicere, easque subuerrere. Verum postea etiam ipse hæresim non uulgarem hanc in mundum euomit. Et primum quidem quæ ab ipso dicta sunt ad adulteratæ ac confictæ ipsius intelligentiæ consuetudinem apponam. Deinde etiam contra ipsum dicenda ex nostra mediocritate ostendam. Et sunt hæc quæ in primo Psalmo introduxit. Nam quum in tota Scriptura sentiper labatur, in necessarijs ad uerbum excidit. Quandoquidem uero moles ingens est, dicitur enim magnum opus fecisse. In singulas enim scripturas, uelut dixi, non recusat dicere quæ ipsi uisa sunt: Et quæ quidem in colloquijs & præfationibus, in moribus & in naturas animalium & aliarum rerum dicta sunt, per medium ductus sæpe gratiose narrauit. Quæ uero in dogmata decreuit, & de fide ac maiori speculatione: ea omnium absurdissima cōperiuntur, præ omnibus & quæ ante & post ipsum edita sunt, exceptis turpibus operationibus à nobis in singulis sectis relatis. uisum est enim ipsi ut etiam exercitatoriā pietatis uitam delegerit, uelut etiam supra à me ostensum est. Quapropter etiam thoracem ipsius quidam concidisse tradunt, propter insignē uitam, mercedemque ac abstinentiā ab animatis. Age sane ipsas ipsius dictiones apponemus ex primo Psalmo, & speculationibus in ipso, & his quæ expressis uerbis decreuit ac docuit, ut ne aliqui dicant ea quæ contra ipsum à nobis dicuntur per calumniam excogitata esse. Nec est quod quis putet ipsum in primo solum psalmo excidisse à ueritate, uelut sæpe dixi, sed etiam in singulis expositionibus. Verum ob ingentē operis ipsius molem, ex prædicto Psalmo collectione facta hic ex una aut duabus aut tribus dictionibus, totam ipsius circa fidem improbitatē reuelabimus, & ut idem uelut ipse retulit dicamus, curabimus. Et est statim uniuscuiusque dictionis pauimentū tale, ut cognoscas o studiose auditor, quod apertissime filium Dei creaturam docuit, et ab audacia de filio cognoscas quod etiam Spiritum sanctum creatum introduxit. Ab initio igitur recenscamus Psalmum usque ad ipsam dictionem, uelut ipse Origenes dixit,

Origenis

Conclusas & ac forte etiā per uirtutem Dei conclusæ sunt & in Philadelphia, aperit & nemo claudere te apertum dentis super thro. Et uidi angelum & soluat sigilla ipse aperire librum, non rere librum aut uelut leo de tribu Iuda, ro quod ob signa luter sermones libri tes, Lege hæc, & in manus hominum solum de Apocalyp. Scriptura: id quod telligere possunt, alijs uarijs speciebus docere uolens etiam non conatur uia in cognitionis. ipsi r. à nobis in præfatione per bonitatem ac ad maximum certum quidem diu recusatis, sed multo maiorem amice & iuxta tota uita, & de imitum est. Et alicubi mur aliquid dicere quod bene à Deo Deo dicere, periculum sine Deo bonum rarum, ut patrem tum Deum adeas, rentibus promissis Deus consideret e Principium est per scrutabilium per dum impleuit, quod dem de genito Deo sunt, penitus id mandici quod iuxta rebus inuenimus ipsi multum etiam spirit

Origenis uerba in primum psalmum.

Conclusas & obsignatas esse diuinas scripturas, ait diuina doctrina, clauē Dauid
 ac forte etiā sigillo, de quo dictū est: Effigies sigilli sanctificatio Domino. hoc est,
 per uirtutem Dei qui ipsas dedit, quæ uirtus per sigillum indicatur. Itaq; de eo quod
 conclusæ sunt & obsignatæ, Ioannes docet in Apocalypsi dicens, & angelo Ecclesiæ
 in Philadelphia, scribens: Hæc dicit sanctus uerus ille qui habet clauem Dauid, qui
 aperit & nemo claudit, & claudit & nemo aperiet. Noui opera tua. Ecce dedi ostium
 coram te apertum, & nemo potest claudere ipsum. Et paulo post: Et uidi in dextra se-
 dentis super thronum, librum scriptum intus & à tergo, obsignatum sigillis septem.
 Et uidi angelum fortem prædicantem uoce magna, Quis dignus ut aperiat librum,
 & soluat sigilla ipsius? & nemo potuit neque in cælo, neque in terra, neque sub terra
 aperire librum, neque uidere ipsum. Et flebam quod nullus dignus inuentus esset ape-
 rire librum aut uidere ipsum. Et unus de senioribus dicit mihi, Ne plores, Ecce uicit
 leo de tribu Iuda, radix Dauid, ut aperiat librum, & septem sigilla ipsius. De eo ue-
 ro quod obsignatæ sunt, solum Esaïas dicit sic: Et erunt uobis uerba hæc omnia, ue-
 lut sermones libri huius obsignati, quem ubi dederunt homini noscenti literas, dicen-
 tes, Lege hæc, & dicet, Non possum legere. obsignatus enim est. Et dabitur liber hic
 in manus hominis non noscentis literas, & dicet, Non noui literas. Hæc enim non
 solum de Apocalypsi Ioannis & Esaïa dici putandum est, sed etiam de omni diuina
 Scriptura: id quod in confesso est, & apud eos qui mediocriter diuinos sermones in-
 telligere possunt, ut qui referti sint ænigmatis & parabolis, obscurisq; sermonibus, &
 alijs uarijs speciebus obscuritatis, quas humana mens ægre capere potest. Id quod
 docere uolens etiam Saluator dicit, uelut clauē apud scribas & pharisæos existēte, qui
 non conātur uia inuenire ut aperiant: nempe, Væ uobis legisperitis, quia tulistis clauē
 cognitionis. ipsi non ingredimini, & ingredienti non permittitis intrare. Hæc uerò
 à nobis in præfatione dicta sunt, qui cogimur per magnū tuum discendi studium, &
 per bonitatem ac modestiam tuam, ô sacer Ambrosi, incitamur, ut huc descendamus
 ad maximum certamen, & quod palam super nos & super uires nostras est. Et quod
 quidem diu recusantem me, eo quod nossem periculum, non solum dicendi de san-
 ctis, sed multo magis scribendi, & posteris relinquēdi: ad hoc me perduxeris, omni-
 riam amice & iuxta deitatis promotionem occinens, testis eris mihi apud Deum cum
 tota uita, & de imperatis, pronunciatisq; à me, & examinatis, quali proposito hoc fa-
 ctum est. Et alicubi quidem assequimur, alicubi uero aut enitimur uiolentius, aut uide-
 mur aliquid dicere. Inuestigauimus autem quod scriptum est, non contemnentes id
 quod bene à Deo dictum est, quando dicis de Deo iudica. quanquam etiam uera de
 Deo dicere, periculum non modicum est. Rogamus itaque, quando quidem nihil
 sine Deo bonum esse potest, & maximè intelligentia diuinitus inspiratarum scriptu-
 rarum, ut patrem uniuersorum Deum per Saluatorem nostrum ac pontificem geni-
 tum Deum adeas, ac petas dari nobis primum ut recte quæramus. Extat enim quæ-
 rentibus promissio: quod inuenire debent, fortassis neque omnino quærentes, quum
 Deus consideret etiam eos qui non uia ad hoc procedunt. *Hactenus Origines.*

Principium est mihi ut dicam contra fastuosum, & in apparentia sapientem, & im-
 perscrutabilem perscrutatore, & cœlestium examinatore, hunc qui nugis mun-
 dum impleuit, quemadmodū etiam præstantior me contra ipsum dixit: primum qui-
 dem de genito Deo. Et quod quidem æquales dictiones & æquiuoca multa in uita
 sunt, penitus id manifestum est. Et si quidem ab alio hæc dictio usurpata esset, poterat
 dici quod iuxta rectam intelligentiam & hoc dictum esset. Quando uerò in multis lo-
 cis inuenimus ipsum ab alienantem unigenitum Deum à deitate & essentia patris, si-
 mulq; etiam spiritum sanctum, ea gratia genitum Deum hic dixisse, manifestum est
 y quod

Clauis Da-
uid.

γεννητός &
γεννητός dif-
ferunt.

quod creatum decernit. Nam quod quidam nos decipere uolunt ac dicere, æquale
esse *γεννητός* ac *γεννητός*, non admittendum est, ut de Deo dicatur, sed de creaturis so-
lum. Aliud enim est *γεννητός*, & aliud *γεννητός*. Quando igitur *γεννητός* ab ipso dictus est
Deus, quod factum aut creatum potius quàm genitum significat, primum interroga-
mus, Quibus modis creatus est Deus, qui per hanc uocem apud te honoratur Deus.
Quomodo uerò adhuc adorandus erit, si factitius est? Aufer enim indignationem
quæ est apud sanctum Apostolum, propter eos qui creaturam uelut Deum tractant,
& tribue mihi Deum qui adoratur creatum secundum piam fidem, quæ nõ amplius
creaturam adorat, sed creatorem, & erit apud te rationi consentanea consequentia
ronei tui sermonis à patrum pietate. At non poteris hoc præstare. Si uerò etiam au-
sus fuisti deprædare aliquando ac uiolare, neque in hoc consentaneam rationationem
piorum ad tantam improbitatem euertere, ò phanatrice, potuisti. Repugnare enim &
intellectus & ratio. Omne enim quod creatum est, non est adorandum, uelut dixi. Si
uerò omnino adorandum est, quum multa alia sint creata, nihil utique retulerit etiam
nos cum uno creato uniuersa adorare quæ conserua sunt, & eidem instituto appella-
tionis subiecta. Videamus autem per quatuor Euangelia, per quæ omnem nostram
tam gubernauit Deus, Verbum in mundum allatus, an alicubi dixerit *CHRISTVS*
Deus me creauit, aut pater meus creauit me. Videamus autem an & pater pronun-
ciarit in uno Euangelio, Creauit filium, & demisi uobis. Verum de hoc hæcenus. Co-
terum de testimonijs sæpe multa exposuimus, de his qui creaturam introducunt. Ni-
hil autem molesti erit etiam in præsens ostendere, quomodo sermo facile intelligatur,
& dicere ad hunc ultro sibi sapientiam arrogantem: Quomodo poterit, ò bone, crea-
tus esse qui dicit, Ego in patre, & pater in me: & Duo unum sumus: Quomodo uerò
potest alius esse qui æqualem honorem à patre habet? Nemo enim nouit filium, nisi
pater, neque patrem, nisi filius. & Qui uidit me, uidit patrem. Rursus porro similes
quæ ambigua sunt apud ipsum de resurrectione, ordinem sequentes dicemus ex ipsius
uerbis. Ab una autem dictione, omnem sententiam ipsius ostendemus, & in credula-
tatem opinionis dogmatis ipsius reuelabimus. Etsi enim per longum ab ipso sæpe de
hoc dictum est, & in multis libris has nugas inculcauit, tamen confutationem appo-
nam ex his quæ in primo psalmo exposuit contra credentes firmæ spei nostræ resur-
rectionem. Et est uelut dicit: Ob id non resurgent impij in iudicio. Deinde prout con-
suetudo eius est, ab editionibus persuadere, similiter inquit Theodotion, Aquila,
Symmachus. Postea infert contra filios ueritatis cauillando: Hinc, inquit, simplici-
res ex credentibus occasione accepta, putant impios resurrectionem non assequi
ros esse, & diuino iudicio non dignos fore: qualem intelligant resurrectionem, &
quale imaginentur iudicium, non ualde declarantes. Etiam si enim uideantur de his
pronunciare, approbatio ipsos redarguit, quum consequentiam ex ordine conse-
quare non possint, quando modum de resurrectione ac iudicio non obtinuerunt. Si
igitur interrogauerimus, cuius resurrectio sit? respondet, inquit: Corporum, quibus
nunc circumdati sumus. Deinde ubi amplius interrogauimus nos, Virum totius essentia
tiam ipsorum, aut non? priusquam examinent, dicunt Totius. Si uerò amplius dubita-
uerimus cum simplicitate ipsorum circumlati, & nihil de eo quod fluxa sit essentia ex-
pendentes: An simul resurget sanguis qui in uenarum sectionibus effluxit, & carnes
in morbis consumptæ, & pilos omnes qui unquam nostri fuerunt, aut soli hi qui ad exi-
tum manserunt? Aliquando quidem offenduntur hac examinatione, putantes oportere
permittere Deo, ut quod uult de his faciat. aliquando uerò condescendere ui-
dentur, & pilos quos in fine uitæ huius habemus nobiscum resurrecturos esse di-
cunt. Qui uerò ex ipsis sunt generosiores, ut ne cogantur sanguinem sermone colla-
gere, multoties ex corporibus nostris secretum, & mutatas in morbis carnes, & so-
dores

Resurrectio
quomodo ab
Origene tra-
ctetur.

dores, aut quales
sunt resurgere. Hæc
ritatem uerba, &
tiam ipsorum sci-
habet, in hac Psal-
cio. Hinc autem
& firmam spem
improba addens
sed syllogisticum
ex his quæ secun-
ctionis nostræ ue-
omnem ipsius ex-
præstantior esse
his quæ rectè à bo-
nem dicta sunt, qu-
lut ipse hic expre-

Ex M

Hinc simplici-
nem non assequi
resurrectionem, &
uideantur de his
ordine seruare no-
nuerunt. Si igitur
quibus nunc circ-
totius essentia ip-
pius dubitauerint
sit essentia expen-
fluxit, & carnes in-
soli hi qui ad exit-
uult. Qui uerò ge-
tur, quem sæpe ex-
le in fine est resur-
ris natura, dubita-
pus digeruntur
tantur, & in carni-
illa ab hominibus
aliorum animalium
num sæpe parten-
dum nugacitatis
hoc quod omnia
id quod ipsi uolunt
Velut in Ezechie
posuit me in med-
ob ipsa circumcin-
dixit ad me, Fili h-
Et dixit ad me, Fi-
monem Domini

dores, aut qualemcunque tandem materiam: dicunt, corpora nostra qualia in fine sunt resurgere. Hæc sunt prædicti illius sapientiam sibi arrogantis ambigua circa ueritatem uerba, quæ necessario apposui declarationis gratia his qui omnem sententiam ipsorum scire uolunt incredulitatis de resurrectione. Nam & alia post alia multa habet, in hac Psalmi consequentia. Dicit enim, Ob hoc non resurgent impij in iudicio. Hinc autem & ulterius repræhendit eos qui certam resurrectionem decernunt, & firmam spem resurrectionis mortuorum credunt, uelut qui simplices sunt, multa improba addens, & sophisticam quandam opinionem exponens, non fidele quid, sed syllogisticum quicquid tandem illud est, in subuersionem eorum qui ipsi credunt, ex his quæ secundum naturam nobis accidunt, euertere conatus est eiusdem resurrectionis nostræ ueræ spei confessionem. Ego uero his qui iam se probè fatigarunt, & omnem ipsius excogitatam rhetoricam improbitatem subuerterunt, non in audacia præstantior esse uolens, ut qui tenuitatem meam non ignorem: contentus esse duxi his quæ rectè à beato Methodio in sermone de Resurrectione contra ipsum Origenem dicta sunt, quæ sanè hic ad uerbum apponam. Et habent Methodij uerba sic, uelut ipse hic expressi ac locui.

Ex Methodio Epitome Origenis uerborum de resurrectione.

Hinc simplices ex credentibus occasione accepta, putant impios resurrectionem non assequuturos esse, & diuino iudicio non dignos fore. Qualem intelligant resurrectionem, & quale imaginentur iudicium, nō ualde declarantes. Etiam si enim uideantur de his pronunciare, experientia ipsos redarguit, quum consequentiam ex ordine seruare non possint, quando modum de resurrectione & iudicio non obtinuerunt. Si igitur interrogauerimus, cuius resurrectio sit: respondent, Corporum quibus nunc circumdati sumus. Deinde ubi amplius interrogauerimus nos, Vtrum totius essentiae ipsorum, aut non: priusquam examinent, dicunt, Totius. Si uero amplius dubitauerimus, cum simplicitate ipsorum circumlati, & nihil de eo quod fluxa sit essentia expendentes: An resurget simul sanguis qui in uenarum sectionibus effluxit, & carnes in morbis consumptæ, & pili omnes qui unquam nobis fuerunt, aut soli hi qui ad exitum manserunt: decurrunt ad hoc, ut permittamus Deo facere quod uult. Qui uero generosiores sunt ex ipsis, ut ne sanguinem sermone colligere cogantur, quem sæpe ex corporibus nostris secerni contigit: dicunt, corpus nostrum quale in fine est resurrecturum esse. Amplius uero & ob id quod mutabilis est corporis natura, dubitauimus & de huiusmodi, Nunquid uelut alimenta in nostrum corpus digeruntur, & similitudines transmutant: sic etiam nostra corpora transmutantur, & in carniuoris uolucris ac feris fiunt partes illorum corporum: Et rursus illa ab hominibus aut alijs animalibus comesta transmutantur, & fiunt hominum aut aliorum animalium corpora: & hoc diu fiente, necesse est idem corpus pluri hominum sæpe partem fieri. Cuius igitur erit corpus in resurrectione? Atque sic in profundum nugacitatis nos imprudentes illabi continget. Et post has dubitationes, ad hoc quod omnia Deo possibilia sunt, confugiunt: & sententias scripturarum quæ id quod ipsi uolunt iuxta promptam expositionem subijcere possunt, proferunt. Vt in Ezechiele, Et facta est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu, & posuit me in medio campi. Et hic erat plenus ossibus humanis, & circumduxit me ob ipsa circumcirca, & ecce multa ualde in conspectu campi, & ecce ipsa sicca ualde: & dixit ad me, Fili hominis, num uiuent ossa hæc: Et dixi, Domine Deus, tu nosti hæc. Et dixit ad me, Fili hominis, uaticinare. Et dixi ad ipsa, Vos ossa sicca hæc, audite sermonem Domini. Hæc dicit Dominus ossibus istis, Ecce ego induco in uos spiritum uiuæ,

- » uitæ, & dabo super uos neruos, & inducam super uos carnes, & extendam super
 » uos pellem, & dabo spiritum meum super uos, & uiuetis, & ponam uos in terram
 » uestram, & cognoscetis quod ego sum Dominus. Hoc quidem igitur probabilior
 dicto utuntur. Sed & alia euangelica dicunt, uelut hoc, Illic erit fletus & stridor den-
 » tium. Et hoc, Timete eum, qui potest animam & corpus perdere in geenna. Et hoc
 » in Paulo, Viuificabit mortalia corpora nostra, eo quod inhabitat spiritus eius in no-
 bis. Oportet autem omnem ueritatis studiosum, horum sententiam nosse, & de re-
 surrectione contendere, ut seruet ueterum traditionem, uitetque ne cadat in nugas pau-
 peris intellectus, simulque impossibilis ac Deo indigni. Sic igitur de hoc loco dispo-
 guendum est. Omne corpus quod à natura continetur, quæ forinsecus aliqua dispo-
 nit ac succedat in instar alimenti in ipsum, & pro ingestis alia secernit (uelut sunt plan-
 tarum & animalium corpora) nunquam idem habet materiale subiectum. Quapro-
 pter non male fluuius appellatum est corpus, eo quod iuxta exactam consideratio-
 nem, neque per biduum primum subiectum idem est in corpore nostro: quanquam
 Paulus aut Petrus semper idem sit, non solum secundum animam, cuius essentia ne-
 que defluit in nobis, neque superinductitium quid unquam habet, etiam si fluxa sit
 corporis natura, eo quod species quæ effigiat corpus, eadem sit: ita ut etiam forme
 eadem maneat, qualitatem Petri & Pauli exhibentes. Iuxta quam qualitatem etiam
 cicatrices ex pueris in corporibus manent, & aliæ quædam proprietates, uelut leni-
 gines, & si quid his simile est in speciem, secundum quam specificatur Petrus & Pau-
 lus secundum corpus, quod in resurrectione circundatur rursus animæ in melius
 transmutatum, non omnino autem adhuc insitum est ipsi primum subiectum. Quoniam
 admodum autem species est à puero usque ad finem, etiam si characteres ac forme
 multam uideantur habere euariationem: Sic intelligendum est etiam in præsentem
 eadem speciem quam in futuro, quantum uis plurima futura in melius mutatione. Ne-
 cessarium est enim animam, dum in locis corporalibus est, uti corporibus locis conue-
 nientibus. Et quemadmodum si aquatici facti fuisset, & si in mari uiuere nos oportu-
 iisset, omnino sanè oportuisset nos etiam aliam corporis constitutionem consimilem
 piscibus habere: Sic quum hæredes futuri simus regni celorum, & in locis ex-
 cellentibus futuri, necessarium fuerit uti corporibus spiritualibus, non priore specie
 dissipata, etiam si ad maiorem gloriâ eius mutatio fiat: quemadmodum erat Iesus
 species & Moyses, ac Helix, non alia in transformatione ab ea quæ erat. Ne ostendat
 claris itaque, si primum subiectum quis dixerit non fore idem tunc, quando ratio ipsa
 instare potentibus ostendit, quod neque nunc per biduum potest esse primum sub-
 iectum. Operæ precium porro est nosse, etiam aliud seminari, aliud resurgere. Se-
 minatur enim corpus animale, resurgit corpus spirituale. Et ad omnia infert Aposto-
 lus, ferme terrenam qualitatem nos deposituros esse docens, ita ut species seruetur
 » in resurrectione. Hoc autem dico fratres, quod caro & sanguis regnum Dei possi-
 » dere non possunt, neque corruptio incorruptibilitatem. Fortassis equidem conser-
 uabitur ab eo qui aliquando propriam carnem fecit. caro uero non amplius erit.
 Sed quod aliquando imprimebatur in carne, hoc imprimetur in spirituali corpore.
 Cæterum ad uerba Scripturarum quæ proponunt fratres nostri, hæc dicere licet.
 Et primum in Ezechiele, in quantum ex his uolunt simplices, iuxta ipsa uerba.
 Neque carniū resurrectio erit, sed ossium solum & pellium ac neruorum. Simul au-
 tem ostendendum est ipsis, quod abripiuntur uelut non intelligentes quod scriptum
 est. Non enim si ossa nominantur, omnia ossa hæc intelligenda sunt: quemadmodum
 » neque in hoc, Dissipata sunt omnia ossa mea: Et, Sana me, quoniam conturbata sunt
 omnia ossa mea. quum manifestum sit, non dici ossa secundum communem significa-
 tionem.

Ossium sicco
 rûratio apud
 Ezechielem.

tionem. Sequitur
 Ergo dicunt Sic
 possibile est. Di-
 bus constituti su-
 Perijt spes nostræ
 & uelut mortificatio
 & peccatores à
 cia. Decet autem
 mentis uiuificatio-
 tus & stridor den-
 mne membrum
 dum solidum ali-
 in geenna exister-
 cipere oportet u-
 dentes leonum
 Deus peccatorum
 modum igitur si-
 legoriam: sic in-
 cultatem mandu-
 litionem dentium
 mam & corpus p-
 tassis item decla-
 seruitantes, de sp-
 uificabit mortali-
 ticeps, potest signi-
 stens. Quum
 ab hoc ut sit cor-
 spirituale factum
 quali uero corpore
 Si enim bene acc-
 menti, decerpens
 ipsius speciem ab
 & igni addit, & c-
 existit. Et sic com-
 gnitudine, & signi-
 Hactenus

Quæ quidem
 maxime uia
 tuerunt. Memo-
 sequens est enim
 tua omnes parte
 nihil habeat defe-
 colliguntur. Qu-
 tum hominem c-
 intelligere, ita ut
 re non oportere
 de spirituali, in c-

tionem. Sequitur itaque ad sermonem sicut ipsi dicunt, Sicca facta sunt ossa nostra. Ergo dicunt Sicca facta sunt ossa nostra, uolentes resurgere congregata, sed hoc impossibile est. Dixerint autem utique, sicca facta sunt ossa nostra, qui in captiuitatibus constituti sumus, & omnem uitalem humiditatem amisimus. Inferunt itaque hoc, Perijt spes nostra: dissensimus. Igitur promissio resurrectionis populi est, à ruina & uelut mortificatione qua mortificati sunt, propter peccata inimicis traditi. Sed & peccatores à Salvatore dicuntur esse sepulchra plena ossibus, & omni immundicia. Decet autem Deum aperire monumenta uniuscuiusque, & educere nos ex monumentis uiuificatos, uelut Saluator Lazarum foras traxit. At uerò illud, Illic erit fletus & stridor dentium: sic apud ipsos defendendum est, quod uelut in hac uita omne membrum ad usum quendam opifex construxit, sic etiam dentes ad findendum solidum alimentum. Quis igitur usus dentium his qui puniuntur? Non enim in geenna existentes, per ipsos comedunt. Et ostendendum est, quod non omnia accipere oportet uelut iacent. Dentes igitur, inquit, peccatorum contriuit, & molares dentes leonum confregit Dominus. Quis autem adeò stolidus sit, ut putet quod Deus peccatorum corpora conseruans, dentes ipsorum solum conterit? Quemadmodum igitur si quis talia uolens sic habere, in angustiam redactus trahetur ad aliegoriam: sic inquirendum est de stridore dentium in his qui puniuntur, anima falsionem dentium, prout sensit dentibus fremet. At hoc, Timete eum qui potest animam & corpus perdere in geenna: fortassis docet, quod incorporea est anima: fortassis item declarat, quod absque corpore non punietur. De quo naturæ rationem scrutantes, de specie ac primo subiecto diximus. Sed & hoc apud Apostolum, *Vi- uificabit mortalia corpora nostra: quum mortale sit corpus, & ueræ uitæ non par- ticeps, potest significare ubi corporea est species, de qua diximus, natura mortalis existens.* Quum CHRISTVS manifestatus fuerit uita nostra, & ipsam transmutat, ab hoc ut sit corpus mortale, uiuificatum per spiritum uiuificantem ex hoc quod spirituale factum est. Quin & hoc ipsum interrogare, quomodo resurgunt mortui, quali uerò corpore uenient: nudè declarat, quod primum subiectum non resurget. Si enim bene accepimus exemplum proferendum est: Seminaria ratio in grano frummenti, decerpens adiacentem materiam, & per totam ipsam procedens, eandemque ipsius speciem abripiens, facultates quas habet aliquando terræ, & aquæ & aëri, & igni addit, & deuietis illorum qualitatibus, ad hanc transmutat, cuius ipsa opifex existit. Et sic completur spica, excellenter differens à grano quod est ab initio, & magnitudine, & figura & uarietate.

Dentium stridor, quomodo accipiendus.

Resurrectionis imago.

Haftenus Methodius Origenis uerba retulit. sequuntur nunc

Procliuerba, quæ item Methodius recenset.

Quæ quidem igitur Origenes tractans negotium de resurrectione explicauit, maximè uariam ostendens speculationem, tot sunt uelut in compendio dici poterunt. Memor autem sis, ut etiam ea quæ ad illa consequuntur consideres. Consequens est enim assumere adhuc ad prædicta, ex Scripturis testimonia, quo uelut statua omnes partes suas moderata oratio capiat, & in totum plena sit constructa, & nihil habeat defectuosum ex his quæ ad figuram ac pulchritudinem conducentia colliguntur. Quid igitur concinant Scripturæ ad hæc, ad uitæ melioris complementum hominem corroborantes, dicendum est. Has enim si quis potens fuerit exactè intelligere, ita ut nihil à decoro rescindat, cognoscat resurrectionem de hoc corpore non oportere accipi, ut quod non possit in æternum immutabile permanere: sed de spirituali, in quo idem ipse character qui nunc in hoc habetur, conseruabitur,

quo unusquisque nostrum etiam secundum formam idem sit, quemadmodum & ab Origene dictum est. Sic enim ille resurrectionem futuram esse sentit. Quum enim fluxile sit corpus materiale, & nunquam maneat in seipso, ne minimo quidem tempore, sed accedat & discedat circa speciem, quæ hominem delineat, à qua etiam figura ipsa continetur: necessariò efficacius quiddam relatis tolerabunt. Verum hanc ipsorum contentionem, & ex his & ex alijs pluribus quis redarguere poterit. De monstrabimus enim in sequentibus ac sermonis progressu, per naturæ ueritatem, & non per coniecturas, neque Hieremiam uinctos terræ nos dixisse, propter societatem ad corpus, neque Dauidem hac de causa ligatos. Operæ precium enim est hæc proferre in quibus maximè labi uidentur. Proinde quum de pelliceis tunicis, & quod ante structuram ipsarum primi parentes uixerunt cum corpore immortalitate fruente, insuper quod non potest corpus uinculum & carcer putari, ea quæ conueniunt dixerimus, o uiri iudices: iudices enim uos dictorum o optime Theophile uoco: deinceps ad consequentia me conuertam, uelut promisi, ut dilucidius uideamus quod uolumus. Vniuersorum opifex Deus quum uniuersa bono ordine composuisset, uelut magnam ciuitatem, & uerbi præcepto exornasset, & singula elementa consonè adaptasset, & animantium differentijs omnia expleuisset, ut mundus perfectè ad pulchritudinem augesceret, ubi omnigenas naturæ formas produxisset, sidera in cælo, uolatilia in aëre, quadrupeda in terra, natatilia in aqua, postremum hominem, præparata ipsi uelut domo pulcherrima, in mundum induxit, totum imitamentum propriæ imaginis simile, & uelut statuam in illustri templo bonam suis manibus constructam. Nouerat enim omnino quod quicquid sua manu fabricaturus esset, id necessariò immortale futurum esset, utpote immortalitatis opus. Immortalitatis enim immortalia fiunt opera, uelut malicie mala, & iniustitiæ iniusta. Non enim iustitiæ opus est iniusta facere, sed iniustitiæ. Neque uicissim iusta facere opus est iniustitiæ, sed iustitiæ. Quemadmodum neque incorruptibilitatis corrumpi facere, sed corruptionis. Immortalem facere non corruptionis est, sed incorruptibilitatis. Et in summa, quale fuerit id quod facit, iuxta eandem rationem id quod fit efficere solet. Deus autem & immortalitas est, & uita, & incorruptibilitas. Opus autem Dei homo. Quicquid uerò ab immortalitate factum est, immortale est. Immortalis igitur homo est. Quapropter sanè hominem quidem ipse Deus fecit, reliqua uerò animantium genera aëri & terræ ac aquæ producere præcepit. Homo autem uerissimè dicitur secundum naturam, neque anima sine corpore, neque corpus sine anima, sed quod ex compage animæ & corporis in unam bonam compositum est. Vnde hinc immortalem hominem factum esse apparet, extra omnem corruptionem & morbos constitutum. Didicerit autem hoc quis etiam abundè ex Scriptura. De alijs enim omnibus quæ temporum spatijs pubescuntia & uoluntate transmutantur, Educant, dicitur, aquæ reptilia animarum uiuentium, & uolatilia uolantia in terra iuxta firmamentum cæli. Et producat terra animam uiuentem secundum genus, quadrupeda & reptilia, & bestias terræ secundum genus. De homine uerò non amplius similiter ut de illis dicitur, Producat terra, aut educat aquæ, aut fiant luminaria: sed, Faciamus hominem secundum imaginem & secundum similitudinem nostram, & imperent piscibus & uolatilibus cæli, & omnibus pecoribus. Et accepit Deus limum de terra, & formauit hominem. Et quo sanè magis etiam uos differentiam percipiatis, quod omnino & penitus ab alijs differens existens: age iuxta ueram & rectæ opinionis ratiocinationem etiam hoc tractabo. Alijs equidem ab inspiratione spiritus in aëre datum est ut animata sint & uiuant. Hinc uero

Hominis præstantia.

ro ex ipsa immor-
rationem uitæ, &
& imperio subdi-
diuersæ figuræ
Deo generauit:
riam patris ac fili-
nem Dei fecit ipsi
ex facili corrupti-
enim solum pulch-
chræ & prædara-
operibus procu-
Quemadmodum
ex ebore autem
ut pro uiribus ip-
Deus optimus il-
tionalem suipsius
ex omni necessi-
corruptioni trac-
secundum imagi-
dum mundi, pro-
extremam desip-
sus relata o Agla-
nos mortale facti
est esse oportet,
impossibile enim
set homo ad boni
institit & inuidi-
propriæ æternit-
interitu uiuentiu
admodum etiam
necesse est, si no-
tate Dei magis p-
uersarius. Si eni-
cit ipsum, autor
igitur factus dia-
defectuolus. Na-
tem aboletur &
exors est quod
tem est factus, &
opifex, etiam di-
solum Deum in-
us opifex præte-
est Deus: neque
tatem. Etenim
facientem. Qua-
diuersum ab ip-
Deum, esse uti-
li enim creatori

ro ex ipsa immortali & excellenti essentia. Insufflauit enim Deus in faciem ipsius spiritum rationem uitae, & factus est homo in animam uiuentem. Et illis quidem ut seruiant & imperio subdita sint, praeceptum est: huic uero, ut imperet & dominetur. Et illis diuersae figurae ac formae naturarum dantur, quas solida & uisibilis natura iubente Deo generauit: huic uero forma & imago Dei, & omnia ad illam exactam primariam patris ac filij unigeniti imaginem. Fecit enim Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit ipsum. Quapropter etiam curam gessit perpetuitatis statuæ suæ, ut ne ex facili corruptioni obnoxia fiat, quemadmodum etiam statuarum opifices. Non enim solum pulchritudinis statuarum & decoris ipsarum curam habent, ut sint pulchrae & praeclaræ: sed etiam quantum eius fieri potest, sibi ipsis immortalitatem ex operibus procurant, ut ad longum tempus conseruentur, & non dissoluantur. Quemadmodum etiam Phidias fecit. Hic enim ubi Pisæum simulachrum fabricasset, ex ebore autem id ipsum erat, oleum effundi iussit circum pedes coram ipsa statua, ut pro uiribus ipsam immortalem conseruaret. Si itaque manuarii opifices sic faciunt, Deus optimus ille artifex, qui omnia potest ex nihilo facere, non magis statuam rationalem sui ipsius hominem ipsum, incorruptibilem & immortalem omnino esse, ex omni necessitate machinatus est: sed si uita ignominiose dissolui, interituique ac corruptioni tradi, quam praecipue proprijs suis manibus facere dignatus est, ita ut secundum imaginem formarit ipsam, & secundum similitudinem sui ipsius, mundum mundi, propter quem mundus factus est: Non licet hoc dicere. Esset enim ad extremam desipientiam delati hoc sentire. At fortassis opponetis uos ipsos aduersus relata ô Aglaophon, & dicetis, Et quomodo si immortale erat ex natiuitate, apud nos mortale factum est animal: quando sanè immortale impermutabiliter hoc quod est esse oportet, non delabens, neque decedens ad turpiorem & mortalem naturam: impossibile enim hoc est, alioqui non esset immortale. Dicam, quum liberi arbitrij esset homo ad boni electionem, & hanc legem accepisset: Inuidia bonum odio habens, institit & inuidit. Deus enim creauit hominem ob immortalitatem, & imaginem propriae aeternitatis fecit ipsum. Deus enim mortem non fecit, neque delectatur in interitu uiuentium. Verum per inuidiam diaboli mors ingressa est in mundum. quemadmodum etiam sapientia per Solomonem testatur. Et unde est mors, rursus dici necesse est, si non mortem fecit Deus: Si ab inuidia est, & quomodo inuidia uoluntate Dei magis potuit? At hoc ægre explicabile dicemus. Vnde est inuidia: dicit aduersarius. Si enim à diabolo est, & cur diabolus factus est? Si factus est, etiam qui fecit ipsum, autor est ut sit malum. At omnino non est Deus malorum causa. Non est igitur factus diabolus: & si factus non est, etiam læsionis ac interitus exors est, & indefectuosus. Nam non factus hæc ex omni necessitate adesse oportet. diabolus autem aboletur & punitur. Quod uero punitur, alteratur ac patitur. Læsionis uero exors est quod factum non est. Non ergo est non factus diabolus, sed factus. Si autem est factus, & omne quod factum est, à quodam principio factum est, & est ipsius opifex, etiam diaboli. Et utrum etiā ille non factus est, aut factus? At non factum esse, solum Deum intelligi oportet. Neque enim est omnino in summa, in uniuersum alius opifex præter ipsum. Ego, inquit, primus, & ego postea. & præter me alius non est Deus: neque transmutari aliquid oportet, aut creari potest præter ipsius uoluntatem. Etenim quod filius nihil à seipso facere potest, confitetur, nisi uideat patrem facientem. Quæ enim, inquit, facit pater, ea & filius facit. Nec uero hostile quid, aut diuersum ab ipso sentiens, aut Deo oppositum est. Alioqui si quid fecisset contra Deum, esse utique cessasset, soluta eius constitutione per uirtutem & robur Dei. Soli enim creatori soluere etiam immortalia possibile est. Ipse igitur diabolus dicitur spiritus

Phidias statuarij factum.

Diabolus non est factus.

Diabolus est factus.

*Angeli cur
facti sunt.*

ritus circa materiam se habens, uelut dictum est, ô Athenagora, factus à Deo: quem admodum etiam reliqui facti sunt ab ipso angeli, & ob materiam & materiae species concreditam sibi habent administrationem. Hoc enim erat angelorum constitutio, quod facti sunt à Deo ob prouidentiam eorum quae ab ipso constructa sunt: quo uniuersalem quidem ac perfectam prouidentiam uniuersorum Deus haberet, & auctoritas ac imperium omnium ex ipso penderet, & uniuersum uelut nauigium sapientiae gubernaculo citra inclinationem dirigeret: particularem uero angeli ad hoc ordinati haberent. Caeterum reliqui in his, ob quae fecit ac constituit ipsos Deus, manserunt. Hic uero uiolauit, & prauus factus est circa concreditorum ipsi administrationem, & inuidiam contra nos concepit. Quemadmodum & qui postea carnes amauerunt, & cum filiabus hominum ob concubitus amorem conuersati sunt. Sponsa enim etiam ipsis habere ad utraque uoluntatem Deus constituit, uelut etiam in hominibus: ut aut obediens uerbo essent cum ipso, & acciperent beatitudinem, ea que fruerentur: aut non obediens iudicarentur. Erat autem & diabolus stella Lucifer. Quomodo exiisti, inquit, è caelo Lucifer, qui mane oriebaris? Erat lucis sidus matutinum, sed excidit, & in terram contritus est, ubi procurasset homini contraria. Deus enim indignatur superbis, & contumacem sententiam impedit. Inuadit autem, ut uersibus dicam,

Diabolus lucifer stella.

Cuncto uelut qui principium finisque sit
Mortalium serpens malorum statui,
Thesaurum habens adeo grauem secum mali.
Errore caecus, ignorantiaeque dux,
Vitae lachrymis gaudens, simul suspirijs.
Ad improbas persuadet hic iniurias,
Consanguineas armemus ut contra manus
Fratres. Cain perduxit ut resperferit
Cruore primus terram saeuus rubido.
Et primus ut noster parens coelestibus
De sedibus miser ruinam fecerit.

*Mors cur
inuenta.*

Et diabolus quidem sic. Mors autem ad conuersionem inuenta est, quemadmodum pueris qui literas discunt plagae ad correctionem. Nihil enim aliud est mors quam discretio ac separatio animae à corpore. Quid igitur, causa mortis Deus diceris? idem enim nobis rursus sermo ad aures uenit. Absit. Nam neque praecceptores principaliter causa sunt ut pueri plagis tristificentur. Bonum igitur est mors, si quemadmodum plagae pueris ad conuersionem inuenta est: non mors peccati, ô sapientissimus, sed discretionis ac separationis carnis. Quum enim liberum arbitrium habeat & potens sit homo, & uoluntatem per se dominantem ac deliberantem ad electionem boni, uelut dixi, acceperit, audieritque, De omni ligno in paradiso edite, de ligno uero cognitionis boni & mali ne edatis. Quacunque enim die ederitis de ipso, moriemini: consentiens à seipso ad esum, & diabolo uarie ad inobedientiam persuadenti inescatus, reprobauit mandatum Dei. & factum est hoc ipsi in scandalum, & peccatumque ac offendiculum. Non enim fecit Deus malum, neque est omnino in totum autor mali. Sed quicquid liberi arbitrii sic ab ipso factum est, aut ad custodiendam ac seruandam legem quam ipse iuste tulit, id non seruans ipsam malum dicitur. Grauius autem est damnum Dei praescriptum negligere, & iustitiam secundum liberum arbitrium transgredi. Vnde quandoquidem pollutus & inquinatus est homo, à sententia Dei discessione facta, & multas malicie maculas sibi affricuit, quo princeps ille & pater erroris peperit, qui laborem uelut Scriptura ait, concepit, quo

hominem ad ini
mortale malum e
pelliccas tunicas
tionem, omne in
monstratum, pe
haec dicere satis e
rum confitetur, s
spicatus, dixit: H
uxor, quoniam e
matrem, & adha
quosdam nuga
ctio non esse con
alias aliter sursum
sunt accipi debere
de separatione u
dixit, Huius gra
mis solum accipi
linium de terra,
ret. Non enim d
certum est undie
enim omnia ante
cedamus rursus
rimus pelliceas tu
structam. Hoc e
sam erigitur. No
re, eiecit: poterat
immortale fieret
demississet in terr
staret: Si uero e
debilis est ipsoru
Deus, neque ma
quod non seruet
ficaretur primu
tatus homo pur
tando, uelut ha
immortalitatis su
post tunicarum
gno uitae ac uiue
pore: Impedime
Ait enim, Et fec
ipso. Et dixit D
& malum: & n
ac uiuat in aeter
coleret terram e
aeternum, & im
tem, ut peccatur
resurgeret. Quo
haberet in seipso

hominem ad iniustitiam semper seducere ac concitare possit: Deus omnipotens im-
mortale malum ex insidijs ipsum factum intuitus, uelut etiam diabolus seductor erat,
pelliceas tunicas ob id fecit, uelut mortalitate ipsos amiciens, quo per corporis solu-
tionem, omne in ipso factum malum moreretur. Iam uero antea dubitatum est ac de-
monstratum, pelliceas tunicas non esse corpora, tamen etiam rursus (neque enim semel *Pellicearum*
hac dicere satis est) dicemus. Ipse primus formatus Adam ante preparationem ipsa *tunicarum ra-*
tum confitetur, se & ossa habere & carnes, quando sane uxorem sibi adductam con- *tio.*
spicatus, dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Haec uocabitur
uxor, quoniam ex uiro suo sumpta est. Huius gratia relinquet homo patrem suum &
matrem, & adhærebit uxori suae, & erunt duo in carnem unam. Non enim tolerabo
quosdam nugantes, ac uiolantes impudenter Scripturam, quo ipsis carnis resurre-
ctio non esse concedatur, ossa intelligibilia & carnes intelligibiles supponentes, &
alias aliter sursum ac deorsum allegorias transmutantes. Quum haec ita uelut scripta
sunt accipi debere, CHRISTVS ipse confirmet, ubi interrogantibus pharisaeis
de separatione uxoris, respondet: Qui ab initio creuit, masculum & foeminam fecit, &
dixit, Huius gratia relinquet homo patrem ac matrem, &c. Quomodo enim de ani-
mis solum accipiendum esset hoc, Crescite & replete terram. Aut hoc, Accepit Deus
linum de terra, & formauit hominem: quod proprie de corpore dictum esse appa-
ret. Non enim de limo & grauioribus, essentiam adepta est anima. Quare uerissime
certum est undiquaque, ante pelliceas tunicas incorporatum fuisse hominem. Haec
enim omnia ante lapsum ipsius dicta sunt. de tunicis uero, post lapsum. Vnde pro-
cedamus rursus inspecturi, quae in manibus habemus, quum sufficienter ostende-
rimus pelliceas tunicas non esse corpora: sed mortalitatem à ratione animalium con-
structam. Hoc enim consequens est. Denique extra terminos paradisi ob hanc cau-
sam eijcitur. Non enim quod non uellet Deus ipsum decerpere de ligno uitae ac ede-
re, eiecit: poterat enim in aeternum uiuere, ubi rursus de ligno uitae edisset, sed ut ne
immortale fieret malum, uelut indicauimus. Alioqui cur CHRISTVM è caelis
demisisset in terram, si omnino uoluisset hominem mori, ut penitus uitam non gu-
staret? Si uero ex poenitentia Deum hoc fecisse dixerit aduersarius contradicens,
debilis est ipsorum ratio, poenitentem Deum inducens. At neque ignorans futuri
Deus, neque mala faciens, sed & summè bonus, & praesciens futura. Quare non eo
quod non seruetur in aeternum ipse qui de ligno uitae edit, eum eiecit. Sed ut morti-
ficaretur primum morte peccatum, quo sic post mortem consumpto peccato, exci-
tatus homo purus ederet uitam. Nemo uero improbior periculum faciat argumen-
tando, uelut haec aliter dicta sint. Qui enim omnino decernit carnem hanc non esse
immortalitatis susceptoriam, reuera dementiae per morbum maledicus est. Cur enim
post tunicarum pellicearum constructionem Adam eijcitur, prohibitus edere de li-
gno uitae ac uiuere, si omnino impossibile erat hominem in aeternum uiuere cum cor-
pore? Impedimentum enim contingit, uelut possit ipse non mori, si de ligno gustet.
Ait enim, Et fecit Dominus Deus Adam & uxori eius tunicas pelliceas, & induit
ipsum. Et dixit Deus, Ecce factus est Adam sicut unus ex nobis, ut cognoscat bonum
& malum: & nunc ne fortè extendat manum, & accipiat de ligno uitae, & comedat
ac uiuat in aeternum. Et expulit ipsum Dominus Deus ex paradiso uoluptatis, ut
coleret terram ex qua acceptus est, & eiecit Adam. Igitur potuisset uiuere corpus in
aeternum, & immortale esse, nisi prohibitus fuisset gustare uitam. prohibitus est au-
tem, ut peccatum cooccisum cum corpore moreretur, corpus uero peccato perditum
resurgeret. Quo itaque non esset homo malum immortale, uelut dixi, & perpetuum
haberet in seipso peccatum praedominans, utpote quod in immortali corpore ger-
minasset,

minasset, & immortale alimentum haberet: Deus ob hoc ipsum prohibuit, mortalitate amictum. Hoc enim pellicæ tunicae uolebant, quo sanè per solutionem ac diuisionem corporis, peccatum infernè stirpitus ac radicatus in totum corrumpetur, ut ne uel tantillum radicis sineretur, à quo noua peccatorum germina emergent.

Simile. Quemadmodum enim, ubi in ædificijs templorum pulchrorum ficus enata est, & in longitudinem ac magnitudinem probe coacta, & in omnes compositiones lapidum per multum sarmentosas radices diffusa, non prius à nascendo quiescit, donec tota euellatur, dissolutis lapidibus in locis in quibus enata est, possunt enim rursus in suos locos adaptari lapides, ficu sublata: quo templum quidem seruetur, nihil amplius malorum ipsum dissipantium sibi ipsi producat, ficus uerò tota radicibus euersa emoriatur. Eodem modo etiam Deus optimus artifex templum suum hominem, qui instar syluestris ficus peccatum produxit, breuibus mortis ictibus dissoluit, occidens (uelut scriptum est) & uiuificans: quo rursus earundem partium caro, post excisum ac mortuum peccatum, instar renouati templi, immortalis & illæsa excrescit, peccato perfecte ac funditus perduto. Viuente enim adhuc corpore antequam moriatur, necesse est simul uiuere peccatum, intus in nobis radices suas abscondens, etiam si forinsecus per castigationum ac admonitionum sectiones fuerit refrenatum. Alio qui post illuminationem non contingeret nos iniusta facere, utpote peccato pernitens sinceriter à nobis ablato. Nunc uerò etiam postquam credimus, & ad aquam purificationis deuenimus, sæpe in peccatis reperimur. Nemo enim sic seipsum à peccato alienum esse iactet, ut neque omnino in animo de iniquitate cogitet. Quare constat contrahi quidem ac sopiri per fidem nunc peccatum, ut ne fructus noxios producat, non tamen radicatus tolli. Et nunc quidem prauas cupiditates ac cogitationes uelut germina ipsius contrahimus, ne qua amara radix sursum enascens infestetur, non finientes hiare & aperiri conclusa oscula ad faciendos exortus, doctrinæ ratione instar asciae radices ipsius infernè nascentes secante. Tunc uerò etiam ipsa cogitatio de malicia dissipabitur. Neque uerò Scripturarum testimonio hic sermo caret, si quis sinceriter uerum dicere uelit. Nam nouit etiam Apostolus nondum radicem peccati integre ex hominibus sublatam esse, nunc quidem dicens, Noui enim quod non habet in me, hoc est in carne mea, bonum. Velle enim adest mihi, operari uerò bonum, non. Non enim quod uolo facio bonum, sed quod nō uolo malum, hoc facio. Si uero quod non uolo, hoc facio: non amplius ego facio ipsum, sed quod habitat in me peccatum, nunc uerò, Delector lege Dei secundum internum hominem. Sed uideo aliam legem in membris meis, rebellantem legi mentis meæ, & omnino captiuum facientem me legi peccati, quæ est in membris meis. Adeo nondum cōtigit peccatum funditus ac radicatus excindi. Nō enim penitus moritur, sed uiuit. Quomodo enim id fieri posset antequam homo morti obijciatur? quo unā cum ipso tabefactum ac corruptum, ipsum quidem prorsus pereat ac pessundet, uelut planta soluto co in quo occultans radices suas conseruabatur: homo uerò rursus non amplius habens radicem producentem amaritudinē exscitetur. Proinde in auxiliaris medicamenti modum, ab auxiliatore nostro & uere medico Deo, ad eradicationem peccati ac deletionem, assumpta mors est, ut ne perpetuò durans in nobis immortale sit peccatum, ut quod in immortalibus exortum est. Ipsi uerò mutilati & ægrotantium modo exurgentes, in uirtutis domo diu conuersemur, ut qui in subsistentibus semper, immortalibusque corporibus magnum peccati morbum nutrimus. Quapropter sanè hanc ad ambo salutem, ad animam & corpus, instar medicamentariæ purgationis, mortem Deus bene inuenit, quo sic omnino inculpabiles ac innoxij efficiamur. Age uerò, quando quidem multis circa talia exemplis opus est, hinc ipsa maximè cōsideremus, non

non prius destitit
oratio ipsa deficiat
ex auro aut alia
chritudinem ex
quodam homine
uoluptatis fructu
opifex ille non est
ipso elaborata est
Si uerò non con
gens, necesse est
eamdem, sed imm
chrum esse ac irre
nes & alteratione
ac conflationem
milima sibi ipsi
etiam si rursus in
mutilationes per
quod in omni au
rectitudinemque, a
nobis Deus disp
inuidia male affli
ga homines sit, u
rium. Sed dissol
suntur omnia in
ui corpus. Illic u
resurgere. Quem
monet: Et descen
& excidit uas qu
placuerat ipsi fac
dum sigulus hic,
uos estis in mani
fus esset homo, n
opus uelut adul
ctum emolliuit ip
mationem omne
placens denuò in
ex eadem massa u
lus mihi declara
unaquaque cano
ac gloriam nos
niam quidem, co
stitia. Quemadmo
mientibus in ag
probrum ac cor
mamenti. In nob
in extensionem
cum ipsius subla
tionem: particu
enutrit ipsam

non prius destituri, antequam in clariorem interpretationem ac demonstrationem oratio ipsa deserit. Videtur igitur uelut si quis summus opifex statuam pulchram ex auro aut alia materia à se constructam, & per omnia membra congruenter ad pulchritudinem exornatam, rursus conflēt, mutilatam repente conspīcatus à pessimo quodam homine, qui prae inuidia nō tulit decoram esse statuam, eamq̃ lēsit, inanem uoluptatis fructum capiens. Attende ō sapientissime Aglaophon. Quod si uoluerit opifex ille non esse mutilam & uituperabilem, eam quae cum tanto studio ac cura ab ipso elaborata est, rursus impelletur ut conflēt ipsam, ac talem faciat qualis prius erat. Si uerò non conflarit, neque coēgerit, uerum manere siuerit, curans ipsam ac corrigens, necesse est ignitam ac cura contrectatam statuam non amplius posse conseruari eandem, sed immutatam fieri ac distractam. Quapropter si uoluerit opus ipsum pulchrum esse ac irreprehensibile, confringi, ac rursus conflari oportet, quo turpitudines & alterationes omnes, & quae ex insidijs ac inuidia in ipso sunt, per reparationem ac conflationem pereant. Ipsa uerò statua in speciem suam integra & inadulterata similima sibi ipsi fabricetur. Statuae enim perire non contingit per artificem ipsius, etiamsi rursus in materiam resoluatur, restitui enim potest. Turpitudines autem & mutilationes perire contingit, colliquescent enim. Restitui autem non possunt, eo quod in omni arte optimus opifex non ad turpia aut offensas, sed ad symmetriam rectitudinemq̃, ac congruentiam operis respiciat. Idem sanē uidetur mihi etiam in nobis Deus disposuisse. Hominem enim decentissimum suum opificium, insidijs & inuidia male afflictum conspīcatus, non sustinuit relinquere tale, quum benignus erga homines sit, ut ne in aeternum esset uituperatum, immortale in se habens uituperium. Sed dissoluit rursus in materiam, quo per reformationem colliquescant ac dissipentur omnia in ipso uituperabilia. Nam illic conflari statuā, est hic mori ac dissolui corpus. Illic uerò reformari materiam ac suo nitore restitui, est hic post mortem resurgere. Quemadmodum & propheta Hieremias dicit, nam & ipse de his sic admonet: Et descendi, inquit, in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus inter lapides, & excidit uas quod faciebat in manibus suis, & rursus fecit ipsum uas alterum, uelut placuerat ipsi facere. Et factum est uerbum Domini ad me dicens: Num quemadmodum figulus hic, non potero hoc uobis facere domus Israël? Ecce sicut lutum figuli uos estis in manibus meis. Attende enim quomodo, uelut dixi, postquam transgressus esset homo, magna illa manus non probauit in contentionem relinquere suum opus uelut adulterinum, quum diabolus illud iniuste ex inuidia lēsisset, sed liquefactum emolliuit ipsum rursus in lutum uelut figulus, reformans ipsum, quo per reformationem omnes in ipso turpitudines ac cōtusiones deleantur, & ipsum totum complacens denuò irreprehensibiliter fiat. Aut non habet potestatem lutifigulus facere ex eadem massa uas, aliud ad honorem, aliud ad ignominiam? hoc est (sic enim Apostolus mihi declarare uidetur) Nunquid potestatem non habet Deus, qui ex materia unaquaque eandem effinxit ac efformauit unamquamque speciem, aut in honorem ac gloriam nos exsuscitare, aut in ignominiam ac condemnationem? in ignominiam quidem, eos qui in peccatis prae uixerunt: in honorem uerò, eos qui in iumentibus in aggere terrae, excitabuntur, partim in uitam aeternam, partim in oprobrium ac confusionem aeternam. & prudentes splendent uelut splendor firmamenti. In nobis enim est, non extirpare perfectē prauitatis radicem, uerum non cum ipsius sublatio ac interitus à Deo fit, per corporis (uelut dictum est) dissolutionem: particularis uerò, ad hoc ut ne germen ferat, à nobis. Et propterea cum qui enutrit ipsam magis in augmentum ac magnitudinem, & non eruit ac adstrinxit

Simile.

Opificiū Dei
ornatissimum
homo est.

Paulinae di-
ctionis ratio.

quantum in se fuit, necesse est poenam dare: quoniam quum potuit & facultatem ad hoc habuit, maluit nocuum utili potius praeferre. Quare nemo qui ipse in causa est, petulanti lingua repræhendat diuinam naturam, uelut non iuste distribuentem uni cuique uitiorum ac uirtutis taliones. Quis enim es o homo qui contra respondes Deo? Num dicit figmentum ad fictorem, Cur me fecisti sic? Quomodo enim id faceret Deus, do ex propria uoluntatis consilio maliciam elegit? Quapropter etiam non dicit Deus inuariabilibus iustitiæ decretis iudicanti, Cur me sic fecisti? Quemadmodum potens ille iaculator Apostolus, distortis uerbis in medium coniectis, obscuram quidem & occultatam facit lectionum altitudinis elaborationem, uerissimam autem & rectæ opinionis, & quæ nihil habet neglectum, aut ægrè adeò explicabile. Nam his qui non adhibito studio & ingenerose a uerbis excidunt, aliquando incohærentia & dissoluta dicere uidetur. Qui uerò studiose & sobria ratiocinatione relegunt, magno ordine ac ueritate plena. Proinde exactè de his nunc tractare, ipsum per se solum ingens opus fuerit. Etenim ridiculum sit si relinqueremus tuam considerationem, cuius gratia hæc scripsimus, & ad alia transiremus. Hæc enim à nobis dicta sunt propter eos qui ultra per se mali existunt, instar fatuorum. Quum itaque clarissimè ostensum sit, mortem homini non in malum aliquod excogitatam esse, sed in bonum: deinceps oportet non male his intendentem, de corporis resurrectione considerare. Quomodo enim non utilis sit mors, quæ corrumpit ea quæ naturam nostram deprædantur? etiam si iuxta tempus grauis sit quo afferri uidetur, uelut austerissimum ægroto pharmacum. Et ut ne sæpe eadem de hisdem repetamus, age & ex cantico Deuteronomij sermonis confirmatione facta, procedamus sequentia distincturi. Nam quod dicitur à Deo, » Ego occidam & uiuere faciam, percutiam, & ego sanabo, & non est qui eximat ex nobis meis: quid aliud docere uult, quàm quod ob hoc corpus primum occiditur, ut moritur, ut rursus resurgat ac uiuat: percutitur primum ac fauciatur, ut rursus saluum ac sanum formetur? Et nihil omnino in uniuersum eximere ex magna ac forti ipsius manu ad perditionem & interitum potest, non ignis, non mors, non tenebræ, non chaos, non corruptio. Quis enim, inquit, separabit nos à charitate CHRISTI? quem interpretaris manum patris & Verbum: tribulatio aut angustia, aut persecutio, aut lues, aut nuditas, aut periculum, aut gladius: uelut scriptum est: Propter te mortificamur tota die, reputati sumus uelut oues ad maculationem destinatae. uerum in his omnibus superamus, per eum qui dilexit nos uerissime, ut impleatur uelut dixi, Ego occidam & uiuere faciam, percutiam & ego sanabo, & non est qui eximat nos à charitate Dei, quæ est in CHRISTO IESU ad perditionem. Quapropter etiam reputati sumus uelut oues maculationi destinatae, ut mortui peccato, uiuamus Deo. Et hæc quidem hæctenus tractata sint. Cæterum quæ cum his cohærēt, sic in manus sumenda sunt. Si omne quod generatum est ægrotat (sic enim aduersarius proponit) & secundum natiuitatem, ac secundum alimentum, ab accedentibus, inquit, augetur, & ex decedentibus minuitur. Quæ uerò non generata sunt, sana sunt, neque ægrotant, neque indigent, neque concupiscunt. Concupiscunt autem generata, & coitum, & alimentum. Concupiscere autē, est ægrotare. Verum non concupiscere, neque indigere, est sanum esse. Ægrotant autem generata, quoniam concupiscunt. Non generata uerò, non ægrotant. Patiuntur autē ægrotantia, aut secundum plenitudinem ac copiam, aut inopiam eorum quæ accedunt & decedunt. Quod uerò patitur, & deficit & perit, quapropter etiam generatur. Generatur autem homo. Non potest ergo exors lacus, nisi esse homo, & immortalis. At uerò concidit ipsis ratio etiā in his. Si enim omne quod factum aut generatum est, perit: nihil enim refert utrum dicas, nam & primi parentis non generati sunt, sed facti. facti item sunt angeli & animæ. Qui facit, inquit, angelos suos spiritus: pereunt ergo angeli & animæ, ex ipsorum ratione. At neque an-

geli neque animæ
qui fecit esse uoluit
quod omnia sunt
equidem ad purg
latus. Non tamen
est non esse quàm
frustra laborauit.
admodum etiam
cens: Et salutes
Sed & Paulus pa
nem filiorum Dei
pter eum qui sub
corruptionis, in l
inquit, liberabitur
dicere uult. Non
tur. Manet igitur
rectione ob filios
ptionem nostri co
& excussa mortal
ac conside Hieru
amplius uanitati
miscit, & uelut ex
iplas primitias sp
pectantes redemp
coelum nouum, &
minus: sic erit ser
fecit coelum. hic q
ut inhabitetur. R
Deus, uelut senti
neant. Quapropt
exarationem ac co
dictis rationem a
qualem ante cōst
interitum ac corr
do igitur Domin
coelum uelut fum
est Scripturis, res
gis gloriosam res
figura pereat per
trarietas aut absu
non mundus, dic
mutationem in m
dicat figuræ puer
dinem ac pulchri
tiebam ut puer, c
leui. Etenim exp
quo renouetur, n
bitenus: aut uel
tio psalmo) & re

geli neque animæ pereunt. Immortalia enim sunt hæc, & indomita, quemadmodum
 qui fecit esse uoluit. Immortalis igitur est homo. Non placet autem ut illud dicatur,
 quod omnia funditus pereant, & terra & aër, & cœlum non futura sint. Exardescet
 equidem ad purgationem ac renouationem descensione facta totus mundus, igne di- *Mundi ex-*
 lutus. Non tamen ad perfectum interitum ac corruptionem deueniet. Si enim melius *arsio.*
 est non esse quàm esse mundum, cur Deus qui mundum fecit, quod peius est elegit:
 frustra laborauit. Igitur ad hoc ut sit & maneat, creaturam Deus construxit. Quem-
 admodum etiam Sapientia confirmat, Creauit enim Deus omnia ad hoc ut sint, di-
 cens: Et salutes sunt mundi generationes, & nō est inter ipsas lethale medicamentū.
 Sed & Paulus palam testatur, dicens: Etenim sollicita creaturæ expectatio reuelatio-
 nem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est, non uolens, sed pro-
 pter eum qui subiecit ipsam ob spem. Nam & ipsa creatura liberabitur à seruitute
 corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Vanitati enim creatura subiecta est,
 inquit, liberabitur autem à tali seruitute. Accipe quod creaturā mundum hunc nunc
 dicere uult. Non enim ea quæ nō uidentur, corruptioni seruiunt, sed hæc quæ uiden-
 tur. Manet igitur creatura in melius ac decentius renouata, exultans & gaudens resur-
 rectione ob filios Dei, propter quos ingemiscit, & uelut ex partu nunc dolet, redem-
 ptionem nostri corporis à corruptione etiam ipsa expectans, quo nobis exsuscitatis,
 & excussa mortalitate carnis, iuxta id quod scriptum est, Excute puluerem, & resurge
 ac confide Hierusalem: liberatisq; à peccato, liberetur etiam ipsa à corruptione, non
 amplius uanitati seruiens, sed iustitiæ. Nouimus enim quod omnis creatura coinge-
 miscit, & uelut ex partu dolet usque ad hoc tempus. Non solum autem illa, sed & qui
 ipsas primitias spiritus habent, & nos ipsi in nobis ipsis ingemiscimus, adoptionē ex-
 pectantes redemptionem corporis nostri. Qui & Elaias confirmat. Quo enim modo
 cœlum nouum, & terra noua, quæ ego, inquit, facio manent in conspectu, dicit Do-
 minus: sic erit semen uestrum, & nomen uestrum. Et rursus: Sic dicit Dominus qui
 fecit cœlum. hic qui cōdidit terrā, & fecit ipsam, ipse discreuit eam non in uanum, sed
 ut inhabitetur. Reuera enim non in uanum neque frustra ad interitū creauit uniuersa *Creaturarū*
 Deus, uelut sentiunt hi qui uana sentiunt, sed ad hoc ut sint, & habitentur ac perma- *perpetuitas.*
 neant. Quapropter necesse est etiam rursus terram ac cœlum fore post uniuersorum
 exarsionem ac cōsumptionem. Cur uerò hoc necessarium sit, ampliorem adhuc præ-
 dictis rationem afferre oportuerit. Neque enim in ociosam materiā, & talem statum
 qualem ante cōstructionem habebant resoluētur uniuersa. neque rursus in perfectum
 interitum ac corruptionem. At si non pereunt uniuersa, dixerint aduersarij, Quomo-
 do igitur Dominus cœlum ac terrā præteritura esse dixit? & Propheta dixit, Peribit
 cœlum uelut fumus, & terra uelut uestimentū in ueterascet: Quandoquidem hic mos
 est Scripturis, respondebimus, ut hanc mundi transmutationem in meliorem ac ma- *Perditionis*
 gis gloriosam restitutionem, interitum ac perditionem dicat, tanquam uidelicet prior *significatio.*
 figura pereat per uniuersorum ad illustriorem statum immutationē. Nam nulla con-
 trarietas aut absurditas est in diuinis Scripturis. Præterit enim figura mūdi huius, &
 non mundus, dictum est. Sic sanè morem habent scripturæ ut perditionem uocent,
 mutationem in meliorem, aut pulchriorem prioris formæ. Velut si quis perditionem
 dicat figuræ puerilis, mutationem in uirum perfectum, dum puerilis ætas in magnitu-
 dinem ac pulchritudinem mutatur. Quando enim eram puer, loquebar ut puer, sen-
 tiebam ut puer, cogitabā ut puer. Quando uerò factus sum uir, ea quæ pueri sunt abo-
 leui. Etenim expectandum est ut creatura turbetur uelut moritura circa exarsionem
 quo renouetur, nō tamen pereat, ut renouati in renouato mundo tristitiæ exortes ha-
 bitemus: aut uelut dictum est, Emittere spiritum tuum & creabūtur (in centesimo ter-
 tio psalmo) & renouabis faciem terræ: temperamentū ambientes deinceps procurāte
 z Deo.

Deo. Quum enim futura sit post hoc seculum terra, necesse est etiam fore habitatores, qui non amplius moriantur, nuptias contrahant, ac generent, sed uelut angeli irreuerſim in incorruptibili optima facientes. Quapropter delictum est dicere, in quali uitae ſtatu tunc erunt corpora, quum neque aer, neque terra, neque alia futura ſint. Operae precium autem eſt etiam illud ad praedicta conſiderare, quod magna ruina res habet, ſi de his rebus libere loqui o Aglaophon oportet. Nam ubi pronunciaſſe Dominum dixiſti, quod qui reſurrectionem aſſequetur, erunt tunc uelut angeli, ubi teneant uidelicet ipſum Sadducaei: mox intuliſti, Angeli uero carnem non habentes in ſumma beatitudine, & propterea gloria ſunt. Ergo etiam nos, qui aequales angelis futuri ſumus, necesse eſt ſimiliter uelut illos nudos fore: ignarus o optime, quod is qui uniuerſa ex nihilo fecit ac conſtruxit, immortalium naturam non in angelos & ministros ſolum diſtributam conſtruxit, ſed etiam in principatus & thronos, & poſteſtates. Aliud enim genus eſt principatum, & aliud poſteſtatum, quia non unus ordo, & unus ſtatus, & tribus ac familia immortalium, ſed genera, & tribus, ac diſtinctiones. Et neque Cherubim propria natura decedunt, & in angelorum formam mutantur, neque rursus angeli in aliorum. Oportet enim ipſos eſſe & quod ſunt, & quod facti ſunt. Nam & homo mundum habitare, & omnia in ipſo gubernare conſtitutus ex ſtructura ab initio immortalis exiſtens, nunquam tranſmutabitur ab eo quod homo ſit, neque in angelorum, neque in aliorum formam. Quia neque angeli in aliorum formam ex ea quam ab initio habent, tranſmutantur. CHRISTVS enim uenit, non in aliam transformari ac tranſmutari humanam naturam praedicans, ſed in id quod erat ab initio, antequam excideret quum mortalis eſſet. Oportet enim in propria ſua habitus figura unumquodque creatum manere, ut omnia omnibus ſint impleta, celi angelis, throni poſteſtatibus, lumina miniſtris, diuinioreſ loci & pura lumina ipſis Seraphim, qui aſſiſtunt magno Senatu uniuerſa continenti, mundus hominibus. Si uero dederimus mutari homines in angelos, occaſio data fuerit dicendi, mutantur etiam angelos in poſteſtates, & haſ in aliud atque aliud, donec ſermo progreſſus in periculum incidat. At neque ut malum fabricauit Deus hominem, aut circa efformationem eius aberrauit, & poſtea angelum ipſum facere cogitauit, poenitentia ductus uelut peſſimi opifices. Neque ab initio angelum facere uoluit, & quum id non poſſet hominem formauit, imbecille enim hoc eſſet. Cur igitur hominem fecit, & non angelum, ſi hominem angelum & non hominem fieri uoluit? Quod non potuit, dicere, blaſphemia eſt. At diſtulit, de meliore peius faciens: Et hoc abſurdum eſt. Neque enim aberrat circa faciendum bonum, neque diſfert, neque impotens eſt. Sed & ut uult, & quando uult poſteſtatem habet, quum ipſa ſit poſteſtas. Igitur ut eſſet homo homo, uolens ab initio ipſum creauit. Si autem uolens, uult autem bonum, bonum autem homo, homo uero quod ex anima & corpore compoſitum eſt dicitur: ergo non erit abſque corpore homo, ſed cum corpore: ut ne alius homo praeter hominem fiat. Oportet enim Deum immortalia genera omnia ſeruare. Creauit enim, inquit Sapientia, Deus hominem ob incorruptibilitatem, & imaginem propriae ſempiternitatis fecit ipſum. Non ergo perit corpus. Homo enim ex anima eſt ac corpore. Quapropter ſcias quod Dominus eadem haec docere uult, non credentibus Sadducaeiſ in reſurrectionem carnis. Hoc enim eſt dogma Sadducaeorum. Vnde concinnata parabola de muliere & ſeptem fratribus, ut ſermonem de reſurrectione carnis in dubium uocarēt, Accelle runt ad ipſum, inquit, Sadducaei dicentes reſurrectionem non eſſe. CHRISTVS igitur, ſi non eſſet reſurrectio carnis, ſed anima ſolum ſeruaretur, ſuffragatus eſſet ipſis uelut bene ac recte ſentientibus. Nunc uero reſpondit, dicens: In reſurrectione neque matrimonia contrahuntur, neque nuptum elocantur, ſed ſunt ſicut angeli in caelo. non quod carnem non habent, ſed quod non matrimonium contrahunt, ſed ſunt de caetero

Sicut angeli
erunt homi-
nes in reſur-
rectione.

caetero in incorruptibili
angeli in caelo, ſicut
ſed ut uideamus I
enim dixit, Erunt
ptum eſt, corona
ſimus. Quemadmodum
noctis, & omnia a
rentem lunam eſſe
non eſt aurum, p
uero eſſet aurum,
rum, ſed propeme
ita etiam quum u
dimus ipſum, ang
Quare abſurdiſſi
conſpiciendos eſſe
& quidem quum
non de non lapſo
pheta: Et reſurger
labefactatum deſe
non moritur, ſed
talis eſt. Proinde
ctionem quidem
niam non quod
Nunquid qui ce
mortalis ſit anima
Per ſe ipſum quid
braam quieſcere
qua Abraam lo
lum praefereſte,
ipſos tormentum
afflictio exitus ip
iſtorum plena e
Non enim ſtante
ſed aegrotato. Si u
re nititur: multa
ſolutionem anim
gantem, ſed palam
mortalem anima
minum pronun
corrupti: aut co
ac interitus exor
ſione. At nihil a
uiſum oſtendit c
erant, citra falſit
lem & interitus
anima, quo col
ctum eſt ac reac
Vult enim Deu
rum domum pr

cetero in incorruptibilitate. & per hoc angelis assimilatos dicit, ut quemadmodum angeli in coelo, sic & nos in paradiso, neque nuptijs, aut conuiuijs amplius uacantes, sed ut uideamus Deum, & colamus, uitam gubernante nobis CHRISTO. Non enim dixit, Erunt angeli: sed sicut angeli, nempe, gloria quidem & honore, uelut scriptum est, coronati, uerum paululum ab angelis euariantes, & propemodum ut angeli simus. Quemadmodum si quis dixisset, ubi bona aeris constitutio est & tranquillitas noctis, & omnia aetherea lunae luce ornata, Luna lucet uelut sol: non omnino sole carentem lunam esse, ipsum testari diceremus, sed sicut solem. Quemadmodum & quod non est aurum, prope autem est ut sit aurum, sicut aurum dicitur, & non aurum. Si uero esset aurum, non diceretur uelut aurum, sed aurum. Quando uero non est aurum, sed propemodum est aurum, & imagnetur quis aurum, uelut aurum dicitur: ita etiam quum uelut angelos fore dicit in resurrectione, non hoc ipsum proferre auidimus ipsum, angelos uidelicet fore sanctos in resurrectione, sed prope ut sint angeli. Quare absurdissimum est dicere, Quoniam CHRISTVS pronunciauit sanctos conspiciendos esse uelut angelos in resurrectione, ob id corpora haec non resurgere, & quidem quum ipsa dictio clare actionem rei contingentis declarat. Resurrectio enim non de non lapso, sed de lapso dicitur & resurgente. Quemadmodum ubi dicit Propheta: Et resurgere faciam ac erigam tabernaculum Dauid collapsum. Cecidit autem tabernaculum desiderabile animae tabernaculum, in terrae cumulum. Non enim quod non moritur, sed quod moritur inclinatur. Moritur autem caro. Anima enim immortalis est. Proinde si anima est immortalis, corpus autem ipse mortuus, qui resurrectionem quidem esse dicunt, uerum carnis non esse, hi resurrectionem negant. Quoniam non quod stat, sed quod lapsus est ac inclinatus resurgit, uelut scriptum est: Nunquid qui cecidit, non resurgit, aut qui auertitur, non reuertitur? Quod uero immortalis sit anima, clare docuit Saluator, & per seipsum, & per Solomonem loquutus. Per seipsum quidem, in historia diuitis & pauperis Lazari, hunc quidem in sinu Abraam quiescere dicens, post corporis depositionem: illum uero in doloribus, per ea quae Abraam loquentem introduxit. Per Solomonem uero in libro Sapientiae titulum praefere, ubi scriptum est: Iustorum animae in manu Dei sunt, & non tanger ipsos tormentum. Putati enim sunt in oculis stultorum mortui esse, & reputatus est afflictio exitus ipsorum, & profectio a nobis contritio. Ipsi uero sunt in pace, & spes ipsorum plena est immortalitate. Quare corporis est resurrectio, & non animae. Non enim stantem quis erigit, sed iacentem. Quemadmodum neque sano medentur, sed aegrotis. Si uero quis resurrectionem de anima, & non de carne futuram esse, diceretur: multa est huius stultitia ac temeritas. Dico enim corruptionem primum ac solutionem animae talem ostendere, quo ostendat etiam resurrectionem, non sane nungantem, sed palam dicentem aliquid apparere. Attamen dandum est hoc ab ipso, ut mortalem animam decernat. Alterum enim ex duobus concedendum est, aut uera doctum pronunciaisse, quum animam immortalem docuit, & falsum esse, dicere ipsam corrumpi: aut corrumpi, & falsum esse, docere CHRISTVM ipsam immortalem ac interitus exortem, tum in sermone de diuite & paupere, tum in Mosis ac Heliae uisione. At nihil aliud Dominus loquutus est aut ementitus. Non enim spectrum aut uisum ostendit discipulis in monte Heliam & Mosen, quo ipsos deciperet: sed id quod erant, citra falsitatem. Quare indocilis etiam, ut ita dicam, discere potest, immortalem & interitus exortem animam ipsum affirmasse. Igitur carnis resurrectio fit, non animae, quo collapsum in corruptionem tabernaculum Dauid erigatur, & ubi erectum est ac reaedificatum, uelut dies seculi, deinceps illa sum ac ruinae expers maneat. Vult enim Deus non lapideam domum Dauid aedificare, neque ut in regno coelorum domum pulchram habeat, sed carnem tabernaculum animae, quod ipse suis manibus

Resurrectio
his uox.

Anima resur
rectionem fo
re, absurdum
est dicere.

Somni & uigiliarum imago ad mortem & resurrectionem.

Seminum ac plantarum imago ad resurrectionem.

nibus fabricauit. Porro sic te o sapientissime Aglaophon considerare oportet. Omnis enim non autem facillime discas hoc, si ad dormiendi imaginem respexeris, itemque resurgendi. Si enim dormire a uigilijs contingit, & resurgere a somno: & hoc resurrectionis ac mortis exercitium est. Somno enim ac morti gemina adsunt, quorum alterum reuiuiscere uidelicet, necessarium est esse, ut uiuat caro ex eo quod mortua est: sicut excitari a somno. Quemadmodum enim ex dormiendo excitari ac uigilari contingit, & qui dormit non omnino in eodem habitu permanet ut semper dormiat, sed rursum surgit: sic etiam uiuere ex morte continget, & non omnino qui mortuus est, postquam mortuus fuerit in eodem manet. Si enim ex dormiendo uigilare, & ex cadendo erigi, & ex destructione reaedificari contingit, quae fraus est in inclinato non sperare erectionem, & in mortuo resurrectionem? Etenim nos non decepti confitemur ex mortuis corporibus reuiuiscere contingere. Et non solum hoc, si ita uis, ex dormiendo ac resurgendo expendito, sed etiam a seminibus & plantis, quomodo in omnibus ipsis resurrectio denunciatur. Considera enim semina, quomodo nuda & sine carne mittuntur in terram, & perfecta effecta rursus redduntur. Alioqui si morentur quidem ac putrescerent semina, ex seminibus uero non amplius contingeret reuiuiscere ac nasci, quae sit expectatio ut non omnia consumantur in mortem? Carum de his plura dicere in praesens, optime Theophile, uosque reliqui sermonis iudices, omittamus. Arripiamus autem & ea quae deinceps ad haec consequuntur, quomodo longe ab eo quod oportet discessit: quando in prophetia sexagesimi quinti Psalmi, quam coacte & improprie exponit, resurrectionem in sola specie seruari sperari oportet, dicit. Et, ut ne dicas quod non semper obscure tractat, ille enim hoc diffinit. Ego tibi clarius sic sententiam exponam. Equidem omnino uidisti pellem animalis aut aliud quid tale aqua impletum, quomodo si paulatim euacuetur, & paulatim impleatur, semper eandem speciem ostendit. Quale enim fuerit quod continet, necesse est ad ipsum etiam quod intus est formari. Age enim si subeffluat aqua, si quis adijciat quantum effunditur, non sinens ut rem aceruatim aqua euacuari, necessarium est id quod adijciatur tale uideri, quale est & totum: eo quod etiam id quod continetur idem sit. Et sane si quis corpus his assimilare uelit, nullo pudore confundetur. Eodem enim modo etiam ea quae ab alimento introducuntur pro expulsis carnibus, in figuram speciei ipsius continentis transmutantur. Et quantum quidem ad oculos diffunditur fuerit, oculis simile est: quantum ad faciem, faciei: quantum ad alias partes, ipsarum idem unusquisque appareat, non quod sint carnes in eodem primae subiectae, sed species iuxta quam specificantur ea quae accedunt. Proinde si non sumus iidem uel paucos dies corpore, sed specie in corpore: haec enim sola consistit a natiuitate: nunc igitur magis neque tunc iidem secundum eandem carnem erimus, sed secundum speciem, quae ita nunc semper conseruatur in nobis & manet. Quod enim illic est pollicis, hoc species est hic, quod uero illic in similitudine est aqua, hoc hic est quod accedit & decedit. Quemadmodum igitur nunc quum corpus non sit idem, tamen character secundum eandem formam idem seruator: Sic non eodem existente corpore species in maiorem gloriam aucta, non amplius in corruptibili, sed in laesionis exortu ac spiritali corpore ostendetur. Quale ipsius IESU in transformatione erat, quando in montem ascendit cum Petro, Mose ac Helia conspectis ab ipsis. Et haec quidem hucusque considerata sint. Haec enim est uelut in summa Origenis dogmatum sententia. Si uero quis ex ambigentibus proponens corpus CHRISTI, eo quod primogenitus & primitiae mortuorum ac dormientium ipse dictus est, dicat, quod quemadmodum ille resurrexit, etiam omnia similiter illi resurrectura esse sperare oportere, ut sicut CHRISTVS excitatus est, ita & Deus eos qui dormierunt, per IESVM ducet cum ipso: Surrexit autem corpus IESU, & carnes habuit, ac

Corpus Christi quale resurrexit.

ac ossa, quemadmodum corpus non erat e conceptum, ac in uirgine. Tu ueniens ille Sirach in mes. Et in Psalmo dici suscitabunt & recordiam tuam, & in mirabilia tua, & in ris plurima colligius orationem e

Quum igitur non habent placide eleuato caritate desinente, teat, uehementia o Auxenti arbitrio pariter eant. Nam coadiutorem enim cum Proclo & Cnem excutiat. Agtes contradictionum, sed imaginu suatione instructi orationem sapienter chritudinem ac ueritatem expendunt, sed ad quimercedem exquitis igitur ualdelectare, sed iuuomnibus liceat inbetati sunt opinio se uelut qui omnifcentes, contendhinc facti, a pietifacere possit, lapelligentes, quod admodum in me & uerba operib consona nobis r at instar lyrae, sed dam ueritatem c certare, & praet qui uerboru pra

ac ossa, quemadmodum credidit etiam Thomas: respondebimus. At CHRISTI corpus non erat ex uoluntate uiri, neque ex uoluptate interueniente, in iniquitatibus conceptum, ac in peccatis in utero gestatum: sed ex Spiritu sancto, & uirtute altissimi, & uirgine. Tuum uero corpus somnus est, & uoluptas, & sordes. Et propterea sapiens ille Sirach in eo quod moritur homo, dicit: Possidebit reptilia & bestias ac uermes. Et in Psalmo octoagesimo septimo, Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt & confitebuntur tibi? Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & ueritatem tuam in perditione? Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra oblita? Sed & alia huiusmodi uerba ex Scripturis plurima colligere licet, si quis uelit, ut ne omnium nos mentionem facientes longius orationem extendamus.

Sequuntur deinceps ipsius Methodij uerba.

Quum igitur uix desisset Proclus, & silentium praesentium diu fuisset, ad fidem non habendam multum prostratorum, & ego reuera quietum me esse sentirem, placide eleuato capite, & respiratione facta, uelut solent nauigantes undarum tempestate desinente, tremens adhuc & uertiginosus (ictus enim eram, ut id coram uobis facerem, uehementia orationis perfusus) conuerto me ad Auxentium, & uocans ipsum, & Auxenti arbitror, dixi, non frustra dictum esse poeticum illud, Si duo coniuncti pariter eant. Nam aduersarii duo sunt, quare utrique amborum robur sustinemus. coadiutorem enim te, & certaminis socium appello contra ipsos: ne nobis Aglaophon cum Proclo & Origene, orationibus persuasuiis contra nos armatus, resurrectionem excutiat. Age igitur contra sophismata ipsorum aciem instruamus, nihil timentes contradictiones quibus timidi impetuntur. Nihil enim in ipsis sanum est ac firmitum, sed imaginatio solum decora uerborum, ad stupefaciendos auditores, & per suatione instructa, non ueritatis neque utilitatis gratia, sed ut coram praesentibus orationem sapientem ostentent. Hinc itaque orationes aliquando uerisimiles ad pulchritudinem ac uoluptatem uariegate, praestantiores putantur his quae ad sinceram ueritatem expensae sunt, dum illarum doctores neque ad bonitatem ac pietatem contendunt, sed ad hoc ut placeant & successum habeant: quemadmodum Sophistae qui mercedem ex orationibus exigunt, sapientiae laudibus uili precio coempti. Antiquitus igitur ualde pauci expositores erant, quum hi qui tunc erant conarentur non delectare, sed iuuare praesentes. Ex quo autem deinceps ad leuitatem res deuenit, ut omnibus liceat interpretari Scripturas, & omnes ad faciendum quidem bonum habetati sunt opinione referti, circa ratiocinandum uero profectum fecerunt, iactantes se uelut qui omnia cognoscere possint, doceri quidem sibi opus esse, confiteri erubescientes, contendere uero potius ac profligare uelut doctores assueti. Audaces itaque hinc facti, a pietate & mansuetudine, ac fide, quod Deus quem profitentur omnia facere possit, lapsi sunt: & ad quaestiones uanas ac blasphemias deuenerunt. non intelligentes, quod non opera uerborum gratia facta sunt, sed uerba operum. Quemadmodum in medicina per quam aegri seruari debent, opera uerbis dominari debent, & uerba operibus confirmari. Proinde in communi nostra concordia per omnia consona nobis mens sit, quae optimis sermonibus mores linguae consonos exhibeat in instar lyrae, sed eos non inconcinnos, & a Musis alienos. Nam propter assequendam ueritatem contendere oportet, ut iustitiam exerceamus, & non propter compertam opinionem sapientiam ostentare, & magis ad gloriam quam ad ueritatem certare, & praetextus omnemque simulationis apparatus subinduere. Sunt enim hi qui uerborum praetextibus tragico more ornati sunt, uelut mulieres quae forinsecus se

Duobus simul euntibus.

Sophistae Theologi.

Verba operum gratia facta.

270 EPIPHANII EPISCOPI CONST.

de industria ad fraudem ornant: nisi quis caute & sobrie fidem respiciat in his quæ adhuc sunt iuniores. Quare cauendum est ut talem sermonem in cor admittamus antequam exactè consideremus. præoccupant enim sæpe impostores ipsos ueros doctores. Quemadmodum etiam Sirenes uocis iucunditate odium erga homines procul occultant, & fugientes ipsas alliciunt. Aut quomodo dixi ego, ô Auxenti, de his sentis? & is respondit, Sic planè quemadmodum tu. Igitur omnino Sophisti aliam opinionem habentes, simulachrorum ueritatis imitatores esse dicimus, ueritatem nō cognoscentes, uelut pictores. Nam & hi nauium structores & nauigia ægubernatores imitari conantur, fabricare naues & gubernare nescientes. Vis ne igitur ut deradentes colores, persuadeamus pueros eiusmodi picturas admirantes, quæ neque nauis nauis est, neque gubernator gubernator, sed paries forinsecus ad decorationem coloribus ac picturis exornatus: & quod imitatores simulachri nauis & gubernatoris sunt tales, qui à coloribus & non naui hæc expresserunt. Longum profectò audire cupido procemium, sed utile dixi ego ô optime. nam uerba diuinitus inspiratarum scripturarum, quibus hi gloriam suam ad fraudem colorantes depingunt, iustitiam ac ueritatem contumaciter nominantes, & iustitiam omnino nescientes, si quis auferat: quantum ipsos talibus nominibus denudatos subfannandos esse putas? Valde multum, inquit ille. Vtrum igitur ô Auxenti, inquam ego, tu huius uia dux esse uis, aut ego præcedam? Iustum est, inquit ille, te præire. Tu enim & sermonem auspicaris. Itaque dicebatur (age enim pro parte ab initio conuenienter Aglaophontis sententiam expendamus) Anima corpus hoc nobis circumscriptum propter transgressionem suscepisse, quum superioribus temporibus ab ipso ipso feliciter degisset. Pelliceas enim tunicas corpora esse, in quæ concludi animi contigit, quo mortale gestantes pro his quæ fecerunt pœnam darent. Aut non errant hæc quæ primùm in principio à te dicta sunt Medice? Imò admone, si non deor tibi recte meminisse. Non opus habes, inquit ille, admonitione. Hæc enim erant quæ in primis à nobis dicta sunt. Quid uerò, non ne & hoc in sequentibus multifariam à te dicebatur? Quod impedimento esset nobis corpus ad comprehensionem ac cognitionem eorum quæ reuera sunt, propter occupationes circa illud ornandum ac curandum, & propter alios uentris circa concupiscendum impetus: & quod esset insuper blasphemiarum & omnis generis peccatorum causa, eo quod non possit omnino per seipsam citra corpus anima peccare. Et propterea post profectionem ex hac uita, liberam ipsam ac nudatam corpore manere oportere, quo à peccatis & inobedientia aliena sit in cœlis, ubi etiam conuersiones cum angelis habebit. Nam corpus, ut polluat ac peccet, causa & auxiliarius illi existit. Sine corpore enim impossibile est animam peccare. Vnde quod sine peccato per infinita secula seruetur, non amplius ipsam corpus assumptum esse, quod ipsam deorsum ad corruptionem & iustitiam degrauat. Dictum & hoc est, inquit ille. Quid uerò etiam bene ac rectè hoc, inquam, à te dictum esse putas? Et quid hoc, inquit, tua interest? At non redargues sermonem. Neque tu animam, inquam ego. At ferre potes, ut propter ea quæ dixisti, sermo ipse exponatur? Bene & rectè, inquit ille. Bene uerò ac rectè tibi sentire uidetur, qui si bipartita contraria ac dissona dicit: nequaquam. Quid igitur inconcinne tibi uidetur in ueritatem simulare? Maxime omnium, inquit. Non ergo admittis eum qui harmonias intendit ad falsam sermonis cantilenam? nequaquam. Quid igitur? Ergo neque te ipsum dicentem inconcinne quodcunque tandem admittes. Quum enim derideris incorporeas peccasse animas, mandatum prætergressas: & dixeris, propter iniquitatem dedisse ipsis postea Deum tunicas pelliceas, ut mortalia gerentes pœnam

nam darent, tunicas corpora interpretatus: in progressu sermonis oblitus eorum quæ antea asseruisti, animam per seipsam non posse peccare dicis, neque omnino ad hoc aptam esse, sed causam ipsi omnium malorum corpus esse. Vnde ut ne ipsa rursus ad iniustitiam concitetur à corpore, quemadmodum contigit prius, sic ipsam in æternum citra illud futuram esse: & quidem quum dixeris, in paradiso ante corpus, animam quando adhuc beata & indolens erat, peccasse. Vbi enim transgressum est mandatum, obtinente iam peccato propter serpentis persuasionem, uinculum ipsi datum esse in poenam corpus asseruisti. Quare aut prius illud, aut posterius, non rectè habet. Aut enim ante corpus peccauit, & nihil minus etiamsi non acceperit corpus, peccabit: & uana est tua de eo quod corpus non resurgit inani loquentia. Aut cum corpore, & non possunt pellicæ tunice corpus esse putari. Reperitur enim homo ante ipsarum structuram diuinum mandatum reprobasse. Qua de causa etiam tunice parantur, nuditatem quæ à peccato ipsorum accessit occultaturæ. At nunquid persuadeo te, & uides quod incoherentia asseruisti: & tibi hoc manifestum factum est: aut nondum intelligis, ô Aglaophon, inquam, quod dico: Intellego, inquit ille, & non amplius opus habeo ut rursus audiam. Verum non animaduerti me non rectè dixisse. Necesse est enim mihi, qui dedi pelliceas tunicas corpora esse, ut confitear etiam, prius quàm in corpus uenerit, animam peccasse: eo quod ante structuram ipsarum transgressio facta est. Nam propter transgressionem tunice ipsis fiunt, & propter ipsam harum præparatio, & non transgressio propter tunicas contingit: & ut ex hac confessione assentiar, quod non hoc corpus causa malicie est, sed ipsa anima in seipsa. Quapropter etiamsi non accipiat corpus, peccabit. quoniam etiam prius absque corpore peccauit. Et stolidum est dicere, corpus non posse reuiuiscere, ob id ut ne causa peccandi animæ fiat. Peccabit enim, uelut etiam ante corpus peccauit, ita quoque post corporis depositionem, etiamsi non rursus corpus acceperit. Vnde necesse est ob hæc, neque me, neque alium dicentem admittere, quod pellicæ tunice sint corpora. Si uero admisero, confiteri oportet me etiam quæ relata sunt. Quid uerò, nonne & illud inquam, ô Aglaophon, uidetur tibi non rectè habere: Quale illud, inquit ille: Dicere, inquam ego, uinculum & pedicas corpus constructum esse contra animam: & quod Propheta uinctos terræ nos dixit. ideoque etiam Dauid, ligatos. Et ille, Non habeo, inquit, in promptu quod tibi respondeam. At cur cum alio non disputas: Etego (sentiebam enim erubescere ipsum, uitantem ne sermo redargueretur) putas: ne, inquam, per inuidiam aggredi me, ut redarguam te, & non contendere ut meo studio propositum clarum faciam: At, ô bone, ne delasseris dum interrogaris. Vides enim non de paruis nobis esse sermones, sed quo modo credere oportet. Etenim nullum tantum malum homini accidere posse arbitror, quantum à rebus necessariis, quum falsa de ipsis opinione tenetur. Age igitur, promptè ea de quibus interrogauimus declarare, & si quid tibi dicere ueri non uideor, magis ueritatis quàm mei curam habens redargue. Maius enim bonum esse puto redargui quàm redarguere: quanto maius est, ut quis ipse à malo liberetur, quàm ut alium liberet. Age igitur, comparantes inter se sermones, consideremus an quid inter se differant. Etenim de quibus ambigimus non ualde parua sunt, sed de quibus scire præstat, non scire turpe est. Igitur tu quidem non putas reuiuiscere corpus, ego autem puto. Et ualide quidem, inquit ille, propter ea quæ dixi. Et tu quidem, inquam ego, uinculum, & carcerem, & sepulchrum, & onus, & pedicas, ipsum esse dixisti. Ego autem non ita sentio. Vera, inquit ille, mihi dicis. At uerò per proteruitatem, & erorem, & tristitiam ac indignationem, & in summa, omnia alia mala, quorum

Pellicearū tunicarū ratio.

Corpus uinculum dici.

causam ipsum esse dixisti, impedire nobis impetum animæ ad id quod melius est asseris, non sinens nos ad eorum quæ reuera sunt comprehensionem ac cognitionem peruenire. Etsi enim aggrediamur aliquid eorum quæ sunt uenari, caligo semper intercidens, rationi obscuritatem inducit, non permittens nos ueritatem clare considerare. Fraude enim repleta est, uelut dixisti, consideratio nostra per aures. fraude item plena est consideratio per oculos, fraude etiam ea quæ contingit per alios sensus. Vides, inquit ille, ô Eubuli, quod ego paratus sum te laudare, ubi rectè declaraueris sermones? Ergo quo sanè me amplius laudes, si uinculum corpus uobis uidetur, non potest putari malicie causa animæ esse, ampliusque iniquitatis, sed uersa modestiæ & castigationis. Sic autem rem considera: ita enim rem magis assequi poteris. Quò ducimus eos qui corporibus ægrotant, nonne ad medicos? manifestum est hoc, inquit. Quò uerò peccantes? nonne ad iudices? necessarium hoc. Igitur poenam duros, inquam, iuste propter ea quæ fecerunt: etiam. Iustum autem conueniens bonum est: confitetur. Qui uerò iuste iudicat, bene facit: iuste enim iudicat: consensit. Quod uerò bonum est, utile apparet. utilitatem ergo capiunt qui iudicantur. Tollitur enim improbitas ipsorum, tormentis prohibita: quemadmodum etiam utilitatem capiunt morbi à sectionibus ac medicamentis medicorum. Nam iniustum poenam dare, est animam corrigere, magnum illum morbum iniquitatem abijciedo. confitetur. Quid uerò, non iuxta proportionem peccatorum supplicia iuste adhiberi dicis his qui puniuntur? quemadmodum & his qui curantur iuxta uulnerum proportionem chirurgias? annuit. Igitur qui morte digna fecit, ad mortis supplicium condemnatur: qui plagis, ad plagas: qui uinculis, ad uincula. confitetur. Punitur autem is qui debet uinculis aut plagis, aut alio quodam huiusmodi supplicio, quo poenitentiam agens, iniuste agere cesset, dum per tormenta uelut lignum intortum dirigatur: uerissimè, inquit, dicis. Nō enim præteriti delicti gratia iudex ipsum supplicio afficit, sed futuri, ut ne rursus faciat. hoc manifestum est, inquit. Vinculum enim clarum est ipsi, quod impetum ad iniuste agendum tollit, non permittens facere quod uult. uerum est hoc. Ergo prohibetur à peccando, uinculis non sinentibus ipsum liberè agere, ac uoluptatibus uti, sed contrahentibus, & iustitiam colere docentibus, donec didicerit per admonitiones temperatus esse. apparet, inquit. Neque igitur causa est uinculum peccandi, uelut apparet. Castigat enim, & iustiores facit, auxiliare medicamentum animæ existens, austerum quidem & mordax, sed curatiuum. patet, inquit. Age, expendamus rursus superiora. Concessisti corpus non esse uinculum animæ propter transgressionem: & concedo, inquit. Peccare autem animam cum corpore, si quidem adulterium committere, occidere, ac impium esse, peccatum tibi uidetur, quæ anima cum corpore facit? annuit. At uinctum confessi sumus, non posse iniuste facere: confessi sumus, inquit. Prohiberi autem, tristificatum à uinculis etiam. Vinculum autem animæ est caro: annuit. At peccamus dum in carne sumus, consentiente nobis in hoc carne: peccamus, inquit. Qui uerò ligatus est, non potest peccare: & hoc annuit. Coarctatur enim & etiam. Nec permittitur à uinculo manifestum est. At corpus quidem ad peccandum est auxiliarium & etiam. Prohibet autem uinculum: assensus est. Non ergo corpus est uinculum, inquam, neque secundum te, neque secundum alium, ô Aglaophon, sed ad utrunque animæ auxiliariū, siue ad bonum, siue ad malū. concessit. Igitur his sic habentibus, responde ô Aglaophon, ad ea quæ primū asseruisti. In superioribus enim uinculū & carcerē & pedicas animæ corpus dixisti. Et uides quod nō concordāt cū his quæ dixisti. Quomodo enim concordauerint, si quidē necesse est, ô optime, uinculū quidē carnē putari, animā uero uinculo auxiliario ac adiutore uti ad iniustitiā: quod est impossibile. Si enim propter peccatum

Corpus uinculū nō esse.

tormentū datū
do cooperat ac
pedice, et in fun
niuntur cohibe
pius iniuste ag
faciendo cesset,
dicis ligant. Pro
re autem degen
rum. Homo uer
tem, simulachris
tum est. Aut qu
maiores ad inie
ctionem dicitur
bonum & malu
uelut potestatem
Quare undiqua
tare: neque uinctas
dicis sint ligatæ.
test. Absurdum
ra æterna corpor
petui cōdemnati
sufficienter ac co
solutum est etiam
mus. Sed & aliud
nam peccatorum
Si enim ante tran
habuerunt, quon
quum non sit ten
dentis est, aliquan
quando quidē pe
factū esse. Si enim
rum corpus. quon
queus ac pedicæ:
sunt, sed anima so
quei ac compedes
ipsum corpus. N
ratur. Vinculum
est. Aut enim ab i
corpus fuimus, &
pore degētes pec
ta uoluptate anim
ptate inescati. Era
cus sit, ipsum puta
purum & assiduū
sum arbitror me p
impossibile est, co
mas in laqueum p
in supernis mand

tormentū datū est, ad hoc ut tristificata anima erudiat ad colendū Deum: quomo-
 do cooperat ac concertat corpus ipsi ad iniuste agendū. Vincula enim & carceres ac
 pedice, et in summa omnes eiusmodi machinæ adiutrices ad correctionē, eos qui pu-
 niuntur cohibent ab iniuste agendo ac peccando. Non enim ut is qui iniuste egit, am-
 plius iniuste agat, uinculum ipsi auxiliariū ad iniuste agendum datur, sed ut ab iniuste
 faciendo cesset, dū per uincula torquetur. Nam & iudices ob hanc causam malos pe-
 dicis ligant. Prohibentur enim etiam si non uelint, à uinculis, ut ne mala faciant. Libe-
 re autem degentium malefacere est, & eorum qui incustodite uiuunt: & non ligato-
 rum. Homo uerò primum quidem occidit secundum Cain, auctus est ad incredulita-
 tem, simul a chris addictus fuit, defecit à Deo, & quomodo ipsi corpus uinculum da-
 tum est. Aut quomodo Deus postquam homo ante corpus peccauit, auxiliariū ipsi
 maiorem ad iniquitatē ipsum corpus dedit. Quomodo uerò etiā post uinculi constru-
 ctionem dicitur hoc: Ecce ante faciem tuam posui uitam & mortem, ut eligas uitam:
 bonum & malum, ut eligas bonum. Et, Si uolueritis & audieritis me. Hæc enim ipsi
 uelut potestatem habenti, & non uelut sub uincula ac necessitatem adactō dicta sunt.
 Quare undique confirmatur, neque uincula aut carcerem aut pedicas corpus pu-
 tare: neque uinctas aut captiuas terre esse animas, condemnante ipsas Deo, ut terreis pe-
 dicis sint ligatæ. Quomodo enim hoc ita se haberet, quando id demonstrari non po-
 test. Absurdum uerò est etiam illud conspicuē, putare uidelicet in uita seculorū futu-
 ra æterna corpus animæ non affore, eo quod uinculum sit ipsum ac pedicæ, ut ne per-
 petui cōdemnati uincti fiamus, uelut corruptores in regno lucis futuri. Solutio enim
 sufficienter ac confutato sermone, in quo carnem animæ uinculum esse decreuerunt:
 solutum est etiam quod non uincti erimus propter ipsam in regno lucis quod accipie-
 mus. Sed & aliud ostendere oportet, si quis animam in carnem, uelut in laqueum, pce-
 nam peccatorum subituram immittit, stultitiæ hoc magis est quàm rectæ opinionis.
 Si enim ante transgressionem, uelut iam in superioribus exposuimus, animæ corpora
 habuerunt, quomodo postea facta transgressionē, in laqueum in corpus inducuntur:
 quum non sit tempus in quo antequam acciperent corpus peccarint. Non enim pru-
 dentis est, aliquando dicere, animas uelut propter corpus peccasse: aliquando uerò,
 quandoquidē peccauerūt, ob id & uinculum & laqueum ad condemnationē ipsum
 factū esse. Si enim propter corpus peccarunt, aderat ergo ab initio ipsis & ante pecca-
 tum corpus, quomodo enim propter hoc peccassent, quod nondum erat. Si uerò la-
 queus ac pedicæ ac uinculum, ipsum corpus putatur, non amplius ambo simul causa
 sunt, sed anima sola peccauit. Cur enim post peccatum, ei quod peccauit uincula & la-
 quei ac compedes parantur. Atqui confessi sanē sumus, non posse uinculū animæ esse
 ipsum corpus. Nam corpus quidem ad utraq; & ad iustitiam & ad iniustitiam coope-
 rat. Vinculum autem ab iniuste agēdo prohibet. Quare alterum ex duobus necesse
 est. Aut enim ab initio peccauimus cum corpore, & non apparet tempus in quo extra
 corpus fuimus, & simul causa est corpus animæ & malorū & bonorum. Aut sine cor-
 pore degētes peccauimus, & inculpabile est à malitia ex toto. At absq; corpore à bru-
 ta uoluptate anima non superatur. Superati autem sunt primi parentes, bruta uolu-
 ptate inescati. Erat ergo anima cum corpore etiam ante peccatum. Nam quod non lo-
 cus sit, ipsum putari propter transgressionem, in pœnam uinculum factum esse, quo
 purum & assiduum tormentum habeat anima secundum ipsos mortale gestans, id ip-
 sum arbitror me plenē cum omni demonstratione declarasse. Quare inconstans &
 impossibile est, corpus quidem laqueum & uincula ducere, Deum uerò inducere ani-
 mas in laqueum pœnam subituras, ita ut ex supernis ex tertio cœlo ejiciat, quoniam
 in supernis mandato inobedientes fuerunt. Ad quid enim respectu habito, crediderit
 quis

quis his quæ ita proteruè ab ipsis dicta sunt: & quidem nō habente sic Psalmo, etiam si uiolenter ipsum exponant. Verū proferam ea quæ in ipso habentur, quo fabulositas expositionis ipsorum appareat, qui non uolunt scripturas rectè intelligere. Sum enim hoc modo dicta. Probasti nos Deus, igne examinasti nos, uelut igne probatur argentum. Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorsum nostrum. Induxisti homines in capita nostra. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos ad refrigerationem. Et statim inferunt: Hæc de animis dicta sunt, quæ in laqueum in ipsum corpus, uelut in certamen delatæ sunt ex tertio cælo, ubi est paradysus. Nam transiuimus per ignem & aquam, inquiunt, aut per uterum in mundum animæ accessum indicat, quandoquidem in tanta flamma ac humiditate contingit: aut delapsus à cælis in uitam, penetrantem fontes ignis & aquas super dorsum firmamenti. Aduersus quos operæ precium duco instare. Age enim pro ipsis, ô Aglaophon, responsum dato, quid dicent: Primum enim paradysus, unde in primo parente eiectioni sumus, ex hac terra palam locus eximius est, ad iucundam quietem, & uitam meliorem sanctis destinatus. Ab ipso Tigris & Euphrates, & reliqui flumines qui illinc profunduntur, hic apparent fluxionum excursus in nostrum continentem inundantes. Non enim ex supernis de cælis effunduntur ac eliduntur. Nam neque sustinere potuisset terra, ut tantam aquæ molem acruatim ex alto delaberetur susciperet. Sed neque Apostolus asserit paradysum esse in tertio cælo, si quis subtiles sermones audire nouit. Noui enim raptum usque ad tertium cælum, dicens: & noui talem hominem, siue in corpore, siue sine corpore, Deus nouit, quod raptus est in paradysum. Duas reuelationes magnas se uidisse indicat, quum bis assumptus sit euidenter: semel quidem usque ad tertium cælum, semel uero in paradysum. Nam quod dicit, Noui raptum talem usque ad tertium cælum: priuatim reuelationem ipsi apparuisse in tertium cælum assumpto, confirmat. Quod uero rursus inferitur, Iam noui talem hominem siue in corpore, siue extra corpus, illatum in paradysum: aliam rursus ipsi manifestatam esse reuelationem in paradiso ostendit. Fabula igitur est, & tragica cantilena, dicere animas ex cælis deiectas esse, & transire fontes ignis & aquas super dorsum firmamenti, dum in mundum hunc nostrum feruntur. Nam neque Adam ex cælis eiectionis est, sed è paradiso plantato in Edem iuxta orientes. Non enim ante incorporationem delictum admissum est, quemadmodum sufficienter ostendimus, neque rursus corpus hoc est laqueus. Sed post insitionem animæ in corpus suum peccatum. Nam hoc utrumque simul est homo. Et delapsus ex paradiso hic est. Aglaophon omnino negligentius sermoni attendebat, sed de rebus nullam intelligentiam habentibus disceptabat, Psalmum iuxta improborum opiniones exponere nitens, de quibus dicere plura omitemus. Volo enim, quandoquidem semel ad corrigendam improbitatem ipsorum deuenimus, etiam huius prophetiæ rationem ipsis denudare. Probasti nos Deus, igne examinasti nos, uelut igne probatur argentum. Probat assidue martyres per impetus tormentorum in tentationibus peruenque enim prophetiæ in nostram fidem implentur) & piè ac fortissime decertantes, gratias Deo agunt: Probasti nos, ad Deum dicentes. qui ut maiorem apud ipsum gloriam assequerentur, per multos labores ipsos redarguit, uerè Olympepiacum certamen uincendum proponens. Et considerate, quomodo consona alia uerbis palam de martyribus Solomon pronunciat. neque enim scripturarum seipsorum testimonio hic sermo caret. Deus tentauit ipsos, & inuenit ipsos dignos seipsos. Velut aurum in fornace probauit ipsos, & uelut integram fructificationem boni odoris suscepit ipsos, & in tempore uisitationis ipsorum. quum antea dixisset. Et si enim in conspectu hominum puniantur, spes ipsorum immortalitate plena est, & parum

Paradysus
ubi sit.

Psalmi propheta
exposita.

parum castigati
uicesimo tertio d
in nos, profecto
fecto pertransi
dedit nos in præ
queo uenantium
psallunt. Duo a
Testamenti nou
rem Deum & un
sti nos, uelut ign
nes in dorsum n
tribulati & igne
tenta me, igne to
natus in uiscerib
uit, Abraam para
uelut igne proba
micis improperi
tem ad ipsum De
appareas: Posui
fornace probes.
igne: Probasti no
siuimus per igne
Methodio dicer
ST I, citra dolo
mutatam habuer
eduxisti me ad re
feris per aquam
non combureris
ficiunt. Insuper
multiformiter so
sine lege quonda
tum, ante corpus
uenditus sub pec
tuisset, uenditus
enim per seipsam
lit, Ego carnalis f
ne lege quondan
por inuadebat. N
seducti apparent
derint, animas si
to corripere non po
potius seipsos. C
ipsæ peccauerun
pedicis assimilan
trario modo se h
lio qui anima qua
corpus. Si uero p
imò magis expos
nō acceperit hoc

parum castigati, magnis beneficijs afficientur. Sed & quod in Psalmo centesimo uicesimo tertio dictum est, Nisi Dominus erat in nobis, quum insurgerent homines in nos, profecto uiuos deuorassent nos. Torrentem pertransiuit anima nostra, profecto pertransiuit anima nostra aquam intolerabilem. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in praedam dentibus ipsorum. Anima nostra uelut passer liberata est ex laqueo uenantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Martyres sunt qui psallunt. Duo autem sunt chori martyrum, qui pulchras uictorias tulerunt. unus Testamenti noui, alter ueteris, qui resonantem hymnum concinne ad propugnato-rem Deum & uniuersorum regem transmittunt: Probasti nos Deus, igne examina- stinos, uelut igne probatur argentum. Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulatio- nes in dorsum nostrum, hoc est forum iudiciarii gentium, aut tentationes, per quas tribulati & igne examinati fortiter probati sunt. Proba enim me, inquit, Domine, & tenta me, igne torrens renes meos & cor meum. Dicat sane etiam Abraam, igne exami- natus in uisceribus ob unigenitum filium, ubi mandat Dei praetulit, postquam audi- uit, Abraam parce filio tuo, abiecto gladio: Probasti nos Deus, igne examinasti nos, uelut igne probatur argentum. Dicat & Iob post purulentiae defluxum, & ubi ab a- micis impropria pertulit, & corpore male affectus doluit, & per procellam loquen- tem ad ipsum Deum audiuit: Putas me aliter tibi responsum dedisse, quam ut iustus appareas? Posuisti tribulationes coram nobis Domine, quo nos uelut aurum in fornace probes. Dicant tres illi in camino pueri, rorem adentes, ut ne combureretur igne: Probasti nos Deus, igne examinasti nos, uelut igne probatur argentum. Tran- siimus per ignem & aquam, & eduxisti nos ad refrigerationem. Quare & mihi Methodio dicere licebit, ubi in die tua, o Deus omnipotens, aeternus pater CHRI- STI, citra dolorem transgressus fuero ignem, & aquarum naturam in ustoriam mutatam habuero, ipsorum que impetus effugero, Transiui per ignem & aquam, & eduxisti me ad refrigerationem. Tua enim est haec diligentibus te promissio: Si tran- seris per aquam, tecum sum, & fluij non concludent te: Et si transieris per ignem, non combureris, flamma non comburette. Sedenim de expositione Psalmi haec suf- ficiunt. Insuper porro etiam illud considerandum est, in quo instar dormientium multiformiter somnijs illusi pronunciant Apostolum dixisse, Ego autem uiuebam sine lege quondam: & uociferantur, uitam nostram in primo parente ante manda- tum, ante corpus, dixit: uelut quae sequuntur confirmant. Ego autem carnalis sum, uenditus sub peccatum. Quia non aliter homo imperio ac dominio mali subijci po- tuisset, uenditus ipsi propter transgressionem, nisi carnalis factus fuisset. Anima enim per seipsam, inquiunt, a peccato corripitur non potest. Quapropter asperè intu- lit, Ego carnalis sum, uenditus sub peccatum: quum prius dixisset, Ego uiuebam si- ne lege quondam. Et ipsis quidem haec dicentibus, tunc plerosque admiratio ac stu- por inuadebat. Nunc uero in conspicuo prominente iam ueritate, non solum longè seducti apparent, sed etiam ad summam blasphemiam deuenisse. Quum enim de- derint, animas sine corpore ante mandatum uixisse, & per seipsos omnino pecca- to corripitur non posse: ratiocinatione rursus facta subuerterunt eum sermonem, imò potius seipsos. Corpora enim fabricat ipsis postea in supplicium, eo quod ante corpus ipsae peccauerunt. Et sane etiam conuicia iactarunt iidem, dum corpus uinculis ac pedicis assimulant, alia que stolidi dicunt. Nunc uero, uelut dictum est, totum con- trario modo se habet. Oportet enim ante peccatum animam fuisse cum corpore, a- lioquin anima quae per seipsam peccato corripitur non potest, non peccasset omnino ante corpus. Si uero peccauit, non fuit per seipsam exors, ut a peccato corripitur nequiuert, imò magis exposita ut corripere & apprehenderetur. Quapropter etiam rursus, quauis non acceperit hoc corpus, peccabit: quemadmodum sane etiam antequam ipsum acciperet, pecca-

Martyrum du-
plicium pro-
bationes.

Viuebam sine
lege quondam,
quomodo sit
accipiendum.

peccauit. Cur uero omnino corpus accepit postea, postquam peccauit: aut quid adeo opus fuit ipsi corpore? Siquidem igitur ut torqueretur & doleret, quomodo magis delicijs fruitur, & proterue agit cum corpore? Quomodo uero etiam liberum arbitrium habere in hoc mundo apparet? In nobis enim situm est, ut credamus & non credamus. Vbi autem in nobis situm est credere & non credere, in nobis recte facere & peccare, in nobis benefacere & malefacere. Imò etiam iudicium quomodo uelut suum amplius expectari potest, in quo Deus unicuique iuxta opera, & secundum merita retribuet: & non uelut iam præsens putabitur, siquidem generari quidem & corpus uenire animam, iudicari est iam & retributionem accipere. Mori uero & separari à corpore, liberari est, & ad refrigerationem deuenire: eo quod ante corpus ipsi peccauit. Quare ex uestra sententia in iudicium induci est ac cōdemnationem, in corpus induci. Cæterum ex superabundanti ostendit sermo noster, impossibile esse corpus tormentum ac pedicas animæ putari. Sufficiebant quidem igitur hæc, & tempestiuum erat sermonem de his hic finire, quum ex ipsa Scriptura ostenderim, ante transgressionem protoplastum illum ac primum parentē ex anima & corpore constituisse. Et ego nunc quidem hæc in summa recenseo, occasiones saltem aggressionum ipsorum corrigere annitens, ut ne modum oratione excedam. In promptu enim uiobis est iudices considerare, quod illud, Ego uiuebam sine lege quondam, quod in epistola ad Romanos habetur, non potest cadere in uitam animæ ante corpus, uelut ipsi uolunt, quemadmodum ea quæ post hæc inferuntur indicant: etiam si generosus hic medicus, sequentia uerba abripiens, sententiam Apostoli ad id quod sibi uideatur transformare annisus est, incurabile quiddam admittens, ac ualde puerile. Nam per eo quod ad proprias concretiones & commissuras membra corporum seruare debuit, quo tota figura corporis æqualis ac integra secundum naturam esset: extremities detruncauit, scripturæ seriem prætergressus, uelut si Scythia esset, qui hostis alius ius membra crudeliter ad illius internecionem conscinderet. Quomodo igitur Apostolus (dicent) hæc pronunciauit, si tu non sic ipsa habere ostendisti? Quoniam uero Apostolus (dixerim utique) legem ponens esse mandatum: detur enim hoc primum uestrum propositum, ut mandatum ipse legem dixerit: nō per hoc asseruit etiam primos nostros parentes ante mandatum sine corpore uixisse. Exiguum enim fuit tempus à creatione, usque ad mandatum, in quo uixerunt sine peccato.

Sapientia carnis, quid.

Si uero rursus contrā intulerint dicentes, Quomodo igitur sapientia carnis dici potest inimicitia esse cōtra Deum? legi enim Dei non subijcitur, neque enim potest: dicendum, quod sanè etiam hic aberrant. Nō enim carnem ipsam, sed sapientiam carnis legi Dei non posse subijci asseruit, quæ aliud à carne est, uelut si dixisset, Sordes non probè purgati argenti non subijcitur ad hoc, ut uas idoneum ex ipsa fiat ab opibus: neque enim potest. Eijci enim ipsam prius ac liquari oportet: & nō per hoc pronunciauit, argentum non posse in uas fictile elaborari, sed id quod æreum est in argenteum & reliquam duriciam. Sic etiam quum sapientiam carnis dixit, non carnem dixit, non posse legi Dei subijci, sed sapientiam quæ est in carne, uelut impetum ipsius dicentis ad intemperantias, quem alibi aliquando quidem uetus fermentum malicie ac prauitatis appellauit, exhortans ut ipsam penitus à nobis expurgemus: aliquando uero legem rebellantē legi mentis, ac captiuam ducentem. Alioqui si ipsam carnem dixisset non posse subijci legi Dei, primum neque accusationem petulanter agentes, aut praedantes, aut quæcunq; alia per corpus facientes, habere potuissemus apud iustum iudicem, quum impotens sit caro ut legi Dei subijciatur. Quomodo enim accusationem mereretur, si iuxta eam quæ adest ipsi naturam corpus uiueret? Imò neque alias ad castitatem aut uirtutē induci corpus posset, quum natum sit ad hoc ut bono nō subijciatur.

tur. Si enim talis stitia ac temperatus in totum pospus subijciunt, apus subijci legi Dei. Aut quomodo hoc uero etiam Patet hoc ut obediatis cato, sed exhibit tiae Deo. Et rur iniquitati ad inicationem. Proin ficientur in ipso pmo, si non prius tam degat CH fit, ita ut anima a scortatores, neq res, neq molles, gnum Dei possi ficatur autem nerantiam ac fiden re Apostolus no sus, ipsum ad in temperantiam eru qui sic deliciari, mus aiunt, & b lum solum ac m autem & hunc d minus corpori suam. Aut nesc membra CHR ret scorto, unum ret Domino, uo, extra corpu corpus uestrum Et non estis ipsi pore uestro. At litatem susciper affricibus polle adheret ac pro nem & unam se ad mictionem d rit homo, extra & in crudelitas lus & deliciæ, rantia dogmat pora nostra in Dominus est in ergo corpus le

tur. Si enim talis est natura carnis, ut legi Dei subijci non possit: Lex autem Dei est iustitia ac temperantia: Oportebat neque uirginitatem seruare, neque continenter agere penitus in totum posse. Si uero uirginitatem seruant, & continenter agunt: nimirum corpus subijciunt, alias enim continere à peccato impossibile est. Non ergo non potest corpus subijci legi Dei. Alioquin quomodo Ioanes subiecisset suum corpus ad castitatem? Aut quomodo Petrus ad sanctimoniam? aut consequenter alij ad iustitiam? Quomodo uero etiam Paulus dixisset: Ne igitur regnet peccatum in mortali corpore uestro, in hoc ut obediatis concupiscentijs ipsius, neque exhibete membra uestra arma iniustitiae peccato, sed exhibete uos Deo uelut ex mortuis uiuentes, & membra uestra membra iustitiae Deo. Et rursus, Quemadmodum exhibuistis membra uestra serua immundicie & iniquitati ad iniquitatem, sic nunc exhibete membra uestra serua iustitiae ad sanctificationem. Proinde nouit dirigi posse habitaculum hoc, & nutare ad bonum, ut mortificentur in ipso peccata. Nam quomodo aliter in seruitutem iustitiae redigi potest homo, si non prius subiectis membris suis carnis ut non obediunt peccato, sed iustitiae, uirtutem degat. **CHRISTO** dignam: Quandoquidem peccare & non peccare per corpus fit, ita ut anima aut ad uirtutem, aut ad uitium instrumento ipso utatur. Si enim neque scortatores, neque simulachrorum cultores, neque adulteri, neque masculorum concubito- res, neque molles, neque fures, neque auari, neque ebrij, neque conuiciatores, neque raptores, regnum Dei possidere possunt: explentur autem hec & corroborantur per corpus, iustificatur autem nemo nisi prius dominatus fuerit: dominatur autem his qui ad temperantiam ac fidem nutat: subijcitur ergo legi Dei. Lex enim Dei est temperantia. Quare Apostolus non carnem bono subijci dixit, sed sapientiam carnis, hoc est impetum ipsius, ipsum ad iniustitiam ardorem. Expurgate igitur inquit, etiam gulosam uentris in temperantiam eruere nitens, & tales appetitus ac uoluptates disperdere docens, & eos qui sic deliciarum, uiuere esse putant, confundens. Qui Deum inquit, ducunt uentrem. Edamus aiunt, & bibamus, cras enim morimur: uelut uoracia corpora inferne circa pabulum solum ac mēsas occupata. Et ubi dixit, Cibi uentri, & uenter cibis: induxit, Deus autem & hunc & hos abolebit. Corpus autem non scortationi, sed Domino, & Dominus corpori. Deus uero & Dominum suscitauit, & nos suscitabit per potentiam suam. Aut nescitis quod membra uestra membra **CHRISTI** sunt? Num ergo membra **CHRISTI** faciam membra scorti? Absit. Aut nescitis quod qui adhæret scorto, unum corpus est? Erunt enim, inquit, duo in carnem unā. Qui uero adhæret Domino, unus spiritus est. fugite scortationē. Omne peccatum quod peccarit homo, extra corpus est. Qui uero scortatur, in propriū corpus peccat. Aut nescitis quod corpus uestrum templum est habitantis in uobis Spiritus sancti, quem habetis à Deo? Et non estis ipsi uestri iuris, empti enim estis precio. Glorificate igitur Deum in corpore uestro. Attende quod quandoquidem corpus hoc potest legē Dei & immortalitatem suscipere, si à fomitibus intemperantiæ purgetur, ita ut non illicitis stimulorum affricibus polluat; iccirco Apostolus hæc loquutus est. Quid enim aliud est quod adhæret ac propinquat scorto, & quod caro cum ipso iuxta membrorum copulationem & unam societatem fit, quā hoc ipsum externum corpus: per quod omnia hæc admixtionem & exarsionem peccata implentur. Vnde & omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus est. Qui uero scortatur, in propriū corpus peccat. falsus enim & in crudelitas & iracundia & simulatio, animæ peccata sunt. Scortatio uero & stimulantia dogmatis subijciuntur. sed ambo dilabentur à regno **CHRISTI**. Itaque si corpora nostra in sanctificatione detenta, templum sunt habitantis in nobis Spiritus, & Dominus est in corpore, & membra corporis membra **CHRISTI** sunt: subijcitur ergo corpus legi diuinæ, & regnum Dei possidere potest. Qui enim suscitauit **CHRISTUM**

Scortationis
nihilum.

& S T V M

Corporis &
carnis uocum
significatio
quæ sit.

» **S T V M** ex mortuis, uiuificabit (inquit) mortalia corpora uestra per Spiritum suum
 » habitantem in uobis, ut mortale hoc induat immortalitatem, & corruptibile incorru-
 ptibilitatem, & mors in uictoriam deuoretur. Non enim de alio corpore Apostolus
 hic tractauit, sed de hoc quod & moritur & mortificatur: per quod & scortari & per-
 lanter agere possibile est. Si uero differentiam esse corporis ad carnem cōiectarint (ut
 & hæc ipsis expendere permittamus) & corpus quidē aliud putarint, uelut ipsius ani-
 mæ, quod nō uidetur: carnem uero, extrinsecum hoc quod uidetur: dicendum quod
 non solum Paulus & prophetæ corpus sciunt carnem hanc nominari, sed etiā alij phi-
 losophi, apud quos sanè maxime nominum certitudo obseruata est. Caro enim omni-
 no, si de his peritè considerare uelint, tota hæc habitaculi nostri moles proprie nomi-
 citur. sed pars quædam totius, quemadmodum etiam ossa, aut nerui, aut uenæ: Cor-
 pus uero totum. Vnde etiam Medici qui de corporū natura exacte tractauerunt, cor-
 pus nouerunt hoc quod uidetur. Sed & Plato hoc ipsum corpus etiam ipse nouit, lo-
 que in Phædone Socrates, Ergo non aliud quid mortem esse putamus, inquit, quam
 animæ à corpore discessum. & esse hoc mortuū esse, ipsum per seipsum corpus ab ani-
 ma liberatum seorsim esse, & seorsim item esse animā à corpore. Atqui Moyses ille bea-
 tus, (ueniamus enim iam ad diuinas scripturas) non ne corpus hoc nominari nouit,
 » quod dicimus: Et lauabit uestes, inquiens, in purificationibus qui contingit immun-
 dum, & lauabitur corpore suo aqua, & immundus erit usque ad uesperam. Quid uero
 » Iob: non ne nouit & ipse corpus hoc quod mortificatur appellare: Versatur autē cor-
 » pus meum in purulentia uermium, dicens. Sed & Solomon: In malignā animam nō
 » intrabit sapientia, neque habitabit in corpore obnoxio peccato. Et in Daniele de mar-
 » ribus, Nō dominatus est ignis corpori ipsorum, dicitur, et capillus capitis ipsorum nō est
 » exustus. Et Dominus in Euangelio: Ideo dico uobis, Ne sitis solliciti quid edatis, aut
 » quid induatis. Non ne anima plus est quā alimentum, & corpus quā indumen-
 » tum: Et Apostolus, Ne igitur regnet peccatum in mortali corpore uestro, dicens, con-
 » firmat se noscere hoc, quo circūdati sumus, corpus. Et rursus, Si autem Spiritus eius
 » qui suscitauit **I E S V M**, habitat in uobis, qui suscitauit **C H R I S T V M** ex mortuis,
 » uiuificabit etiam mortalia corpora uestra. Et rursus, Si dixerit pes, nō sum manus, nō
 » sum ex corpore, nō ob id nō ex corpore. Et rursus, Omnes enim nos manifestari ope-
 » tet coram tribunali **C H R I S T I**, ut reportet unusquisque ea quæ fiunt per corpus, pro
 » ut fecit. Et rursus, Epistolæ quidē graues & fortes, præsentia uero corporis debilis. Et
 » rursus, Noui hominem in **C H R I S T O** ante annos quatuordecim, siue in corpore
 » nō noui, siue extra corpus non noui. Et rursus, Sic debent uiri diligere uxores suas, ue-
 » lut corpora sua. Et rursus, Ipse autē Deus pacis sanctificet uos perfecte, & Spiritus ue-
 » ster integer, & anima & corpus citra reprehensionem, in aduentu Domini nostri **I E S V**
 » **C H R I S T I** seruetur. Cæterum illi incertè in fluctu ac turbatione Apostolum ferri o-
 pinati sunt, nihil horum intelligentes, uelut uerborum ipsius sententiæ stabilitatem ac
 firmā sedem non habeant, sed sursum ac deorsum natent, ac retractabilia dicant, nūc
 quidem carnem resurgere, nunc uero non resurgere. Vnde quo nihil relinquatur ex
 propositis, & ut perfecte hydram excindamus, ad propositum rursus reuertar. Conse-
 quenter enim ubi uelut promisi, etiam alia capita, & quæ ad ipsa dici oportet ostendo
 ro, consona ac consuetanea etiam ipsa esse declarabo, & ad fidem de resurrectione car-
 nis dicta. Pergamus itaque ad id quod primum in Apostolum dicere aggressi sumus.
 » Nam quod dictum est ab ipso, Ego aliquando sine lege uixi, uitam nostram paren-
 tib; declarat, quemadmodū ab initio asseruimus. Quoniam antequam daretur man-
 datum, Deus accepto limo de terra formauit hominem, degebamusque extra concupi-
 scentiam, nescientes omnino nos brutæ concupiscentiæ impetibus, & attractorij uo-
 luptatum

luptatum illecebr
 iuxta quam uitā
 git utatur, quo p
 mine innoxii esse
 non sunt. Sed &
 & potestati subie
 Quomodo enim
 bet opus: Quapr
 sces. Vbi uero a
 ederitis de ipso, n
 quæ habet, & qu
 pit, sed ea à quibu
 profecto dictum
 sces: hoc est, ne e
 ad illudendum m
 lus per mandatur
 artes suas, ut in p
 peccatum. Non e
 uero uiuebam iri
 stitutionem, iux
 mandatum, pecc
 mandatum, ad m
 dum & nō facien
 Dei, & præceptu
 ipsi & secundum
 rentem ad immor
 mortem euasit ac
 uit, eo quod opife
 dientiam decepit
 illius: Quacunque
 mandatum Dei i
 tum est. Ne enim
 tur bonum mihi
 est: Absit. Quia r
 nis redigerer, & u
 retur qui per bon
 architectus pecca
 dato Dei procur
 lare ulli causa est
 ritualia. Ego uero
 & in medio mali
 re quod uolo (pe
 hoc, ut inobedie
 illius materialis, h
 catum, diablo.
 bitet, uelut fucus
 quum hoc suppl
 lo. Quapropter
 quod dictum est

luptatum illecebris, ad intemperantiam cogi. Nam quod non habet prescriptionem, iuxta quam uitā degere oportet, neque liberā ratiocinandi potestatem, ut uitam quam eligit utatur, quo priuatim aut honoretur, aut uituperetur, id ipsum ab omni culpa ac crimine innoxium esse ostendendum est. Quoniam non potest ea concupiscere quæ prohibita non sunt. Sed & si concupiuerit, non culpabitur. Concupiscere enim non in praesentia & potestati subiecta cadit. Verum in praesentia quidem, uerum non in potestate sita. Quomodo enim quis id concupiscat & amet, à quo non prohibitus est, & quo non habet opus: Quapropter concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixisset, Non concupi-
Peccati cognitio ex lege.
 sces. Vbi uero audiui, deligno cognitionis boni ac mali ne edatis, quacumque enim die ederitis de ipso, morte moriemini: tunc concupiscentiam in me concepi. Non enim ea quæ habet, & quæ in potestate eius sunt, & quibus utitur, concupiscens desiderata cupit, sed ea à quibus prohibitus est, & quæ ablata sunt, & quæ non habet. Quare bene profectò dictum est, concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixisset, Non concupi-
Diabolus peccatum appellatur.
 sces: hoc est, ne edatis de ipso. Hinc enim locum & occasionem nactum est peccatum, ad illudendum mihi, ac me peruertendum. Dato enim mandato, ansam habuit diabolus per mandatum, ut concupiscentiam in me operaretur, stimulans me ac illectans per artes suas, ut in prohibitorum appetentiam caderem. Nam absque lege mortuum est peccatum. Non dato enim, & nondum existente mandato, inefficax erat peccatum. Ego uero uiuebam irreprehensibiliter ante mandatū, non habens prescriptionem ac constitutionem, iuxta quam uiuere oportebat, & à qua lapsus peccarem. Vbi uero uenit mandatum, peccatum reuixit, ego autem mortuus sum. & inuentum est hoc ad uitam mandatum, ad mortem. Quia postquā legem dedit Deus, & praescripsit quod faciendum & non faciendum, diabolus operatus est in me concupiscentiam. Admonitio enim Dei, & praeceptum hoc datum est mihi ad uitam & incorruptibilitatem, ut obediens ipsi & secundum ipsum uiuens, integram & beatissimam in æternum, & semper florentem ad immortalitatem uitam habeam, ac gaudium. Vbi uero ipsum reprobaui, ad mortem euasit ac condemnationem. Nam diabolus quem nunc peccatum hic appella-
Diabolus peccatum appellatur.
 uit, eo quod opifex & inuentor peccati sit, per mandatum occasione arrepta, ad inobedientiam decepit me, & deceptum occidit, id operatus ut reus fierem condemnationis illius: Quacumque die ederitis de ipso, morte moriemini. Quare lex quidem sancta est, et mandatum Dei iustum ac sanctum & bonum: quoniam non ut lædat, sed ut seruet datum est. Ne enim putemus omnino inutile quid aut nocuum, Deum facere. Quid igitur bonum mihi facta est mors, quæ maximi similiter causa futura boni legislatio data est: Absit. Quia non mandatum Dei factum est ad hoc, ut ego in seruitutem corruptio-
Diabolus peccatum appellatur.
 nis redigerer, & ut perniciosas mortis causas imprimeret. Sed diabolus, ut manifestaretur qui per bonum mihi malum construxit, quo fieret & declararetur inuentor ille ac architectus peccati peccator per excellentiam, & separaretur à bono qui contraria mandato Dei procurauit. Nouimus enim quod lex est spiritualis. Quapropter etiā in nullo re ulli causa est detrimenti. procul enim à concupiscentia bruta ac peccato habitant spiritualia. Ego uero carnalis sum, uenditus sub peccatum: hoc est, Ego carnalis existens, & in medio mali ac boni constitutus, uelut libero arbitrio praeditus, ut in me esset eligere quod uolo (posui enim inquit, ante faciem tuam uitam & mortem) ubi nutaui ad hoc, ut inobediens fierem spirituali legi, hoc est mandato, & obediens fierem consilio illius materialis, hoc est serpentis: uenditus sum propter hanc hæresim, lapsus sub peccatum, diabolo. Vnde hinc obsidens me malum insidet ac uiget, ut in carne mea inhaeretur, uelut fucus in fauo apsis, circumuolans saepe circum ipsum ac bombum edens: quum hoc supplicium impositum sit mihi mandato transgresso, & uenditus sim malo. Quapropter etiam non cognosco quod operor, cogitans quod non uolo. Nam quod dictum est, quod operor non cognosco, & facio quod odio habeo: non de eo
 & 2 quod

quod operati sumus ac perfecimus malum, accipiendum est. sed de eo quod solum cogitauimus, cogitationibus insynceris sæpe nobis aduolantibus, & seducentibus. Non ad quæ non uolumus, ita ut anima per cogitationes circa multa circumducatur. Non enim in nobis omnino est situm, ut aut cogitemus, aut non cogitemus absurda: sed ut cogitationibus utamur, aut non utamur. Impedire equidem ut ne incidant in cogitationes, quæ forinsecus ad probationem nostri inspirantur, non possumus. Non obedire uero, aut non uti ipsis possumus. Alioqui quomodo Apostolus malum quidem quod displicebat, maxime fecisset: bonum uero quod placebat, minime si non de extraneis cogitationibus dixisset, quas cogitamus aliquando etiam non uolentes, non scientes ex qua causa? Has itaque cogitationes subuertere ac reprimere oportet, ut ne dilatatae extremitates animæ obtineant. Impossibile est enim his oportere, ut ne in nobis uigentibus, exoriri bonum. recte ergo dixit, Quod enim facio, non scio. Non enim quod uolo facio, sed quod odio habeo, id facio. Volumus enim ea quæ non conueniunt, & quæ nephastum est cogitare. Nam hoc bonum est perfectum, non solum à faciendo abstinere, sed etiam à cogitando. Et quod uolumus, hoc bonum non fit, sed quod non uolumus malum. Obrepunt enim circa cor nostrum, insciscuntque etiam non uolentibus nobis sæpe, innumeræ cogitationes de infinita curiositate ac negocijs sordidis incidentes. Quapropter uelle quidem ut neque cogitemus ipsa, in nobis situm est: uerum efficere ac operari quo dissipentur, ut ne rursus in mentem nobis redeant, hoc in nobis non est situm, sed ut utamur ipsis solum quodammodo, aut non utamur: ut sit sententia dicti talis, Non enim quod uolo facio bonum, Volo enim non cogitare quæ me lædunt. Nam hoc est bonum & immaculatum, quod dici solet, citra reprehensionem manibus ac mente factum quadrangulum. Non hoc quidem quod uolo bonum non facio, quod uero non uolo facio malum. Non uolo cogitare, & cogito quæ non uolo. Et considerate, an non ob has ipsas cogitationes etiam Dauid interpellauit Deum, ægreferens quod & ipse cogitaret quæ non uollet. Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Si non dominata fuerint mihi, tunc immaculatus ero, & purgabor à peccato magno. Et ipse Apostolus in alio loco: Cogitationes destruentes, & omnem elationem quæ effert se contra cognitionem Dei, & captiuam ducentes omnem intelligentiam ad obedientiam CHRISTI. Si uero quis uerbis impetere ausus responderit, quod Apostolus docet, quod non solum in cogitando est malum, quod odio habemus, & quod non uolumus, sed etiam in faciendo ac operando ipsum: propterea quod dictum est, Non enim quod uolo facio bonum, sed quod non uolo malum hoc facio: expetimus sanè, si uera dicit qui hæc dicit, ut declaret quod erat malum, quod odio habebat Apostolus, & non uolebat quidem facere, faciebat autem: & quod erat bonum quod uolebat quidem facere, non autem faciebat. Sed uice uersa, quoties quidem uolebat facere bonum, toties non bonum quod uolebat, sed malum quod non uolebat, faciebat. Nunquid non uolens simulachra colere, sed Deum colere, quod quidem uolebat, Deum colere non potuit: quod uero non uolebat, simulachra colere potuit? Aut temperanter quidem agere, quod uolebat non potuit: intemperanter autem agere, quo grauabatur, potuit. Et in summa crapulari, prodigaliter uiuere, indignari, iniustus esse, & reliqua improbitatis opera quæ non uolebat, facere quidem poterat: quæ uero uolebat, iustitiam & sanctitatem non faciebat? Atqui ipse in Ecclesijs omnes ad non delinquendum exhortans, non solum facientes & operantes absurda, perniciosi & iræ seruari admonet, sed etiam contentiones ipsis in illa, ita ut iustitiam in nobis sine peccati ammixtione exerceri contendat. Omne enim peccatum ac studium, consummationem per carnem acquirit. Sæpe igitur in epistolis palam hæc ipsa nos fugere ac odio habere docens, dicit: Ne erretis, neque scortatores, neque simulachrorum cultores, neque adulteri, neque molles, neque

Cogitationū
et actionum
ratio in nobis
quæ sit.

Prouerbium,

qui cum masculis
dici, neque rapti
ad hoc ut penitus
quemadmodum
non uolebat, pr
CHRISTI imi
tationes, concup
sa est populosa
fidenter itaque i
sis infusurrant
uoluptates ac tri
corruptum per
ut à multis men
stere oportet, qu
ipsorum nullam
dunt, nullum str
minos expulerin
forinsecus nobis
semper instigati
sumus, & aciem
rapiaris, & non
hostimentum
dignum esset, si
impossibile est,
qui extrahunt n
hoc non fit, sed
concedamus o
te ac defendente
tudine Euangel
maligni illius ig
bum Dei, ad hoc
& omnem elati
aduersus sangu
postoli scriptor
dipossint, quo
rit ipsorum sic
proposui. Non
legi Dei quod b
tat in me peccat
recte dicens. M
omnia breui re
speraui, quam
ad finem propo
ductum contig
pra occasione in
cogitationibus
tem concupisce
transgressi esse

qui cum masculis concumbunt, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque male-
dici, neque raptores, regnum Dei possidebunt. Et quod summum est, exhortans nos
ad hoc ut penitus peccatum effugiamus ac excutiamus, Imitatores, inquit, mei estote,
quemadmodum & ego CHRISTI. Sic, non ob id quod faceret ac operaretur quæ
non uolebat, prædicta retulit, sed quod solum cogitaret. Alioqui quomodo exactus
CHRISTI imitator esset? Nunc uero quandoquidem sæpe bestiales incidunt cogi-
tationes, concupiscentia ac curiositate aliàs aliter nos implentes, Muscarum ueluti deri-
sa est populo saepe turba: dixit, Quod enim nō uolo, hoc facio, usque ad animam. Con-
fidenter itaque ipsas depellere oportet, ita ut nihil omnino ad faciendum ea quæ ab ip-
sis insusurrantur nutemus. Quo enim admittamur in regnum coelorum, per omnes
uoluptates ac tristitias probati, si non immutati fuerimus, sed ubique uelut aurum in-
corruptum per ignem examinati, à propria uirtute non discesserimus: contingit hoc
ut à multis mens nostra infestetur. Vnde sanè strenue uelut optimos milites nos resi-
stere oportet, qui ubi se ab hostibus obsessos uident, sagittarum & aliorum iaculorum
ipsorum nullam curam habentes, ob seruandā ciuitatem alacriter contra ipsos proce-
dunt, nullum studium omittentes, donec aciem ipsorum in fugam cōuersam extra ter-
minos expulerint. Vides enim, quod cogitationes propter habitans in nobis peccatū,
foris secus nobis instant, uelut canes rabiosi, aut feri aut audentes latrones, contra nos
semper instigati, à tyranno ac principe iniquitatis, probantes nos an resistere ipsis pos-
sumus, & aciem contra instruere. Age igitur o anima, fortiter resiste, ne forte remittens
rapiaris, & non habeamus precium redemptionis quod pro te demus. Quod enim
hostimentum dabit homo pro anima sua? inquit. Bonum igitur & maximo gaudio
dignum esset, si non haberemus contra nos agentes ac pugnantes. Quando uero hoc
impossibile est, & quod uolumus non possumus. Volumus enim non habere eos
qui extrahunt nos ad affectus, licebat enim sic citra sudorē saluari: et quod uolumus,
hoc non fit, sed quod non uolumus. Oportet enim nos probari, uelut dixi: Ne igitur
concedamus o anima, ne concedamus malo illi, sed assumpta armatura Dei protegen-
te ac defendente nos, induamus thoracem iustitiæ, & subinduamus pedes in prompti-
tudine Euangelij pacis, in omnibus assumpto scuto fidei, in quo possimus omnia tela
maligni illius ignita extinguere, & suscepta galea salutis, & gladio Spiritus, qui est uer-
bum Dei, ad hoc ut possimus stare aduersus insidias diaboli, cogitationesque destruere,
& omnem elationem quæ se effert contra cognitionem Dei. Quia non est nobis lucta-
aduersus sanguinem & carnem. Hac uero de causa hæc dico, quod hic modus est A-
postoli scriptorum. Multa equidem sunt quæ de singulis in hac epistola relatis osten-
di possint, quod iuxta rectam sententiam & accurate se habeant. Verum longum fue-
rit ipsorum sic recensere. Figuram enim ipsius solum ac uoluntatem ostendere nunc
proposui. Non enim quod uolo hoc facio, sed quod odio habeo, hoc ago. Assentior
legi Dei quod bona est. Nunc autem non amplius ego operor ipsum, sed quod habi-
tat in me peccatum. Noui enim quod nō habitat in me, hoc est in carne meā, bonum,
recte dicens. Meministis enim quomodo in superioribus decernebamus, etiam si ego
omnia breui recensere uolens, magis tardo, longiore mihi orationis periodo facta quæ
speraui, quam sanè ut absoluamus promptos nos esse conuenit. aliàs enim nunquam
ad finem propositi deueniemus. Dicebamus igitur, si meministis, ex quo hominem se-
ductum contigit mandatum spernere, hinc ex inobedientia contigit ut peccatum acce-
pta occasione in ipso inhabitaret. Sic enim primum seditio incidit, distractionibusque ac
cogitationibus alienis impleti sumus, euacuati quidē ab insufflatione Dei, impleti au-
tem concupiscentia materiali, quam multiplex serpens in nos inspirauit, quum breui
transgressi essemus nos mandati Dei circulum. Quapropter etiam mortem Deus ad
& 3 sublationem

Proterbius
uersus.

sublationē peccati propter nos reperit, ut ne in nobis immortalibus exorta, uelut dixi, immortalis esset. Vnde Apostolus dicens, Noui enim, quod non inhabitat in me, hoc est in carne mea bonum, peccatum à transgressione per concupiscentiam in nos inductum significare uult, cuius quasi germina nouella ac ramuli, uoluptuariæ in nobis cogitationes semper consistunt. Duo enim sunt in nobis cogitationum genera. Alterum à concupiscentia in corpore nostro blandiente consistens, quod ex materialis spiritus uersutia, uelut dixi, generatum est. Alterum à lege mādati, quam accepimus, ut in sitam haberemus & naturalem legem, quæ cogitationem nostram excitat ac dirigit ad bonum. Vnde lege Dei in mēte delectamur, hæc enim est internus homo. lege uero diaboli in carne iuxta inhabitans in ipsa peccatum. Lex enim quæ est in cupiditate mentis renitens ac reluctans legi Dei, hæc est quæ affectuosas & materiales distractiones ad iniquitatem semper producit, penitus ad uoluptates nos trahēs. Tres enim leges Paulus palam hic mihi asserere uidetur. Vnam iuxta insitum in nobis bonū, quam etiam clarē legem mentis appellauit. Alteram ex insultu diaboli instantem, & ad affectuosas imaginationes sæpe animam distrahentem, quam reluctari legi mentis dixit. Tertiam uero quæ per peccatum ex concupiscentia in carne exultat, quam legem peccati habitantē in membris uocauit, hanc sæpe inuadit improbus ille, in ipsa quæ uehit, campū contra nos exhortatur, ad iniustitiam & malas actiones nos compellens. Quæ enim forinsecus à diabolo lex inspiratur, & per sensus uelut bituminosus fluxus, intro in ipsam animā effunditur, ea à lege quæ consistit in carne iuxta concupiscentiā corroboratur. Apparet enim quod in nobis ipsis, aliud melius, aliud deterius est. Et ubi quidem id quod melius est natura, potentius fuerit deteriore, tota mens ad bonū fertur. Vbi uero id quod deterius est redundarit, & bono in nobis restiterit, rursus uice uersa homo ad omnigenas imaginationes ac cogitationes deteriores rapitur. Qua de causa quidam Apostolus optat liberari, mortem & interitum ipsum hoc esse ducens. Quemadmodum etiam Propheta: Ab occultis meis, dicens, munda me. Ipsa enim uerba hoc deciderant, dum dicit: Delector enim lege Dei secundum internum hominem, uideo autem aliam legem reluctantem legi mentis meæ, & captiuantem me lege peccati quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me liberabit ex corpore hoc mortis? Non corpus mortis quod dixerit Paulus. pus mortem pronuncians, sed legem peccati in membris per transgressionem in nobis delitescentem, & ad mortem iniquitatis animam semper seducentem. Infert igitur statim, edifferens à quali morte cupiat liberari, & quis sit qui ipsum liberet. Gratia Deo per IESVM CHRISTVM. Animaduertendum enim, quod si corpus hoc mortem ô Aglaophon, uelut putastis, dixisset, non utique CHRISTVM uelut liberantē ipsum postea ex hoc malo assumpsisset. Nam quid magis admirandū aut amplius à CHRISTI aduentu habuimus? Quid uero etiam Apostolus omnino uelut per aduentum CHRISTI potens ex morte à Deo liberari hoc loquutus esset? quando omnibus etiam antequam CHRISTVS ueniret in mundum, contigit mori. Liberabantur enim omnes dum separabantur à corporibus in uitæ huius exitu. Sed & in eodem modo omnes animæ tum credentium, tum non credentium, tum iniustorum, tum iustorum, in die obitus separabatur. Quid igitur Apostolus plus quam alij qui in incredulitate degerūt, accipere studuisset? Aut cur liberari à corpore optasset, quod etiam si non uoluisset, omnino ipsi contigisset, quemadmodum sanè omnibus statutum est mori, & separari animas ipsorum à corporibus, si quidem corpus mortem animæ asseruisset. Quare non corpus hoc mortem, sed peccatum inhabitans per concupiscentiam in corpore, ô Aglaophon dicit: A quo Deus ipsum per aduentum suum liberauit. Lex enim spiritus uitæ in CHRISTO IESV liberauit nos à lege peccati & morte, quo is qui scitauit IESVM ex mortuis propter spiritum suum inhabitantē in nobis, uiuificet mortalia

alia corpora n
iustificatio nat
tur rursus, qua
terialibus curi
bat à concupisce
lem carni carne
peccato ad inter
turalis legis im
tiam carnis am
Nam lex Spiritus
prædicationem
ge peccati ac m
tur proponunt
declarata recen
situm orationis
sequuntur. Qu
demonstration
lo afflet, & uelu
clarationem ref

Hæc igitur
tur, de præ
ne de resurrectione
illius nugas, &
doctrina super
ius argumenti
ualde exercitac
dem promissim
cturos esse. no
ti fuimus. Ceter
apposuerimus,
tes, qui uictoria
bilibus coronis
aduersus illum
indicatum est, c
& Euz faceret,
animalia, non e
undiquaque co
credulitatis cor
plicium animar
mus itaque, an
pertulisti, et fru
est quod de te c
plisti, & omni
cata: per necessi
nim resurgit co
dem societas co
ipse confitens, i
ris. Qualis igit

alia corpora nostra, peccato, quod est in corpore nostro, ad interitum cōdemnato, ut iustificatio naturalis legis secundum mandatum ad bonum nos trahentis manifestetur rursus, quæ debilitata fuit carne à peccato superata, ante CHRISTI aduentū materialibus curis obruta. Impotentiam enim naturalis in nobis boni, ob quam languebat à concupiscentia in corpore sita superatum, Deus recurauit misso filio suo, qui similem carni carnem assumpsit. Veritas enim, & non apparentia erat quod apparuit: quod peccato ad interitum condemnato, ut non amplius fructificet in carne, iustificatio naturalis legis impleatur, redundans obedientia in his qui non secundum concupiscentiam carnis ambulant, sed secundum concupiscentiam spiritus, eiusdemq; ductum. Nam lex Spiritus uitæ, quod sanè est Euāgelium, alia existens à prædictis legibus, per prædicationem ad obedientiam posita ac remissionem peccatorum, liberauit nos à lege peccati ac mortis, ut quæ penitus peccatum regnās in carne uicit. Quæ quidem igitur proponunt etiam ex Apostoli uerbis, non recte ipsa exponentes, ea o Theophile declarata recensui. Conuertam autem me etiam ad alia, si auxiliatorem nostrū ad transitum orationis reperiremus. Grauius enim sunt, & nō ualde facile destrui possunt quæ sequuntur. Quapropter etiam segnius ipsa attingo, quum longā & difficilem ipsorum demonstrationem fore uideam. Nisi aura aliqua intelligentiæ derepente nos ex cœlo afflet, & uelut in medio pelago natantes, in tranquillum portum ac securiorem declarationem restituat.

Haftenus fragmentum ex Methodio.

Haec igitur sunt quæ ex parte & ex ordine, à beato Methodio, qui & Eubulius dicitur, de prædicto Origene, & mala ipsius fide, per sophisticum errorem, in sermone de resurrectione relata sunt. Quæ hic apponentes sufficere arbitrati sumus aduersus illius nugas, & ad ipsum destruendum, qui humanam uitam per confictam ex Græca doctrina superstitionem ac malignitatem subuertit. Multa equidem etiam alia in huius argumenti consequentia, à Methodio prædicto uiro sanè docto & circa ueritatem ualde exercitato relata sunt, profecto uersus alij totidem numero. Verum quandoquidem promissimus in unaquaq; secta, modica quædam ad ipsius subuersionem nos dituros esse. non enim paucae sunt illæ: haftenus his ex opere ipsius appositis contenti fuimus. Ceterum ubi etiam ipsi pauca de nostra tenuitate, in eisdem uiri illius nugas apposuerimus, à certamine contra ipsum instituto cessabimus, Deo brauium reddentes, qui uictoriam dat, & Ecclesiam suam propria sua benignitate semper immarcescibilibus coronis ornat, ueritatis uidelicet prædicationibus. Dicemus itaque etiam ipsi aduersus illum pro uirium nostrarum facultate. Dicis o bone, uelut etiam supra à me indicatum est, cauillans, Nunquid corarius erat Deus, ut tunicas pelliceas ipsi Adam & Euae faceret, quum nondum animalia essent mactata? Si uero etiam mactata erant animalia, non erant, inquit, tunicæ pelliceæ, sed terreum quo obfati sumus corpus. Et undique conuincitur, quod diaboli uersutiam & serpētis fraudem sequitur, qui incredulitatis corruptionem humanæ naturæ induxit, & Euam decepit, & semper simplicium animarum mentes per uersutiam in cogitationibus ipsarum corruptit. Videamus itaque, an quæ à te dicta sunt, stabilitatem habere possint, ut qui tantum laborem pertulisti, et frustra certamen tot librorum à te conscriptorum subiisti. Si enim uerum est quod de te celebris fama refert, quod sena milia librorum o inanis operarie conscripsisti, & omni labore in uituperia ac dolos uanitatis insumpto, & opera inaniter collocata: per necessaria quæ adulterasti, sudorem mercimonij tui desperatum effecisti. Si enim refurgit corpus, neq; anima aliquam hæreditatem assequetur. Vna enim est & eadem societas corporis & animæ, & una operatio. Resurrectionē autem dolose etiam ipse confitens, imaginariam apparentiam & non ueram habens, nomen solum confite ris. Qualis igitur resurrectio animæ dici potest, quæ non cadit, neq; sepelitur: At manifestum

*Pelliceæ tuni
cæ expensæ,*

*Sena milia li
brorum Ori
genes scripsit*

nifestum est ex nomine, quod lapsi & sepulti corporis est resurrectio, quæ ubique, & in tota Scriptura à filiis ueritatis prædicatur. Si uero non resurgit, non est resurrectio, quæ per omnes Scripturas prædicata est. Si autem resurrectio non est, uana est resurrectionis mortuorum expectatio. Non enim animarum resurrectio est quæ non ceciderunt, sed corporum sepulchrorum. Si uero & pars resurrectionis suscitatur, pars uero deponitur: hæc ergo pars quomodo erit? Non enim possunt in corpore esse partes quæ resurgunt, & partes quæ deponuntur ac relinquuntur. Quod autem est corpus animale, & corpus spirituale, non aliud corpus est spirituale, & aliud animale, sed idem animale, idē spirituale. Quando enim sumus in mundo, & corruptibilia carnis opera facimus, corpora sunt animalia. Seruimus enim animæ in mundo in absurditatibus, uelut etiam tu ex parte dixisti. Quando uero resurgimus, non amplius est animæ seruimus, sed spiritus consequentia, hinc iam habens arrabonem per hoc quod dictum est: Si uiuimus spiritu, spiritu etiam ambulemus. Si uero etiā spiritu ambulamus, actiones corporis mortificantes uiuemus. Non enim amplius nuptiæ, non amplius concupiscentiæ, non amplius certamina his qui continentiam profitentur, non amplius delicta castitati aduersantia, non amplius actiones quæ hic agunt, sed sicut dicit Dominus: Qui illa resurrectione digni facti fuerint, neque matrimonium contrahunt, neque nuptum ducuntur, sed sunt sicut Angeli. Quemadmodum translatus est etiam Enoch ut non uiderit mortem, & non reperiatur. Non autē translatus est & reliquit corpus, aut corporis partem. Si enim reliquit corpus, uidit ergo mortē. Ipse uero cum corpore translatus non uidit mortem. In corpore enim uiuente est spiritualiter ablatus, & non animaliter propter translationem, & quidem in corpore existens spiritualiter. Sed & de Helia similiter. Quod assumptus est in curru igneo, & est adhuc in carne, carne autem spirituali, & non opus habente, ut per coruos nutriatur, uelut quum in hoc mundo fuisset, & ut de torrēte Choras bibat, & pellem ouillam induat. sed ut nutriatur alio quodam spirituali alimento, cuius suppeditator est qui occulta cognoscit, & inuisibilia creat. Deus, ambrosium quendam ac incorruptibilem cibum habens. Et uides quod idem est corpus animale, idem spirituale. Quemadmodum etiam Dominus noster resurrexit ex mortuis, non aliud corpus suscitans, sed ipsum quod erat, & non aliud ab eo quod erat, sed ipsum quod erat in spirituales subtilitates transmutans, & spirituale totum cunctans, ingressus per fores conclusas, id quod fieri nequit hic in nostris corporibus, propter crassitudinem & quod nondum in spirituales subtilitates sint cuncta. Quod igitur erat id quod conclusis foribus ingressum est: aliud ab eo quod crucifixus est, aut ipsum crucifixum? Omnino equidem non poteris non confiteri ipsum quod crucifixum est. Redarguit enim te per exactam perquisitionem ac certitudinem ipsius Thomæ, ubi dixit ad ipsum, Ne sis incredulus, sed credulus. Ostendit enim typum clauorum & locum hastæ, & ipsas cicatrices dimisit in corpore, quamuis cunctasset corpus in unam spirituales unitatem. Potuisset igitur etiam cicatrices delere, sed non deleuit, ut redargueret te o Phantasia. Erat ergo corpus quod in monumento sepultum fuit per triduum, & quod cum ipso resurrexit in resurrectione. Ostendit enim & ossa & cutem & carnes ubi dixit, Videte quod spiritus carnem et ossa non habet, uelut me uidetis habere. Quomodo igitur ingressus est foribus conclusis: ut ostenderet quod corpus quidem esset quod uidebatur, & non spiritus, uerum corpus spirituale, & quidem quod cum anima & deitate & tota incarnatione idem esset, sed spirituale subtilium partium quod aliquando crassarum partium fuerat, idem quod crucifixum fuerat, & idem quod superatum erat in superabile, cunctum ac contemperatum deitate, & quod non amplius solueretur, sed perpetuo maneret, non amplius moriens. Surrexit enim CHRISTVS ex mortuis, primitiæ eorum qui obdormierunt, & non amplius moritur, mors ipsi non amplius dominatur. Quo uero cognoscas & hoc, ob quam causam primitiæ eorum qui

Corporis animalis ac spiritualis ratio.

Enoch translatus.

Helie raptus.

qui obdormierunt ante ipsum resurrectum per Helisegum sic CHRISTVS plus moritur, sicut primitiæ eorum quod incarnatio ipsius re enim relinques animam. Et quod quod uero, ut sanctum oritur, & in carne esse pelliceas tuas Græcorum de rectionis incredulitas Animalis enim huius spiritualiter receperunt, uerisimile est post Euam factam enim, inquit, sopor hic aliud est quod os do adhuc expectat imaginem nostram uit hominem. Linxisset Adam de tunicam aut tunicam ossibus meis, & erat Adam, neque constitutus est in diem, & occultatus deprehensus nudum itaque quod corpus: Et quod solo præcepti tibi di. Vnde autem tæ essent: Et dixit comedi, ac dedit rem, tum uiro uelut unus ex nobis dat ac uiuat in a cecit ipsos ex parte enim tempore an non poteris animas omnes incredulorum operationem a Vnde resplendens est terra ex nihilo mundus, qui ex eccelū regit: Vnde

qui obdormierunt CHRISTVS dicitur, & quidē quum ipse non inceperit resurgere, nā ante ipsum resurrexerunt per ipsum Lazarus, & filius uiduæ, et alij tum per Heliā, tum per Helissē. At quādoquidem illi omnes ubi resurrexerunt, rursus mortui sunt, sic CHRISTVS primitiæ eorū qui obdormierūt est. Quum enim resurrexerit, nō amplius morit̃, sicut quæ futura est resurrectio per ipsius uitā ac benignitatē. Si uero est primitiæ eorū qui obdormierunt, etiā resurrexit omnino corpus ipsius cum deitate, & in carnatio ipsius resurrexit, ita ut nihil ex ipsa relicū sit, neq; corpus neq; aliud quid. Nō enim relinques animā meam in inferno, neq; cōcedes ut sanctus tuus uideat corruptio nem. Et quod quidē dictum est de anima in inferno, significat nō relicū esse, sanctum uero, ut sanctū ostendat corpus quod corruptionē nō uidit, sed incorruptū resurrexit triduanū, & incorruptibilitati cōiūctū in æternum. Tu uero dicis ō bone, hæc corpō esse pelliceas tunicas, quū consequentia hoc nusquā habeat. sed propter semina fabu losæ Græcorū doctrinæ in te ab initio cōiecta, & propter malignā cogitationē de resur rectionis incredulitate illic tibi exacerbata, Græcorū inquā, qui te ad hoc perduxerūt. Animalis enim homo, inquit, nō capit quæ spiritus sunt. Stultitia enim est ipsi id quod spiritualiter recenset. Siquidē enim ante inobedientiā tunicae Adam et Euæ factæ fuiss ent, uerisimile esset tuum nugamentū, & quod seducere posset. Quādo uero apparet post Euam factas esset, undenam formabant̃ t̃p̃ a corpore, manifestū hoc est. Immisit enim, inquit, soporē in Adam & dormiuit, & accepit unā de costis ipsius. Costa aut̃ ni hil aliud est t̃p̃ os. construxit aut̃ carnem pro ipsa. Quum aut̃ caro nominetur, quomodo adhuc expectatur huius structura? Et superius dicit: Faciamus hominē secundum imaginē nostram & secundū similitudinē. Et accepit, inquit, limum de terra, & forma uit hominē. Limus autē & caro, nihil aliud est t̃p̃ corpus. Deinde postea, & ubi surre xisset Adam de somno dixit, Hoc nūc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Non dum aut̃ tunicae pelliceæ. nōdum nugamentū a te allegoricē confictū fuit. Os itaq; ex ossibus meis, & caro ex carne mea, palām est quod corpora erant, & non incorporeus erat Adam, neq; Euā. Et accepit deligno ac comedit, uelut deceptus fuit a serpente, & constitutus est in inobedientia, & audiuit uocem Dei ambulantis in paradiso ad meri diem, & occultati sunt Adam & Euā in ligno. & Deus dicit ad Adam, Vbi es? Ipse ue ro deprehensus respōdet, Vocem tuam audiui, & occultaui me quoniam nudus sum. Nudum itaq; quid dixit, animam aut corpus? Folia uero fici quem tegebāt, animā aut corpus? Et Quis tibi dixit, inqt, quod nudus es, nisi quod deligno comedisti, de quo solo præcepi tibi ut ne comederes. & ait, Vxor quam dedisti mihi, dedit mihi, & comedi. Vnde autem data fuit uxor t̃p̃ a latere, hoc est a corpore, antequam tunicae ipsis datae essent: Et dixit ad mulierem, Cur hoc fecisti? Illa uero serpens, inquit, decepit me, & comedi, ac dedi uiro meo. Deus autem inducit maledictionem, tum mulieri dolo rem, tum uiro ut in sudore comedat panem. Et postea dicit, Ecce Adam factus est si cut unus ex nobis, & nunc ne forte extendat manum, & contingat lignum, & comedat ac uiuat in æternum. Et post alia, Et fecit Deus tunicas pelliceas, & induit ipsos, & eiecit ipsos ex paradiso. Et uides quod uana est uocum inanitas a te innouata? Quanto enim tēpore antea erant corpora ipsi Adam & Euæ? Si uero quis hoc interroget, & non poteris animaliter rationationē faciens spiritus gratiam suscipere, ō incredule & omnes incredulos excedēs, dic mihi singula a Deo facta quantā habent miraculorum operationem ac admirationē? Vnde ex nihilo extēitū est cœlum in sublimi dilatātū? Vnde resplenduit Sol, & creata est Luna, & astra? Ex qua primitiua materia accepta est terra ex nihilo facta? Et quibus naturis secti sunt montes? Vnde cōflatus est totus mūdus, qui ex nihilo a Deo productus est? Vnde nubiū constitutio quæ in momento cœlū tegit? Vnde culices & uermiculos Moyses seruus Dei per præceptū Dei accepit?

& 5 Quo.

*Pelliceae tuni-
cae ante macta-
ta animalia.*

Quomodo uirgam ligneam in serpentem mutauit animatum ac reptantem? Unde contigit manui Moysi, ut in niuem mutaretur? Sic etiam tunc uoluit Deus o incredula, pelliceas natura tunicas, absque animalibus, absque arte aliqua humana & mul- formi cultu, & simul ut uoluit fecit Adam & Euæ, quemadmodum ab initio simi- uoluit, & mundus & omnia facta sunt. Et de his sæpe diximus etiam in alijs locis & superius. Et his quidem qui uolunt uiuere, compendiarie est salus, & praua fides facile ab ipsis confutari potest. Qui uero salutis doctrinam suscipere nolunt, his nece- rum æuum ad comprobationem suffecerit, surdo semper existente auditu instar as- dis aures obturantis, ut nō admittat uocem incantantium, dum uelut diuinus sermo ait, à sapiente incantatur. Filijs autem ueritatis non parum, ut arbitror utilis fuerit hic sermo, etiam si per longum hic mihi sit expositus. Deueniam porrò ad sermonem de resurrectione. Vbi enim eos qui opinionem tuam non intelligunt, seduxisti, subijci- tu o uane operarie, & dicis, Quidam simpliciores putant impios resurrectionem non assequuturos esse.

Non enim hoc solum est in corpore, sed etiam animalcula ex nobis nascuntur, ut in- dicam, pediculi & lendes, quæ neque extra corpus sunt, neque à corpore reputan- tur. Et nemo unquam requisit lendam ex corpore excretam ad habendum, sed po- tius ad perdendum, neque corruptionem ex ipsa generatam. Neque quispiam dan- num duxerit, huius aut alicuius à nobis fluentis perditionem: etiam si sic res se ha- beat iuxta tuam narrationem: Non enim à nobis hæc quærentur, neque Deus hæc ad nostri constitutionem induxerit, sed instar sordis ex ipsa quidem ueste existentis, ut rum ab ipsa ornatus gratia reiectæ, reliquerit. Illud autem clarum est, quod perfectam uestem neque defectuosam, neque superfluam, ob bonitatem artis suæ opifex indu- xerit. omnia enim ipse potest. Si uero non sic esset, o tu qui ex multiplici uersutia mor- tem læsam habes, potuisset utique Saluator noster & Dominus filius Dei, qui pro- pter omnem securitatem uitæ nostræ uenit ut spem nostram firmaret, & plurima in seipso expressit ad ueritatis suæ erga nos confirmationem, potuisset inquam, partem eius deponere, partem resuscitare, iuxta fabulosam tuam assertionem, & uanarum ra- tiocinationum tuarum o contentiose collectionem. Ipse enim statim redarguens mo-

» res tuos, dicit: Nisi granum frumenti in terra lapsum mortuum fuerit, solum manet.
» Si uero lapsum mortuum fuerit, multa grana producit. Et quod nam dixerit gra- num, cuius manifestum est, & totus mundus confitetur, quod de seipso dixerit, hoc est de corpore carnis sanctæ quam de Maria accepit, & de tota sua incarnatione. La- bi autem siue cadere, & mori, (sicut quum dicit, ubi cadauer illic congregabuntur a- quilæ) de triduana corporis sui dormitione dixit. uelut etiam ipse confiteberis. Mor- tas enim ipsius somni expers, casus exors, insuperabilis ac immutabilis existit. Mor- tuum igitur est granum frumenti & resurrexit. Totum itaque granum resurrexit, aut patris ipsius resurrexit? Aliud granum ab eo quod erat, aut ipsum quod erat ad esse resurrexit? Quod corpus per Ioseph funebri ritu curatum in sindone, & in monumento nouo positum resurrexit, omnino non negabis. Quem itaque resur- rexisse nunciabant Angeli mulieribus, ubi aiunt, Quem quæritis, IESVS Nazare- nus, non est hic, surrexit, sicut dixit: Venite, uidete locum, & intelligere facite Ori- genem, quod non sunt hic reliquiae sitæ, sed totus resurrexit. Et ut scias quod to- tus resurrexerit, Resurrexit, inquit, non est hic: quo tuas nugas repelleret, quod reliquiae ipsius non essent relictæ. sed ipsum totum corpus quod clauis transfixum fuit, quod hasta compunctum, quod à pharisæis detentum, quod consputum fuit. Et quid opus est mihi multa dicere, ad nugarum in misero ac fastuoso illo generatarum confutationem? Ergo sicut resurrexit, & suum corpus suscitauit, sic etiam

*Granum fru-
menti quod sit
appellatum.*

etiam suscitabit
ubi dixit: Quon-
Si autem resurr-
ro CHRISTVS
des uestra. Rep-
rit CHRISTVS
reincorruptibil-
solum, neq cor-
additione uocis
granum ipsius
num præter id
resurrexit. Et ubi
putra relata. V-
omnem certitudi-
rectionis. hoc er-
peratus est. Dix-
rectionis nostra
ritu sancto duct-
et post fruitione
præconem age-
uenient: Et dici-
ne, stultus est &
mortuum fuerit.
num, tritici uid-
Deus autem da-
des quod nō m-
sive triticum. N-
id ipsum est qu-
surrexerit ex ip-
non ueniente, i-
le est. Voluit a-
Dei non expect-
tali grano mini-
læ, & capitella,
mus similia his
ret petram per
dum mutaretur
luffu: ut mutar-
culos cnipas &
& caligine ob-
populu quem
heret precibus
Dei saturaretur
cum Deo cōue-
iuxta formatio-
lucidu, perstrin-
sentur manus
than, & Abiro-

etiam suscitabit nos. Ex hoc enim monstrauit sanctus ille Apostolus spem nostram, ubi dixit: Quomodo dicunt quidam inter uos, quod resurrectio mortuorum non est: Si autem resurrectio mortuorum non est, ne CHRISTVS quidem resurrexit. Si uero CHRISTVS non resurrexit, inanis profecto est praedicatio nostra, inanis item fides uestra. Reperiuntur autem & falsi testes Dei, quia testificati sumus quod suscitauit CHRISTVM, & caetera. Et postea infert dicens: Oportet corruptibile hoc induere incorruptibilitatem, & mortale hoc induere immortalitatem. Et non dixit, mortale solum, neque corruptibile solum, neque immortalem animam: sed corruptibile hoc, cum additione uocis hoc, & mortale hoc, cum appositione uocis hoc. Ipsum igitur totum granum ipsius resurrexit, & non pars resurrexit, sed totum resurrexit: et non aliud granum praeter id quod erat resurrexit, sed ipsum quod cecidit in monumentum totum resurrexit. Et ubi potest aliquid tua inaniloquentia? Duo enim grana nouit diuina Scriptura relata. Vnum in Euangelio, alterum apud Apostolum. Et alterum quidem ad omnem certitudinem declarat ea quae perfecte in ipso facta sunt, hoc est exemplar resurrectionis, hoc enim & docens & faciens Saluator, omnia ad confirmationem nostri operatus est. Dixit enim de grano, & quomodo suscitatur granum, ut fidem spei resurrectionis nostrae in ueritate nobis confirmaret. Post hunc successit Apostolus, qui Spiritu sancto ductus, futuram sanctorum gloriam post resurrectionem nobis exponit, et post fruitionem bonorum rursus per granum frumenti ostendit, contra incredulos praekonem agens. At uero dices mihi, quomodo resurgent mortui, & quali corpore uenient: Et dicit ad eum qui talia dicit, Stulte: Qui enim omnino ambigit de resurrectione, stultus est & desipiens: deinde dicit, Stulte, tu quod seminas, non uiuificatur, nisi mortuum fuerit. Et quod seminas, non quod nascetur corpus seminas, sed nudum granum, tritici uidelicet aut aliorum seminum. & non uiuificatur, nisi mortuum fuerit. Deus autem dat ipsi corpus prout uoluit, & unicuique semini proprium corpus. Et uides quod non mutatur corpus, nemo enim qui seminauit ordeum, quaerit frumentum suum triticum. Neque qui seminauit melanthium, inuenit ordeum. Sed quod seminatur, id ipsum est quod suscitatur. Si uero etiam relictum fuerit ex ipso inferne in terra, & resurrexerit ex ipso germen, hic quidem in hoc corruptibili frumento, & ad excretionem non ueniente, id quod relictum est, inutile est. quod uero ex ipso suscitatur, praestabile est. Voluit autem ostendere speciositatem, propter incredulitatem eorum qui spem Dei non expectant. Reuera etenim granum frumenti tenuissimum est. Vbi uero in tali grano minutissimo, & radices, & fundamenta, & stipula, & genicula, & tot fistulae, & capitella, & ualuulae, & culmi, & grana multiplicia: Quo uero clarius etiam dicamus similia his recensentes, unde Mosi filio Iochabeth et Amram contigit, ut pungeret petram per uirgam, & produceret aquam ex materia desperata, & siccum in liquidum mutaret: ut percuteret mare & diuideret ipsum in duodecim itinera in mari suo: ut mutaret fluuium in sanguinem: ut tot ranas in momento congregaret: ut uermiculos cnipas Aegyptijs immitteret: ut grandinem cum igne misceret: ut noctem nigram & caligine obscuratam Aegyptijs induceret: ut primogenita occideret per mortem: ut populum quem ipse regebat per columnam ignis deduceret: ut panem Angelorum detraheret precibus & oratione: ut coturnices immitteret, & tot milia uirorum per preceptum Dei saturaret: ut uocem Dei audiret: ut dignus fieret inter tot milia uocem Dei audire, et cum Deo conuersari: ut per quadraginta dies totidemque noctes, non requireret necessaria iuxta formationis nostrae naturam: ut transmutaret carne in claritudinem solis, ac radiu lucidu, perstringentem populum ut filij Israel in faciem ipsius oculos intendere non possent: ut manus carnea, in niuem mutaret: ut iuberet terram hiare quo susciperet Core et Dathan, & Abiron & Annan: ut postremum audiret, Ascende in montem, & illic morere: ut nescias

Mosis miracula.

nesciat homo ipsius sepulchrum, significante diuina Scriptura, corpus Moysi ab hominibus funeris ritu curatum non esse, sed uelut cogitatio suggerit ab Angelis: Atque hæc omnia dum adhuc esset ipse in hoc mundo, adhuc in animali hoc ac simul spirituali perfecte facto. Hinc itaque accipiamus arrabonem in exemplum perfectæ tunc germinationis, quando impletur quod dictum est: Seminatur in ignominia, resurgit in gloria. Seminatur in debilitate, resurgit in potentia. Quomodo enim non fuerit debile quod seminatur, & nescit ubi seminatur? Quomodo non ignominiosum fuerit, quod in sepulchrum mittitur, & cui puluis iniicitur, & quod lancinatur ab iocundis, & non sentit? Quomodo autem non gloriosum, quod resurgit & in æternum permanet? & quod in spe benignitatis Dei regnum celorum adipiscitur: ubi fulgebunt iusti uelut sol, ubi erunt æquales Angelis, ubi cum sponso tripudiant. Vbi Apostoli sedent super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israel: ubi accipient iusti quæ oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt ea quæ portauit Deus diligentibus ipsum? Nostra itaque resurrectio in Deo, & omnis hominis iusti ac iniusti, increduli ac credentes, ita ut alteri resurgant ad uitam æternam, alteri ad iudicium æternum. Et tace tu Babylon, uetus illa confusio quæ nobis renouaris. compesces os tu Sodoma, & clamor ille multæ ueritatis ad Deum ascendens. Veniet enim ex Sion liberator ut auertat impietatem à Iacob, & buccinabit, & mortui resurgent, & nos rapiemur in occursum ipsius aërem. Quemadmodum & præstantior beatus Methodius dixit, ad eadem uero ipsa etiam nos ipsi ædificantes apposuiamus. Ex coniunctis enim uniuscuiusque resurrectionis lucrum uidere datur. Sanctus equidem Apostolus duorum modorum resurrectionis diuidens in unam spem contraxit ex hoc, Nos rapiemur in nubibus in occursum ipsius: ut ostendat reuera hoc corpus, & non aliud ab hoc. Qui enim rapitur nondum mortuus est. ostendens autem quod non præueniemus mortuorum resurrectionem. ut quod apud homines ambiguum est, Deo facile ac possibile esse demonstraret. Nos enim qui uiuimus, non præueniemus eos qui dormiunt, & ipsorum resurrectionem, ostendit uiuentes & qui rapiuntur, ut ex unius ostendat quod illorum corpora tota resurgent, & ex eo quod illi uiuos residuos præcedent, potentiam Dei demonstraret. Et uidete uos qui uitæ uestre curam habetis, quod omnes qui contra ueritatem inuecti sunt, sibi ipsi iniustitiam attraxerunt. Quemadmodum etiam sanctus propheta Dauid dicit: Concepit laborem, & peperit iniquitatem. Omnis enim qui congregat sibi ipsi laborem alienarum doctrinarum, sibi & credentibus ipsi parti iniustitiam. Lacum aperuit & effodit ipsum, & incidet in foueam quam fecit. Cæcūrum si quis ad hæc omnia habet quod contradicat, ueniat coram Deo repugnans labori. Deus enim fortis non fatigabitur, neque sitiet. Neque datur excogitare prudentiam ipsius, per quam soluta corpora suscitatur, per quam perditū seruat, per quam mortuum uiuificat, per quam corruptibile incorruptibilitate induit, per quam granum lapsum in resurrectionem profert, per quam seminata ac mortua ad ampliorem claritudinem ducit, renouans nos uelut in multis Scripturis habetur, in quibus resurrectio nostra insinuat. Dauid equidem in Psalmo de inuolutione domus, uelut Propheta expectans, & in Spiritu sancto uidens futurum, consentaneè de resurrectione dixit: Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, renouans meam domum: hoc est corpus collapsum, & non exhilarasti inimicos meos super me. Et Solomon in Prouerbijs similiter ad præparationem illuc omnem spem parans, exhortatus est dicens: Para opera tua ad exitum tuum: exitum appellans, hinc discessum. Et para te, inquit, ad agrum: simul ad omnes admonitionē extendens, & qui in agris, & qui in urbibus, tum eruditæ, tum mechanicas artes tractant, in quibus

Resurrectio-
nis modi duo.

Resurrectio-
nis testimonia

CO
nulla operatio in
ac scriptoribus pr
uox hæc omnes a
ciuium rurali, de
stea eandem resur
mel enim ædifica
in formatione ge
tur propter illata
Soluite templum
qui sapientia est, &
dubijs locis corp
à carni uoris auib
lo fecit ut essent, q
stum decernat iud
uer. Si enim anim
In delicijs ueretur
bens. Ne castige
te. Si uero corpor
tutibus, non iniur
corpori unā cum
anima sola iudici
sa peccati, sed ex i
petulanter agere.
arque sic facile se
tele statuerit De
tum est, etiam si
ueritatis tunc in
ad harmoniam,
in ipsis esset, stat
Deus, potest ho
modum etiam sa
loquebatur. No
poterit corpus a
go non peccauit,
misi, non scortat
iusto Dei iudicio
necessaria, Deus
rationem profer
est in sanctimoni
similiter iudicent
sufficient hæc m
sibi ipsi Adaman
ciosam doctrina
tam. Præterita a
cōsuetudo more in
omnem contrau
saia dicta sunt: C
erūt ob ipsam: q

nulla operatio in agro requiritur. Vnde enim linificis & argenti fusoribus, poetis item
 ac scriptoribus præparatio ad agrum: Comprehensum enim simul indiscriminatim
 uox hæc omnes alloquuta uocauit: para te ad agrum. Imò innuit, quod omni homini
 ciuili ac rurali, depositio corporis est ager, propter sepulturam et mortem. Deinde po-
 stea eandem resurrectionis spem significans dicit: Et reædificabis domum tuam. Se-
 mel enim ædificata est in formatione in uentre, quando matres unumquemque nostrum
 in formatione gestauerunt. Verum à terra est resurrectio, aut ab agro, quæ reædifica-
 tur propter illatam ipsi destructionem in sepulture ruina. Velut etiam Saluator dixit,
 Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo ipsum, aut reædificabo ipsum: ut
 qui sapientia est, & prudentiam ipsius homines excogitare non possunt, per quam ex
 dubijs locis corpora nostra profert: partim in cinere dissoluta, partim in mari, et alijs
 à carniuoris auibus, alijs à feris bestijs, alijs à uermibus corruptis. Si enim ea ex nihilo
 fecit ut essent, quanto magis id quod est in proprium statum facile restituerit: ut iu-
 stum decernat iudicium, ut non aliud pro alio iudicet, ut ne id quod laborauit, pri-
 uet. Si enim animæ est fruitio, & regni cælorum hæreditas, tractet corpus quod uult.
 In delicijs uersetur Gedeon, ne frustra laboreat Ioannes, ex camelis indumentum ha-
 bens. Ne castigemus carnem in secessu uitæ. Ne domemus corpora nostra castita-
 te. Si uero corpus particeps est in conuersationibus, in castitate, in ieiunio & alijs uir-
 tutibus, non iniustus est Deus si priuet laborem fatigati, & non rependat mercedem
 corpori unà cum anima fatigato: Statim enim reperietur irritum iudicium. Si enim
 anima sola iudicium subire reperietur, contradixerit utique. Non ex me est, inquit, cau-
 sa peccati, sed ex illo corruptibili ac terreo corpore, scortari, adulterium committere,
 petulanter agere. Ex quo enim illud à me discessit, nihil horum à me perpetratum est,
 atque sic facile se defendet, ac iudicium Dei dissoluet. Si uero corpus per se ipsum an-
 te se statuerit Deus, potest enim hoc, uelut etiam supra à me per Ezechielem declara-
 tum est, etiam si propter parabolam res ea facta sit. At species ipsa ad allegoriam
 ueritatis tunc impetita perfecta est. Quod congregatum est os ad os, & harmonia
 ad harmoniam, & quum ossa sicca essent, & nondum anima neque spiritus mouens
 in ipsis esset, statim coacta sunt corpora, & iuxta prophetæ uerba solidata. Et si uult
 Deus, potest hoc facere ut adsint corpora, & absque anima moueantur. Quemad-
 modum etiam sanguis ipsius Abel, quum corpus esset, & non anima, post mortem
 loquebatur. Non enim anima est ipse sanguis, sed corpus est quod apparet. At non
 poterit corpus absque anima iudicari. Contradixerit enim etiam ipsum dicens: E-
 go non peccaui, sed anima. Ex quo enim à me emota est illa, non adulterium com-
 misi, non scortationem peregi, non simulachra colui. Atque sic contradicet corpus
 iusto Dei iudicio, & merito contradicet. Hac itaque de causa & propter multa alia
 necessaria, Deus per sapientiam suam mortua corpora nostra & animas ad regene-
 rationem profert, in benignitatis suæ erga homines promissione, quo is qui fatigatus
 est in sanctimonia, totam bonam retributionem recipiat: & hi qui uana operati sunt,
 similiter iudicentur, corpus unà cum anima, & anima unà cum corpore. Cæterum
 sufficient hæc mihi aduersus ultro sibi sapientiam arrogantem Origenem, qui uane
 sibi ipsi Adamanti nomen imposuit: item que aduersus ipsius absurditatem & perni-
 ciosam doctrinam, contra ueritatem in multis fidei partibus male ab ipso excogita-
 tam. Præterita autem huius hæresi, deinceps alias o dilectissimi considerabo, Deum
 cōsueti more inuocās, ut nostræ tenuitati auxiliū ferat, ut possimus resistere aduersus
 omnem contra ueritatem excitatam uanā uocem, ipsamque superare, iuxta ea quæ ab E-
 saia dicta sunt: Omnis uox quæ insurget cōtra te, omnes ipsos superabis. Ipsi uero rei
 erūt ob ipsam: quo sic in uirtute Dei compromissum absoluentes, his qui hæc attenta
 mente

Sanguis lo-
quutus.

mente uersare uolunt, & ad ueritatis exercitium ac sanationis pharmacum, (instar autem
 tidoti, uniuscuiusque serpentis ac uenenum ei aculantis reptilis omnium sectarum, & huius
Rana rubeta. ius Origenistarum hæresis, instar ranæ rubetæ ex multo humore formatæ, quæ & trans-
 bationem facit, & magno strepitu uociferatur) resurrectionem Domini uelut pocio-
 nem accipientes, lentum ac uiscosum uenenum eructemus, ranæ uidelicet illius rubetæ
 & pessimi reptilis iniquitatem. Cōtigit enim ipsi & hæc affectio cum omnibus alijs
 affectionibus. Quare ob ipsum doleo & ingemisco, hei mihi quomodo læsus es, &
 quot alios læsisti. Velut ab horrenda uipera commorsus à mundana doctrina, etiam
Myoxi ex uipera interi- alijs uenenum factus es. Tradūt equidem naturæ rerum experti myoxum latitare, et
 tus, fectus suos simul in eodē loco multos parere, quinque & amplius. Viperas autem hos
 uenari. Et si inuenerit totum latibulum ipsa uipera, quum nō possit omnes deuorare,
 pro una uice ad satietatem edit unum aut duos, reliquorum uero oculos expungit, &
 cibos affert, excæcatosque enutrit, donec uoluerit unumquemque ipsorum deuorare. Si uero
 contigerit ut aliqui inexperti in hos incidant, ipsosque in cibum sumant, uenenum illi
 bi ipsi sumunt, eos qui à uiperæ ueneno sunt enutriti. Sic etiam tu ô Origenes à præ-
 dicta Græca doctrina, mente excæcatus, uenenum his qui tibi crediderunt, cuomni
 sti, & factus es ipsis in edulium uenenatum, ita ut per quæ ipse iniuria affe-
 ctus es, per ea plus iniuria affeceris.

PRIMI TOMI SECUNDI LI-
 bri Epiphaniij Finis.

T.

cum, (instar
m sectarū, & h
matē, quæ & n
nini uelut potio
elicit illius rubo
m omnibus alijs
odo læsus es, &
doctrina, etiam
oxum latitare, et
peras autem hos
omnes deuorare
los expungit, &
m deuorare. Sicut
mant, uenenum
Origenes à p
derunt, cu omni
iniuria affe

SECUND
PHANIL

¹ Pauli Samose
verbum prolaticium
predicatorio more
tu suo in carne.

² Manichæi qui
Solem & Lunam
cipia introducunt,
tia apparuisse dicunt
in ipso loquutus est
Deo factam esse de

³ Hieracita,
dam. Carnis resur
ptijs in totum inter
viduas suscipiunt.
ticipes fieri negant

⁴ Meletiani in
ciunt cum his qui in

⁵ Ariani qui
creaturam creaturam
non animam. Era
xandro episcopo.